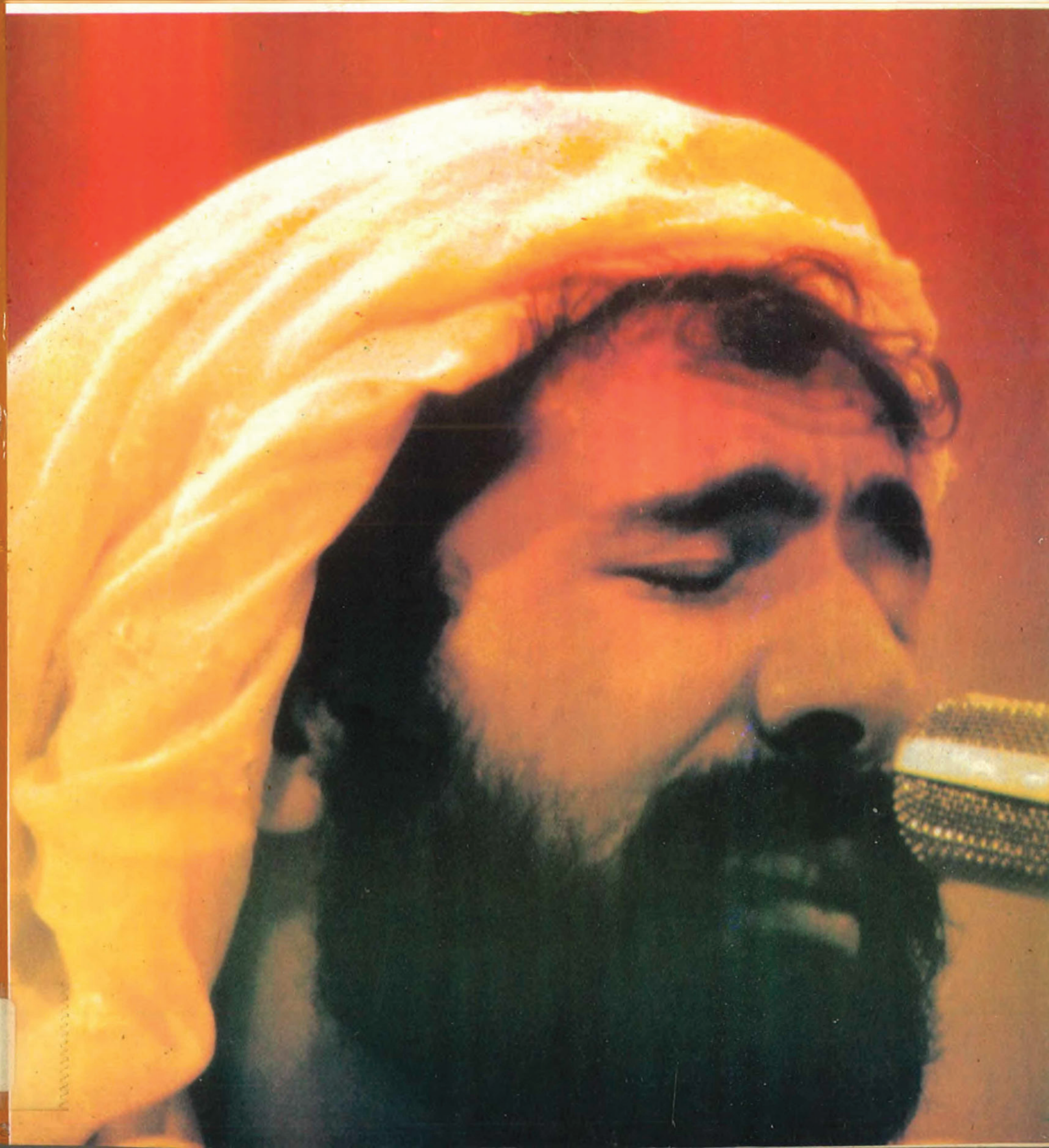
KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

(KILAM Û STRANÊN KURD)

Hazırlayan

MEHMET BAYRAK

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

(KILAM Û STRANÊN KURD)

İnceleme-Antoloji

Hazırlayan: Mehmet BAYRAK

Öz-Ge Yayınları-3
Yönetim Yeri : Meşrutiyet Cad. 17/19 Tel: 118 22 96 Kızılay-ANKARA
Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Baskı : ABC Matbaacılık
Necatibey Cad. 96/C Tel: 230 36 19-ANKARA
Kapak Resmi . Kürt müziği sanatçısı Şıvan Perwer
Birinci Basım : 1991

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ
(KILAM Û STRANÊN KURD)

İnceleme-Antoloji

Hazırlayan: Mehmet BAYRAK

İÇİNDEKİLER

-L-

-M-

-Q-

-R-

-S,Ş-

-T-

-U-W-

-X-

-Y-

ÖNSÖZ

Bu kitapta toplanan **Kürt Halk Türküleri** üstüne ayrıntılı bir değerlendirme yapmanın yeri burası değil. Kitabın girişindeki inceleme ve konuşmalarda bu konuda kimi aydınlatıcı bilgiler bulunacaktır. Ancak açıktır ki kitabın asıl önemli yönü inceleme bölümünden çok, antoloji bölümüdür. Çünkü Türkiye'li ve Kürdistan'lı okuyucunun hemen tamamı bu türküleri ilk kez yazılı olarak görme ve okuma olanağı bulacaktır.

Biz sözü daha fazla uzatmadan, yazar **Ömer Polat**'ın, bu kitaba da kaynaklık eden Baran'ın "**Govend**" adlı küçük türküler kitabına yazdığı 'giriş'te dile getirdiği görüşlerine kısaca yer vermek istiyoruz. Şöyle diyor Ö. Polat:

"Halklar kardeştir. Aralarında kültür alışverişinde bulunurlar. Bunu önyargısız yaparlar. Birbirlerinden beğendikleri değerleri alır, kendi yapısında özümler, yaşatırlar. Böylece kültürleri zenginleşir, yaşam daha bir güzelleşir, geleceğe daha bir hazırlıklı olurlar.

Ama halklar arasındaki bu doğal alış-veriş ancak iki halkın da özgür ve bağımsız olmalarıyla olasıdır. Bu halklardan biri özgür ve bağımsız değilse, kültür alış-verişi de tek yanlı olur. Biri hep kaybederken, öbürü hep kazanır, kültürel değerler açısından zenginleşir. Bağımlı ulusun kültürü de bağımlı bir kültür durumuna dönüşür. Halklar arasındaki kardeşlik giderek bozulur, yerini güvensizlik alır.

Günümüzde Kürt halkı açısından yaşanan budur. Özellikle Türkiye'de Kürt kültürü bir erime yaşamaktadır günümüzde. Hep vermektedir; kendi kültürünü başka ulusların veya halkların kültürüyle zenginleştirme olasılığı yoktur. Çünkü bu alış-verişte kullanacağı bütün araçları elinden alınmış, verilmemiştir. Her alanda olduğu gibi, kültürel alanda da sömürülmektedir.

Masalları, türküleri alınıp değiştirilerek başka bir ulusun malıymış gibi kullanılmaktadır. Bırakalım başka ulusların kültürel değerlerinden yararlanmayı, kendi var olan kültürel değerlerine bile sahip çıkamamaktadır. Devletsizdir, kimsesizdir Kürt halkı. Kültürel değerleri yok olup gitmektedir. Sahip çıkanı da yoktur. (...) '**Malını yemeyenin malını yerler**' diye bir atasözü var bizde. Doğrudur ve bu halklar açısından da böyledir. (...) Günümüzde Kürt halk türküleri her alanda yok olup gidiyor. Başka uluslar alıp onları rahatlıkla kendi malları gibi kullanıyorlar. Biz bunun ayrımındayız. Ya bizden yüzyıllar sonra? Kim bilecek, nerden bilecek başka ulusların dillerinde söylenen bu türkülerin Kürt halkının türküleri olduğunu? Hiç kimse..."

Ömer Polat'ın sözkonusu kitapçıktaki türküler için yaptığı şu sapta-

malar bu inceleme-antolojideki türküler için de kuşkusuz geçerlidir. Öyleyse, uyarlayarak bu sözlerini de alalım:

"Bu kitapta toplanan türküler sözüyle, melodisiyle, yorumlarıyla artık kalıcıdır. Bu güzel türküler artık ölmeyecek, yok olup gitmeyecek, başka uluslar alıp 'bu benimdir' diye tepe tepe kullanamayacaktır. Bu türküler Kürt halkının türküleridir çünkü. Bu türküler çok şey anlatmaktadır üstelik. Kürtlerdeki sevgi anlayışından tutun da doğa sevgisine, hayvan sevgisine dair çok şey. Bu türkülerde gizli sevdalar saklıdır, onulmaz acılar vardır. Doğayla insanın içiçe girdiği, özgürlük arzusunun kuşlarla dile geldiği bir Kürt dünyası vardır. Büyük kapsamlı bir çalışma değildir belki, ama anlamlı bir çalışmadır. Keçiboynuzu değildir öyle. Her sözcüğünden, her melodisinden başka bir tad alacağınız bir halk meyvesidir bu çalışma. Tadına doyulmayan. Sizi bazan sevindiren, uzaklara götüren, bazan acılara gark eden, elinize balta-bıçak verip tarla farelerinin üstüne yollayan, yasak sevdalarda sizi eli kolu bağlı koyan bir halk meyvesi; Kürt halkı gibi sıcak, içten, görkemsiz ama güzel bir halk meyvesi..."

Ömer Polat'ın sözlerine bilmem ki daha fazla şey eklemeye gerek var mı?.. Öyleyse daha iyileri yayımlanıncaya kadar bu **'halk meyveleri'**yle yetinmeye çalışalım!...

Dilerseniz, sözlerimizi Kürt yaşamını ve türkülerini konu alan son bir şiirle, **Talip Apaydın**'ın **"Kürt Türküleri"** şiiriyle noktalayalım:

Aylardan nisan loo
Dağ taş insan loo
Kar yağar yağmur yağar
Çıplak etimize

Günlerdir yol teperiz
Çoluk çocuk, aç susuz
Sığındık türkülerimize
Bunlar insan loo
Bizi sevmeseniz de
Türkülerimizi sevin
Yürekten söyleriz loo
Bin yıldır birikir acımız
Zor taşır bunu artık dünyamız
Çevirin yüzünüzü bir bakın
Biz insanız loo
Türkülerimizi dinleyin loo
Bizi anlayın loo...

Mehmet Bayrak

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

İnceleme

TARİHSEL GELİŞİMİ İÇİNDE KÜRT KÜLTÜRÜ VE ASİMİLASYON (TEMSİL) POLİTİKASI *

Mehmet BAYRAK

Bu inceleme-araştırma yazısında, tarihsel gelişimi içerisinde başta halk kültürü olmak üzere çeşitli yönleriyle Kürt kültürü üzerindeki baskı, ipotek ve asimilasyon (temsil) politikaları özetlenmeye çalışılıyor.

*Yazının, Tempo dergisinin **"Kürdübesk"** özel sayısıyla kamuoyu gündemine gelen ve daha önce üzerinde pek durulmayan bir olguya aydınlık getirdiğine inanıyoruz. Bazı çağrışımları da beraberinde getiren sözkonusu özel sayıdan sonra, bir genelleme niteliğindeki bu inceleme, konuya ilişkin düşünceleri temellendirmeye çalışıyor.*

*Yeri gelmişken belirtmekte yarar var. **"Asimilasyon, özümleme"** anlamına gelen Arapça **"temsîl"** kavramı, eski kaynaklarda ve resmi belgelerde sıkça geçmektedir. Ancak birçok anlamı bulunan **"temsîl"** kelimesinin bu anlamı doğru algılanmadığından, günümüzdeki çalışmalarda yeterince değerlendirilememektedir. İnceleme, bu kavramın altını özellikle çizerek, bir kargaşadan kurtarmaya çalışmaktadır.*

Öz-Ge

TÜRKÜLERİ YAPANLAR, YASALARI YAPANLAR

"Bir ulusun Türkülerini Yapanlar Yasalarını Yapanlardan Daha Güçlüdür."

"Bir ulusun türkülerini yapanlar yasalarını yapanlardan daha güçlüdür" sözü W. Shakespaire'den başlayarak günümüze gelen ve toplumcu halk şiiri geleneğinin yoğunluk kazandığı 1960'lı yıllarda sıkça kullanılan bir özdeyiştir. Sözü ve özüyle derinlikli bir özdeyiş, bir öz-söz, bir soy-söz.

Önce, bu özdeyişin çağrışımıyla yazılan bir habere, Yeni Çözüm Dergisi'nin Aralık 1988 sayısında yer alan bir yorumsal-habere yer vermek istiyorum:

"Türkiye Gazetesi'nde 13 Eylül günün "SHP gecesinde bölücülük" başlığıyla bir haber yayınlandı. Haberde; düzenlenen gecede Grup Yorum'un

* Özgür Gelecek Dergisi'nde yayımlanan bu yazı hakkında açılan dava, beraatle sonuçlanmıştır.

"şimdi kardeş Kürt halkı için söyleyeceğiz" anonsu sonrasında "tamamen Kürtçe sözlerle, Kürtlerin özgürlüğü üzerine yapılmış şarkılar" söylediklerini ifade ediyordu. Söz konusu gazetenin gerici yapısını bilenler açısından böyle bir haberin yeralması şaşırtıcı değildi. Asıl ilginç olan ise İstanbul DGM savcısının herhangi bir araştırma gereği duymadan gazete "haberini" ihbar kabul ederek Grup Yorum hakkında iddianame hazırlamasıydı. Hazırlanan iddianamede savcı, Grup Yorum'un "Irkçılık (Kürtçülük)" propagandası suçunu işlediğini belirtiyordu.

Gecenin yapıldığı günlerde Irak Kürdistanı'nda faşist Irak yönetiminin katliamlarını protesto etmek amacıyla toplumun değişik kesimlerinden tepkiler geldi. Protesto gösterileri yapıldı. Grup Yorum düzenlenen gecede, Irak köylerini yerle bir eden katliamı kınayan bir mesaj okuyup, bir Kürt halayı çalıp söylüyordu. DGM savcısının, açtığı soruşturma doğrultusunda Grup Yorum elemanlarının tek tek ifadesini alırken "Aranızda Kürt var mı?" şeklindeki yaklaşımı ve sonrasında grubun tek Kürt elemanı Metin Kahraman'ın tutuklanması... 35 günlük tutukluluk sonrasında Kahraman ve tutuksuz yargılanan diğer grup elemanlarının ilk duruşmaları 3 Kasım'da İsanbul DGM'de yapıldı.

Duruşmayı çok sayıda dinleyici ve sanatçı çevresinden Edip Akbayram, Bilgesu Erenus ve Ferhat Tunç da izledi. İlk savunmayı tutuklu olarak yargılanan Metin Kahraman yaptı. Hazırladığı savunmayı okumadan önce Sağmalcılar Cezaevi'nde siyasi tutsaklara karşı uygulanan baskıları dile getiren M. Kahraman daha sonra bir buçuk sayfalık savunmasını okudu. Savunmasında "niçin tutuklandığını anlayamadığını ve savcının ihbar kabul ettiği haberi, çarpıtarak buna kendi subjektivizmini ekleyerek suç ve suçlu yaratıldığını" dile getirdi.

"Şimdi kardeş Kürt halkı için şarkı söyleceğiz" ibaresini savcı suç delili olarak kendine dayanak yapmaktadır. Bir halkı kardeş ilan etmenin neresi suç?

Savcı ne dememi beklerdi? Kürtleri düşman mı ilan etseydim. Evet "kardeş Kürt halkı" dedim ve bununla halkların kardeşliğini anlatmaya çalıştım. Sadece Kürt halkını değil emperyalist metropollerin başkentlerinde gerici, ırkçı kafaların uydurduğu masallarla dünya halklarına yamyam diye tanıtılan Afrika halklarını, Asya, Latin Amerika halklarını, hemen yakınımızdaki Rum ve Ermeni halklarını da, kısaca tüm dünya halklarını kardeş görüyorum.

... Savcı Grup Yorum olarak söz konusu gecede Kürtlere özgürlük düşüncesini anlatan Kürtçe türkü söylediğimizi iddia ediyor... Söz konusu gecede çalıp söylediğimiz Kürt halayında bir takım Kürtçe nidalar bulunmaktadır. Bu halayda geçen "Daye (Anne), "haye" (hey), waye (bacı), anlamına gelir. Lore lore ise Kürt türkü oyunlarında söylenen bir nidadır. İddia edildiği gibi söylenen Kürtçe türkü olmadığı gibi, Kürtçe türkü söylemek neden suç olsun? Ülkemizde Kürt ve Kürtçe olgusu bir gerçektir... Kürtçe türkü söylemenin yasaklanamayacağı kanısındayım. Çünkü türküleri halk yapar. W. She-

kespaire'in de dediği gibi "Bir ulusun türkülerini yapanlar, yasalarını yapanlardan daha güçlüdür."

.... Yüzyıllardır Anadolu'da birlikte yaşayan Türkler'in ve Kürtler'in kültürlerinde karışma, alış-veriş olması ve dolayısıyla türkülerde birbirlerine ait motiflerin, sözcüklerin bulunması doğaldır. Kısaca suçluluğum ve suçlarım bundan ibarettir" diyerek bitirdi savunmasını.

Sırayla söz alan diğer grup elemanları da hazırlanan iddianamenin keyfiliğine değinerek "Kürtçe nidaların içinde geçtiği bir Kürt halayı" söylediklerini belirterek mağduriyetlerinin faturasını kimin ödeyeceğini sordular. Savunmalar sonrasında mahkeme Metin Kahraman'ın tahliyesine, diğer elemanların ise beraatine karar veriyordu.

Toplumun pasifikasyon altına alınması, duyarlı kararlı unsurların susturulma çabası bir defa daha sonuçsuz kalıyordu. Bedeli ne olursa olsun insanlar doğru bildikleri ve inandıkları değerlerin savunusunu heryerde yapmalıydı. Mücadele ödenecek bu bedellerin üzerinde yükselecektir. Grup Yorum gerçek aydın olma bilinciyle hareket ederek yok sayılmak istenen Kürt halkını ve onun tükülerini gecelerde söylediği gibi mahkeme salonlarında da savunmasını bilmiştir

Evet, haberi okudunuz. Demokratik toplumlarda anlaşılması, algılanması bile güç son derece gülünç bir olaydır bu... Hele bu, dünyada bile misli menendi az bulunur ırkçı-şoven uygulama, karşıdaki kişi "ırkçılık propagandası" yapmakla suçlanarak yapılıyorsa... Bu çarpık ve sakat yaklaşımın neresini düzelteceksiniz.... Herşeyden önce Türkiye'de ilkel sağ basının çaşitli devlet kurumlarına kılavuzluk etmesi hemen her zaman yanıltıcı olmuş ve yığınla hasarı da beraberinde getirmiştir. 12 Eylül sonrasını hatırlıyorum. Neyin tercümanı olduğu çok iyi bilinen Tercüman gazetesi, askeri cuntaya rehberlik eder, bu gazetede çıkan hemen her haber sıkıyönetim makamlarınca esasa alınır ve bu doğrultuda uygulamaya geçilirdi. Çoğu zaman Tercüman'da yer alan bir haber aynı gün sıkıyönetim bildirilerine kaynaklık eder ve TRT'ye yansırdı. Hiç unutmam, günün birinde aralarında Melike Demirağ, Cem Karaca ve Selda Bağcan'ın da bulunduğu 5 kişi, Avrupa'da "Türkiye aleyhtarı" propaganda yaptıkları gerekçesiyle Tercüman'ca ihbar edilmiş, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca aynı gün adı geçen beş kişi hakkında teslim olmaları için çağrı yapılmış, ancak Selda'nın Avrupa'da değil İstanbul'da bulunduğu anlaşılmıştı. Yani Tercüman, askeri cuntanın vazgeçilmez rehberi ve sesi olarak yığınla hasara yol açmıştı. Aynı mantığa dayalı sağcı Türkiye gazetesi de aynı geleneği sürdürerek, çağdışı kimi gelişmelere çanak tutuyor. Yalnızca nakaratındaki (kavuştak) bir-iki Kürtçe kelimeyle icra edilen bir parçanın **"tamamen Kürtçe sözlerle, Kürtlerin özgürlüğü üzerine yapılmış şarkılar"** olarak iletilmesi işin bir yanı; gerçekten şarkının ya da türkünün tüm sözleri Kürtçe olsa ne çıkar?.... Gerçekten Kürtçe türkü söylenmesinden neden bu kadar korkuluyor ve bir halkın kültür ürünlerinin yasaklanması hangi çağdaş değerlerle bağdaştırılabiliyor. Türkiye insanının toplumsal gerçekliğine ve çağ-

daş ölçülere uyuyor mu böyle bir suçlama?... (Not: tam bu noktada, bir Türk şarkıcının TV'de (Tele Tatil programında) Meksika dilinde okuduğu şarkıları izliyorum. 8.1 1989 saat 16.10). Öylesine yanlış ve çağdışı bir tutumdur ki bu, bu yüzden bütün dünya ülkelerinden aydınlar "Kürt kültürünü koruma" kampanyaları açmak zorunda kalıyorlar. Ve işin ilginç yanı, bu kampanyanın esas muhatabı, düzenini beğenmediğimiz İran, Irak ya da Suriye değil; öncelikle Türkiye...

Bakınız, dünyanın bellibaşlı devlet, bilim, sanat ve kültür adamlarının **"Türkiyede Kürt Kültürünün Korunması İçin Uluslararası Çağrı"**sında ne deniyor:

"Bütün insan toplulukları gibi, Kürt halkı da kendi kültürel mirasını muhafaza ve kendi kimliğini özgürce ifade etmek hakkına sahiptir. Binlerce yıllık bir geçmişi olan Kürt kültürü, evrensel kültürün bir parçasıdır. Tarihi, asırların ürünü, kadın ve erkek kuşakların eseri olan bu kültür, bütün kültürler gibi saygıya ve korunmaya layıktır. Bu nedenledir ki, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve insan haklarına ilişkin uluslararası antlaşmaların tanımladığı ilkelerin rehberliğinde, hoşgörüsüzlük ve ayrımcılığın her biçimine karşı, adalet ve demokrasiye bağlı olarak, aşağıdaki imzacı şahsiyetler, Türk yetkililerinin, Kürt dilini ve daha genel olarak Türkiye vatandaşı milyonlarca Kürdün her türlü kültürel ifadelerini yasaklayan, anayasal ve yasal bütün yasaklamaları yürürlükten kaldırmalarını isterler."

BİNLERCE YILLIK GEÇMİŞİ OLAN BİR KÜLTÜR

Kürt kültürünün binlerce yıllık geçmişi bulunuyor. Sözlü ve yazılı örnekleriyle bu kültür birikiminin ayrıntılı bir değerlendirmesini yapmak ayrı bir inceleme konusu. Ancak yazılı edebiyat ürünlerinden yola çıkarak Türkiyeli okuyucu için yararlı olacağına inandığımız kısa bir özetleme yapmak istiyoruz.

Yazılı Kürt edebiyatının kökleri 7. yüzyıla kadar uzanıyor. Hezarmerd'de yapılan kazılarda deri üstüne yazılmış Kürtçe bir şiir bulunmuştur. Şiirde, Arap istilası sırasında Kürdistan'da işlenen kanlı olaylar anlatılmaktadır. Şiirin Türkçe çevirisi şöyledir:

Tapınakları yıktılar, ocakları söndürdüler,
Büyüklerin büyüğü inkâr edildi.
Zorba Araplar Şarezur'a kadar
Tüm köyleri viran ettiler.
Kızları kadınları tutsak ettiler,
Yiğit kişiler kendi kanlarında boğuldu.
Zerdüşt inancı desteksiz kaldı.
Hürmüz artık kimseye yardım etmiyor.

Günümüzde bilinen ilk Kürt şairi **Baba Tahir**'dir. İbn-i Sina'nın çağdaşı olan bu şair 935-1010 yılları arasında yaşamıştır. "Baba Tahir, yaşadığı döneme göre son derece ileri bir kavrayışla düzeni eleştirir ve ezilenlerden yana çıkar. Böylece o, bilinen en eski Kürt şairi olmakla kalmaz, ilericihalkçı Kürt şiiri geleneğinin de bir başlangıcı olur."

Bir şiirinde, Türkçe söyleşiyle şöyle diyor:

Elim feleğin çarkına ulaşsa
Bu yaptığın çok ayıp, derdim
Kimine yüz türlü nimet sunarsın,
Yiyecek arpa ekmeği yok, kimisinin...

Baba Tahir, Lur lehçesnin yanı sıra Kürtçenin Sorani, Bohti (Kurmancı) gibi diğer lehçelerini, Arapça ve Farsçayı da biliyordu. Şiirlerinden bazılarını da Farsça yazmıştır.

Nasıl Osmanlı döneminde Nefî, Nabî gibi kimi Kürt kökenli şairler eserlerini Osmanlıca vermişlerse (Nefî'nin Farsça divanından başka Kürtçe şiirleri de olduğu söylenir), Kürt şairleri de egemen kültür anlayışına ve modaya uygun olarak eserlerini çoğunlukla Arapça, Farsça veya Osmanlıca vermişlerdir. Sözgelimi **Ali Emirî**'nin **"Tezkire-i Şuara-yı Amid"** (Diyarbakır Şairleri Tezkiresi) adlı antolojisinde bu türden yüzlerce esere yer veriliyor.

Söz konusu Antolojide yer alıp 1264 (M. 1848) yılında Kürdistan Eyaleti Valiliği yapan Esad Paşa:

"Sen anlamazsın ey büt Kürdî lisanımı
Ben istilâh-ı Âmid u Van söylerim sana" derse de, eserlerini yine de Osmanlıca verir.

Zamanın modasına uyarak Bitlis'ten İstanbul'a geçen, **Kürtçe**'den başka **Türkçe, Farsça, Arapça, Ermenice ve Hintçe** gibi 6 dilde şiir yazan 16. yüzyıl şairlerinden **Kürdistan'lı Şükrî** de tutumunu şöyle anlatır:

Türk ilen Türk ü Kürd ilen Kürd'em
Evde koyun u yabanda bir kurdam

Diyarbakır'ın, Osmanlı döneminde İstanbul ve Bursa'dan sonra en önemli kültür şehri olduğu unutulmamalı.

Söylediğimiz gibi hakim kültürle eser verenler bir yana, geçmiş yüzyıllarda hemen tamamı Kürtçe divan ve başkaca mensur eser sahibi şairlerin kısa bir dökümü şöyle yapılabilir:

Eli Heriri, Eli Termukî	**X-XI Yüzyıl**
Ehmed Mele Batê	**1417-1491**
Meleyê Cıziri	**1407-1481**
Feqiyê Teyran	**XV. Yüzyıl**
Selim Suleman	**XVII. Yüzyıl**

Ahmedê Xani	**XVII.Yüzyıl**
Xaris Bidlisî	**XVIII. Yüzyıl**
Pertev Beg Hekari	**XVII. Yüzyıl**
Şex Halid	**XIX .Yüylıl**
Siyahpûş	**XIX. Yüzyıl**
Cigerxwin	**1903-1984**
Osman Sebri	**1095- ?**
Kadrican	**1917-**
Nalî	**1791-1855**
Kurdî	**1809-1849**
Hacî Qadır Koyî	**1815-1898**
Şex Rıza Telebanî	**1842-1910**
Edeb Ebdıla Misbah	**1852-1912**
Mela Mihemed Koyî	**1876-1945**
Wefayi	**1838-1902**
Xeriq	**1851-1957**
Bêhûd	**1878-1955**
Zîver	**1875-1948**
Sebrî	**1875-1944**
Selam	**1892-1959**
Selîm	**1805-1869**
Qane Muzher	**1894-1960**
Ahmed Muxtar Beg	**1896-1935**
Pîremêr	**1868-1950**
Ebdula Goran	**1904-1962**
Dildar	**1918-1948**
Bêkes	**1905-1949**
Remzi Mela Marif	**1902-**
Hejar	**1902- 1991**

Bunlara Sovyet Kürt şairlerinden şu isimleri de ekleyelim.
Emine Evdal, Eskerî Boyik (1)

OSMANLI TOPLUMUNDA KÜLTÜREL YAPILANMA

Osmanlı toplumunun çok sınıflı, çok uluslu ve çok dinli bir toplum olduğunu bilmeyen yoktur. Osmanlı toplumunun toplumsal dokusu üzerinde ayrıntılı olarak durmanın yeri burası değil. Ben soruna yalnızca ulusal ve kültürel yapılanma açısından yaklaşmak istiyorum.

Bilindiği gibi, Fransız Burjuva Devrimi başka toplumları olduğu gibi Osmanlı toplumunu da etkilemiş ve 19. yüzyıldan başlayarak bu imparatorluk içinde yer alan halklar arasında milliyetçilik akımlarının ve buna bağlı hareketlerin boy vermesine yol açmıştı. Coğrafik konum ve din olarak Avrupa'ya yakın halklar bu akımlardan daha erken nasibini almış ve ba-

ğımsızlık mücadelesi vererek Osmanlı'dan ayrılmışlardı. Söz konusu akım Türkler gibi Kürtleri, Ermenileri, Arapları ve başka hakları da sarmış, bu doğrultuda düşünce ve eylem planında çeşitli çabalara girilmişti. Başlangıçta müslüman kökenli halklar arasında **"İslamcılık"**, müslüman ya da hıristiyan kökenli Doğulu halklar arasında **"Osmanlıcılık"** bir 'bileşke' görevi yapıyordu. Ancak zamanla ulus olma ve bağımsız yaşama bilincinin pekişmesiyle, bu bileşkeler etkinliğini yitiriyor ve ulusalcılık düşüncesi öne geçiyordu. Doğu halkları arasında Ermeniler, hem dinsel kökenleri hem de ticari ilişkileri dolayısıyla Avrupa halklarıyla daha yoğun bir iletişim kurmuşlardı. Rumlar ve Yahudilerle birlikte 19. yüzyıl Osmanlı toplumunda pekçok yeniliğe önayak olmaları bundandı. Yalnız elsanatları, ticaret ve sanayinin değil, kültür hayatının da hemen tümüyle öncülüğünü yapan bu unsurlardı. Batı'da milliyetçi akımlarla tanışıp bunu Türk mililyetçiliği olarak Osmanlı toplumuna taşıyan **Şinasi, Namık Kemal** türü aydınlar gibi, öteki halklardan aydınlar da kendi topluluklarına ulusal bilinç aktarıyorlardı.[2]. Jön-Türk hareketiyle **"İslamcılık"** bileşkesinin yerini **"Türkçülük"** hareketinin almasıyla, Kürt, Arap vb. halklar da bu bileşkeden giderek uzaklaşıyor ve ulusal kimliklerini öne çıkarıyorlardı.. 20. yüzyılın kapısı bu duygu ve düşüncelerle çalınıyordu. 1908'deki İkinci Meşrutiyet hareketi bu konuda yeni bir itme ve dönemeç oldu. Ulusal örgütlenmeler ve yayınlar bu dönemde alabildiğine yoğunlaştı ve yaygınlaştı. Yalnızca bu dönemde on dolayında Kürt örgütünün (parti, dernek, kulüp gibi) kurulduğunu ve yirmiye yakın periyodik yayın çıkarıldığını (Kürtçe, Kürtçe-Türkçe ya da Batı dillerinde) söylersek sanıyorum bir fikir vermiş oluruz (*). Bu, yalnızca Kürtler için değil bir çok halk için fazlasıyla böyle. Yine despotizm olarak nitelendirdiğimiz ve beğenmediğimiz Osmanlı döneminde birçok Kürtçe kitap yayını yapıldığını da belirtelim... Bunlar arasında 60-70 yıl sonra dava konusu edilen kitaplar bile var (T.Z. Tunaya, bu örgüt ve yayınlardan yalnızca birkaçının adını veriyor). [3]

Türkçü-İslamcı hareketlerin Alman militarizmiyle ittifakı sonucu girilen ve yenilgiyle çıkılan I. Dünya Savaşı, milliyetçilik ayrışmasında yeni bir dönemeç oluşturdu. Türkçülük temeline dayalı İttihad ve Terakki Hareketi kâr amacıyla girdiği savaştan zararla çıkmıştı. Ancak bunun faturasını en başta "tehcir: göçürtme" yoluyla kıyıma uğrayan Ermeniler'le, yığınla acıya sürüklenen Türk ve Kürt halkı ödüyordu... Emperyalist devletler Kürt halkını ülkesiyle birlikte kendi güdümlerindeki başka uluslara peşkeş çekmişlerdi. Bu kan ve ateş yılları, çelişkisini de birlikte getirmiş yayılmacı, dar milliyetçi Türkçü harekete duyulan tepki, ayrışma dürtü ve eğilimlerini daha da yaygınlaştırmıştı. Ancak binlerce yıl yanyana yaşadıkları halde hem Abdülhamid'ce izlenen iki halkı yalıtma hem de savaş boyunca ve sonra-

---

* Bu yayınların dökümü ve tanıtımı için bkz.; Malmîsanij-Mahmûd Lewendî: Li Kurdîstana Bakur û li Tirkiyê Rojnamegeriya Kurdî (1908-1981) Kuzey Kürdistan'da ve Türkiye'de Kürt Gazeteciliği, Uppsala-1989.

sında yönetimlerce sürdürülen anti-propagandalar Kürtleri ve Ermenileri birbirinden uzaklaştırmış ve özellikle anti-emperyalist bir yöneliş alan Milli Mücadele sırasında islamî birlik ve karşılıklı yarar temelinde Türk-Kürt dayanışmasını gündeme getirmişti.

İnönü'nün şu sözleri söz konusu dayanışmanın düşünce temellerini yansıtıyor: *"Sevr Muahedesi ile Kürtler, Türkler gibi kendi vatanlarını tehlikeye maruz gördüler. Çünkü Sevr Muahedesi hükümlerine göre, Doğu Anadolu'da Ermenistan hududu bitişiğinde bir Kürdistan devleti kurulacaktı. Kürtler, Türk vatanının kendileriyle beraber, bilhassa Doğu'da Ermeni tehlikesine maruz kalacağını biliyorlardı. Milli Mücadelenin devamınca canla başla beraberlik gösterdiler. Sonra, Lozan Muahedesi yapılırken de Kürtler vatansever olarak Türklerle beraber bulunmuşlardır. Kürtler, Ermeniler gibi Lozan'a gelip bize müracaat etmediler. Hatta biz Lozan'daki konuşmalarımızda milli davalarımızı 'biz Türkler ve Kürtler' diye bir millet olarak müdafaa ettik ve kabul ettirdik"* (4)

Bu anti-emperyalist çete savaşlarının başlamasından sonra M. Kemal ve arkadaşları Samsun üzerinden Anadolu'ya çıkıyor ve başlayan bu mücadeleyi organize ederek yönlendiriyorlar. İşte, daha Anadolu'ya çıkarken M. Kemal'in Havza yöresinde bir sözü vardır ki, arkadaşlarının sorusu ve M. Kemal'in cevabı sonraki politikanın özünü, zamirini (içyüzünü) oluşturuyor. Arkadaşları M. Kemal'e "İslâm ve Türk milleti" demekle kimleri amaçladığını soruyorlar -çünkü gerçekten Türk kökenli unsurların kimler olduğunu onlar da biliyor ve buradan yola çıkarak soruyorlar- M. Kemal, arkadaşlarını cevaplarken şöyle diyor: **"Amaçladığımız milleti biz yaratacağız...** "Evet sonraki politikanın özünü işte bu söz oluşturuyor. Gerçi **Nutuk** ve K. Karabekir'in **"İstiklâl Harbimiz"** kitabı başta olmak üzere M. Kemal'in yakın 'silah arkadaşları'nın tümünün eserlerinde Milli Mücadelenin hemen bütünüyle "islamî" temel üzerine kurulduğunu biliyoruz. Ancak bunun işin **"zahiri"** yönü olduğu **"batınî"** yönününse yukardaki yaklaşım olduğu sonraki gelişmelerle sabittir...

Beklentilerin hem ortak hem farklı olduğu Milli Mücadele yıllarını, Lozan görüşmelerini geride bırakıyoruz. Umutlu bir bekleyiş, her anlamda eşitliğe dayalı sloganlar, ama bu umutların giderek gündemden uzaklaşması... Ve bu tutuma bir tepki olarak örgütlenen 1925 Hareketi (Bu hareket de değişik boyutlarıyla ayrı bir inceleme konusu). Hareketin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardında belli bir program dahilinde uygulamaya konulan **"Şark Islahat Planı"... Planın temeli, başta Kürt halkı olmak üzere başka halkların ve etnik grupların asimilasyonuna ve kültürlerine ipotek koymaya dayanıyordu.**

Nitekim bu Plan'dan sonra M. Kemal *"Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin mesnedi Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harsıyla meşbu (dolu) olursa, o camiaya istinad eden Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur"* diyordu. Kürt kökenli İsmet Paşa'nın sözleriyse Lozan'daki vaadleriyle tam bir çelişki oluşturuyor-

du: *"Vazifemiz bu vatan içinde bulunanları behemahal Türk yapmaktır."* (Bkz. Tekin Alp: **Türkleştirme.** İst. 1928)

O günlerde yürürlükte olan Lenin'in **"Ulusların kaderlerini tayin hakkı"**'na ve Amerikan Devlet Başkanı Wilson'un **'Prensipleri'**ine ters düşen bu uygulamanın çok yanlış bir alanda seyrettiğini gözlemliyoruz. Nedir bu yeni politika? **"Takrir-i Sükûn Kanunu"** ile zoraki temelleri atılan asimilasyon - o zamanki adıyla temsil- politikası...

Bu, bir zamanlar kiminin iddia ettiği gibi "doğal asimilasyon" değil, çoğu kez şiddete dayalı bir asimilasyon politikasıdır. Mecburi iskân (sürgün ya da batıya zorunlu göçürtme), bölgenin doğal kaynaklarına dayalı üretim merkezleri, sanayi kuruluşları açarak işsiz insanları Batıya göç etmeye zorlama, çeşitli yöntemlerle Batıya göçetmeyi ve orda kalmayı özendirme vb... (Şark Islahat Planı ayrı bir incelemenin konusudur).

CUMHURİYET YÖNETİMİN KÜLTÜR POLİTİKASI

M. Kemal'in Kürtler konusunda gerçekten ilginç bir politika izlediğini kabul etmeliyiz. Daha Osmanlı döneminde Diyarbakır'daki görevi sırısında Kürtlere özgü giyim-kuşamlı (peşmerge giyimli) bir özel askeri birlik oluşturması, görevli olduğu sırada ve Milli Mücadele döneminde Kürt halkını ağalardan, beylerden kurtaracağına inandırarak yanına çekmesi ve her anlamda eşit yaşama inancıyla aşılaması. Daha kongreler aşamasında Kürt ileri gelenleriyle yakın bir dayanışma içine girme, Mutki Aşireti Reisi Hacı Musa gibi Ankara'ya gelmeden Mebusluk yapanlarla, Kürtlere çeşitli ulusal-demokratik hakların verilmesi doğrultusunda Teşkilat-ı Esasiye'nin (Anayasa) değiştirilmesini öngören Amasya Genelgesi'ne, Lozan'da İsmet Paşa tarafından Türlerle Kürtlerin her anlamda eşitliğine dayalı bir yönetim savunulurken, "ulusların kaderlerini tayin hakkı"na saygılı olunacağına ve İzmit'te Kürtlere özerklik vaadinde bulunmaya, ulusal giysileriyle Meclis'e çağırdığı Kürt Milletvekillerine Lozan'a telgraf çektirmeye varan bir politika...

Aslında, 1925'teki, "Takrir-i Sükûn Kanunu", yalnız Kürt ulusal haklarını değil, sosyalist örgütlenmeyi ve işçi sınıfı haklarını da yasaklıyordu.

Zihni T. Anadol bir yazıda şöyle diyor. *"1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu (Sus Yasası) ile işçi sorunları, bunların ardından sendika, grev, toplu sözleşme gibi işçilerin ana hakları yasaklanmış devlet kapitalizminde bunlara yer olmayacağı kesinlikle vurgulanmıştır. Hatta 1932 yıllarında yönetimin ideolojisinin sesi olan Kadro dergisinde "millet özgürlüğü yanında ferdin özgürlüğü söz konusu olamaz" denilmişti. "Sen ben yok biz varız, imtiyazsız sınıfsız bir kütleyiz" gibi sloganlar yaygınlaştırılıyordu".* (5)

İşte Takrir-i Sükûn Kanunu (Sus Yasası) ile Türkiye Komünist Partisi'ni, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı yasaklayan yeni Türk burjuvazisi, bu yasaya ve "Şark Islahat Planı"na bağlı olarak da Kürtlerin demokratik haklarını inkâr ve red ediyordu..

Yeni T.C. sınırları içinde Türkçe yayın ve kültür hakkı bu tarihten sonra kesintiye uğruyor. Kürtler ve Kürt kültürü üstüne bir "tabu" kuruluyor. Tedrici bir inkâr ve red politikası başlıyor... Etten kıkırdağa, kıkırdaktan kemiğe dönüşen iflah olmaz bir politikadır bu.

Başlangıçta yeni Türk burjuva yönetimini kitleye kabul ettirmek için Osmanlı kültürüne alternatif bir kültür yaratmak -millet yaratmada olduğu gibi- gerekmektedir. 1920'li yıllarda kurulan Türkiyat Enstitüsü, Konservatuvarlar; Türk Ocakları yerine 1932'de kurulan Halkevleri, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi kuruluşların tümü -kimi zaman ırkçılığa varan uygulamalarla- hep Osmanlı kültürüne alternatif bir kültür yaratma çabasına girmişlerdir. Ancak bunu yaparken kimi zaman doğrudan Kürt kültürüne ve başkaca halkların kültürlerine ipotek koyarak uygulamışlardır bu kültür politikasını. Nasıl mı?

1. Her alandaki derleme ve taramalarda öteki halkların kültür birikimleri bir yana itilerek yalnızca Türk halkına ya da öteki halklarla emişmeli kültür ürünlerine yer verilmiştir.

2. Türkçe sözlü kültür ürünlerindeki Kürt temalı konular önce derlenmek zorunda kalınmış, sonra tasfiye edilmiştir. Sözgelimi bugün radyolarda okunan **"Türkmen Kızı"** parçası ilk delemelerde **"Kürdün Kızı"** biçiminde geçer. (Tıpkı 'vurun Kürd uşağı'nın' vurun Türk uşağı'na dönüşmesi gibi). 1926'da başlayan İstanbul Konservatuvarı'nın ilk türkü derlemelerinde bu konuda ilginç örnekler vardır. Başka alanlardaki ilk toplum- bilim çalışmalarında da bu gerçeklik önce yansıtılmış, sonra inkâr edilmiştir. (Prof. M. Ragıp Gazi Mihal'in henüz basılmamış **"Yurt Oyunları Kataloğu"**nda da bunun ilginç örnekleri vardır.) Bu derlemelerde Koçgiri isyanının ideologlarından Kürtçe ve Türkçe şiir yazan **Alişer**'in de parçaları vardır.

3. Kürt kültürü ve müzigi ipotek altına alınınca, bu alanda sanat icra eden insanların Türkçe sanata yönelmeleri özendirilmiştir. Atatürk döneminden beri Halk Müziğinin en ünlü isimleri, bir anlamda **"Türkçe sözlü Kürt halk müziği"** icra eden Kürt sanatçılar olmuş. Bir dönemin ünlüleri Diyarbekir'li **Celal Güzelses**, Urfa'lı **Mukim Tahir**, Urfalı **Kel Hamza**, Urfa'lı **Cemil Cankat** vb... Emişmeli kültür ürünlerini icra edenler arasında ise Malatya'lı **Fahri**, Zara'lı **Halil** ile Erzincan'lı **Salih** ve **Şerif** vb. sayılabilir.

Bu geleneğin bugün de yaygın biçimde sürdüğü biliniyor: **Nuri Sesigüzel, İbrahim Tatlıses, Atakan Çelik, İzzet Altınmeşe, Bedri Ayseli, Selahattin Alpay, Hüsamettin Subaşı, Mahmut Tuncer, Burhan Çaçan, Hülya Süer...** gibi halk müziği sanatçıları hep aynı geleneği sürdürüyorlar.

"Tempo" dergisince **"Özü Kürt, sözü Türk"** yada **"Kürdübesk"** olarak nitelendirilen bu oluşumun bazı örneklerine 9-15 nisan 1989 tarihli 15. sayısında yer veriliyordu. Kuşkusuz Türk sanatında dönemeç yaratan Kürtler yalnızca bu alandakiler değil. Bugün Türkçe romanın yüzakı ve dünyadaki en büyük adı kabul edilen **Yaşar Kemal, Orhan Kemal** vb., ge-

rek film hikayesi gerek senaryo, gerek yönetmen ve gerekse oyuncu olarak Türk Sineması'nda bir dönemeç yaratan ve sinemayı dünyaya açan **Yılmaz Güney**; çağdaş Türk müziğinin kuramcılarından ve icracılarından **Ruhi Su**; günümüzde toplumcu tiyatronun en büyük adı kabul edilen **Orhan Asena**; çağdaş toplumcu şiirin en yaygın ve en etkin isimlerinden biri olan **Ahmed Arif**; çağdaş toplumcu halk şiirinin öncüsü kabul edilen **Aşık İhsani**; ünlü orkestra şefleri **Hikmet Şimşek** ve **Gürer Aykal** bu sürecin uzantısı sanatçılardır.

Ancak aslolan, kuşkusuz bunların ve burada anmayı gerekli görmediğimiz nice sanatçının, yazarın kökenleri değil; onların sanatlarıyla ne hizmet verip vermedikleridir. Ayrıca kafaya takılan bir başka nokta... İnsanların en çok anadilleriyle eğitim yapmalarıyla başarılı olabilecekleri pedagojik bir gerçektir. Öyleyse, sonradan öğrenilen Türkçe ile bu kadar başarılı ürünler veren sanatçılar, anadillerinde eğitim yapıp ürün verselerdi kimbilir ne kadar başarılı olurlardı... Ya da iki dili birden biliyorlarsa iki dilden birlikte ürün verselerdi...

4. Yazılı ürünlerin üretimi ve yayımı yasaklanınca sözlü edebiyat ürünleriyle adaptasyona ve sahiplenmeye gitmek daha da kolaylaşmıştır. Halk oyunları ve türkülerine konulan ipotek, izlenen kültür politikasının en çarpıcı yönlerinden birini oluşturur. Kürt halk danslarına, otantik özelliklerinden uzaklaştırarak (ad, giyim özellikleri ve türkü sözleriyle) sahiplenme. Oysa halk yaratısı olan halk dansları, gerçek otantik özellikleriyle icra edilirlerse gerçek yerlerini bulur ve amaca ulaşırlar. (Buna rağmen Doğu Anadolu oyunları olarak adlandırılan Kürt halk danslarının, 12 Eylül cuntası döneminde "bölücülük" yarattığı gerekçesiyle yasaklandığı hatırlardadır.)

Kuşkusuz halk danslarından bir bölümü emişen/etkileşen kardeş kültürlerin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu tür oyunlar dışında bugün de esas kimliklerini ve yapılarını koruyan yığınla oyun var. İsterseniz bunlardan bir bölmünü Metin And'ın "**Oyun ve Büğü**"sünden yola çıkarak sıralıyalım:

"**Ağır Govent** (Muş), **Ahçik** (Erzurum), **Arkuşta** (Erzurum), **Arzumani** (Kars), **Avreş** (Elazığ), **Aysoki** (Muş), **Bapuri** (Van), **Berzini** (Kars), **Berde** (Tunceli), **Berete** (Bitlis), **Berite** (Muş), **Bezini** (Ağrı), **Bizang** (Bitlis), **Ceylani** (Kars), **Çaçan** (Bingöl), **Çapakay** (Muş), **Çapıkay** (Bingöl), **Çarişka** (Kars), **Çarışu** (Malatya), **Çepik** (Kars, Bingöl), **Çikçiko** (Elazığ), **Çökeri Kuççari** (Van)**Dah Lenk** (Erzurum), **Meymoki** (Hakkari), **Dasniçor** (Erzurum), **Deliko** (Hınıs), **Delilo** (Hınıs, Tunceli, Elazığ), **Dello** (Kars, Erzurum), **Deliloy** (Kars), **Depşororo** (Hınıs), **Derbendi** (Kars), **Drilo** (Bingöl), **Devzer** (Van), **Dıntıngo** (Tunceli), **Dilican** (Kars), **Dilipiti** (Elazığ) **Dillan** (Malatya), **Diringi** (Kars), **Edilbecan** (Kars), **Enzeli** (Kars), **Esi** (Tunceli), **Evim** (Ezrurum), **Ezirgân** (Kars), **Gaçke** (Kars), **Garzani** (Kars, Bitlis, Malatya), **Gaşıng** (Kars, Van, Bitlis), **Geceğü** (Eğin),**Girani** (Bingöl), **Gorani** (Bitlis, Van), **Giorişhi**, **Lezinka** (Kars), **Govenk** (Bitlis), **Govend** (Bingöl), **Gürzi** (Siirt), **Gülli** (Van), **Gülşeni** (Hakkari), **Güvende** (Van, Bitlis, Muş), **Hadile** (Van),

Hamame (Hakkari), **Harkoşte** (Bitlis), **Harkuşte** (Şirvan, Malatya), **Hayşere** (Hakkari), **Herrani** (Bingöl), **Hasavor** (Van), **Hay Menlil** (Kars) **Hay Lalo** (Kars), **Henhemni** (Bitlis), **Her Alaley** (Hakkari), **Hekari** (Kars), **Heynare** (Kars, Erzurum), **Hırnani** (Hakkari), **Hileyli** (Van), **Hımhıme** (Bitlis, Malatya), **Hırhır** (Van), **Hilli Vay** (Erzurum), **Hor** (Van), **Hora** (Tunceli), **Horo** (Muş), **Hürünü** (Erzincan), **İnnabi** (Kars), **Kalari** (Kars), **Kaloş** (Kars), **Karaçor** (Tunceli, Eğin), **Karakuştani** (Hakkari, **Kaşengi** (Malatya), **Karzani** (Muş), **Keçike Caney** (Hakkari), **Keçike** (Elazığ), **Keçiki/Nadem Hırçıki** (Hınıs), **Kentvari** (Kars), **Kersi** (Van), **Kevaş** (Bitlis), **Kevent** (Bitlis), **Koççari** (Kars, Erzurum), **Koçeri** (Bingöl, Muş), **Koffi** (Ağrı), **Kutto** (Hınıs), **Küccari** (Bitlis), **Kürdün Yazman-ı Barı** (Erzurum), **Kürt Barı** (Erzurum), **Laley** (Kars), **Lavzer** (Tunceli), **Lezgi-Hengi** (Kars), **Lezli** (Hınıs), **Large** (Tunceli), **Lorke,Lorki** (Malatya, Kars, Bitlis, Hınıs) **Memyene** (Malatya), **Meyremi** (Hınıs), **Meryemo** (Bingöl), **Meyremo** (Mardin), **Meyriko** (Ağrı), **Meyruhi** (Malatya), **Mirzani** (Kars), **Naninay** (Malatya), **Nanay** (Kars), **Nare** (Bitlis, Kars), **Nazirri** (Kars), **Ne Dinem Ne Dürüstem** (Hakkari), **Nevruzi** (Kars), **Nezberi** (Kars), **Ninarano** (Hınıs), **Nöbey** (Malatya), **Papori** (Bitlis, Van, Malatya, Ağrı), **Pezo** (Erzurum), **Piçik** (Kars), **Piçügürk** (Hınıs), **Rakaçu** (Tunceli), **Rumtiki** (Elazığ), **Sepi** (Bitlis), **Sıkkani** (Hakkari), **Silvani** (Muş), **Sin Sin** (Malatya), **Zengani** (Kars), **Suleymani** (Van), **Şeynane** (Siirt), **Şorul** (Kars), **Tamzara** (Elazığ, Erzurum, Erzincan, Tunceli, Bingöl, Van, Muş), **Tello** (Kars, Muş), **Temir Ağa** (Bitlis), **Teşi** (Bitlis), **Tringi** (Kars), **Tringo** (Malatya, Bitlis), **Tıntıngo** (Tunceli),**Tırnana** (Eğin), **Tütiya** (Kars), **Veliç** (Malatya), **Villik** (Tunceli), **Yalkuşta** (Muş), **Yallı** (Kars,Ağrı), **Yari** (Hınıs), **Zeyno** (Ağrı), **Zöbek** (Elazığ), **Zıvara** (Hınıs), **Alaya** (Urfa), **Aşıney** (Gaziantep), **Arvari** (Urfa), **Barazi** (Antep), **Belita** (Siirt), **Beri Bası** (Mardin), **Berzini** (Diyarbakır), **Bişero** (Mardin), **Botani** (Mardin, Siirt), **Çaçan** (Diyarbakır), **Çaçani** (Siirt), **Çapık** (Diyarbakır), **Çarışu** (Mardin), **Çepeku** (Mardin), **Çepikli** (Antep), **Çeş** (Adıyaman), **Çındır** (Urfa), **Değleri** (Adıyaman), **Dakkatülfeyki** (Siirt), **Delilo** (Diyarbakır), **Dello Can** (Siirt) **Depçe** (Urfa), **Deriko** (Antep), **Dilan** (Antep), **Durik** (Diyarbakır), **Fadiğe-Demune** (Antep), **Garzani** (Siirt), **Goncut** (Diyarbakır), **Govent** (Siirt, Mardin), **Grosme** (Adıyaman), **Gule** (Mardin), **Haddino** (Mardin), **Haftano** (Mardin), **Hallume** (Antep), **Hanasar** (Siirt), **Hanime** (Mardin), **Hayariska-Çibikli** (Antep), **Havuş** (Antep), **Hellican** (Adıyaman), **Herrani** (Diyarbakır), **Hırpani** (Mardin), **Hinne** (Mardin), **Karani** (Siirt), **Keşikani** (Mardin, Diyarbakır), **Keriboz** (Urfa), **Kesirtayn** (Mardin), **Köçeri** (Mardin), **Leylim** (Antep), **Lolo** (Diyarbakır), **Lorke** (Urfa, Diyarbakır), **Lorkey** (Antep), **Malayya** (Mardin), **Memili** (Diyarbakır), **Mimey** (Antep), **Mimi Teşi** (Urfa), **Mirani** (Siirt), **Nafa** (Mardin), **Nahora** (Mardin), **Nahet** (Siirt), **Narinei** (Mardin), **Nobet** (Siirt) **Neni** (Diyarbakır), **Nadidiye** (Antep), **Penk** (Urfa), **Roşkani** (Siirt), **Sese** (Urfa), **Sim Simi** (Adıyaman), **Süvik** (Siirt), **Şaro** (Siirt), **Şeyhani** (Siirt), **Şingali** (Mardin), **Şirvani** (Antep, Diyarbakır,Urfa), **Suleymaniye** (Siirt), **Terşi** (Antep), **Tırgay** (Adıyaman), **Türkâni** (Siirt), **Veylişhane** (Urfa), **Yarkışta** (Siirt), **Yedesta** (Siirt)... [6]

Metin And'ın kısmen derlemeye, daha çok taramaya dayalı bu bölgesel dağılım listesi kuşkusuz daha da zenginleştirilebilir. Ancak bu dökümün bile bugüne kadar çok kişinin üzerinde düşünmediği halk dansları alanında bir bilgi vereceğini sanıyoruz.

5. **İpotek konan ve Türkçe'ye adapte edilmeye çalışılan kültür dallarından birini de** -yazılı edebiyata olanak tanınmadığı için- **sözlü Kürt halk edebiyatı, en başta da halk türküleri oluşturuyor.**

Doğu halklarının folklor ürünlerinin bilimsel yöntemlerle derlenmesine yeni başlanan bir dönemde, Osmanlı kültürüne alternatif bir Türk kültürü yaratma çabalarına girilmiş, bu amaçla yazılı Kürt kültür ürünlerine ambargo, sözlü ve görsel ürünlerine ipotek konmuştur. Kuşkusuz ki kültürün emişmesinden kaynaklanan tüm ürünlere de sahiplenilmiştir.

Belli nedenlerle Nazım Hikmet'e lise edebiyat kitaplarında yer verilen bu başlangıç yıllarında Kürt temalı Türkçe ürünler de henüz yerlerini korumaktadır. İstanbul ve Ankara Konservatuvarlarının radyolarla organizeli olarak yaptığı türkü derlemelerinde bu konuda kimi ilginç örnekler bulunuyor. Sözgelimi yukarıda vurguladığımız gibi, İstanbul Konservatuarının derlemelerinde, Kürtçe ve Türkçe şiirleri bulunan 1919-1920 Koçgiri halk hareket ile 1937 Dersim hareketinin ideologlarından olan **Alişer**'in üç eseri de taş-plak haline getirilmiştir. (Batılı bir müzikolog olarak derlemelere katılan Macar Bela Bartok'un derlemeler konusunda ilginç gözlemleri ve tesbitleri bulunduğunu sanıyorum).

Yine önceki dönemlerde Diyarbakırlı **Celâl Güzelses** ve bir bölümü yukarda anılan birçok sanatçının özgün enstrümanlarıyla -ama Türkçe sözlerle- müziklerini icra ettiklerini -ki bu, Türkçe sözlü Kürt halk müziğinden başka bir şey değildir-; ancak daha sonra Muzaffer Sarısözen öncülüğündeki bir ekibin Türk müziğini kurumlaştırma adına yeni bir yol izlediklerini görüyoruz.

Sarıözen ekibi, Türklerin gerçek çalgısının "kopuz" olmasından yola çıkarak, halk müziğinde yalnız bunun türlerine "divan sazı, bağlama, cura vs.) yer vermiştir. Oysa halk müziği gerçekte yalnız bunlarla mı icra ediliyordu? Kuşkusuz değil. Bugün bağlamanın türlerinden başka cümbüş, keman, kabak kemane, tar, davul, zurna, tef, zil, kaşık, klarnet, sipsi, mey gibi çalgılar halk müziğine eşlik ediyorsa, bu boşuna değildir. Sözleri Türkçeleştirilerek de söyleniyor olsa müziğin otantik özellikleri zorluyor buna.

Günümüzde icra edilen Doğu kaynaklı halk müziği; on dolayında bağlamanın bir araya getirilmesiyle yürütülen "Yurttan Sesler"in tıkızlığından, kısırlığından kurtuldu ama bu defa başka bir çıkmaza girdi... Kürt halk türküleri Türkçeleştirilerek icra edilirken çoğu kez ya içeriklerinden soyutlanıyor, ya zorlama ve doldurma bir çeviriyle veriliyor ya da Türkçe'ye aktarılamayan bazı ünlem ve nakaratları korunmak durumunda kalınıyor. Halen radyoda, televizyonda ve sahnelerde okunan parçalarda bunun birçok örneğini görmek mümkün. Yani öncelikle hata, bilerek ya da bilmeyerek bu parçları böyle icra edenlerde değil, Türkiye'nin kültür politikasındadır.

Sonuç

Öyleyse yapılacak şey, yukarıdan beri anlatmaya çalıştığımız gibi Türkiye'nin toplumsal gerçekliğine ve bilime uymayan politikalarda ısrar etmek yerine, sorunu gerçekten demokratik ve insani yönde çözüme kavuşturmaktır.

DİPNOTLAR

1) Prof. Qanadê Kurdo: **Tarîxa Edebyata Kurd** (Kürt Edebiyatı Tarihi), 1984.

2) Başta Türk milliyetçiliği olmak üzere çeşitli halklarda gözlemlenen miliyetçilik akımları konusunda şu birkaç esere bakmak bir düşünce vermeye yeterlidir.

a) **Tanzimat**, 1940 (Tanzimat'ın ilanının 100. yılı dolayısıyla toplu kitap).

b) **Namık Kemal Hakkında** , DTCF Yay. 1942 (100. Doğum Yıldönümü Dolayısıyla).

c) A. Hamdi Tanpınar: **19 Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, 6. bas. 1985.

ç) Yusuf Akçura: **Osmanlı Devletinin Dağılma Devri**, 1940.

d) Server Tanili: **Uygarlık Tarihi**, 4. bas. 19881.

e) **Bir Çağdaş Öncü: Namık Kemal** (1888-1988), (F.Almanya'da düzenlenen bir kollekyumda sunulan bildiriler).İst. 1988.

f) Enver Ziya Karal: **Osmanlı Tarihi**, Cilt: 5, 6, 7, 8; 4. bas. 1983.

g) Niyazi Berkes: **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Ank. 1973.

h) Hilmi Ziya Ülken: **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, İst. 1979.

ı) Stefanos Yerasimos: **Azgelişmiş** Sürecinde **Türkiye**, Cilt-II, 1975.

i) M. Şürkrü Hanioğlu: **Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi**, İst. 1981.

j) M. Şürkrü Hanioğlu: **Bir Siyasal Örgüt Olarak İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük** (1889-1902), İst. 1985.

k) **Tarih ve Toplum** Dergisi kolleksiyonu.

3. Osmanlı döneminde yayımlanan ya da elyazması halinde kütüphanelerde kalan Türkçe eserlerin bir dökümü için bkz. Mehmet Malmisanlı: **"Osmanlı Döneminde Yazılan ve Basılan Kürtçe Eserler Üzerine"**, Tarih ve Toplum Dergisi, Sayı: 54-55, 1988.

Malmisanlı, Osmanlı döneminde Ermeni ve Süryani alfabesiyle basılan Kürtçe eserler dışında Arap alfabesiyle basılanlardan tesbit ettiklerini şöyle sıralıyor:

Yusuf Ziyaeddin Paşa Halidi: **El-Hediyye'l-Hamidiye fi'l-Lugati'l-Kurdiyye**, İst. 1310/ 1894-1895.

Mele Ehmedê Xasî: **Mewlîdi Nebiyi'l-Qureyşi**, Diyarbekir, 1315-1899.

Ehmedê Xani: **Nûbar** (Y. Ziyaeddin Paşa'nın sözlügüyle birlikte).

Mele Ehmedê Batê: **Mewludu'n-Nebî bi'l-Luxse'l-Kurdiyeye**, Kahire, 1324/1906.

Mehmet Mihri (Hilav): **Mukaddimetü'l-İrfan**, İst. 1918.

Ehmedê Xani: **Eqide Imanê**, İst 1919

Ehmededê Xani: **Mem u Zin**, İst. 1919.

Hakkarili Abdurrahim Rahmi (Zapsu): **Eqide Kurdan**,

Memê Alan (Piyes), **Gazîya Welat** (şiirler).

Hînkerê Zımanê Kurdî (Kürtçe öğrenmek isteyenlere lisan rehberi) İst. 1921.

Şeyh Ahmet el Cizîrî: **Dîwana Cizîrî**, İst.1338-1340/1921-1922.

Emin Feyzi Beg: **Encumenî Edîban**, İst. 1339/1923 (Kürt Şairleri Ant.)

Bunlar dışında başta **İncil** ve **Kitab-ı Mukaddes** olmak üzere çeşitli dinsel kitapların Kürtçe yayınları...

Ziya Gökalp'in II. Meşrutiyet'in coşkulu havasında Diyarbakır İttihad ve Terakki Cemiyeti adına kaleme aldığı ve Diyarbakır'da yayımlanan "Peyam" gazetesinde yer alan (1909) bir yazısından yaptığımız şu küçük alıntı, Meşrutiyet hareketinin yarattığı düşünsel özgürlükçü ortam konusunda bir fikir verebilir: "... **Kürtlerin yalnız bir derdi vardır, o da cehalettir. Bu derdin dermanı okumak, yazmak ve dünyayı öğrenmektir. Bundan böyle Kürtçe kitapları yazılacak, Kürtçe gazeteler neşrolunacak. Mekteblerde Kürt lisanıyla ilim ve marifet öğrenilecek. O zaman Kürdiler de zengin olacaklar, bahtiyar olacaklar. İyi yaşamak usulüne agâh olacaklardır.** (a.g.y., s. 62).

4. İsmet İnönü: **Hatıralar**; 2. cilt, Ank. 1987, s. 202.

5. Zihni T. Anadol: "**Yaşamak Yasak**", Toplumsal Kurtuluş, sayı: 3, Eylül-1987.

6. Metin And: **Oyun ve Bügü**, 1974, s. 176-180.

ÇİFTE STANDARDIN ADI *KÜRDÜBESK*: ÖZÜ KÜRT, SÖZÜ TÜRK

Mehmet KORKMAZ

ÜNLÜ **KÜRDÜBESK** ÖRNEKLERİ

* **Yek momik** (Anonim) -Bir mumdur (B. Ayseli- İ.Tatlıses)
* **Le dotmam** (Muhammet Şexo) Ben yetim (İ. Tatlıses-K. Emrah)
* **Güle rabe sübeye** (Anonim) - Güle uyan sabahtır (Atakan Çelik)
* **Oy fırat fırat** (Şıvan) Oy fırat fırat (İ. Altınmeşe)
* **Ez kewokım lé lé** (Hasan Cızravi) Hele yar zalim yar (S.Alpay-İ. Altınmeşe)
* **Welle gowend ranabe** (Anonim) Can mercan (Burhan Çaçan)
* **Diyarbakır paytaxte** (Saide Hamo) Ben de gidem paytahta (İ. Altınmeşe)
* **Gülizer, derdémın yek bu buye sed hezar** (Anonim) Gülizar (İ. Altınmeşe)
* **Daykamın** (Anonim) Maden dağı dumandır (İ. Altınmeşe)
* **Ende vere paytahte** (Eno Dino) Mardin kapı şen olur (Anonim)
* **Hat kervané Mardiné** (Fahri Bamırne) Mektebin bacaları (Muazzez Türüng)
* **Sallama sallama meçe berawé** (Türkçe-Kürtçe karışık türkü) (Emin Turgay)
* **Lé Nazé lé nazliye** (Anonim) Le naze (İ. Altınmeşe)
* **Reka Mıdyadé kaşe** (Anonim) Karanfil ekermisin (Celal Güzelses)
* **Ber çem ber çem diçume** (Anonim) Esmerim biçim biçim(Z.Müren, B. Ersoy, E. Sayın, İ. Altınmeşe)
* **Cotyar** (Tahsin Taha) Beyaz gül kırmızı gül (İ. Tatlıses, H. Subaşı, A. Rıza Gündoğdu. H. Süer)
* **Le le hane** (Eno Dino)-Hayde hane göreyim seni (Anonim)
* **Hey hey gıdiye heyroké** (Şivan) Hey hey gidiye güzel yar (Atilla Kaya)
* **Eware eware rabe Nariné** (Anonim) Ay doğdu suya düştü Narine (Celal Yarıcı)
* **Sinemé** (Anonim) Zap suyu (Celal Yarıcı)

Kürtçe Müzik Yapmak Yasak. Ama Kürt Melodilerine Türçe Sözler Yazılarak Söylenen Türküler, Devletin Radyo ve Televizyonunda Yayınlanıyor. Milletvekilleri Bu "Çifte Standart"ın Çözülebileceğini Savunuyorlar.

DİYARBAKIR'dasınız... Hoşça vakit geçirmek için elinizin altındaki transistörlü radyoyu karıştırıp duruyorsunuz.. Kısa dalganın o acayip vızıltıları, cıv-cıvları arasından birdenbire kuvvetli bir istasyona rastlıyorsunuz. Anlamadığınız bir dilde yapılan anons...

Derken bir türkü başlıyor... Aaa, o da ne? Siz bu türküyü bir yerlerden tanıyorsunuz. Biraz kulak kabartınca, "Yahu, bu bizim Beyaz Gül Kırmızı Gül değil mi? " diye düşünüyorsunuz.

Evet, evet ta kendisi

Aklınıza *Fecri Ebcioğlu* geliyor. "Aranjman"ı Türkiyede ilk gerçekleştiren, batı Müziği örneklerine Türkçe sözler yazıp okuyan-okutan Ebcioğlu'nun arkasından rahmet okuyorsunuz. İşte birileri de bizim gül gibi türkümüzü, hem de "Yılın Türk Halk Müziği Parçası" seçilmiş" Beyaz Gül-Kırmızı Gül"ümüzü apartmış, kendi dillerinde çalıp söylüyorlar. Aşkolsun şu Bağdat Radyosu'na!

Ama bu türküyü kuzey Irak'tan, Saddam'ın şerrinden kaçıp Türkiye'ye göç etmiş Kürtlerin Mardin'deki çadır kampında da işitince içinize bir kurt düşüyor. Hayırdır, "*Rabe Cotyar de hilo rabe*" diye ne okuyor bu göçmenler böyle? Derleyicisi *Mehmet Özbek*'e ödül kazandıran "Beyaz gül, kırmızı gül güller arasından gelir"in bunların dilinde işi ne ?

Kamp sakinleri tercüman aracılığıyla anlatıyor:

"Türkünün ismi '*Cotyar'dır*.... Yani çiftçi... Iraklı Kürt ozan *Tahsin Taha* tarafından derlenip plağa okunmuştur. 1970'lerin başlarından beri bu ozanın sesinden Bağdat Radyosu'nun Kütçe yayınlarında çalınıp durur. Biz de dinleriz, söyleriz. Çok eski bir Kürt türküsüdür bu. Derleyip çıkaran, meşhur eden Tahsin Taha da şimdi Duhuk şehrinde kasetçi dükkânı işletiyor. Çok ünlüdür Kuzey Irak'ta..."

Bu yanıtı alınca "apartma"nın yönünün değişik olduğunu anlıyorsunuz. Transistörlü radyonuzun kısa dalgasını karıştırırken rastladığınız istasyonun da her gün sabah 07.00'den akşam 20.00'ye kadar Kürtçe yayın yapan Bağdat Radyosu'nun özerk bölümü olduğu da ortaya çıkıyor.

Sadece Bağdat Radyosu mu? Hayır... Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizdeki kentlerde-köylerde rahatça dinlenen Tahran ve Erivan radyoları da Kürtçe yayın yapıyorlar. Tahran Radyosu akşamları 19.30'dan 23.00'e Sovyet Ermenistanı'nın başkenti Erivan'daki radyo ise sabahları 05.30-07.30, akşamları da 17.00-18.30 arasında Kürtler için yayın yapıyor. Melodisini gayet iyi bildiğiniz türküleri bu radyolardan da dinlemeniz mümkün. Ama tabii, özgün haliyle!

ADI KONULMAMIŞ "**KÜRDİBESK**"

Evet, TRT'nin çeşitli postalarında bazen günde üç-beş kez çalınan "Beyaz Gül-Kırmızı Gül'ün aslında eski bir Kürt türküsü olduğunu öğrenmek şaşırtıcı değil mi?

Parçanın derleyicisi Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Türk Halk Müziği Korosu Şefi Urfalı Mehmet Özbek de, durumu öğrenince şaşırıyor önce.. Derlemeyi, yıllar önce bir festival dolayısıyla gittiği Bağdat'ta meslektaşı *Abdülvahap Sait'ten* aldığını anlatıyor. Ya sonrası?

"Bir gün *Hüsamettin Subaşı* bana geldi, 'Hocam elinde iyi bir derleme varsa bana ver' dedi. Ben de çekmecede bekleyen *Beyaz Gül'ü* verdim. Okudu ve çok tuttu. Sonra türküyü *İbrahim Tatlıses* ve diğer sanatçılar da okudu."

Parçanın Kürt ozan Tahsin Taha'nın özgün derlemesi olduğunu öğrendiğindeki şaşkınlığı üzerinden atan Mehmet Özbek bu durumu pek yadırgamıyor da: "Bir arada yaşayan kültürlerin birbirlerinden etkilenmesi doğaldır."

Özbek'in tanısına benzer ama daha üstü kapalı bir yargıya bakanığın "Türk müziği politikası" adlı dökümanının ilk bölümünde de rastlamak mümkün. Bu dökümanı aslında bütün TV seyircileri tanıyor. Hani Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcisi *Cavidan Selanik'in* Acılı-Acısız Arabesk" açıkoturumunda *Yıldırım Gürses'e* doğru uzanıp elinde salladığı, "Okumamışsınız" dediği döküman. Orada; tekses-çokses, klasik-hafif, çağdaş-otantik ve benzeri kriterlerin ancak "beraberce" Türk müziği çatısını oluşturduğu, bunun bir kültürel zenginlik olduğundan söz ediliyor. Bu dökümanda Türk müziğinin "çok boyutlu yapısı"ndan ve "kültürel zenginlik"ten çokça sözediliyor.

Bir dönem "Türkçe söz yazılmış Arap müziği" olarak nitelenip "tu kaka" edilen, sonra ufak ufak yol alıp çeşitli yöntemlerle TRT zırhını delen 'Arabesk" de tabii bu "kültürel zenginlik"in içinde...

Kürtçeden" tornistan" edilip, "THM" rumuzu altında her gün yayınlanan çok sayıdaki parça da bir bakıma "adı konulmamış" bir tür işte: **Kürdibesk!**

GÜZELSES'TEN TATLISES'E

Biraz araştırıp deşeleyince, Kürdübesk akımının taa Osmanlı'nın son döneminde başladığı ortaya çıkıyor. Akımın ilk öncülerinden biri, Atatürk'ün Diyarbakır ve Silvan'da görev yaptığı 1916-17 yıllarında sık sık dinleyip "*Şarkın bülbülü*" adını taktığı *Celâl Güzelses*. Bugün derlemeleri *İzzet Altınmeşe'den Hülya Süer'e, Selahattin Alpay'dan İbrahim Tatlıses'e* pek çok sanatçı tarafından yaşatılıyor. Güzelses'in örneğin bugün hâlâ popüler olan "Bahçeye gel ki görem" türküsünü Güzelses, Bağdat Radyosu sanatçı-

larından Cizre kökenli *Arif Cızravî*'nin "Derabe gülê biçinin/Kalkın gül koparalım" adlı derlemesinden uyarlamış.

Günümüze gelinceye kadar verilmiş "Kürdübesk" örnekleri o kadar çok ki.. Örneğin Malatyalı sanatçı *Selahattin Alpay*, Kürtçeyi çok az bildiğini, ancak "Hamayli boynundadır", "Diyarbakır düzdedir", "Hele yar, zalim yar" ve "Altın yüzüğüm kırıldı hey" tükülerinin Kürt kökenli olduğunu bildiğini söylüyor.

Süryani kökenli Diyarbakırlı sanatçı Bedri Ayseli de eline bir teyp alıp Diyarbakır'a gittiğini, müzik meraklılarının çevreden derlediği veya yaşlılardan duyduğu parçaları okutup banda aldığını anlatıyor:

"Bunlar çoğunlukla Kürtçe oluyor. Ben parçayı Türkçe sözlerle yeniden derliyor, okuyorum. Diğer arkadaşlarının çalışmaları da pek farklı değil".

İstanbul'u merkez tutmuş, derlemeci *Celal Yarıcı* da "Okuduğumuz türkülerin hepsi Kürçteden alınmıştır" diyor, "Bizim Doğu"nun, halkı Kürtçe parçaları seviyor ama dinleyemiyor. Biz de tükülere Türkçe sözler yazıp onları tatmin ediyoruz.

Hemen bir örnek veriyor *Celal Yarıcı*: "Benim radyo repertuarına alınan *Sinemi* adlı parçamın aslı Kürçedir, Zap suyunda kaybolmuş bir kız için söylenmiştir. *Vur Davulcu* da Kürtçedir. *Fırat Başkale* yaptı".

"Kürdibesk" gerçeğinin ekonomik yanını da Sarp Kasetçilik firmasının yetkilisi *Nevzat Gülsu*, "Hareketli olan Kürtçeden alınma tüküler yüzde 70 daha fazla satıyor" diye özetliyor. Bu tür kasetlerin, en büyük pazar olan İstanbul'a oranla Doğu'da yüzde 25 daha fazla sattığını anlatıyor. Kürt türkülerine Türçe söz yazılıp kaset yapılmasının yasaklanması durumunda satışların yarı yarıya düşeceğine inanıyor Nevzat Gülsü...

Kürt türküleri Türkçeleştirilirken, sözler genellikle değiştiriliyor. Bunun bazı istisnaları da yok değil. Örneğin Vanlı sanatçı *Atakan Çelik "Gülé rabe sübeye"* adlı parçayı aslına sadık kalarak "Güle uyan sabahtır" adıyla okumuştu.

Kürt türkülerini Türçeye çevirmek yerine değişik söz yazılmasını İbrahim Tatlıses "dilin uyuşmamasıyla" izah ediyor.

"Mesela, Ayağında Kundura... Uymaz, niye? Çünkü genişlik denen bir olay vardır, bir mesafe vardır. Kürtçe kelimeler bir mesafeye sığabilir, Türkçeye çevrildiği zaman ne kâfiye tutar, ne de ölçüleri tutar. Yani mecburiyet karşısında çevrilmiştir. Yani Türkçeye çevrisi uysa onu kullanacaktır sanatçı, ama uymaz."

KARDEŞ PAYI TÜRKÜLER...

Doğrudan seslendirilmesi "sakıncalı" bulunabiliyor, Türkçesinde de anlamını kaybediyor. Ne olacak? Orta yolu bulanlar da var. Bismil'deki bağ, bahçesini "müzik aşkı"yla satıp kaset yapan Batmanlı *Bayram Kalkan* buna bir örnek... "Gülistanım" adlı kasetinde "Havar Güley" (İmdat Güley) parçasında olduğu gibi bazı türküleri Türkçe-Kürtçe karışık okuyarak popüler oldu Bayram Kalkan...

Dıyarbakırlı sanatçı *Beşir Kaya*'nın da "kırma" çalışmaları var. Kaya'nın, Özdemir plak şirketi tarafından hazırlanan ilk kasedi "Hazalım" geçen yıl Kürtçe parçalar bulunduğu gerekçesiyle Dıyarbakır Emniyet Müdürlüğünce toplatıldı. Davası devam eden sanatçı, "Gülizarım" adlı ikinci kasetinde Kürtçeyle Türkçenin birarada kullanıldığı parçalarla, tamamı Türkçe ve Kürtçe olan türüklere yer verildi. Bu kaset serbestçe satılıyor piyasada. Beşir Kaya da, şu günlerde İstanbul'da üçüncü kasetinin hazırlık çalışmalarını sürdürüyor.

"Kürdübesk" sahnelerde de bol bol işitiliyor, gazinolarda zengin sofralarına kulak mezesi oluyor. Hatta bazen "özgün" şekliyle de Doğulu, Güneydoğulu vatandaşların "umumi arzu"su üzerine terennüm ediliyor...

Amma...

İşin bu yanı çetrefilli, "yasak" kapsamına giriyor genişçe bir yorumla. İbrahim Tatlıses'in bırakınız İstanbul, Ankara gazinolarını, Paris konserinde Kürt türküsü söylemesi olayı en yakın örnek. Arapça-Kürtçe karışımı "Berde-Berde" adlı parça yüzünden başına gelenleri şöyle anlatıyor Tatlıses:

"Hakim sordu neyi okudun diye... Dedim bunu okudum. Paris'te oldu bu, Almanya'da oldu. Korkup mecburiyetten okumak diye bir şey yok. Oraya bir takım Kürtçe bilen insanlar gelmişti. Kürtçülük değildi bu... Kürtçe okumamı isteyen insanlardı. İstediler ben de okudum. Okumasam daha da kötü. İnsanları niye kırayım yani? Alkışladılar, oynadılar. Birtakım olayları bile önledim diyebilirim. "

Fazla ayrıntıya girmek istemiyor Tatlıses, hazır konserin üzerinden bir yılı aşkın zaman geçmişken... Ama bir dönem kamuoyunda *"AIDS'li Murti"* diye Tatlıses'ten bile meşhur olan Tatlıses plakçılığın sorumlusu *Murtaza Elgin* olayı dün gibi hatırlayıp anlatıyor:

"İbrahim Tatlıses için *Ortadoğu'nun Bülbülü* demişler, salona Fransa Cumhurbaşkanı'nın kardeşi bile gelmişti. Çirkin şeyler oldu salonda; bir PKK çıkışı vardı. Şişirme salonda ateş yakılmaması gerekirken insanlar yakmıştı, herkes kaçışmaya başlamıştı. Tatlıses onları tek başına Kürtçe konuşarak ikna etti. Bütün dünya lisanlarını konuşsa ikna edemez. Kürtçeyle etti. Demek ki böyle bir lisan var, yapabileceği müzik de var..."

ŞİVAN ARTIK TAVERNALARDA

Sahnelerdeki "Kürdibesk'e bir örneği de derleyici Celal Yarıcı, İsveç'te yaşayan Kürt müzizyen Şivan'dan veriyor. Şivan'ın parçalarının artık tavernalarda bile söylendiğini anlatıp, örnek olarak *"Hey Gidiye "*'yi veriyor. Celal Yarıcı'nın anlattığına göre, Yaşar Turan Türkçe söz yazmış bu parçaya, *Atilla Kaya* da tavernalarda okuyormuş.

Ama okuyacağını çıkıp dobra dobra ve de özgün haliyle okuyanlar da var. Geçtiğimiz 25 Şubat'ta İstanbul Emek Sineması'nda verdiği konserde 6 tane Kürtçe türkü söyleyen Tuncelili *Rahmi Saltuk* gibi...

Gazinoda Kürtçe türkü söylemek, kasete Kürtçe okumak suç mu, değil mi? İşte orası yoruma bağlı. Konuyla ilgili olarak 2932 sayılı "Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar hakkında" kanun var. Bu yasa, sıkıyönetim komutanlıklarının Kürt sözünü bile yasakladığı, yayınlarda Kürtlerden "bir etnik grup" diye söz edildiği 1983 yılında Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılmıştı. Yani tipik bir 12 Eylül yasası...

Anayasanın 26'ncı maddesinde, "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz" deniliyor. 2932 sayılı yasa ise Türkçeden başka dillerin *anadili* olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulmasını, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde mülki amirden izin alınmadıkça Türkçe dışında dille yazılmış pankart taşınması, ses ve görüntü bandıyla yayın yapılmasını yasaklıylor. Yasaya göre, Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması ve yayınlanması yasak.

Bu yoruma açık yasa Kürtçe müzik yapılmasını yasaklıyor mu? Hele bir dönem "resmi görüş" olarak yayılmaya çalışılan, Kürtçenin Türkçenin bir lehçesi olduğu iddiaları hatırlandığında, konu nasıl ele alınabilir?

Yasa konusunda hukukçu *Prof. Dr. Çetin Özek*'in değerlendirmesi şöyle:

"2932 sayılı yasa yayın yapılmasıyla ilgili. Türkçe'den başka dillerin yayılmasını engelleme amacını taşıyor. Bana göre Kürtçe müzik yapılmasını, kaset yapılmasını, engellememesi lazım. Başbakan Özal da, bir süre önce Fransızların Le Figaro'suna verdiği demeçte Türkiye'de Kürtçe konuşan unsurlar olduğunu, Kürtçe konuşulmasının yasak olmadığını söyemiştir. Anayasa'nın 26'ncı maddesi de kanunla yasaklanmış dillerde yayın yapılmasını suç sayıyor. Bana göre Kürtçe müzik yapılması yasak kapsamına girmiyor.

MİLLETVEKİLLERİ NE DİYOR?

Biz TRT'nin çeşitli postalarından 'Kürdübesk" dinlerken Bağdat Radyosu'nda bu müziğin "özgün"ünü yapanlar arasında T.C. vatandaşları da var. Orada çoğu Türk vatandaşı, çalıp-söyleyen şu ozanlar ünlü: *M. Arif Cızravi, Hasan Cızravi, Ahmede Cıziri, M. Ali Cıziri, İsa Benvari, Tahsin Taha, Muhammet Şeho, Şiyar, Saide Hamo, Eno Dino, Fahri Bamırne , Hasan Ali, Cizreli Abdülcelil Bülbül.*

Meryem Han, Kavis Ağa, Nesrin Şirvan ve *Aram* da, Tahran ile Erivan radyolarının ünlüleri. *Aram* "Kürt müziğini armonize eden sanatçı" diye anılıyor. Her üç radyodan, zaman zaman "özgün müzik" dinleyenler arasında, bölgeye sık ısık giden milletvekilleri de var.

ANAP Mardin Milletvekili *Nurettin Yılmaz*, "Kürdibesk" olayı için; "Yemen'deki sağır sultan bile biliyor Kürtçe parçaların Türçe'ye çerildiğini" di-

yor. Yılmaz, "Müziğin dili ve milliyeti yoktur" sözünden yola çıkılmasını, serbestçe Kürtçe plak ve kaset yapımına izin verilmesini istiyor. Hatta daha da ötesini: "Avrupa'da, İran'da, Irak'ta, Azarbaycan'da yaşayan Kürtler için oralarda devlet radyo ve TV'lerinden Kürtçe yayın yapılıyor, müzik çalınıyor. Benzer bir uygulama Türkiye'de de milyonlarca insanı mutlu eder."

DYP Diyarbakır Milletvekili *Ferit Bora* da, görüşlerini, "Madem ki demokrasi var, o halde insanlar Kürtçe de, başka dillerde de müzik dinleyebilmeli" diye özetleyip ekliyor: "Devletin TV ve radyolarında Kürtçe müziklere de yer verilmesi sakıncalı değil, tersine son derece yararlı olur."

ANAP Muş Milletvekili *Mehdi Işık* da özgün Kürtçe türkülerin TRT'de ve sahnelerde serbestçe icra edilmesini arzu ettiğini belirterek" Bunun demokrasi gereği olduğuna inanıyoruz. Böyle bir uygulamadan bölge halkı hoşnut kalacaktır. Bunlar, aslında birlik ve beraberliğin sağlanması açısından gerekli durumlardır" diyor.

DYP Siirt Milletvekili *Abdürrezzak Ceylan* da, ölümünden önce verdiği son demecinde, TRT yayınlasa da, yayınlamasa da, halkın Kürtçe tüküleri söylemeyi sürdüreceğini belirtmişti: "Ama yayın yapılsa milyonlarca kişi memnun olacaktır. Kürtçe yayınında, milli birlik ve beraberliğin sağlanması açısından da fayda vardır."

Aslen Diyarbakırlı olan ANAP Ankara Milletvekili *Mehmet Sağdıç* ise işin "püf" noktasına dikkati çekerek özetliyor görüşünü:

"20'nci asırda bu tür konuların tartışılması bile ayıp. Biz ANAP olarak ilerici, atılımcı yepyeni şeyler getirdik. Kürtçe konuşulmasında, müzik yayını yapılmasında bir sakınca olmaması gerekir. Ama iş ideolojik bir yöne getirilir, ondan sonra Türkiye bölünme safhasına getirilmeye çalışılırsa ben buna karşıyım. O zaman Kürtçe anamın dili değil, sülalemin, hatta köküne kadar geçmişimin lisanı bile olsa, kullanılmasına karşıyım."

Milletvekillerimizin TRT 'den Kürtçe müzik dinlemek rüyası mutlaka daha çook su götürür Türkiye'de. Ama biz son sözü, Kültür ve Turizim eski Bakanı M. *Tınaz Titiz*'e verelim. Bakın "Türk Müziği Politikası" dökümanının önsözünde ne diyor Titiz, varın yorumu istediğiniz gibi siz yapın:

"Şu bir gerçektir ki, demokrasilerde halkın dinleyeceği müziği devlet belirlemez."

İBRAHİM TATLISES:
"KÜRTÇE KASET YAPSAM 3 MİLYON SATAR"

Özellikle "Arabesk" öncesi Türk Halk Müziği sanatçısı olarak tanındığı dönemde, pek çok Kürtçe türküyü Türkçe sözlerle tanıtan İbrahim Tatlıses, **Tempo**'nun sorularını yanıtladı.

TEMPO: Siz yeri geldiğinde Kürtçe konuşuyorsunuz değil mi?

TATLISES: Kürtçe konuşmayı seviyorum. Zaman zaman niye Kürtçe konuşuyorsun? diyorlar. Ben de, konuşmazsam dilim şişer, diyorum. Ama kötü bir niyetle yapmıyorum bunu. Bir kimsenin aleyhinde konuşmuyoruz ki... İki kişi bir araya geldiğimizde konuşmadan rahat edemiyoruz. Müziğin dili ve milliyeti yoktur diyorlar ya, doğru. Bizim yasağa karşı alerjimiz vardır. Üzüm çarşıda beş kuruşa satılırdı, alamazdık, gider bağlardan çalardık. Daha tatlı gelirdi. Kürtçenin serbest bırakılmasının bir sakıncası yok faydası vardır. En azından kışkırtıcı olayları engeller. Pek bilgim yok, büyüklerimiz daha iyisini bilir. Herkes kendine yakışanı yapmalıdır.

TEMPO: Siz de Kürtsünüz değil mi?

TATLISES: Evet. Mesela benim anam Kâhtalıdır, Türkçeyi sonradan öğrendi. Ben de öyle. Bakın, Kürtçe, Kürtler çok yanlış tanınmışlar. Ben Doğu insanının hayranıyım, Doğu insanının mertliğine tavım. Kürtçülük olayı diye getirip meseleyi yanlış yorumluyorlar. Kürtleri sevmeyenler mi diyeyim, artık bilmiyorum. Hep tepeden bakmışlar, aşağılamışlar. Değil mi, o da insandır. Hepimiz nereden geldik? Hepimizin götüreceği ne var? Hepimiz insanız nihayetinde. Geçen gün bir köpek ezilmiş, üç-dört saat kendime gelemedim. O da can, o da yürüyor, bakıyor... Ha bir köpek ezimişim, ha bir insan ezmişim. Hepimizin bir duygu bölümü var yüreğimizde.

TEMPO: İmkân olsa Kürtçe kaset yapmak ister miydiniz?

TATLISES: Ben, izin verilse bir Kürtçe kaset yapsam, mübalağa değil; 3 ayda 3 milyon kaset satarım. Her kaset bin küsur lira para bırakır, bir milyon satarsak bir milyar yapar, 3 milyon satarsa 3 milyar. Bunun yüzde 35-40'ı vergi verilir, yani devlet benden bir milyara yakın kazanır. Bir de fabrikadan alır vergisini. Bir de kasetçi dükkânları var. Kazancı düşünebiliyor musunuz? Ama illa serbest bırakılsın diye bir iddiamız da yok. Bu konuda ben söz sahibi değilim. Ama devletin de burada çok kaybı var vergi olarak. Kürtçe bilen sanatçı pek yok. İsim veremem ama Kürtçeyi tam bilen azınlıktadır. Ben de tam biliyorum diyemem ama yüzde 90'ını biliyorum. Kürtçede de şive farlılıkları var. Urfa'nın Kürtçesi başka, Diyarbakır'ınki başkadır.

TEMPO: Ya gazinoda Kürtçe okumak?

TATLISES: Ben bayrağımı, milletimi seviyorum. Bir olanak sağlansa, radyo ve televizyonda seve seve okurum, devlet de para kazanır. O zaman inanın bıkarlar, insanlar rahatlar. Bana şimdi gazinoda da oku diyorlar. Ama yasağa saygımız sonsuzdur. Nasıl okuyayım? devleti tanımamak olur. Ben sanatçıyım, sanatcı olduğum için biliyorum, bildiğim için de okumam lazım. Ama yasakta okuyamam. Yasak değilse başım üstüne okurum. Niye

karımızı aldatınız? Yasak olduğu için... Kadın aldırmazsa, ben acaba karımın gözünde sıfır mıyım dersin. Ama kadın niye diye bağırdığı zaman o aldatmacalar olacaktır. Bu da, buna benzer bir şey işte...

RAHMİ SALTUK: "KÜRTÇE SÖYLEYEBİLSEM SÖYLERİM"

Sanatçı Rahmi Saltuk "Kürdübesk" konusundaki görüşlerini arkadaşımız **Nur Toprakoğlu**'na anlattı:

"Ben Kürtçe türküleri, şarkıları sözlerini değiştirerek söyemem. Bunu özellikle yapmam. Kürtçe türküleri o dille söylemek yasak, ama yasaklara rağmen hayat dayattığı için söyleniyor. Ben Emek Sineması'nda verdiğim konserde 6 tane Kürtçe türkü söyledim.

Bana göre melodiler, sözler çeşitli halkların dilinden diline aktarılmalı; bu, kültür zenginliği getirir. Fakat Kürtçe sözleri atıp melodiyi almak; asimile etmek, unutturmak politikasıdır. Bu uygulamaya karşı çıkılmaması Kürt halk türkülerinin unutulmasını beraberinde getirecektir. Bu uygulama içinde olan insanlar da bir kültürü yok sayan, unutturan insanlar olarak anılacaktır. Bu asimilasyonu yapanlar da maalesef Kürt kökenli. Tabii melodiler tutuyor. Melodisini alalım yeter diye düşünüyorlar. O da yetiyor zaten.

Ben Dersim'liyim. Kürdüm. Bir sanatçı olarak Türkçe tüküler söylüyorum. Ancak eğer Kürtçe türküleri Kürtçe söyleyebilirsem söylerim. Söyleyemiyorsam hiç söylemem."

(TEMPO Der. 9-15 Nisan 1989)

SOVYET ERMENİSTANI'NDAKİ KÜRTLERİN HALK TÜRKÜLERİ DALI VE SİSTEMİ

Nûra CEWARÎ

İncelemeyi kolaylaştırması açısından, halk müziğinin araştırılmasındaki en önemli görevlerimizden biri türkü dallarının ortaya çıkarılıp sistematizeleştirilmesi, özellik ve stillerinin açıklığa kavuşturulmasıdır. Bundan başka daha fazla ve daha geniş folklor örneklerinin bir araya getirilmesi için, böyle bir sistemin araştırma ve incelemeye yardımcı olması gerekir.

Açıktır ki, müziksiz Kürt folkloru bir kaç daldan oluşmuş olup her biri toplumsal bir içeriğe sahiptir. Gözlemlerimiz odur ki, halk türkülerinde de birbirinden ayrı, farklı özellikler vardır, bunlar tarihsel olarak **Köylülük Türküleri, Aşk Türküleri, Şehirli Türküleri** ve **Tasavvuf Türküleri** şeklinde açığa çıkarlar Bu türküler, halkın yaşamında farklı yerlere sahiptir. Bunlardan halkın ilgisini en fazla ve en duygusal yönden çekenler, **Köylülük Türküleri**'dir. Çünkü Kürt halkı köylülük yaşamıyla sıkı bir bağ içindedir, çok değerli bir müzik yaratmıştır ve bu müzik hem onun ulusal duygularını geniş olarak yansıtmakta hem de yaratma imkanı ve türkücülük (dengbejik) sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Bu yüzden Kürt folklorunun müziğinin öneminden söz ettiğimizde, kastımız halk türklerinin köylülükle ilgili dalıdır.

Fakat bilimsel ilgi açısında, yaratılış biçimleriyle diğer türkü dalları da önemli bir yer tutarlar, sadece toplumsal anlamlarıyla değil aynı zamanda müzik ve beste özellikleriyle de birbirinden ayrılırlar.

Köylülük Türküleri

Biz, bu türküleri şöyle tanıtacağımız sonucuna vardık: **Kadınların İş Türküleri, Bayram Türküleri, Aile Türküleri, Kahramanlık Türküleri,** (örneğin: DIMDIM), **Destanlar, Tarihi Türküler, Aşk Türküleri, Dans Türküleri** ve **Çocuk Türküleri**.

Biz, kadınların iş türkülerinden yayık yayma türküsü "Kilkil" ve iğ eğirme türküsü "Werdolavê"yi yazdık. Bu türkülerin içerikleri kolay anlaşılırlar, çalışma zamanında ve ev kadınının günlük ev işlerinde söylenirler vs.

"Her dolavê, dolavê
Bû şinginiya dolavê

Dolava darl merxê
Her dolavê, dolavê

Yê rıstl pırça berxê
Her dolavê, dolavê

Dolava darl jı darê
Her dolavê, dolavê

Yê rıstl pırça karê
Her dalavê, dolavê"

Bu türkülerde temel ritim, başlangıcını yapılan işin hareketlerinden alır, beste ve müzik yönünden türkünün yaratılış özellikleri ve tekstin stiline bağlıdır. Bu tür türküler nakaratlı bir yapıyla oluşturulmuşlar ve türkünün melodisi de, onun nakaratına göre ritim alır; ses ritmiyle harmonileri arasındaki ilişki gayet kolaydır.

İş türküleriyle diğerleri arasındaki (örneğin dans türküleri, aile türküleri, kahramanlık (Dımdım) ve çocuk türküleri) yaratılış formunun ortak prensipleri, dans ritminin benzerliği, hareket ve davranış vs. dir ve bunlar bir gurupta bir araya gelirler.

Çocuk bakımı ile ilgili türküler, beşikteki çocuğun susturulması (Lori) ve mizahi türküler aile yaşamını konu alan türküler gurubuna girerler. Bunlar çocuklar üzerinde "lori", şaka ve hiciv şeklinde söylenirler. "Lori" türkülerinin okunmaları zordur. Sadece uygulama yönünden değil aynı zamanda kadınların ruhsal sıkıntılarını dindirmeğe ve onların çevreleriyle ilişkilerinin gerçekliğine de cevap verirler.

Dilan (Dans) Türküleri

Dans Türküleri (Stranên dilanê) Kürt halkının yaşamında daha çok yer almışlardır. Bunların içeriği sevgi ve şakadır.

"Hewşa me dı hewşa we da
Wey lûr, wey lûr, wey lûr
Hewşa me dı hewşa we da
Her govendê, govendê

Derê hewşê dı gulbê da
Wey lûr,wey lûr,wey lûr
Derê hewşê dı gulbê da
Her govendê, govendê

Mın te dibû dı xewnê da
Wey lûr,wey lûr, wey lûr
Mın te dıbû de xewnê da
Her govendê, govendê

Dılê mın dı xuşka te da
Wey lûr,wey lûr, wey lûr
Dılê mın dı xuşka te dâ
Her govendê, govendê."

"Dilan" türkülerinde ve genelde dörtlükler şeklindeki türkülerde çoğu zaman söz, cümle, nakarat bendleri-ki içeriği yansıtırlar- birbirlerinden ayrıdırlar ve birbirleriyle ilişkileri de o denli güçlüdür.

Çocuk Türküleri

Çocuk türküleri, sevinç türküleridir ve içerikleriyle yüklü bir temaya sahip değiller. Çünkü çevre gerçekliğinin özel koşullarına bağlıdırlar. Temel ve yaratılışıyla, "Dilan" türküleri gurubunda en kolay olanıdır.

Kahramanlık Türküleri

"Dımdım Kalesi" (Kela Dımdım) türküsü standart bir hareket ve yiğitlik ruhunu gösteren türkü guruplarının içinde yer alır. "Dımdım" epos'u, tarih sayfalarında Kürt halkının yiğitliğini yansıtır. Bu epos'da söz ve müzik sıkı bir bağ içindedir, marş karekterini gösterir ki, bu da yiğitlik duygularının kabarmasına yol açar.

Ha rabû, rabû rabû
Xan qralê kelê rabû
Derabê rawesta bû
Silıh (lı) bejnê ava bu
Xencer (lı) bejnê duta bû
Çav (lı) rênga bırê mabû

Ha rabû, rabû rabû
Xan Mukırl(yê) kelê rabû
Derabê rawesta bû
Silıh (lı) bejnê ava bu
Xencer (lı) bejnê duta bû
Çav (lı) rênga bırê mabû

Ha rabû, rabû rabû
Xan Evla Begê kelê rabû

Derabê rawesta bû
Silıh (lı) bejnê ava bu
Xencer (lı) bejnê duta bû
Çav (lı) rênga bırê mabû

Ha rabû, rabû rabû
Xan Avasê kelê rabû
Derabê rawesta bû
Silıh (lı) bejnê ava bu
Xencer (lı) bejnê duta bû
Çav (lı) rênga bırê mabû

En ilginç olaylar türkülerin yaratılmasında ortaya çıkarlar. Bu tekstlerin okunması, ki içerikleriyle farklıdırlar, hafif bir melodiyle başlar ve giderek melodi güçlenir. Böyle bir olay genetik bir temele sahiptir ve bu türkülerin kolay yaratılmasına da bağlıdır. Bu durumda perensip olarak söz ve melodinin uyumu seçilir. Ve halk bunları rahatlıkla kullanır, çünkü yaratılıcılık yönünden gayet zekice ve zengin bir geleneğe sahiptir.

Özel bir durumda, Destan türküleri orijinal ve güzeldirler, onlarda dikkat sesin üzerine çekilir. Bunlar, destan, tarih ve aşk türküleridir. Bu türkülerin sözleri ses tonu üzerinde temellenir ve nesire çok yakındırlar. Bu taksilerde yapılanma formu, dişilik kafiyesine ulaşır. Bu türkülerde Kürt müziğinin karekteristik özellikleri açığa çıkar.

Melodinin uyumu, kalkış ve inişleri ses dizilerine göre değişir. Melodi ve sözler birbirleriyle sıkı bir bağ içerisindedirler. Sözlerin hazırlanması serbest bir stil ile işlenmiş ve geliştirilmişlerdir.

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Destan

Bu türküler, zengin bir içeriğe sahiptirler ve insanın duyğularını açık, yalın bir şekilde yansıtırlar. Doğu şiirinde seçkin örneklerdir. Tarih, yaşam, ahlak ve halkın eski yiğitliklerini yansıtırlar. Bu türkülerde en önemli tema, insan yeteneği ve aşk sadakatıdır. Türkülerin kahramanları basit insanlar, gençler ve kızlardır ki halk bunlara ideal sıfatlar, güçlülük ve güzellik sıfatları yakıştırarak diğerlerinden ayırmıştır. Örneğin **"Mem û Zin"**, **"Siyabend û Xecê"**, **"Memê û Eyşê"** ve diğerleri.

"Mem û Zin" destanı içerik ve müziğiyle özel bir ilgi uyandırır. "Mem û Zin", ortaçağ Kürt folklorunun en seçkin örneğidir. Trajedik "Mem û Zin" destanı, o dönemde şehirli Kürtlerin ahlaki değerlerine göre işlenmiş ve süslenmiştir.

"Zinê dıgo:
Heft dergê bavê mın, heft jî kolane
Temam qerebaşî pehlewane
Heqê bavê kê heye, vê êvarê devê xwe bıgıhîne sîng û berane
Memê, Zînê tev dane çıra şemdane
De wê jımırîn, bû nod û yek mınarene,
Paşê Zînê qebûl bû, wekî Memê Ala bûye mê vane.

Qîza wezîr dıgo:
Memê delal çıma wa mayî dınazî
Serê xwe dernaxî jı bın vî kurk û lîbasî
Qîza gazî mele çıma jî xwe ra naxwazî?

Memê dıgo:
Ew e dılê mın dıhevîne, ew Zîn e, Cızîra Bota dımîne
Ew xuşka Mîr Sêvdîn e, bûka Qeretajdîn e
Navê wê qere Xatûn, nazık Zîn e."

Araştırmalarımız, birçok yeni destan türünü tanıtabileceğimizi gösteriyor. Çünkü halk bu türden türküleri çok seviyor ve bu türküler bir nesilden diğerine aktarılıyor.

Yiğitlik Türküleri

Yiğitlik Türküleri ya da tarihi türküler, Kürt folklorunda değerli bir yere sahiptirler ve bu değer Kürt ulusunun kurtuluş hareketiyle olan bağından ileri gelir. Kürt yiğitlik türküleri, Kürdistan tarihinin birer parçasıdırlar. Onlar bir taraftan tarihin bir uzantısı gibidirler, bir taraftan da kendi başlarına birer tarihtirler. Kürt halkı, bu türküleri tarihsel birer belge olarak tanır, dinler ve korur. Kahramanları halkın içinden gelmedir ve halkın amaçlarını savunurlar.

Tarihi türküler, müzik ve beste yapılarıyla genelde destan türündeki türkülere yakındır. Diğerlerinden farkı: heyecan ve içerik yönünden gayet geniş ve gelişkin olmalarıdır.

Halk arasında, yiğit Cihangir Ağa'nın serüvenleri üzerine birçok türkü söylenir. Bunlar da tarihi türkülerden bir parçadır.

"Lo, lo, lo, lo, lo, lo, lo, lo,
Axê were meke
Maqûlo were meke
Tu vê sıbê (bı) serê şemsê xwe ke
xwe lehzekî (bı) tetîka mîrata eynelûgê egleke
Heta, dwê, Ûnısê Çeto tenga hespê, nava axtê vedıke
Dewê heta clyê nıgê Cangîr Axa lê dıkeve
Tu cara geletê usa nake."

Tarihi türküler, değer ve halkın yüce amaçlarının savunulması yönleriyle köylülük türküleri içinde saygın bir yere sahiptirler. Halkın bu türküleri sevip sayması ve koruması bir rastlantı değildir.

Sevgi Türküleri

Sevgi türküleri (Stranê Evinê), halk arasında Kız Türküleri (Stranê Keçıkan) tanınır. Göründüğü kadarıyla bu isimlendirme, bu tür türkülerin daha çok kız ve kadınlar tarafından yaratılıp okunmasından kaynaklanıyor. Sevgi türküleri, tarihi türkülerin tersine bir yapıya sahiptirler, çünkü genelde tarihi türküler erkekler tarafından yaratılıp söylenmişlerdir.

İlginçtir ki, sevgi türküleri mukayese, düzenleniş ve melodileriyle destan ve tarihi türkülere çok yakındır. Sevgi türkülerinin diğerlerinden farkı, onların özellikle duygu ve sıcak sevgi karakterini göstermesidir. Bu türkülerde insan ve tabiat sevgisi birincil konulardır. Melodileri liriktir, çünkü okunmaları melodiktir; söylenmeleri kolaydır ve değişken bir ritme sahiptirler vs.

"Bêrivanê" türküsünde genç erkek, sevgilisi ve duyguları üzerine çağırır.

Lêlê Bêrivanê kulmal, kubar kubar xwe ba neke
Wê ûwê, ûwê, ûwê, ûwê ûwê xwe neke,
Hê cêrê xwe hılde kanîya pışta mala me da qesta me neke
Ax allkl cegera mın sax maye, xırab neke
Yowû, ax dımırm lê.

Kürt Merasim Türküleri

Kürt merasim türküleri, köylü türküleri dalında özel bir yer tutmuş. Yas veya mutluluğa göre bu türküler, karakter ve yaradılışları farklıdır. Merasim (rituell) türkülerini, düğün ve yas türküleri şeklinde ayırdık. Tespit edilmiş düğün türküleri, merasimin değişik momentlerine (zamanlarına) bağlıdırlar ve birçok katılımcı tarafından okunurlar. Bunlardan **gelin ağlaması, gelin anası türküleri, damat anası türküleri ve damada övgü türküleri** vs. yi sayabiliriz. Her biri, konu ya da içeriklerine göre bir özellik gösterirler. Fakat diğer taraftan da, bazı ortak özelliklere sahiptirler ki, bu özellikler onların aynı sitile sahip olmalarından kaynaklanır. Bu türkülerin sözleri, kafiyeli ve iki ,üç ve dört mısralıdırlar. Türkülerin melodileri tekdüze bir nota üzerinde sürer ve bentler halinde oluşturulmuşlardır. Çoğunluğu ağır bir tempoyla okunurlar ve ritmiktirler. Türkülerin temelinde, harmoni ses tonu üzerine temellenir. Gelin ağlaması türküsünde ağıt vardır.

Xerîba mın bırın,
Bırın,bırın, bırın,
Pışt heft çîya werkırın,
Gelo bı kuda bırın?
Weyla lı mın xerîbê

Ölülerin gömülme zamanlarında bir çok türkü okunur. Bu türküler, daha önce her hangi bir hazırlık olmaksızın okunurlar, yani o esnada yaratılırlar, ağlama ve diyalog türküleridirler. Dikkatinizi bu türkülerin karakter ve iyimserlikleri üzerine çekmek istiyoruz. Bunların teması, ölünün anılması ve ölüden geriye kalan nesile övgü niteliğindedir. Merasim türküleri, karakter ve özel yaradılışlarıyla Lawık (uzun hava) türkülerine benzerler. Bu türkülerden bazıları, Ortaçağ türkülerinin sanatını yansıtır.

Aşk Türküleri

Ermenistan Kürtlerinin aşk türküleri, köylülüğün aşk türküleri gibi geniş bir alana yayılmış ve bunlar Ortadoğu aşk türküleri sanatında temel bir yer kapmıştır.

Yaratılmış aşk türküleri (yazılı veya sözlü) köylülüğün Lawıj türkülerine biraz yakındır. Aşk türküleriyle köylülük türküleri arasındaki ilişki, onların beste ve melodi prensiblerinde görülür. Onları birbirinden ayıran özellik, türkülerin sözlerinin içeriğinde yatar ki, söz ve melodide ruhsal heyecana geniş bir yer verilmiştir ve bu da onların yaratılma ve çığırılma koşullarına bağlıdır. Bu türkülerde mutluluk ve sevgi hisleri çok güçlüdür ve bu temalar köylülük türkülerinde az görülür. Aşk türküleri çoğu zaman teşbih ve övgü sanatını kullanır. Bunların melodileri yansıma biçimleriyle, diğer türkülerden farklılıklarını açığa çıkarırlar. Geniş bir zaman limiti içinde, kolay bir ritim bükümüne sahip olup harmonileriyle değişken bir karakter gösterirler. Müzikleriyle de, Yunan efsanelerine yakındırlar.

Lêlê dinê
Mın xulama ci-mıkanê te lê, ê hê...
Dılo, lo, belengazo,
Mın (bı) çavê serê xwe di,
Bilbilê malşewiti dıxwûne jı xwe hala ra
Bû mêvanê gulê, dilo wi, wi, wi, wi, wi
Mereza mın yar. yar,yar, yar, yar, yar, mere zê
Lêlê dinê
Bıra awırê te nekeve kêlê kevıra, koka dar û bera,
Xelk wê bırindarê şûra, rıma, gulla û qamane,
Evê teresê ezê bırindar kırıme
Bı awırê belekçava,gıllya û gotına,van xebera wi, wi, wi
De yar, yar, yar, yar, yar, yar, merezê.

Ruhsal Türküler

Var olan Kürt türküleri içinde, ruhsal türküler, klasik ve eski geleneği sürdüren türkülerden biridir. Yezidi Kürtlerin ruhsal müzikleri üzerinde bir araştırma yaptık ve bu türkülerden **Qewl (kavil)** dalını gözler önüne serdik.

Qewl dalında Yezidilerin peygamberi Şeyh Adi, melekleri ve yezidi dininin övgüsü üzerine türküler yakılır Tekstleri 3 yada 4 ritmik mısradan oluşur.

Kürt dilbilimcisi Qanatê Kurdo, halk arasındaki Qewl tekstlerini Yezidi'lerin kutsal kitaplarındaki Qewl tekstleriyle karşılaştırmış. "Halk arasında ve kutsal kitaplardaki Qewl tekstleri birbirlerinin varyantlarıdırlar" sonucuna varmıştır. Bizzat kendisi, ruhani kitapların yazarının Yezidi'lerin babası şeyh Adi olduğuna işaret etmekte, Şeyh Adinin, kendi döneminin entellektüel ve bilgin insanı olduğunu vurgulamaktadır.

Bu veriler gösteriyor ki, profesyonel Qewl örnekleri Ortaçağ'da ortaya çıkmışlardır.

"Ez zêreki safi me" (Ben saf bir altınım) Qewl örneği, bir diyalog formuyla Şeyh Adi öğretisinin ortaya çıkışını tanıtır.

Zêreki safi gursım,
Hatına xwe da hêrsım,
Hatıme bir riya Şêx Adi,
Donzdeh mana (ji) te bıpırsım.

Ne adem bû, ne Hêwa,
Ne zêr bû, ne ba,

Xaniyê me dêr e,
Hatına we nakım inkêre (inkare)
Sed cari bı xêr e.

Qevl'ler, müzik yönünden farklıdırlar. Bazılarında melodinin başlangıcı temel temadır, fakat bazılarında da sözler temel temadır. Qewl'lerin melodileri müziksiz ve resmi bir şekilde okunurlar ki, bu yönleriyle köylülük türkülerinden ayrılırlar.

Şehirli Türküleri

Şehirli türküleri, Kürt halk müziğinde en yeni akımıdır. Bu türküler, Kürdistan'da şehirlerin çoğalması ve gelişmesiyle ortaya çıkmışlardır. Bu atılım ve gelişme sadece şehirlerin gelişme ve çoğalmasına bağlanamaz, o aynı zamanda bilinçlenme ve ulusal duyguların gelişimine de bağlıdır. Şehirli türküleri halk deyişleri ve usta Kürt şairlerinin şiirlerinden yaratılırlar. Seçkin şehirli türküleri halk arasında çok sevilirler.

Bunların içeriği yurtseverlik, sevgi ve insan yaşamıdır. Melodilerinin temeli (çağırma ve öğrenme açısından) zor değil. Bazen değişirler, ritim ve sözleri tekrarlanırlar.

Şehirli türkülerinden en popüler olanları **Aram Tigran, Şıvan** ve **Gülistan**'ın okuduğu türkülerdir.

Ermenistan Kürtlerinin var olan türküleri içinde, hala "beyt" diye adlandırılan Ortaçağ türküleri vardır. Onlar içerik tekstleriyle, Ortaçağ'ın po-

püler Kürt şiir ve kasidelerinin birer varyantlarıdırlar. Profesyonel halk şiirlerinin varyantlarının varlığı, Ortadoğu kültürünün karakterini gösterir.

"Gılavi" (bir kızın ismi) beytinin temelinde, aşk üzerine güzel bir efsane vardır: "Mir Atlas, küçük ve genç olan karısını büyük karısının yanında bırakır ve uzak bir yere gider. Mir Atlas'ın büyük karısı, Gılavi'yi (genç karısını) zehirler. Kocası, Gılavi'nin cesedi üzerinde ağlar ve canlanması için yalvarmaya başlar. Ağlama ve dileklerden sonra, Şeyh Adi'nin (Yezidilerin en büyük şeyhi) kerametiyle Gılavi tekrar canlanır. Gılavi, başından geçenleri kocasına aktardıktan sonra ebedi uykusuna çekilir."

Sed heyfa mın tê (lı) çav û burlyê belek, dêmê narin,
Mori mırcan, karûbar ın,
Ax, dılo bıra hûnê sağbın,
Ew jı çûne nav ax û berê gorane tari.

Bu türkü ruhaniler tarafından, kadınların gömülmeleri esnasında okunur. Beytlerin büyük çoğunluğunun melodiler için karakter odur ki, beytler türkü şeklinde okunurlar, yumuşak bir büküm, güzel ve değişken bir ritme sahiptirler. Eolisk müziğinin (klasik Yunan müziği) özü, insanda, özel bir ortam, mutluluk ve lirik bir haz yaratır.

Beyt'ler Ruhi Qewl'ler gibi, halk müziği özelliğiyle, yaradılış, stil ve özellikle çığırılmalarıyla klasik türkülerden ayrılırlar. Şüphesiz bu profesyonelliğin bir göstergesidir ki, halk türküleri yoluyla, sözlü olarak bize ulaşmışlardır.

Buraya kadar anlattıklarımız, Kürt türküleri dalı ve sisteminin açıklanmasını tümüyle vermez. Kuşkusuz bu konu üzerinde sürdürülecek araştırmalar, sistemi zenginleştirecektir. Esaslı bir sonuca varabilmek için, Kürdistan'ın dört parçasındaki ve Sovyetler Birliği'ndeki Kürtler-Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Kazakistan arasında nitelikli araştırmaların yapılması gerekir.

Böyle geniş ve nitelikli bir çalışma yeni bir çok sorunların cevabını verecek; Kürt türkülerinin mukayese, ilişki ve özellikleri hakkında imkan yaratacaktır.

(Çeviren: A. GERNAS
***DENG** Der. Aralık-1990)*

KÜRT HALK MÜZİĞİ VE SORUNLARI*

Nura CEWARİ

Kürt halk müziği Doğu halklarının kültürü içinde değerli bir yer tutuyor. Bu müzik, Kürt halkı arasında olduğu kadar, komşu halklar arasında da yaygın biçimde biliniyor ve oldukça ün yapmıştır.

Daha geçtiğimiz yüzyıl sonlarına doğru, Kürt folklorik müziği, çok sayıda folklorcunun, müzikçinin yazarın, gezginin, özellikle de Ermeni gezginlerinin ilgisini çekti; bu konuda bir çok araştırma ve çalışma yapıldı.

Kürt müziğiyle ve şu anda elde bulunmayan eserlerle ilgili olarak ilk kez bir Rus müzisyeni, *P. Siyalski* (1) yazdı. Bunlar yalnızca belgesel yazılar sayılıyor. Kürt türkülerini derleyen Ermeniler arasında şu kişiler var: *Kara-Murza, Komitas, S. Melikyan, A. Koçeryan, K. Zakaryan, S. Gasparyan ve M. Tumacan.* Klasik Kürt müziğinin korunmasında ve ulusal müzik okullarının kurulmasında bu çalışmaların değerli bir katkısı oldu.(2)

Halk türküleri derleme çalışmaları, Sovyet Ermenistanı Kürtlerinin kültür yaşamında önemli bir olaydır. Bu derleme çalışmaları iki Kürt folklorcusu ve müzikçisi, *Nura CEWARİ ile Cemila CELİL* (3) tarafından yapıldı. Bugüne dek Nura Cewari'nin yedi, Cemila Celil'in ise dört derleme çalışması yayınlandı.

***

Cemila Celil'in daha önceki derlemelerinde olduğu gibi, son derlemesinde de govend (halay) türküleri geniş yer tutuyor. Yine, *Ordîxanê Celil ve Celîlê Celil'in* birlikte hazırladıkları *"Kürt Folkloru"* (4) adlı derlemede 33 govend türküsü yer almaktadır.

Günümüzde, folklorik müzik eserlerinin derlenmesi alanında değerli çalışmaların bir bölümü, Sovyetler Birliği dışındaki müzisyenler tarafından yapılmaktadır. *Enver Qeredağ* tarafından hazırlanan ve ünlü ses sanatçısı (dengbêj) Hesen Zirek'e armağan edilen, notaları da içeren bir halk türküleri derlemesi, 1978 yılında Bağdat'ta yayınlandı. (5)

1980 yılında İsveç'te *Muzik û Huner* (Müzik ve Sanat) adlı Kürt diliyle bir dergi çıktı. Bu derginin 14 sayısında müzikle, folklorik parçalarla, şarkılarla ilgili pek çok makale yayınlandı. Derginin yönetmeni *Beşîr Botanî* Irak Kürdistanı'ndan (6). Ayrıca onun, halk tüküleri ve şarkılardan oluşan bir derlemesi, *"Barış ve Sevgi"* adıyla yayınlandı. (7) E. Qeredağ'ın derleme-

---

* Nura Cewari'inin bu makalesi Kürtçeden çevrildi. Bak,Roja Nu dergi, sayı 20 (63), 1988, Stokholm. Makalenin orijinali Rusçadır. Çeviren: Ferhad CAN.

sinde olduğu gibi, B. Botani'nınkinde de hem köy, hem de kent yaşamına ait türkü ve şarkılar var. Onlar, Irak Kürtlerinin müzik yaşamıyla ilgili genel bir tablo sunuyorlar. Ne yazık ki sözkonusu makaleler, halk müziğinin yorumunda ve teknik yazımında, folklorik müziğin çağdaş olanakları ve istemlerine göre yeterli değiller.

Sovyetler Birliği'nde Kürt müzik eserleriyle ilgili zengin bir materyal var ve bunlar, devlet kurumlarının yanısıra, bu işle ilgilenen özel kişilerce de teknik biçimde korunuyor. Sözkonusu kurumlar içinde Rusya SSCF Edebiyat Enstitüsü, Ermenistan SSCF Güzel Sanatlar Enstitüsü,Tiflis Devlet Konservatuvarı başta geliyor. Buralarda *Eminê Evdal'ın, X. Kuşnaryan'ın, A. Koçaryan'ın, B. Axobadze*'nin bir bölüm çalışmaları korunuyor. Kişisel kolleksiyonlar içinde ise *G. Cıxkvadze*'nin, Cemila Celil'in ve Nura Cewari'nınkiler ünlüdür.

Kürt halk müziği ile ilgili önemli bir çalışma, Ermenistan'da Erivan Radyo ve Televizyonu Kürtçe Yayınlar Komitesi tarafından yapılmaktadır. Seçkin ses ve saz sanatçıları bu yayın çalışmalarında yer alıyorlar. Yine bu anlamda Bağdat'ta ve Kermanşah'ta da önemli çalışmalar yapılıyor.

Kürt müziğine yönelik araştırmalar azdır. Bilindiği gibi, Komitas, 1896 yılında Berlin'de Konservatuvarı bitirdiği zaman Kürt müziği üzerinde çalıştı. Ne yazık ki bu çalışmalar korunmamıştır. Onun, Kürt müziğine ilişkin kimi değerlendirmeleri, ancak Ermeni halk müziğine ilişkin olarak yazdığı makaleler arasında günümüze ulaşabilmiştir. Kürt müziğinin teorik sorunları konusunda görüşlerini açıklayanlar arasında V. Korganov, S. Melikyan, S. Gasparyan adlı Ermeni müzisyenler de var. Kürt müziğinin değişik türlerine ilişkin olarak bunların çalışmaları bilimsel bir değer taşıyor. (8)

Ermenistan Sanat Enstitüsü 1976 yılında Nura Cewari'nin *"Kürt Halkında Türkü Sanatı"* adlı incelemesini Ermenice olarak yayınladı. Bu eserde Kürt halkının müzik yaşamına ilişkin çeşitli sorunlar tartışılıyor ve Kürt türkülerinin türleri, tarzları, biçimleri ile ilgili olarak bilgi veriliyor.

Sözkonusu çalışmalara rağmen, Kürt halk müziği, folklorik ürünleriyle yeterince araştırılmamış, derlenmemiştir. Bu iş geniş boyutlu, yoğun bir çalışmayı gerektiriyor; öyle ki halk kültürünün geçmişteki pekçok örneği günden güne yitip gitmesin. Bugün yürütülmekte olan çalışmalar, genellikle şiirin, güftenin tespiti çerçevesindedir; bunlar, bilimsel araştırmanın gereklerini tümüyle karşılamıyor.

Halk müziği ürünlerinin yeni örneklerini elde etmek, derleme konusu üzerinde de durmak gerekir. Günümüze kadar, Kürt müziğine ilişkin derlemelerin büyük bölümü oyun (govend) türkülerinden oluşuyor. Bunun nedeni halkın müzik yaşamını iyi tanımamak, aynı zamanda, govend türkülerini derlemenin büyük kolaylığıdır. Diğer türlerin tespiti daha çok çaba ve Kürt dili müziği ile ilgili olarak özel bir eğilim istiyor. Mevcut örnekler gösteriyor ki bu parçalar, klasik müzikte geniş bir yere sahipler ve halk tarafından çok sevilip tutuluyorlar. Ağıtlar, lirik eserler, bir kahramanlık olayını, tarihsel olayı veya destanı hikâye edenler bu türdendir.

Bir öykü veya destanın anlatımındaki şarkı, ya öykü veya destanın bir parçasıdır, ya da başlıbaşına bir yapıttır. Öykücü olayı anlatır ve kimi yerde, sıra bestesel parçaya gelince, eli kulağa atıp okur. Kimi zaman da eser tümüyle şarkı biçimindedir. Kişi, eğer onunla ilgili iyi bir izlenim edinmek ve şarkıyı kavramak istiyorsa, içeriğini bilmeli. Çünkü bunlarda öykü ve türkü birbirini bütünler.

Yukarda sayılanların yanısıra, Kürt halk müziğinde iş türküleri , aile yaşamını anlatan örnekler de birhaylidir.

Bugüne kadar yazılan ve derlenen türküler, daha çok oyun türküleri çerçevesinde kalıyor, bu nedenle de köylü müziğini temsil ediyorlar. İlginçtir ki, Kürt müziği, son dönemlere kadar bir köylü müziği sanılıyordu. Bunun nedeni, oyun türkülerinin öbür türlere göre Kürt halk müziğinde geniş yer tutmasıdır. Kürt halkı, köylülük yaşamıyla içiçeliği nedeniyle, zengin bir köylü müziği meydana getirmiştir ve bu halkımızın yaratıcı yeteneklerini, sanatsal becerisini gösteriyor.

Azımsanmayacak bir dikkat ve ilgi de diğer tükü ve şarkı türleri hakkındadır. Onların orijinalliği, yalnızca değişik işlevlerinden gelmiyor, onları köylü türkülerinden ayıran müziksel-şarkısal özelliklerinden geliyor. Bunlar dengbêjliğe (ses sanatçılığına) özgü, kentsel ve dinsel nitelikte şarkılardır.

Kürt dengbêjlik sanatının (şarkıcılık sanatı da denebilir, Ç.), Doğu halkları köylü şarkıcılığı alanında yeri vardır ve onun bir parcasıdır. Bu sanat, Sovyet Kürtleri arasında olduğu kadar, Kürdistan'ın kendisinde bugün de yaşıyor ve halk müziği alanında saygın bir yer tutuyor.

Kent şarkılarının ortaya çıkması ve gelişmesi, Kürt kentlerinin boyvermesine, bir aydın kesimin oluşmasına bağlı olarak mesafe almaktadır. Bu türküler Kürdistan'ın dörtbir yanında görülüyor ve birhayli popülerlik kazanıyorlar.

Kürt müzik ürünlerinde en karmaşık alan dini şarkılar alanı olarak görünüyor. Biz bu aşamada yalnızca Yezidi Kürtlerin dini şarkılarını iyi tanıyoruz. Bunların, Kürtler arasındaki eski putperestlik kültürüne dayalı bir biçimde orijinaliteye sahipler. Dinsel şarkıların aynı zamanda mesleksel temelleri vardır.

Şarkı ve türkülerin değişik türlerine ilişkin araştırmalar büyük önem taşıyor. Bu aynı zamanda, folklor ürünlerinin derlenmesi için de gerekli çalışmaları teşvik eder.

Kürt halk müziğinin önemli bir bölümü de, çeşitli müzik aletleriyle çalınan parçalar, çobansal, lirik türküler, oyun havalarıdır. Bunlar şimdiye kadar gereği gibi derlenmemiştir.

Çobansal melodilerin güçlü, derin bir soluğu vardır. Bunlar çoban duygularının canlılığını, güzelliğini, renkliliğini yansıtırlar. Bunlar lirik destanlardan kaynaklanırlar. Bu eserler büyük sanatsal değere sahiptirler. Ayrıca, konserlerde şarkı eşliğinde icra edilirler.

Bu türden lirik müzik parcalarının ise içerikleri oldukça değişiktir. Onların öyküleri halkın dilinde geçmişinde yer etmiştir.

Oyun havaları ya kendi başlarına bir melodidirler, ya da ünlü govend türkülerinin melodisidirler. Bu enstrümantal müziğin bölümlerinden kaynaklanır.

Enstrümantal müziğin ilginç bir bölümü de toplantı ve törenlere özgüdür. Düğün, av havaları vb...

Değişik müzik aletlerinin yardımıyla icra edilen enstrümantal parçalar, Kürt müziğinin zengin ve değerli bir bölümünü oluşturuyorlar ve büyük ilgi görüyorlar.

Sözkonusu şarkıların ve yeni parçaların ortaya çıkışı kadar, onların ayıklanması da özel bir ilgi ve çaba istiyor. Kürt müziğinin de, diğer halkların müzik sanatında olduğu gibi, orjinal bir karakteri var. Bu müziğin telleri üzerinde farklı bir makam ve seslendirme sistemi, melodilerin gelişmesi ve biçimlerin oluşumu ilkeleri yer alıyor. Günümüz koşullarında şarkıların özellikleri, farklı tarz ve usullerle yalnızca genel çerçeve içinde görünmektedirler. Kürt müziğini iyi tanımak, onun orjinalliğini kavramak, ancak ciddi bir derleme ve araştırma çalışmasıyla mümkün.

Bunun gibi, Kürt folklorik müziği derlemelerinin hazırlanıp yayınlanması büyük ilgi ve dikkat gerektiren bir iştir. Eldeki derlemeler popüler bir niteliğe sahip. Onlar arasında, üzerinde çalışılmamış materyaller var. Günümüz koşullarında, sorumlu kişilerin bu materyali sistemli biçimde değerlendirmesi gereği artık dayatmıştır.

Kürt halk müziği örneklerinin araştırılıp derlenmesi çalışmaları özellikle Sovyet Ermenistan'ında yapılmıştır ve bu çalışma bu gün de devam etmektedir. Gerek Gürcistan, Azarbaycan,Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan gibi Sovyet cumhuriyetlerinde, gerekse Kürdistan'ın kendisinde Kürt müziğiyle ilgili olarak henüz yeterince araştırma yapılmamıştır. Buralarda da Kürt müziğinin araştırılması ve derlenmesi, birçok sorunun çözümünü de birlikte getirecektir.

Kürtler arasında farklı lehçe ve şiveler konuşuluyor. Ayrıca Kürtler arasında farklı mezhepler de var.

Şunu söylemek gerekir ki, bu güne kadar yapılan çalışmalar, Kurmanci lehçesini konuşan Yezidi Kürtleri eliyle yürümüştür. Açıktır ki, farklı sosyal yapılarda, değişik koşullarda, yine değişik lehçe ve mezheplere göre müzikte de farklar oluşmuştur. Diğer yandan, sözkonusu nedenlerle, yöresel folklorun hem kendine has özellikleri, hem de tümü bakımından ortak ulusal özellikler var. Bu nedenle, Kürt folkloruyla ilgili çalışmanın önemli sorunlarından biri de yöresel farkları bilimsel şekilde karşılaştırmak ve ortak özellikleri açığa çıkarmaktır.

Kendi başına bir sanat olan Kürt müziği, aynı zamanda Doğu halklarının genel kültürünün de bir halkasını oluşturuyor. Kürtler yüzyıllar boyunca birçok halkla komşu olmuşlar. Bu halkların kültürel ilişkilerinin araştırılması, onların karşılıklı etkisi, birçok soruya cevap bulunmasına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmalar çeşitli biçimlerde yürüyecek. Ancak, halkın eski folklo-

rıındaki değişimle birlikte, eğitim sorununu, uzman kadroların hazırlanması işini başarmamız gerek. Bu sorun hem Kürdologları, hem öteki doğubilimcileri ilgilendiriyor. Çünkü müziğin sorunları doğubilimleri ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Değişik halkların manevi kültürü arasındaki ilişkilerin ortaya konması onların bilimsel gelişimi için önem taşıyor.

Sovyet Kürt araştırmacı Nura Cewari'nin çalışmaları konusunda şu bilgiler veriliyor:

Kürt Halk Türküleri ve onların üzerine şekillendikleri çeşitli motifler ve dile getirdikleri yaşam felsefesinin araştırılması, iricelenmesi Sovyet kürdologlarının önemli görevleri arasındadır. Bu konuda, şimdiye kadar çeşitli araştırmalar yapıldı. Notaları ile birlikte yayınlanan binlerce halk türküsü, daha sonraları farklı yıllarda derlemeler halinde çıkan kitaplarda yer alıp, yazılı hale getirilmişlerdir. Bu konuda Sovyetler'de zengin koleksiyonlar oluşmuştur.

1971 yılında **Kürt Halk Türküsel Yaratıcılığı** alanında bir tez hazırlayan sanat bilimleri adayı Nura Cewari, Kürt Halk Türkülerini geniş bir analize tabi tuttu. Ermenistan Bilimler Akademesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde bu tezini hazırlayan Nura Cewari, araştırmasını üç ana bölümde geliştirdi:

— Kürt Halkının Müziksel Yaşamı
— Kürt Halk Türkülerinin Tür ve Biçimleri
— Kürt Halk Türkülerinin Müziksel Özellikleri

Nura Cewari, 1985 yılında "**Kürt Müziksel Halk bilimi ve Onun Bazı Sorunları Üzerine**" adlı değişik bir inceleme hazırladı. Bu incelemesinde, Sovyetler ve diğer bazı ülkelerde bu alanda yapılan çalışmalara değinen Nura Cewari, Kürt Folkloru'nun derlenmesi ve bu ürünler üzerine araştırmalar yapılması gereğini dile getirdi.

(Bak. Rohat: ***Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi*** (1787-1987) Komkar Yay. 1987).

(*Özgür Gelecek Dergisi*
Sayı: 6-7/1989)

DİPNOTLAR

(1) "Resimli" Dünyaya Bakış,Cilt 8, 1861, Petersburg, sayfa 284)

(2) Bak.Nura Cewari "*Kürt Halk Türküleri Sanatı*" (Ermenice). Erivan 1976,sayfa 7-27.

(3) *Kürt Folklorik Müziği yayınları Bibliografyası*, 1972, Nura Cewari'nin çalışmalırıyla ilgili olarak, sözkonusu eserde bak. safa 179. Yeni Yayınlar: Cemila Celil, *Kürt Halk Türküleri ve Enstrümantal parçalar*, Moskova 1977. Nura Cewarie, Yekrê No: 1, 23 *Türküler ve Enstümantal Müzik Parçaları Derlemesi* (B. Batoni ile birlikte) Stokhalm 1981, Uppsala 1982, Vesteros 1983 (İesveç), *Kürt Halk Türküleri*, Erivan 1983.

(4) *Kürt Folkloru*, 2. Cilt, Meoskova, 1978

(5) *Hesen Zirek*,1978, Bağdat.

(6) *Muzik û Huner* (Müzçik ve Sanat), Sahibi ve sorumlu yönetmeni Beşitir Beotani, İsveç.

(7) Beşir Botani, (*Barış ve Sevgi, türkü ve şarkılar*, Uppsala, 1980.

(8) Bak. Nura Cewari'nin yurakda söezü geçen çalışması, sayfa 13, 47, 99.

ARAMÊ TİKRAN:

"MÜZİK HALKLAR ARASINDA SEVGİ, KARDEŞLİK VE DAYANIŞMAYI GÜÇLENDİRİYOR."

Ermeni Sanatçı Aramê Tikran geçen yıl olduğu gibi bu yıl da binlerce kilometre uzaklardan (Sovyet Ermenistanı) gelerek KOMKAR'ın Federal Almanya'nın Mannheim, Duisburg, Berlin, Bremen, kentleriyle İsveç'te ve Fransa'da, ayrıca bazı örgütlerce Hamburg'da düzenlenen gecelere katıldı. Aşağıda A. Tigran ile yapılan bir söyleşiyi yayımlıyoruz...

— Sayın Aram, lütfen okuyucularımıza kendinizi tanıtır mısınız?

— Babam Sason ilçesinden, annem ise Silvanlıdır. Babam ve annem, 1932 yılında Türkiye'den kaçarak Suriye'ye sığınmışlar. Ailem, Suriye'de tarımla uğraşmış. Çoğu kez başkalarının toprağını işleterek geçimlerini sağlamışlar. 1932 yılında Kamışlı'da dünyaya geldim. İki kız, dört de erkek olmak üzere toplam altı kardeşiz. Suriye'de 6. sınıfa kadar okula devam ettim. Bu altı yıl içinde iki yıl Arapça, dört yıl Ermenice öğrenimi gördüm.

Annem ve babam evde her zaman kendi aralarında Kürtçe, çocuklarla ise hep Ermenice konuşuyorlardı. Aile dostlarımız Kürtlerdi. Kürt aileleriyle ilişkilerimiz canlı ve sıcaktı. Böylece ben Kürtçeyi öğrendim, gördüğünüz gibi iyi biliyorum.

1966 yılında bize yol açıldı; biz Ermenistan'a gittik. Ailemizden tek bir kardeşim Kamışlı'da kaldı. Ben, bazen kardeşimi ziyaret için Suriye'ye gidiyorum. Ermenistan'a gittiğimizde bize, hemen ev ve iş verdiler. Önceleri evimiz, Erivan'dan epeyce uzaktı; fakat ben, Erivan Radyosu'na girdikten sonra Abovyan köyüne taşındık ve oraya yerleştik. Şu anda kaldığımız köy Erivan'a çok yakındır. 1967-1985 arasında, Erivan Radyosu'nun Kürtçe ve Arapça bölümlerinde çalıştım. Daha sonra emekliye ayrıldım

— Bu sanata nasıl başladınız? Lütfen bize anlatır mısınız?

— Okulda iken, müzik dersine giren tüm öğrenciler arasında en güzel ses, benimdi. Önceleri Devpıfık (Armonika) ile, sonra akordiyon ve daha sonradan da gördüğünüz gibi cümbüşle söylüyorum.

Bizim ailede, dayım ud çalardı, babam şiir ve makale yazardı. Onun için benim bu sanatım aile içinde sorun olmadı. Üstelik onlar, bu konuda bana yardımcı oldular. 25 yaşına geldiğimde, artık ses sanatçılığına başladım. Kürt, Arap ve Ermeni düğün ve eğlencelerinde bulunup türkü söyledim. Genellikle babamın yazdığı şiirleri besteleyip, bir grup arkadaşla beraber söylüyorduk. Ben bu sanatımı babama borçluyum. Bunda onun emeği ve rolü büyüktür.

Ben Suriye'den Ermenistan'a gittiğimde, evde birkaç türkü hazır bulunuyordu. Erivan Radyosu'nun Kürtçe Bölümü'ne gittim ve elimde hazır bulunan birkaç türkümü okudum. Onlar, sesimi ve türkülerimi beğenip, teklifimi kabul ettiler. Böylece 1967 yılından itibaren, Erivan Radyosu'nda sanatçı olarak çalışmaya başladım. Radyodayken, yine babamın yazdıklarını besteliyor ve söylüyordum. Ayrıca Cigerxwin ve Sovyetler Birliği'ndeki diğer Kürt şairlerin eserlerini de, besteleyip söylüyordum. Emekliye ayrıldıktan sonra da Radyo ve oradaki arkadaşlarımla ilişkilerimi koparmadım. İlişkilerim hâlâ canlı. Hayatımın sonuna kadar bu sanatım toplum için olacaktır !...

— Siz kendiniz Kürt değilsiniz; fakat Kürt sanatçısı olarak tanınıyorsunuz. Halk da sizi öyle biliyor ve tanıyor. Neden Kürtçe söylediğinizi bize anlatır mısınız?

— Babam, her zaman bize söylüyordu: "Kendinizi hiç bir zaman Kürtlerden ayrı saymayın ve onlardan uzaklaşmayın... Kürtlerin bize yardımları çok dokunmuş. Eskiden beri birbirimizle komşuyuz. Onlarla hiçbir düşmanlığımız yoktur. Biz onlardan kötülük yerine iyilik görmüşüz." Kürtlerin bu iyiliğinden dolayı o, her zaman Kürtçe şiirler yazar ve onlara hizmet etmek isterdi. Yukarıda da değindiğim gibi Kürtlerle, acı ve tatlı günlerimiz hep bir olmuştur. Birbirimizin acılarına çoğu kez ortak olmuşuzdur. Böylece kültür ve yaşamımız birbirleriyle kaynaşmıştır. Onun için ben, bir Kürt sanatçısı olarak görülüyorum.

Öyle bir duruma gelmiş ki, artık elimde değil. İstesem de istemesem de, dilim ve cümbüşümün telleri Kürtçeyi arar, bulur ve söyler.. Ben de, babamın yolunu takip ediyorum... Kurmanciyi çok seviyorum! Böyle bir çalışma da bana, mutluluk veriyor ve ben çok memnunum.

— Bildiğimiz kadarıyla Ermeni olarak sen ve Karabêtê Xaço Kürtçe çalıp söylüyorsunuz. Sizden başka Kürtçe çalıp söyleyen Ermeni var mı? Sizin bu durumunuz Ermeniler ve Kürtler arasında nasıl karşılanıyor?

— Karabêtê Xaço, artık hayatta değil. Bizden başka halen Erivan RAdyosu'nda 2-3 Ermeni yine Kürtçe türkü söylüyorlar. Onlar da, Türkiye'den kaçıp Suriye'ye sığınmış, daha sonra da Emenistan'a gelmişler.

Bugün Sovyetler Birliği'nde herkes istediği dilde çalıp söyleyebiliyor, tüm diller serbest. Hiç bir dil için yasaklayıcı ve engelleyici yasalar yoktur. Bu da, halkların birbirleriyle kaynaşmalarını için önemli bir olaydır. Bunun aksi Kürt ve Ermeni halklarını, tahminlerden daha fazla huzursuz edecektir. Çünkü biz hiç bir ayrıcalık düşünmüyoruz. Halk sanatçılardan memnundur ve bizim bu ilişkilerimizin bugün dünyaya örnek olması gerekir.

— Türkülerinizi notalı mı, yoksa notasız mı söylüyorsunuz?

— Önce nota öğrenmeyi denedim, fakat başaramadım. Şu anda söylediğim tüm türküler notasızdır. Bu da kolay olmuyor. Yeni bir türküyü bestelemeden önce, içimde ve aklımda Kürtçe makamına göre notalıyorum, sı-

ralıyorum ve söylüyorum. Şayet bu makam hoşuma giderse, artık halka açık olarak söylemeye başlıyorum. Hoşuma gitmediği zaman da, iyi bir eser oluncaya kadar üzirende çalışıyorum. İnanınız ki, bu yöntem notadan daha iyi oluyor. Ve ben daha erken kavrayabiliyorum.

— Müziğinizi yalnız mı, yoksa bir grupla mı yapıyorsunuz?

— Bizim bir müzik grubumuz var. Fakat şiiri ben önce buluyorum ve daha sonra bu şiiri bir makam yapıp hazırlıyorum. Hazırlanmış türküyü gruba da öğretiyorum. Grup da türküyü iyice kavradıktan sonra hep beraber çalıp söylüyoruz.

— Siz Kürt müziğine saz, söz ve makamda bir yenilik getirdiniz. Türkülerinizi açık ve anlaşılır bir dille söylüyorsunuz. Bu yöntemi seçmenizin nedeni nedir?

— Bu babamdan bana kalma bir şeydir. O, güzel şiirler yazdığı zaman bana veriyordu ve ben de bu güzel şiirleri türkü yapıp geliştiriyordum. Aynı zamanda bu yetenek ve beceri bende de var. Çoğu kez bu şiirler üzerinde çok düşünüyordum; hatta aylarca. Ancak iyi bir türkü haline geldiği zaman cümbüşümün tellerine vurup açıktan söylüyordum türkümü.

— Siz şiirleri nasıl seçiyorsunuz? Başka bir deyişle var olan şeyler içinde neleri göz önünde bulunduruyorsunuz?

Ben en çok vatan ve sevgi konularını içeren şiirleri seçiyorum. Bu temanın anlamı hangi şiirde mevcutsa, ilk tercihim o şiiri seçmektir. Bunu söylemekte yarar var; vezinde yazılan şiirler beste için daha da elverişlidir. Onun için öncelikle ben, bu tür şiirleri türkü yapıyorum.

— Kürt ozan ve sanatçılardan hangisini seviyorsunuz? Ayrıca gerek yeni ve gerekse eski herhangi bir ozan ve sanatçıdan esinlendiniz mi?

— Suriye'de bazı sanatçılar, şu anda söylediğim makamda saz çalıp, türkü söylüyorlardı. Ben az çok onların etkisinde kaldım. Sizin de bildiğiniz gibi birkaç yıldır, Kürt müziğinde yeni bir yol geliştirdim. Hiç bir şey yoktan var olmaz. Her şeyin bir temeli vardır ve kendi kökü üzerinde yeşerir. Kürt santçıları içinde ben, en çok Hasan Cizrevi'nin sesini seviyorum.

— Siz programınızı sadece Sovyetler Birliği'ndeki Kürtler için mi, yoksa tüm Kürtleri gözeterek mi hazırlıyorsunuz?

— Ben ve Erivan Radyosu'ndaki tüm program yapımcıları, programımızı Kürdistan ve dünyaya göre hazılıyoruz. Sanat her zaman toplumun malı ve tüm insanlık yararınadır. Yol ve olanaklar böylece doğru seçilmiştir bizde. Onun için radyo ve televizyon programları sadece bizim oradaki Kürtler için yapılmıyor. Genel için yapılıyor. Elbette bu da verici istasyonunu gücüne bağlıdır.

— Ermenistan'da yaşayan Kürtler Newroz'u kutluyorlar mı? Kutlanıyorsa, burada olduğu gibi kitlesel oluyormu?

— Evet bizdeki Kürtler, Fars komşularıyla beraber Newroz bayramını kutluyorlar. Üstelik büyük eğlenceler düzenliyorlar. Herkes geleneğini sürdürüyor, üstelik geliştiriyor.

— Size göre Kürt müziği hangi aşamadadır? Çağdaş bir sanat seviyesine gelmesi için nasıl bir yol izlenmelidir?

— Biz, Kürt müzik sanatının, diğer ulusların müzik sanatının seviyesine yakın bir seviyede olduğunu söyleyebiliriz. Kürt müziği, ne çok geride kalmış, ne de diğer ulusların müzik seviyesine tam ulaşabilmiştir. Yeni çıkan bir filiz hem eskisini aşmakta, hem de daha fazla gelişmektedir. Bir sanatçı için sadece güzel bir ses veya iyi saz çalmak yetmiyor. Hem sanatçı, hem de müzik yeniliklere ayak uydurmalıdır ki, çağdaş bir müzik seviyesine ulaşabilsin.

— Şıvan, Gençlik Festivali için Moskova'ya geldi. Bugün siz de KOMKAR'ın çağrısı üzerine buraya geldiniz. Kürt işçi, aydın ve öğrencileriyle beraber Newroz'u kutluyorsunuz. Siz bize, uluslararası anlamda bir dayanışma gösterdiniz. Bu ilişkiler, uluslar ve sanatçılar açısından nasıl bir rol oynuyor?

— Bence bu ilişkiler çok önemlidir. Halklar arasında sevgi ve kardeşliği geliştiriyor. Başka bir yanıyla halk için sıcak bir dayanışma sahası oluyor. Müzik insan için de iyi bir şeydir.

— Okuyucularımıza söylemek isteğiniz bir şey var mı?

— KOMKAR yöneticileri başta olmak üzere, tüm arkadaşlara teşekkür eder, başarılar dilerim. Newroz'u sizinle beraber kutlamam beni çok sevindirdi. Az da olsa sizlere yardımcı oldum. Umut ederim ki, bundan sonra birbirimizi daha çok göreceğiz. Diğer bir bekleyişim de, türkülerimi günlük müziği haline getirmek istiyorum. Çünkü Erivan radyosu modern müzik yapmam için bana öneride bulundu. Tekrar sizlere başarılar dilerim. Hayatta tek isteğim ulusların birliği ve kardeşliğidir.

*(**Özgür Gelecek** Der. Sayı: 6-7/1989)*

ŞİVAN PERWER:

"MÜZİK BAŞARIM HALKIMIZIN ÖRGÜRLÜK MÜCADELESİYLE ORTAYA ÇIKMIŞTIR"

Şirin ŞAHİNER

—Müziğe ilginiz ne zaman başladı?

— Benim müziğe ilk ilgim, annemin de belirttiği gibi çocukluk ağlamasıyla başladı. Çünkü yaşantımız acılarla yoğrulmuştu. Bildiğiniz gibi ülkemizde her şey yasak. Bunun için halkımız acılarını genellikle müzikle, ezgiyle dile getirir. Müzik çok etkileyici bir araçtır. Bu anlamda ben sorunlarımızın bilincine vardıktan sonra, bunları müzikle daha iyi bir biçimde dile getirebileceğimi düşündüm ve mücadelemi bu alanda geliştirdim.

—Halkımız yüzyıllar boyunca, tüm zorluklara karşın, diğer alanlarda olduğu gibi sanat ve kültür alanında da Fekiyê Teyran, Ahmedê Xani, Cigerxwin, Yılmaz Güney gibi büyük değerler yetiştirdi. Çağdaş Kürt müziğinin günümüzdeki başlıca temsilcisi olarak bu başarıyı neye bağlıyorsunuz?

— Bu başarı tamamen halkımızın insanca yaşama mücadelesiyle ortaya çıkmıştır. Bu mücadele doğal olarak birçok değerler yarattı ve yaratıyor. Kişi olarak ben bu kaynaklarla karşılaştıktan sonra, bunların çağdaş bir yorumla dile getirilmesi gerektiği inancına vardım. Türkülerimde ağır bir baskı altında olan bir halkın neyini dile getirebilirdim? Elbette sevdası, kavgası ve acılarıyla gerçek yaşamını. Bana göre bu bir yurtseverlik görevidir ve ben bunu yapmaya çalışıyorum.

—Uzun yıllardır batı Avrupa'da sürdürülen kültürel çalışmalarda aktiv görevler aldınız. Sizce bu çalışmalar daha çok hangi ülkelerde başarı ile yürütülüyor?

— Bildiğiniz gibi bizim batı Avrupa'da yüzbinlerce insanımız yaşıyor. Bunların önemli bir kesimi yurdunu ve halkını seven insanlar. Bu insanlara yönelik çalışmalar ilk önce Federal Almanya'da başladı ve giderek diğer batı Avrupa ülkelerine sıçradı. Genel olarak batı Avrupa'da birçok konuda başarılı çalışmalar yapıldı ve yapılıyor.

—On yılı aşkın bir süredir zorunlu olarak yurtdışında yaşıyorsunuz. Bu durum sizin için bir sorun yaratıyor mu?

— Bir ağaca baktığımızda onun yer üstünde dallar uzatmış, güzel yapraklar açmış gövdesini görürüz. Ama ağacın kökünü pek düşünmeyiz. Oysa ağaca hayat veren köküdür. Benim dallarım, yapraklarım burda ama kö-

küm ta ülkeme kadar uzanıyor. Ben o topraklarda dünyaya geldim. Halkımın zengin kültürüyle yoğrularak büyüdüm.

Evet, bugün zorunlu olarak yurdumdan uzakta yaşıyorum ama türkülerim, Şengal dağlarında peşmergelerin, Harran ovasında tarım işçilerinin ve Diyarbakır zindanlarında mapusların dilinde.

— Belki klasik bir soru olacak ama yine de sorayım. Bize unutamadığınız bir anınızı anlatır mısınız?

— Gerek ülkemizde ve gerekse yurtdışında bu anlamda birçok anılarım oldu. Ülkemizde türkülerimle mücadele alanına ilk çıktığımda büyük zorluklarla karşılaştım. Bu anlamdaki bir olayı,1975 başlarında Urfa'nın Suruç kazasında yaşadım. Orada bir gecede türkü söylerken, polis ve jandarmanın beni yakalamak için kapıları tuttuğunu öğrenen halk, gecenin yapıldığı salonun, sahnenin bulunduğu tarafındaki duvarını delerek oradan kaçmamı sağladı. Böylece polisin eline düşmekten kurtuldum. Halkımın bana bu sahip çıkışını hiç bir zaman unutamam.

— Bu söyleşi aracılığıyla okuyucularımıza iletmek istediğiniz bir mesaj var mı?

— Halkımıza içten selamlarımı iletin lütfen.

— *Bu söyleşi için yürekten teşekkürler.*

— Ben de çok teşekkür ederim.

*(**Özgür Gelecek** Dergisi Sayı: 4-5/1989)*

ŞIVAN PERWER:
"MÜZİĞİM HALKIMIN ACISINI DİNDİRİYOR, ÖFKESİNİ BİLİYOR"

Röportajı yapan: **Halim CAN**

Türküleriyle; Türkiye Kürdistanı'nda birçok insanımızı özbenliğine kavuşturan ve onları ulusal ve taplumsal kurtuluş mücadelesine kazandıran, İran Kürdistan'ında pêşmergenin direnme gücünü yükselten, Irak Kürdistan'ında pêşmergenin acısını dindiren ve öfkesini bileyen ve Suriye Kürdistanı'nda onunla büyüyen çocuklar. Kürdistan'ın dört parçası için, dört cümleyle Şıvan'ın türkülerinin ve müziğinin halkımız için oynadığı rolü karakterize edersek, kuşkusuz yukarıda sıraladığımız sözcükler olacaktır.

Sanatım Kavgadır

Medya Güneşi: Günümüzde Şıvan dendiği zaman Kürt müziği, Kürt müziği denildiği zaman Şıvan akla geliyor. Bunun dışında Şıvan'ın özellikleri nelerdir?

Şıvan: İnsan sanatçı olduğu zaman, aynı zamanda çok yönlü de olur. O iyi bir aktör, iyi bir tiyatrocu, iyi bir politikacı da olabilir. Sanatçı hangi sanat dalını severse o dalda uzmanlaşmak zorundadır. Benim sanat dalım müziktir. Ud, cümbüş, kaval, zurna, davul, darbuka çalabiliyorum. Ama en çok sazı seviyorum ve bunda da uzmanım diyebilirim.

Şıvan iyi bir aile reisidir. Ateşli bir Kürt yurtseveridir. Ve Kürt müziğinin onurunu koruyan ve onu halkımızın ulusal ve taplumsal kurtuluş savaşınında araç gibi kullanan ve ona siyasi bir yön veren ilk Kürt halk sanatçısıdır. Sanatım sömürücülere karşı kavgadır, politikadır.

M.G: Ne zaman ve hangi türküyü ilk kez söylediğinizi hatırlılyormusunuz?

Şıvan:....**Welatê me Kurdistan'e, Kurdistan'e**
Her dera xwe gul û gulistane
Iro ma ye li bin desta ne
Eman eman sed caran eman
Xelkê me kuştun avêtin çeman
Şêr û mêr li nav me neman
Ax eman eman heyfa Kurdistan...

1974 yılında ilk kez bu türküyle sanat yaşamıma başladım.

M. G: Peki, 74'ün Şıvan'ı ile 89'un Şıvan'ı arasında ne fark var?

Şıvan: 74'ün Şıvan'ı her şeyden önce dünya sorunlarını iyi bilmiyor-

du, Kürdistan'ın tarihini, ekonomik, siyasal, sosyal durumunu kültürünü bilmiyordu, ama buna rağmen iyi bir Kürt idi. O zaman müzik ve müzik türlerini iyi bilmiyordu. Bırak diğer müzikleri, kendi müziği hakkında da geniş bilgiye sahip değildi. Dünya ülkelerini, Amerika'yı, Sovyetler Birliği'ni, Avustralya'yı hemen hemen Avrupa'nın hiç bir ülkesini görmemişti. Diğer halkları tanımıyordu, diğer dilleri bilmiyordu.

İsyan Edercesine Ortaya Çıktık

M.G: Kimin etkisiyle Kürt müziğine başladınız?

Şıvan: Benim ailemin hepsi müziği seviyordu. Gerçi bizde "Mirtifê Kebir" Çıkmamıştı, ama ailemin hepsi türkü söylüyordu. Babam "Xecê û Siyabendî, "Kirivê"yi, ve "Mem û Zîn"i iyi biliyordu. Ben bunlarla büyüdüm. Meryam Xan, Kabûs Axa,İsa Berwarî, Hesen Cizrawi, Hesen Axayê Cizrawi'lerin etkisinde çok kaldım.

Metropole geldikten sonra da, ilişkilerim Kürt çevreleriyle sürdü. Onlar da beni etkilediler. Onlar arasında rahmetli Hamit Akıl'ın rolü büyüktü. O,Kürtçe türkü söylemem için oldukça beni etkiledi.

O dönemde, Ankara ve İstanbul'da okuyan İran, Irak ve Suriye Kürdistanı Kürtleri de oldukça beni etkilediler, diyebilirim.

Fakat, en büyük etkiyi bana Irak Kürdistanı hareketi yaptı. Özellikle hareketin yenilmesi oldukça beni sarstı. O dönemde isyan edercesine ortaya çıktık.

M.G: Mesela, o dönemde İhsani, Mahsuni, Zamani v.s. gibi sanatçılar, Türkçe devrimci türküler söyüyorlardı. Kürtler'de ise bu alanda bir boşluk vardı. Yalnız klasik Kürtçe türküler piyasada vardı. Bu boşluk sizin türkülerinizle giderilmeye başlandı, diyebilirmiyiz?

Şıvan: Sizin de bildiğiniz gibi, saydığınız kişilerin hepsi Kürt kökenli aleviydiler. Bunlar da toplumun ezilen başka bir kesimidir. Bunlar Kürtçe bildikleri halde Türkçe söylüyorlardı. Cesaret edemiyorlardı. Tabi bu durum da bizi etkiledi. Ama ben Kürtçe söyleyerek bu alanda varolan tabuyu kırdım. Diğer yanda ben Kürtçe söylediğim zaman, sözümona bazı devrimci çevreler çok rahatsız oluyorlardı ve aramızda sert tartışmalar çıkıyordu. Onlar diyordu, sorunun özünde emek-sermaye çelişkisi vardır, nedir bu Kürdistan sorunu, bu Kürtçe türkü söylemek, bu tartışmalar beni daha da biledi ve varolan boşluğu, Kürtçe devrimci türkülerle doldurmak gerektiğine daha çok inandım. O dönemde klasikler söyleseydim, sanırım tutunamazdım ve zaten piyasada klasik Kürt müziği kasetleri göreceli olarak serbestti üstelik türküler söyleniyor ve Türkiye Kürdistanı halkı arasında bu radyolar dinleniyordu.

Yani o dönem Kürt halkının günlük yaşamı ve durumu, onların ağrısı ve yarası, halkın geri kalmışlığı v.s. üzerine devrimci Kürtçe türküler söylemek ihtiyaçtı.

İşin ilginç yanı, o zaman materyal olarak da elimizde birşey yoktu. Yal-

nız büyük Kürt Şairi Cigerxwîn'in Dîwanı ve Hemreş Reşoların çıkardıkları Çîya adlı dergi bulunuyordu. Fakat bu alandaki boşluğu Irak, İran ve Suriye Kürdistanı'ndaki öğrencilerin bize getirdikleri farklı farklı şiirleri besteleyerek dolduruyorduk.

"Kine Em" Rok Bir Müziktir.

M.G: Gülistan ile yaptığımız söyleşide o şöyle diyordu: Müziğimiz ağır baskı ve tahribatlar altında olduğu için çeşitli sanatçılar, çeşitli yönleriyle müziğe sahip çıkıp, geliştiremiyorlar. Bu nedenle bütüne sarılmanın sorumluluğunu duyuyoruz? Siz de bu düşünceye katılıyor musunuz?

Şıvan: Kürt müziğinin pazarı olmadığından her şey ortaya çıkmış değil. Pazarımız olsaydı değerli sanatçılar ortaya çakacak ve onların hepsi de görevini bilecekti. Ve bu da rekabet dediğimiz olayı yaratacak ve ister istemez sanatçıları ilerletecek ve onları daha da mükemmelleştirecekti. Ulusal yönden de farklılıklar olacaktı. O zaman Kürt caz müziği de çıkacaktı, rok müziği de çıkacaktı. O zaman hicazkar, nihavend vs. müzik makamları Kürt müziğinde de net olarak ortaya çıkacak, neyin ne olduğu, kimin ne olduğu daha da anlaşılacaktı.

Mesela "Kine Em" bir rok müziktir. "Kine Em"in Kürtçeyle, Kürt müziğiyle bir alakası yoktur. Cigerxwin de bu şiiri yazdığı zaman onunla Kürtçenin bir alakasını ortaya koymamıştır. Klasik makamla "Kine Em"i söyleyemezsin. Bu da ancak benim söylediğim biçimde olabilir. İşte bu da rok müziği türüne giriyor.

Ağlamak Da Müziktir

M.G: Kürt müziğinin durumu nedir ve bugüne kadar nasıl gelmiştir.

Şıvan: Bence, Kürt müziğinde müziğin her çeşidi vardır. Önceki cevapta da söylediğim gibi, "Kine Em" rok müziği türüne giriyor.

Bugün devletimiz yok ama devletimizin olması için çalışan parti ve örgütlerimiz var, cephelerimiz var. Onlar Kürt müziği çalışmaları üzerinde de durmalıdırlar. Müzik; duygudur, histir, fikirdir ve Kürt halkının yaşamıdır. Kürt halkı bütün acılarını, dertlerini müzikle dile getirmiştir. Destanını, folklorunu ve diğer edebi değerlerini müzikle günümüze kadar getirmiştir. Bir insan ezildildiği zaman, işkence gördüğü zaman ya ağlayacak ya da haykıracaktır. Ağlama ve haykırma özünde müziktir. Kürt halkı çok ağlamıştır ve haykırmıştır, horlanmıştır, zulüm görmüştür. O, "Lorik" leri üzerine ağlamış, Kürt kadını kocasının öldürülmesi üzerine ağlamış, sınıfsal ve ulusal baskıya karşı direnme destanları söylenmiş, düşmana karşı direnme ve kahramanlıklar üzerine methiyeler dile getirilmiş. Bavê Lalo, Seidxanê, Fermane, Şikakê, Simko, Kabus Axa'nın Şêx Mahmud Berzenci

üzerine yaktığı türkü bunlara birer örnektir. Roman ve film alanında Kürt yaşamını edebi ve sanatsal anlamda konu eden kişi, uluslararası ödülü hemen hakeder. Yaşar Kemal'in "İnce Memed"i ve Yılmaz Güney'in "Yol" filmi buna örnektir. Öyle inanıyorum ki, müzik alanında da gelecekte birisi çıkar.

Biz, bugün bu işlerde daha işin başındayız, diğer halklardan geriyiz. Onlar belki bizden ustadırlar ama, bizden daha hisli ve canlı değiller. Tarih boyunca toplulumumuzun bize verdiği ezgi bizi duygusal yapmıştır. Bu gün bir Avrupalı müzisyen, bir kasetini yaptığı zaman onun ilk amacı, onu nasıl pazara sokacağı oluyor. Fakat bir Kürt müzisyeni onunla daha çok Kürt sorununu nasıl diğer halklara kabul ettireceğini düşünür.

M.G: Sizce, günümüdeki Kürt sanatçıları gerçek anlamda sanatın hakkını veriyorlar mı?

Şıvan: Hayır, onların çoğu geridir. Müzikte usta değiller, ama çok hislidirler, candan söylüyorlar, hareketlidirler. Bunun yanında çoğu bir müzik enstrümanı üzerinde uzmanlaşmamışlar ve teknik biçimde seslerini kullanamıyorlar.

Arif Cizrawi, Meryem Xan, Hesen Cizrawi ve Kabus Axa'nın sesleri muazzamdı. Onlar; hergün, her zaman türkü söyledikleri için ister istemez sesleri bir usul almıştı. Ama şimdikilerini pek dinleyemiyorum. Kimisi tek bir şablon üzerinde gidiyor, sesi monoton oluyor.

Eğer sanatın ilerletilmesini düşünmesen, sanatı halka veremezsin. Halkı düşünmesen de sanatı ilerletemezsiniz. Bir sanatçı kelimenin tam anlamıyla sanatını bilirse, o sanatıyla halkını da değiştirebilir.

M.G: Geçtiğimiz aylarda "Tempo" dergisinde çıkan bir söyleşisinde İbrahim Tatlıses şöyle diyor: "Eğer Kürtçe bir kaset çıkarsam 3 milyon satarım". Eğer sizin kasetiniz Türkiye'de serbest olarak dağıtılsa siz kaç milyon satarsınız!

Şıvan: İbrahim Tatlıses'in Kürtçe kaseti 3 milyon satılırsa o zaman benimki, en az iki katı kadar satılır. Çünkü ben halkımın gerçek ve orjinal sanatçısıyım. Benim isteğim o dur ki, onlar da Kürt müziğinin orjinalını söylesinler. Türkçe sözlü Kürt müziğinden vazgeçsinler.

Diğer yandan Kürt halkı Kürt müziğine susamıştır. Ben onların yaşamını dile getiriyorm. Senelerce göreceli serbest koşullarda, ya da gizli olarak, halkım müziğimi dinliyor.

Kanun, Şöhret ve İhanet

M.G: Sizce, Kürt müziğinin Türkiye'de serbestçe söylenmesi varolan kanunların değişmesine mi bağlıdır? Mesela yine İbrahim Tatlıses diyor ki; "ben Kürtçe diyebilirim, ama kanunlara saygım var bunun için de demiyorum?" bu konu da sizin düşünceniz nedir?

Şıvan: Hangi kanunlardan bahsediyorsunuz. Ben hiçbir zaman ihaneti düşünmedim, hiç bir zaman kendi çıkarlarım için türkü söylemeyi dü-

şünmedim. İnsan onurlu olmalı, köle olmamalı, köle ruhlu insanlar, ne kadar meşhur olsalarda, o köle ruhlarıyla mutlu olamazlar. İnsana manevi değerler de gerekli. Eğer bir sanatçı servetini kendi ulusunun kültürünün satışı üzerinde elde etmişse bu en büyük alçaklıktır.

Tarihte, Kürt halkına en büyük kötülüğü Kürt kökenli insanlar yapmıştır. Ben onursuz yaşayamam. İnancıma göre bugünkü Kürt kökenli sanatçılar Türkçe sözlü Kürtçe türkülerle halkı etkileyip, müziğimizi asimle etmekle; onursuz oluyorlar, kişiliksizleşiyorlar.

Kürt halkı bu kanunların değişmesiyle müziğinin serbestçe söylemesini bekleyemez: O, kendi onuruyla, inancıyla, yaşamıyla, mücadelesi ve ölümüyle müziğini, kültürünü korumuş bugünlere getirmiştir. Kürt halkı kanunlarla yaşamını, mücadelesini belirleyemez. Müziğimiz bir mücadele aracıdır. Kanunlar insanlığın gelişmesini tayin edemez. Kanunlarımız yasalarımız bizim elimizde olmalıdır. Bir halkın inkarı üzerinde yasalar çiziliyorsa, o yasaları tanımamamız gerekiyor ve onları yırtıp tarihin çöplüğüne atmamız lazım. Yasalara boyun eğmiş olsaydık, biz de bugünkü bazı Kürt kökenli sanatçılar gibi halkımıza ihanet eder, onların kazanmış olduğu "şöhret"e, onlardan önce kavuşmuş olurduk. Fakat onların kazandığı şöhret değil, ihanet belgeleridir.

Kanunların kalkmasıyla, Kürt müziğinin geliştirmesini düşünen ve ancak o zaman Kürtçe türkü söylemeyi tercih eden sanatçı, sanatçı değildir. Onun kendine ve kendi sanatına güveni yoktur. Gerçek sanatçı eli kolu bağlı da olsa, "ağzına kilit" de vurulsa, o kendi halkının sesiyle türküsünü haykırarak söylemelidir.

Biz, 13-14 yıldır ne kanunlarını dinledik ne de tehditlerine boyun eğdik. Zor koşullarda da olsa kendi müziğimizle kanuncuların rüyalarını kaçırdık.

M.G: İsveç'te Kürtçe yayınlanan Armanc gazetesiyle yaptığınız bir söyleşide şöyle diyorsunuz: Kürt sanatçısı aynı zamanda araştırma ve inceleme yapmak zorundadır. Bu ne anlama geliyor?

Şıvan: Bunun anlamı şudur: Sanatta rol oynamak ve gerçeği dile getirmektir. Yani Kürt sanatçısı bir Xarzanların, bir Serhadların, bir Şıkakilerin, bir Haranlıların v.s. türkülerinin makamlarını en azından birbirleriyle karıştırmamalıdır. Mesela "Mala Mın" Xarzanlarındır, "Felekê Xaînê" tipik bir Serhad makamdır. Yani türkülerin geldiği kaynaktan söylersek, türkü de ölmez ve bu yarın oluşacak müzik okullarımızda bunların araştırmasını yapanlara kolaylık sağlar.

Yani biz sanatçılar hangi türkü nerenindir, hangi yılda, hangi olayla ortaya çıkmıştır, hangi evrelerden geçerek günümüze kadar gelmiştir, yani onun "hikayesini" bilmeliyiz.

Teorik ve teknik konularda araştırma yapmak isteyen kişi onun armonisini ve makamını bilimsel olarak ortaya çıkaracak. Bugün Sovyet Kürtleri içinde benim müziğim üzerine doktorasını yapan insanların olduğunu duyuyoruz.

· *Kürt Müziği Kendi İçinde Özgündür*

M.G: Yine siz bir başka söyleşinizde diyorsunuz. Kürtçe annemdir, babamdır, aşımdır, ekmeğimdir. Kürtçe konuşmak kendi başına müziktir. Bunu biraz açıklarmısınız?

Şıvan: Ben Kürtçeyi yeni anlamaya başladığım zaman annemden ilk öğrendiğim kelime lori olmuştur. Yani lorilerle şekillendik.

Ben İngilizceyi de biliyorum, Almancayı'da ama benim ana dilim bambaşkadır. Diller vardır müziğe çok yatkındır, diller vardır uymuyor. Mesela bugün nasıl ingilizce Rok ve Caz müziği tutmuşsa ve çıkan her Avrupalı ondan kendisini kurtaramıyorsa, Ortadoğu'da Kürt müziğinin de ilerde böyle olması mümkündür.

Sanki Kürt dili özel olarak müzik için yapılmış. Diğer yanda Kürt müziği kendi içinde özgürdür. Türk müziği gibi değil. Arapça, Türkçe kelimeleri Kürt müziğine soksan, "onları içimden çıkar" dercesine, kabul etmez. Bu Kürt dilinin eski ve zengin olmasından kaynaklanıyor. Mesela daha 500-600 yıl önce Feqiyê Teyra'nın aşağıdaki mısraları ne kadar temiz Kürtçe'yle yazıldığına örnektir.

Bulbul rabe buhar e
Dilê min nale nale
Bank dike, dibê dil,
Bulbul hate ser gul,
Fegî ji evîna gul
Meçe bulbul,
Meçe bulbul dilê kul
Feqiyê Teyra bi
dil û kul
Meçe bulbul

Bu gün Arif Cizrawiye sormuşlar ne istiyorsun diye. O da demiş; istiyorum ki bütün dünya Kürtçe'yi anlayabilsin. Çünkü onlar o zaman beni dinleyip anlarlardı.

M.G: Yurtdışı, şartları müziğinizi nasıl etkiliyor?

Şıvan: Şimdi çok kereler, Kürt insanı Kürdistan'ın dört parçasında meydana gelen olaylardan habersizdir. Fakat Avrupa'da insan, Kürdistan'da meydana gelen olayları daha iyi duyuyor, bilgileniyor. Avrupa'da kültür birikiminden faydalanıyor, onların dilini öğreniyor, ama diğer yandan bu ülkelerde insan egoist oluyor.

Biz ne kadar dışardaysak da kökümüz ülkededir. Biz bir ağacın kökü gibiyiz. Her ne kadar o ağacın yaprakları, meyveleri diğer ülkelere gitse de onun kökü yerindedir. Bizim kökümüz de ülkemizdedir. Mesele köktür, mesele temeldir.

Avrupa'nın özgür şartları müziğimizin ilerlemesini ve zenginleşmesini oldukça etkiliyor. Bazı Avrupa devletleri kendi kanunları gereği ülkesinde

yaşayan azınlıklara kendi kültürlerini geliştirmeleri için maddi yardım bile yapıyorlar.

Yalnız müzik değil; edebiyatımız, dilimiz ve bir bütün olarak kültürümüzün gelişmesi için öncelikle onların önündeki yasakların kalkması gerekiyor. Avrupa'da en azından bu yasaklar yok. Artık sorun Kürt sanatçının ya da yazarın kabiliyetine ve maddi imkanlarına kalıyor. Bütün maddi olanaksızlıklara rağmen Avrupa'da Kürt kültürü alanında çalışan insanlarımızın başarıları sevindiricidir.

Diğer yandan, dışarda da dayanışma, kültür ve özellikle Nwroz gecelerine özgür olarak çıkıyoruz, gözümüz kapıda değil, polis korkusu da yok. Bu kültür gecelerine çıktıkça da insan yetkinleşiyor. Avrupa'da Kürt müziğini dünya halklarına tanıtıyoruz ben her ne kadar dışardaysam da kalbim ülkem için çarpıyor.

Pêşmerge ve Müzik

M.G: Geçenlerde bir Irak Kürdistan'ı Kürdüyle karşılaştım. Pêşmergeymiş zamanında. Pêşmergelik döneminde bir arkadaşı ciğerinden kurşun yarası almış. Kurtarılmış bölgelerde ameliyata alınmış, ameliyat esnasında uyuşturucu (narkoz) yerine Şıvan'ın müziğini dinlemeyi tercih etmiş. Demek ki, bu kadar müziğiniz onları etkilemiş. Sizce bunun sırrı nedir?

Şıvan: Ben halkımın ağrısını, acısını, öfkesini, yaşamını ve savaşımını dile getiriyorum. Ben de Kürt halkının yaşadığı bütün acıları yaşadım. Onun acısını, kederini kendimde hissediyorum. Kürdistan'da olan olaylar hemen beni hissi olarak etkiliyor, onları müziğe dökmeye çalışıyorum. Pêşmergeler üzerine de söylenmiş türkülerim var. Bugün çok pêşmerge dağlarda, günlerce açlık çekiyor, bütün fedekarlıklara katlanıyor, yıllarca ailesini, çocuğunu göremiyor. İnancı olan birisi ancak bunu yapar. Onların bu inançlarına, acılarına, sevinç ve duygularına ortak olmamak elde değil.

Onların zor mücadele alanlarında benim türkülerim, müziğim onlar için en büyük moral kaynağı oluyor. Onlara zor şartlarını unutturuyor, varolan inançlarını biliyor, düşmana karşı öfkelerini daha da yükseltiyor, ulusal kinlerini kuvvetlendiriyor. Onlar kendi pêşmerge yaşamlarını müzikte buluyorlar.

Eğer Türkülerim, ciğerlerindeki kurşun yaralarının verdiği acıyı ve ölümü pêşmergelere unutturacak kadar onları etkiliyorsa, müziğim hedefine ulaşmış demektir. Demek ki pêşmergeyle aynı hedefe vuruyoruz.

Müzik ve Gurur

M.G: Siz müziğinizle çok insanımızı tekrardan özbenliğine kavuşturdunuz. Onlar öz kimliğine kuvuşurken acaba siz kendiniz ne kazandınız?

Şivan: Ben bundan büyük bir başarı ve gurur kazandım. Eğer belli insanlarımız, ülkesini, ulusunu, kültür ve tarihini benim müziğimin teşviki sayesinde tanımaya girişmişlerse, müziğimle özbenliğine ve kişiliğine kavuşmuşlarsa, bundan daha büyük mutluluk ve başarı benim için olamaz. Aç kalsam avare avare sokaklara düşsem de, bu başarı ve gurur benim için her zaman vardır.

Ben bu işe bilinçli ve zorlukları göğüsleyerek girdim, herşeyi göze alarak başladım. Kader üzerine, ağa ve beyler üzerine değil, onlara karşı türkülerimi söylemekle büyük hizmet yapacağımı düşündüm.

M.G: Peki, eğer insanın eşi de sanatçı olsa...

Şivan: Gülistan, yalnız bana ilham vermekle kalmıyor. Onunla bir arkadaş, bir meslektaş ve aynı yolun yolcusuyuz.

M.G: Sizin için mutluluk nedir, sizi mutlu eden bir anınızı anlatır mısınız?

Şıvan: Mutluluk, bir insanın kendi toplumuna karşı görevini yerine getirmekle ilgili bir olaydır. Ben de azıcık olsa kendi toplumuma karşı görevimi yerine getirdiğim için mutluyum. Bir sanatçı olarak kafamdaki planlarımı gerçekleştirmek, Kürt müziğini dünyaya tanıtmak ve Kürdistan kurtulduğu zaman Kürt halkının müzisyeni olarak yabancı ülkelerde konserler vermek, uluslararası müzik yarışmalarına katılmak benim için en büyük mutluluk olacaktır. Gülistan'la mutluluğumuzu halkımızla paylaşıyoruz. Halkla paylaşılan mutluluktan değerli birşey olamaz. Çünkü birbirimizi o halkta bulduk. Diğer yandan oğlum Serxwebûn'u büyük ve ulusal bir sanatçı olarak görmek beni mutlu edecektir.

Yıl 1976'idi. Yeni Avrupa'ya gelmiştim ve bir geceye çıkıyordum. Sahne arkasında program hazırlığımı yaparken, baktım birisi hırslı, hırslı üzerime geliyor ve ağzında kan kusarcasına bana bağırıyordu. "Bir sanatçı bu geceye çıkıp Kürdistan, Kürdistan diye bağıracak, nerde o sanatçı; eğer o bunu yaparsa ben de o zaman sahneye çıkıp Türkistan Türkistan diye bağıracağım." Tabi o beni tanımıyordu ve bilmiyordu ki o Kürtçe söyleyen sanatçı benim. Aynı kişi 1984'te bir gecenin spikerliğini yapıyordu. Ben sahnenin arkasında yine proğram hazırlığımı yaparken yanıma geldi ve sana teşekkür borçluyum" dedi. Ben de teşekkür ederim, ama sizi tanıyamadım, dedim. O dedi ki, "hatırlıyor musunuz 1976 yılında Almanya'da bir geceye çıkarken sana gelip söylemiştim ki, bu gecede bir sanatçı çıkıp Kürdistan Kürdistan diye bağıracak, eğer o bunu yapsa ben de Türkistan Türkistan diye bağıracağım. İşte o kişi benim ve bugün yaşasın Kürdistan sloganını atıyorum." Bu olay o kadar beni mutlu etmişti ki, şimdi kelimelerle izah edemem.

(Medya Güneşi Der. Sayı: 10/1989)

Not: Röportajın doğrudan müzikle ilgili olmayan bölümleri çıkarıldı.

ÇAĞDAŞ KÜRT MÜZİĞİNİN USTALARINDAN ŞIVAN PERWER İLE BİR SÖYLEŞİ

"EZ DENGÊ KURDISTAN IM"

(H. MERVAN)

Kürdistan'da son 15 yılda halkımızın ulusal uyanışı kendi özgürlüğü ve kurtuluşu için her gün yeni yeni mevziler katetmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde giderek daha fazla gündeme gelmesi, tarihsel önemde bir gelişmedir. Mücadelede yığınların belirleyici rolüne rağmen, belirli dönemlerde bu gelişmede kişiler de önemli bir rol oynayabilirler. Hepimizin sesini ve müziğini yakından tanıdığı, Çağdaş Kürt Müziğinin ustası Şıvan, işte bu döneme damgasını vuran az sayıda kişilerden bir tanesidir. Onun sesi, müziği, son 15 yılda sadece Türkiye Kürdistanı'nın en ücra köşelerine girmekle kalmadı, aynı zamanında Kürdistan'ın tüm parçalarındaki ve yurt dışındaki insanlarımızın ulusal duygu ve yurtseverlik bilinciyle birleşti. Sanıyorum günümüzde ister Kürdistan'da ister herhangi başka bir ülkede yaşasın, hiç bir Kürt, Şıvan'ı tanımamış, duymamış olsun; onun müziğinde ve sesinde kendi kişiliğini, Kürt halkının yüz yıllardır süren özgürlük kavgasının sesini işitmemiş olsun...

Şıvan'a geçtiğimiz yılın sonlarında yurt dışında yapılan "**Kürt Basınına ve Deng'e Özgürlük**" gecelerinden sonra, bir söyleşi yapmak istediğimizi belirttiğimiz zaman memnuniyetle kabul edeceğini söylemişti. Şıvan ile ilk söyleşi yapan biz değildik elbet. Daha önceleri de yurt içinde ve yurt dışında yayımlanan değişik dergi ve gazeteler, onunla röportajlar yapmışlardı. Bu anlamda işimizin zor olduğunu, söyleşinin bu güne kadar söylenmemiş şeylere yönelik olması gerektiğini düşünüyorduk. Soru seçmedeki endişemizin, Şıvan ile söyleşiye başladığımız zaman yersiz olduğu kanısına vardık. Çünkü ona fazla soru sormaya gerek yoktu. Yaşıyan bir tarih gibi, bizlerin ilk sorusundan sonra, küçüklüğünden günümüze kadar olan yaşamını bir bir anlatıyordu. Söyleşinin hiç beklenmiyen bir yerinde belleğinde kalmış, eskiden dengbêjlerin söylediği bir türküyü söylüyordu. Kimi zaman ise uzun yıllardır ayrı kaldığı, her hareketi ve sözüyle çok sevdiğini hiçbir zaman gizlemediği ülkesi Kürdistan'a dalıp gidiyordu. Belki de ülkesine ve halkına karşı duyduğu derin inanç ve sevgi onu Şıvan Perwer yapmıştı?

Şıvan'la Aralık 1990'nın ikinci haftasında, bir arkadaşla birlikte, yeni çıkacak kasetlerinin kapak düzenlemelerini yaptığı bir sırada karşılaştık. Şıvan, itina ile her kasetin kapağına gelecek resimleri, kaset isimlerini ve

içinde olanları arkadaşa anlatıyordu. Çevrede oturan bizlerden kapak resimlerindeki isim ve renk uyumu için görüşlerimizi soruyordu. Davranış ve söylediklerinden onu, en çok "Kesk, Sor û Zer" renklerini sevdiğini anlamakta güçlük çekmiyoruz. Bu esnada yeni çıkacak kasetlerinden biri olan "Me Çıkır"ın kapak resminin onu çok etkilediğini fark ediyorum. Kendi resminin yanı sıra İKDP Genel Sekreteri Dr. Kasımlo'nun torunu ile çekilmiş bir resminin kapağa gelmesini istiyor. Kelimeleri seçmekte zorluk çekiyor. Hepimizi bir sessizlik kaplıyor. Şıvan'ın gözlerinin dolduğunu, ama ağlamıyacak kadar düşmana kinli olduğunu fark ediyorum. Aniden sessizliği bozarak, şöyle diyor. *"Keşke Dr. Qasımlo yaşasaydı da ben de böylesine bir kaset yapmamış olsaydım."*

Şıvan için yoğun kaset çalışmalarından dolayı zamanın ne anlama geldiğini bildiğimizden ötürü, söyleşi için olan başarısızlığımızı gizlemeye çalışıyoruz. Ancak o bunu fark ediyor ve işi biter bitmez başlıyabileceğimizi söylüyor. Ve geçtiğimiz yan odada sohbetimize bir küçük teyple, birer bardak çay eşlik ediyor. Biz soru sormaya başlamadan önce sözü alarak *"Lütfen söyleşiyi Kürtçe yapalım, çünkü ben yüreğimden geleni en iyi ana dilimde anlatırım"* diyor. Biz bu öneriyi sevinçle karşılıyor, sevincimizi gizlemeden "Çok iyi , biz de Kürtçe yayınlarız" diyoruz. Ancak kendisi *"Söyleşinin Kürtçe yayınlanmasını çok isterdim. Ama benim söylediklerimin Kürtçe okuma ve yazma bilmeyen, hatta Kürtçe hiç bilmeyen okuyucu tarafından da anlaşılması için Türkçe yayınlanmasında yarar var"* diyor.

Bu kısa girişten sonra kendisine ilk sorumuzu soruyoruz. Bu gün ülkede birçok insan özellikle de genç kuşak sadece seni sesin ve müziğinle tanıyor. Sanıyorum Şıvan'ı biraz daha yakından tanımak ister. Sen bize Şıvan'ı anlatır mısın? Bundan da öte, çocukluğunuzda müzik ile böylesine uğraşacağını tahmin edebiliyor muydun?

Sorumuza hafif bir tebessümden sonra cevap vermeye başlıyor. *"Bana sorarsan, Şıvan bir Kürttür ve Kürdistandır. Şıvan Kürtçe söyleyen, Kürtlerin sorunlarını, dertlerini, sevgilerini, kurtuluşa olan inanç ve kararlılıklarını dile getiren bir Kürttür. Şıvan Kürt halkınındır, onun bir evladıdır"* diyor. Ve ekliyor:

"Ben 1955 yılında Urfa-Diyarbakır arasında bulunan Soriya köyünde dünyaya geldim. Çocukluğumun diğer Kürt çocuklarının yaşamından pek bir farkı yoktu. Köyde okula başladım. Urfa'da orta ve liseyi bitirdim. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Matematik Bölümüne devam ettim. Bilindiği gibi Kürt halkı uzun tarihi bir dönemden buyana baskı altındadır. Onun kendi başına bağımsız bir yaşam sürmesi, kendi kültür ve sanat değerlerini geliştirmesi ve koruması, kendi dilinde türkü söylemesi engellenmiştir. Kürt halkı baskı ve zulüm sonucu, hem edebiyatın, hem de kültür ve sanatın birçok dalını, sözlü müzikte ifade etmek zorunda kalmıştır. Bundan dolayı o "müzikaldir". Yazıp çizmek, bir anlamda teori üretmek, çoğu kez yasak olduğu için, Kürdistan'da bu görevi türküler ağızdan ağıza dolaşarak yerine getirmişlerdir. Bu nedenle müzik önemli bir görev üstlenmiştir. Bugün

dahi hangi köye gidersen git, değişik konular üzerine; örneğin sevgi, savaş, kavga, mücadele, methetme veya folklor üzerine söylenen çok değişik türküler bulabilirsin. O türkülerin her birisi bir olayı, çoğu zaman halkımızın tarihinden bir kesiti dile getiriyor.

"Ailem müziği çok seven bir aile idi. Babam da çevrede çok sevilen bir dengbêjdi. Çok uzak köylerden bile, bize birçok insan gelip giderdi. Babam onlara türkü söylerdi. Bu türkülerin sözleri ve içerikleri beni oldukça etkiliyordu. Ben onların içinde yaşıyordum. Çocukluğumda dinlediğim türküler beni öylesine etkilemişti ki, müzikle uğraşmasaydım, mümkündür ki yazar veya Kürdistan sorunu konusunda politikacı olurdum. Çünkü bu türküler politikayı, sevdayı, kavgayı ve folklörümüzü dile getiriyorlardı. Deyim yerinde ise, olayın içinden geliyordum. Ancak müzik ile bu denli uğraşacağımı bilmiyordum. Dediğim gibi, babam yurtsever bir insandı. Türk halkına karşı değildi. Ama Türk devletinin üzerimizdeki baskısından ötürü Türkçülüğe karşıydı. Diyebilirim ki herşeyini Kürtlüğe vermişti. Türkülerinde bunu dile getiriyordu. O zamanlar şunu çok iyi anladım: Kürdistan işgal altındadır, Kürt ulusu eziliyor. Bu nedenle her Kürt köyünde bile özgürlük için bir çaba vardı ve ben bunun dışında kalamazdım."

Yaşamının ilk yıllarını bu sözlerle kısaca ifade eden Şıvan, kimi zaman o anları yaşıyarak dalıyor çok sevdiği ovalarda, yaylalarda, dağ ve vadilerde kendisini buluyordu. Kimi zaman ise, çocukluğu döneminde, babasından veya başka bir dengbêjden dilediği bir türküyü okuyordu hemen. Babasının söylediği ve onun üzerinde önemli etki yapan yurtsever içerikli bir türkünün birkaç mısrasını okuduktan sonra, kendisine şu soruyu yönelttiyorduk: Daha o yıllarda senin üzerinde Klasik Kürt halk eserlerinin bir etkisi söz konusu muydu?

"Şüphesiz biraz önce anlattıklarımın dışında beni en çok etkileyen, daha doğrusu beni pişiren şey, Klasik Kürt Halk eserleri idi. Örneğin Mem û Zin ve Siyabend û Xecê, özellikle benim büyüdüğüm yerde dilden dile dolaşan bir 'Delalê Qere Geçi' hikayesi vardı. Biz bunları hep dinlerdik: bunun dışında bizim taraflar ovadır. Her zaman güneş çok güçlü doğar. Bu ovalarda güneşin ilk ışınları ile denbêjlerin sesi birbirini tamamlayıcı bir şekil alır. Şu anda bile dengbêjlerin sesi kulağımda. Sanıyorum yakın bir gelecekte kasetlerimden birinde, sabahın ilk ışınları ile söylenen 'Delalê Qere Geçi'yi söyleyeceğim."

Şıvan'ın müzik yaşamı altın tepsi içinde kendisine sunulmamıştı. O birçoklarının göze alamadığı bir şekilde kendi halkına onun dili ile hitap etmiş, özgürlük ve kurtuluş ateşinin milyonları sarmasında önemli bir rol oynamıştı. İçinden çıktığı topluma hiçbir şekilde yüz çevirmemiş, aksine onların bir parçası, sesi, kulağı ve yüreği olmuş. Kendisi ilk müzik yaşamına nasıl başladığını şöyle anlatıyor:

"Ben daha dört-beş yaşlarında iken bize gelen herkes benden türkü söylememi isterdi. Bana zaman zaman küçük hediyeler verirlerdi, söylemem için... Tabi bu benim müzik yaşamımın başlangıcı olarak kabul edilmeli. Ger-

çek müzik yaşamım, bende önemli birikimlerin olduğu an idi. Bunun patlaması, kendisini dışarı vurması gerekiyordu. Bu anlamda ilk kasetim 1975 yılında çıktı. Gerçekten kaset yapmayı o zaman düşünmemiştim. Çünkü bir kaset yapıp piyasaya sürmek pek de önemli değildi. Orta okul yıllarında dahi, sesimin güzelliğinden dolayı bana kaset yapma önerisi ile gelen birçok insan vardı. Bendeki birikimin patlamasına en büyük etkiyi, Kürdistan'da o dönemde boy veren mücadele yapmıştır."

Hiç şüphesiz o dönemde Kürdistan'da Kürtçe türkü söylemek, özellikle de bu türküler kitlelere ulusal bilinç ve özgürlük tutkusu taşıyorsa, belirli bir rizokoyu da göze almayı beraberinde getiriyordu. Tutuklanma, işkence, belki yıllara varacak hapis cezaları...

İşte bu nedenle birçok sanatçı gerçek kimliği ile ortaya çıkmaya cesaret edemiyordu. Şıvan bu cesareti gösteren az sayıda sanatçıdan biri. Kürtçe söylemek senin için vazgeçilmez bir olay mıydı sorusuna, bakın ne cevap veriyor Şıvan:

"Kürt ulusu yasaklı bir ulustur. Bu bazen o kadar acayip bir durum gösteriyor ki, mahkemelerde dahi Kürtçeden tercüme yapmak yasaktır. O dönemde de, büyük oranda şu anda da Kürdistan sorunu üzerine, hatta sevgi üzerine Kürtçe türkü söylemek yasak ve büyük bir cesaret ister. Ben hazıra konmak istemiyordum. Güzelim Kürtçe türküleri Türkçeleştirip söylemek hiç istemiyordum. Birçok Kürt sanatçısı kendi dillerinde değil de Türkçe söylüyorlar. Ben aynı zamanda bunu da protesto ediyorum. Ben kendim Kürtçe dilinin güzel olduğuna ve bu dilde türkü söylemenin de güzel olduğuna inanıyorum. Kürt müziği ne kadar zengin bir müzik, Kürt ulusunun dertleri ne kadar çok... O zaman neden söylemiyeyim? Başlangıç çok zordu benim için. Birçok kişi bana 'sen çok zorluklar çekeceksin, başına dert alacaksın' diyordu. Bende onlara şunu söylüyordum: "Ben bir Kürt insanıyım. Birçok kişi işkence görüyor, kaçmak zorunda kalıyor. Hatta halkının kurtuluşu ve bağımsızlığı için ölüyor. Peki bunlar insan değil mi?". O zaman şunu düşündüm, ben bu müzik ile Kürt ulusuna bir şeyler verebiliyorsam, neden yapmıyayım. Bu anlamda daha işin başında iken herşeyi göze almıştım. Ruhum da bunu istiyordu. Bunun dışında pazar için müzik yapma diye bir derdim yoktu. İnsanlara yararlı olabilecek bir şeyler yapmak istiyordum. Elbette bu beraberinde bana karşı bir baskı dönemini getirdi. Uzun bir zaman ülkede illegal olarak yaşamak zorunda kaldım. Benim için tüm yollar tıkanınca, mecburen yurt dışına çıktım. Şu anda dönmem zaten tümüyle yasaklanmış." Yeri gelmişken Şıvan'a onun da söylediği birçok türkünün bazı Kürtler tarafından Türçeye çevirilip okunması konusunda görüşlerini sorduk. Şıvan yukarıda anlattıklarına ek olarak kendi halkının dilinde türkü söylemenin aynı zamanda, özgürlüğü sevmekle eş anlam taşıdığını, ve bunun da ancak insanı, dürüstlüğü seven, ona inanan kişiler tarafından yapılabileceğini dile getirdikten sonra, bu tür sanatçılar için şöyle diyordu:

"Ben, onlar için ağır söz söylemek istemiyorum. Ancak bu sanatçıları birer karikatür olarak görüyorum. Ben bunlardan politik içerikli Kürtçe türkü-

ler söylemeyi zaten beklemiyorum. Ancak halk türküleri dahi olsa Kürtçe söylemeleri gerekir diyorum. Öte yandan şuna bakmakta yarar var kanısındayım. Kürt halkı bugün müziğini özgürce dinlemeye hasret kalmıştır. Bu sanatçılar türkülerinin bazı yerlerine birkaç Kürtçe kelime serpiştiriyorlar. Kürdistan'da halkın içinde bulunduğu perişanlık ve sefalete hitap ediyorlar. Ortaya tam bir duygu sömürüsü çıkıyor. Bununla birlikte 'Kürdibesk' yapmış oluyorlar. Ortaya müziğin karikatürize edilmiş şekli çıkıyor."

Şıvan'a türkülerinde yakalamak istediğin ana halka nedir diye sorduğumuzda, bizlere, Kürt halk hikayelerinden biri olan Memê Alan ile Zinê'nin aşkını örnek gösteriyor. Memê Alan ile Zinê arasındaki sevginin nasıl doğduğunu, Memê'nin ve Zinê'nin bu sevgiye ulaşmak için nasıl zorluklar çektiklerini, neleri göze almak zorunda kaldıklarını anlatıyor. İkincisi arasındaki sevginin ne kadar temiz ve sade olduğuna dikkat çekiyor. Şıvan diyor ki: *"Bu benim için de böyle idi. Halka duyduğum sevgi idi. Kürtlüğümü değiştirmedim. Ağacın kökü haline geldim. Hiçbir dönemde Kürdistan'la olan sıkı bağımı koparmadım. Kürdistan'ı, Kürt kültürünü iyi özümsemeye çalıştım. Nerede söylenmiş bir Kürt sözü varsa, gittim onu aldım. Nerede söylenmiş bir türkü varsa, onu dinledim. Xerzan'dan Serhad'a, Cizre ve Botan'a kadar, Behdinan'dan Maraş'a, Dersim'e Kermanşah'a kadar nerede söylenmiş bir şey varsa, dinledim. Kulağımı onlara verdim. Bunların bana ruh olmasını sağladım. Öte yandan Kürdistan'ın içinde bulunduğu durum beni çok ilgilendiriyordu. Çünkü müziği kaybolmuş bir halkın kendisi de yitip gidebilir. Halkın varolması, benim de varolmam, havayı teneffüs etmem anlamına geliyordu. Burada sorun şu idi: Halkın sorunu nedir? İşte benim yakalamak istediğim halka bu idi. Türkülerimde köylülerden bahsettim. Köylüler beni kendilerinden kabul ettiler. İşçiden bahsettim, beni işçi olarak kabul ettiler. Kürdistan dağlarında savaşan peşmergelerden bahsettim, onlar beni peşmerge olarak gördüler. Örneğin Xerzan ezgilerini söylediğim zaman, buranın insanları benim oralı olduğumu söylediler. Bu anlamda ben Kürt toplumunun içine girdim. Şiveleri daha yakından tanıdım. Halk beni sevdi ve bağrına bastı. Bu öylesine kolay olmadı elbet. Halkın seni sevmesi her şeyden önce senin onu sevmene, tüm yüreğini ona sunmana bağlıdır. Türkülerimde yakalamak istediğim diğer bir halka ise şu idi: İstiyordum ki Kürt ulusu bu türkülerde kendi kişiliğini görsün, kendi geçmişine sahip çıksın. Çünkü onun tarihinde son derece güzel şeyler var. Benim görevim gizli kalmış bu şeyleri gözler önüne sermekti. Halka 'bak sen busun, böyle savaşmışsın, böyle zahmet çekmişsin, sen bu koşullarda yaşıyorsun' demekti."*

Kürt müziği her dönemde kendi ustalarını yaratmış. Çağdaş Kürt Müziğinin önde gelenlerinden biri ise, hiç şüphesiz Şıvan Perwer'dir. O, son 15 yılda Kürdistan'da yeni bir ekolün ve müzikte yeni bir yorumun temsilcisi olarak karşımıza çıktı. Bizim dertlerimizin, sevgilerimizin, özgürlük tutkumuzun dili, kulağı oldu. Ama o son derece mütevazi, başarılardan başı dönmeyen bir sanatçı. Bakın bu konuda kendisini nasıl değerlendiriyor.

"Ben kendimi Kürt müziğinin tek temsilcisi olarak görmüyorum. Ben işe

amatör olarak başladım ve profesyonelliğe ulaşmak için gerçekten çok çaba sarfetmem gerekiyordu. Gerçeği söylemek gerekirse, profesyonelliğe daha yeni başlamış bulunuyorum. Yani dünyayı, onun ünlü sanatçılarını tanımaya, Kürt müziğine daha çağdaş bir yorum getirmeye, yeni yeni başladım diyebilirim. Daha önceleri bir sazım ve sesim vardı. Halk bunu seviyordu. Ancak benim istediğim bunun daha da ilerlemesidir. Kendi kültürümüzü bu alanda geliştirmeliyiz. Deyim yerinde ise bahçenin daha da genişlemesi, güllerin ve kokuların çoğalması gerekiyordu. Daha önce de söylediğim gibi sürekli olarak bizden önceki Kürt müziğinin ustalarını, örneğin bir Mehmet Arif Cizrevi'yi, Meryem Xan'ı, Kaus Axa'yı, İsa Bervari'yi çok dinlerdim. Daha çocukken bunları radyodan dinlerdim. Arif'in sazı, Meryem Xan'ın sesi ve daha niceleri söyledikleri zaman ben kendimden geçerdim. Bunlar çok sade ve yalın söylüyorlardı. Eğer çağdaş bir sanatçı bunları dinlememişse, özümsememişse, Kürt müziğinden hiçbir şey anlamamış demektir. Hatta o, Avrupa müziğini ne kadar iyi tanırsa tanısın, Kürt müziğinin temelleri olan bu insanları özümsememişse, bir Kürt sanatçısı olamaz. Eğer sen uluslararası bir sanatçı olmak istiyorsan dahi Kürtçeden başlamak zorundasın."

Şıvan'ın üzerinde etki yapan salt bunlar değil elbet. Türkülerinde büyük Kürt şairi Cigerxwin'ın şiirlerine çokça rastlamak mümkün. "Kine Em" işte böylesine bir şiir. Almanya'da veya Avrupa'nın herhangi bir yerinde Şıvan çıktığı her gecede mutlaka ve mutlaka bu türküyü söyler. Kitleler ondan "Kine Em"siz ayrılmak istemezler. Bu artık bir gelenek haline gelmiştir. O, Cigerxwin ile kendisi arasındaki karşılıklı etkileşmeyi şöyle anlatıyor:

"Kürt şairlerinden Ahmedê Xani, Feqiyê Teyra, Melayê Batê ve daha niceleri gibi Cigerxwin da büyük bir şairdir. Aynı zamanda o, yaşayan bir tarih idi. Dünya'da ve Kürdistan'da önemli olayları bizzat yaşamıştı. Kürdistan'da iniş ve kalkışlara şahit olmuştu. Ve bütün bu yaşadıklarını şiirlerinde dile getiriyordu. Ben müziğe başladığım zaman Cigerxwin'in divanlarından başka elimde herhangi bir şey yoktu. Benim Cigerxwin üzerinde herhangi bir etkim olmamıştır, onun benim üzerimde yaptığı kadar. Ben ondan şiirler aldım, biraz farklı bir yorum ile anlattım. Örneğin "Kine Em"i bizim koşullarımıza uyarladım, müzik ile birlikte çağdaş bir yorum kazandırmak istedim. Kendisi dinlediği zaman çok beğenmişti ve çok güzel yapmışsın demişti. Bunun dışında belli bir mesafe katettikten sonra gözümün önünde canlanan olayları bestelemeye başladım. Ben türkülerimi rastgele seçmiyorum. Mutlaka bir olayla ilişki içinde seçiyorum. Örneğin diyorlarki Ağrı'da şöyle olmuş. Ben bu olay nasıl olmuş diye belki yüzlerce insana soruyorum. Herkesten edindiğim bilgi beni bu yörede bir direnişin ve başkaldırının olduğuna götürüyor. Sömürgeci devletin Kürt halkına karşı kanlı bir savaş yürüttüğüne doğru götürüyor. İşte o zaman söz ve ezgi geliyor. Bazı türküler vardır ki üzerinde beş yıl çalıştığım oluyor. Olay konusunda yeterli bilgiye sahip değilsem zaten onu yapmam."

Kürtçe zengin bir dil. Zenginliği salt bağlı bulunduğu dil grubundan

kaynaklanmıyor. Aynı zamanda değişik lehçelerinin olmasından da ileri geliyor. Ancak kendi devleti olmadığı için bu lehçeler arasındaki farklılıklar giderilmiş değil. Sanatçının bu konudaki rolünün Şıvan tarafından nasıl değerlendirildiği bizim için de merak konusu oluyor. Çünkü o, bir çok Kürt sanatçısının aksine, Kürtçe'nin hem Kurmanci, hem Zazaki, hem de Sorani lehçelerinde çalıp söylüyor.

"Hemen hemen bütün dillerde lehçeler vardır. Örneğin Almanların Kuzey'i ve Güney'i birbirlerini iyi anlamıyorlar. Ancak lehçeler dilin ayrı bir zenginliğini oluşturuyor. Önemli olan bunlar arasında istenilen düzeyde bir uyumu sağlamaktır. Biliyorsun Kürdistan'da birçok sanatçı yetişmiştir. Bunların çoğu Kürtçe'nin yalnız ya Kurmanci, ya Zazaki veya Sorani lehçelerinde söylemişlerdir. Tabi Kurmanci lehçesi daha fazla konuşulduğu için, en fazla bu lehçede söylenenler tanınmıştır. Hatta bunlar bile belirli bir bölgede sıkışıp kalmışlardır. En fazla tutulan Mehmet Garip ve Hasan Cizrevi'nin dahi, örneğin bir Maraş veya Dersim yöresinde etkileri diğer yerlere nazaran çok az oldu. Yine Sorani ve Zazaki lehçesini konuşanlar üzerinde ciddi bir etki yapamadılar. Ben kendim Kurmancım. Ama söylediğim türküler her yere ulaştı. Burada lehçeden çok, söylediğin türkülerde Kürdistan sorununu dile getirmem önemli bir rol oynadı. Her ne kadar Sorani ve Zazaki konuşanlar söylediklerimi tam anlamıyla anlamasalar bile, beni dinliyorlardı. Ancak gerçek ve hak olan bu hehçeler arasında iyi bir uyum sağlamaktır. Çünkü Kürdistan'ın bölünmüşlüğü, yeterli düzeyde basın ve yayın organlarının olmayışı, lehçeler arasındaki farklılıkları derinleştirmiştir. İşte burada sanatçılara önemli görevler düşüyor. Çünkü halkamız müziği çok seviyor ve onu daha iyi anlıyor. Daha önceleri de bütün lehçelerde söylemek istiyordum. Ancak Zazaca ve Soranca'da kendimi yeterli bulmuyordum. Şimdi ise her üç lehçe arasında uyumu sağlamak için yeni bir stil üzerinde çalışıyorum. Öylesine birşey oluşturmak istiyorum ki, söylediğim zaman hem Soranca, hem Zazaca, hem de Kurmanci konuşan anlasın. Tabi bu güç bir iş ve zaman istiyor".

Şıvan lehçeler arasında uyum sağlama gibi güç olan bir işi son çıkacak olan kasetlerinde de yapmaya devam ediyor. En son kaseti 1988'de Halepçe'de yaşanan katliamdan sonra çıkmıştı. O, Halepçe üzerine okuduğu türkü ile milyonlarca Kürdistanlı'nın duygularını, kimyasal gaz kullanacak kadar alçaklaşan düşmana karşı kinini dile getiriyordu. Sohbetimiz giderekten son kasetinden bu yana yaptığı çalışmalara geliyor.

"Bilindiği gibi 12. kasetim 'Mamoste Can', yaklaşık 2.5 yıl önce çıktı. Bundan sonra şu ana kadar da hiç bir kasetim çıkmadı. Bu, benim isteksizliğimden veya tembelliğimden kaynaklanmıyor. Tam tersi bir durum. Konu aradım, onları topladım. Çünkü her kasette eskiye göre mutlaka yeni birşey olması gerekiyor. Eski Kürt halk türkülerini yeni bir stil ile, orkestra eşliğinde yapmak istedim. Özellikle yeni yetişen, genç kuşağı da göz önüne alarak, oryental çalgılarla, modern müzik aletlerini biraradа kullanmaya çalıştım. Yapmak istediğim türküler dinlenildiği zaman, bütün kuşaklara hitap edebilsin. Yeni çıkacak 5 kaset bu anlamda biraz hayret uyandıracaktır. İki kaset

hemen, geri kalan üç kaseti ise Newroz döneminde çıkaracağım. İlk çıkacaklardan bir tanesi Gülistan'ın kaseti ve adı 'Dayê Can'. Gerçekten içinde çok güzel türküler var. İkincisi ise benim ve ağırlıkta politik mesajlar taşıyan bir kaset. Adı 'Me Çıkır'. Bu kaseti yaparken şunu düşündüm, dünyada birçok şey değişti. Kürt ulusal hareketinin yeni bir aşamada olması gerekiyor. Bu anlamda benim de söyleyecek bir şeylerim var diye düşündüm. Yine bu kasette kalleşçe katledilen Kürt önderlerinden ve entellektüellerinden Dr. Qasımlo için de bir türkü yaptım. Böylesine büyük bir kişiliğin anısını dile getirmek benim için büyük bir görev idi.

Newroz döneminde çıkacak üç kasetten ilki, Gülistan'la birlikte okuduğumuz, Kürt sözlü edebiyatında önemli bir yere sahip 'Zembilfroş' hikayesini içermektedir. İkinci kaset deyim yerinde ise Kürtlerin nazımı işlemektedir. Bu kasetin adı 'Nazê' ve klasik halk türkülerinden seçmeleri içiriyor. Ayrıca çocuklar için bir kaset yaptık 'Newroz' isminde. Bu, aynı zamanda kitap olarak da çıkacak. Bu kasette Newroz olayının kahramanlarını çocuklar oluşturmakta."

Şıvan yeni kasetine girecek birkaç türküyü dayanışma amacıyla katıldığı "Kürt Basınına ve Deng'e Özgürlük" gecelerinde okudu. Bunlardan ilgi çekici ve yankı uyandırıcı türkü, hiç şüphesiz "Me Çıkır" oldu. Bu türkü, aynı zamanda belirli bir dönemin kritiğini de içermektedir. Eleştiriye rağmen, Şıvan'ın asıl olarak dile getirmek istediği şey, dağınıklığın biran önce giderilmesi, güçlü bir birliğin yaratılmasıdır. "Halepçe" türküsünde dile getirilen, "Me Çıkır" da yeni bir boyut mu kazanıyor? Bunu Şıvan şöyle değerlendiriyor:

"Yalnız'Halepçe değil daha önceleri de bir çok türküde dile getirdim; Kürt ulusal kurtuluş hareketi için asıl olan arkadaşlık, birbirini anlama, dostluk, kardeşlik ve birleşmektir. Benim şöyle bir düşüncem yok. Herkes benim dediğimi dinlemek ve uygulamak zorundadır. Hayır, ben bir Kürdistanlı sanatçı olarak yalnızca vazifemi yerine getiriyorum. Bu türküde, bir anlamda Kürt hareketleri arasındaki vurdumduymazlığı ve dost olmayan yaklaşımları dile getiriyorum. Geçmişte de her yazar, sanatçı veya şair bu derdi çekmiştir. Tarihte birçokları eleştirdikleri için baskıya uğramışlardır. Ben bu eleştirileri yaptığım için, zaman zaman suçlamalara hedef oluyorum. Bazıları bu işi bana 'yuh' çekmeye kadar götürüyor. Ben Kürdistan diyorum, bazıları çıkıp 'yuh' diyorlar. İnsan Kürdistan dediği için yuhlanır mı? Bu nereden kaynaklanıyor ve meselinin özü nedir? Bazıları diyorlar ki 'niye bizim gibi söylemiyorsun? Benim inancıma ve görüşüme göre sanatçı özgür olmalıdır. Korkusuz ve dürüstçe sorunları dile getirmekten kaçınmamalıdır. Doğru ne ise, onu söylemesi gerekiyor. Ben hiç kimsenin taraftarı olamam ve kimse de benden böylesine birşey istememeli. Örneğin ben PSKT ve KOMKAR ile iyi dostum. Birçok konuda çok iyi anlaşıyoruz. Ancak diğerleri ile de iyi dostum. Örneğin KDP, Yekiti ile ve hatta PKK ile dostum. Ancak sorun salt bu değil. Bazıları benden 'yaşasın serok bilmem kim' veya 'yaşasın bilmem hangi parti' dememi istiyorlar. Yalnız bu arkadaşların bilmedikleri şey, Kürdistan

tarihi son birkaç yılın tarihi değildir. Çok uzaklara gitmeye gerek yok. Daha dün Irak Kürdistanı'nda yüzbin peşmerge şehit düştü. Mücadeleye herkesin katkısı var. Her kim olursa olsun, hiçbir yurtseverin hizmeti gözardı edilmemeli. Diğer yandan, bu da gösteriyor ki Kürt hareketleri arasında gerçekten demokratik ilişkilere ihtiyaç var. O zaman birbirimizi anlıyabiliriz. Bunun için toleransa ihtiyacımız var. 'Me Çıkır' türküsünü özellikle bu toleransın sağlanmasına hizmet etmesi için yaptım. Sırtını Bağdat'a, Tahran'a veya Şam'a bağlıyırak birbirine karşı hain veya benzeri suçlamaları yapanları eleştirdim."

Şıvan ile sohbetimiz giderekten Kürt sanatçı, yazar, kültür ve sanatın diğer dallarında çalışma yürütenlerin birlik oluşturması konusuna geliyor. Şıvan, sanatçıların kendi aralarında birliklerini kurmaları gerektiğini, yurt dışında faaliyet gösteren Kürdistanlı demokratik örgüt ve kuruluşların, bu birlik için yardımcı olmaları gerektiğini belirtiyor. Ancak bu konuda istenilen düzeyde bir çalışmanın olmayışından da yakınan Şıvan, bağımsız örgütlenmekten korkmamak gerekiyor diyor. *"Bana göre sanatçı herhangi bir partinin veya örgütün malı değildir. Bu anlamda sanatçılar ve örgütler arasında karşılıklı saygı ve dayanışma temelinde bir ilişki oluşturulmalıdır"* diyen Şıvan, özellikle bu dönemde birbirimizi anlamamız ve yardım etmemizin hayati öneme sahip olduğuna dikkat çekiyor. Benzeri bir yaklaşımın Kürt dergileri ile sanaçıları arasında da olması gerektiğini belirterek şöyle diyor: *"Deng sadece birkaç kişinin malı değildir. O Kürt ulusunundur. Kürt halkının sorunlarını dile getiriyor. Bu anlamda benden isteyeceği her türlü dayanışmayı yapmaya hazırım. Bu dergileri çıkaranlar, yazanlar, satanlar zindanı, işkenceyi göze alarak yapıyorlar. Bu anlamda dayanışma göstermek herkesin görevi olmalıdır. Ben dayanışmayı bana teşekkür edilsin diye yapmıyorum. Onu bir görev olarak algıladığım için yapıyorum. Öte yandan, bu dergiler kendi dergilerine, sanatçılarına daha fazla sahip çıkmalılar, sayfalarında onların yaptığı çalışmalara daha fazla yer vermeliler. Her birinin yaptığı katkıyı gözler önüne sermeliler."*

Başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın değişik ülkelerinde Şubat ve Mart ayları Kürtler açısından oldukça hareketli aylardır. KOMKAR'ın diğer Kürdistanlı örgütlerin düzenlediği NEWROZ geceleri bu aylar içinde yapılır. Binlerce kişinin katıldığı NEWROZ gecelerini Şıvan'sız düşünmek olanaksızdır. Onun, okuduğu direniş, halk ve sevgi tüküleri ile Newroz'un binlere mal olmasında önemli katkısı oldu. Bu yıl da bu katkıyı yapacağından şüphemiz yok. Şıvan'a, özellikle Köln Spor Salonunda bu yıl KOMKAR tarafından düzenlenen ve yaklaşık 10 bin kişinin katılması beklenen Newroz gecesi için, bir hazırlığının olup olmadığını sorduk.

"Gerek Newroz geceleri olsun, gerekse dayanışma veya herhangi bir gece olsun sahneye sadece bir sazla çıkmak istemiyorum. Her gecede yeni bir şey, yeni bir adım atmak istiyorum. Bu yılki Newroz'lara da böylesine bir hazırlığım var. Ayrıca birçok yeni türküyü bu yılki Newrozlarda okuyacağım. Ancak geceye bir grup veya orkestra ile çıkmak, beraberinde yüklü bir eko-

nomik külfet getiriyor. Bunu aşabilirsek, sanıyorum kitleye daha iyi bir program sunabiliriz. Yeri gelmişken şunu da söylemek istiyorum: KOMKAR gerçekten güzel ve iyi geceler yapıyor. Düzen ve program açısından son derece iyi hazırlıyor. Sivrilik yapmıyor, insanlara, sanatçılara dostça davranıyor."

Şıvan Perwer ile yaklaşık 3 saat süren sohbetimizin sonuna geliyoruz. Bir kez daha kendisine DENG adına, hem dayanışma gecelerine katıldığı, için hem de zamanını ayırıp bize söyleşi yapma olanağı sunduğu için teşekkürlerimizi iletiyoruz ve son sözü ona bırakıyoruz.

"Burada konuştuklarımız ulusuma ve halkıma ulaşırsa çok sevinirim. Bu dergi birçok zorlukları göze alarak çıkıyor. Bu nedenle Dergi çalışanlarını kutlarım. Ve daha ileri gitmelerini temenni ederim. Benim Kürt halkına mesajım ise şu: Her zaman dediğim gibi, ben ondan hiç kopmadım. 100 yıl dahi Avrupa'da kalsam yine kopmam, er veya geç ülkeme döneceğim. Mücadelemiz ve istediğimiz bu sohbetin burada değil, Kürdistan'da olmasıdır. Kürt halkının kısa bir zaman içinde kurtuluşunu sağlıyacağına olan inancım tamdır."

*(**DENG** Der. Sayı: 10/1991)*

NİZAMETTİN ARIÇ VE KÜRTÇE TÜRKÜ

Konuşan: M. Salih ÇEVİKER

"MÜZİK ONLARIN GAZETESİ"

Üzerine hoyratça gidiyorlar. Müziği alıp Türkçe sözler yazarak yeni bir türkü diye tanıtıyorlar. Ben Türçe söyleyince tepki alıyorum. Türk sanatçılar da, öğrenmeleri şart değil, bir Kürtçe türkü ezberleyebilir. Kürtler bunu bekliyor, tepkileri ondan.

Kürt ozan Nizamettin Arıç'la Almanya'da bir Newroz konseri sonrasında Mehmet Salih Çeviker görüştü.

— Neden kendinize Fequye Teyra adını taktınız?

— Teyra'nın çok eski değerli metinlerini elime geçirdim. Bunlar Kürtler arasında, öteki eski Kürt şair ve ozanları kadar tanınmıyordu. O dönemin şartları benim için yeni bir ad da gerektiriyordu. Aslında benim aracılığımla Teyra'yı yaygınlaştırmaktı amacım.

— İlk dönemler tepkiyle karşılanmış...

— Tepki değil ama kabul görmüyordu. Örneğin gecelere gittiğim zaman, F. Teyra yazın afişlere diyorum. Yazmıyorlar. O da şundan; Nizamettin Arıç ismi daha yaygın olduğu için, gelecek insan sayısının daha fazla olacağını düşünüyorlar. Ama Teyra adı benimle tanındıkça artık afişlere de yazıyorlar.

— Sizin için türkü söylemek nedir?

— Biraz rahatlamak, özgür olmak. Bir kavgaya omuz vermek. Hele türkü Kürt dilindeyse, benim için çok daha önem kazanıyor. Türkü söylemek geçmişte yaşadığım birtakım şeyleri tekrar yaşamak. Unutmamak, hatırlamak...

Ben Kürt müziğini yaptığımdan beri kendimden çok daha eminim ve belli bir güven duygusuna sahibim. Daha önce yaptıklarım kişiliksizlikti bence. Siyasi ve kültürel bir kişiliksizlikti. Türkçe sözlü müzik yaptığım dönemle, Kürt diliyle müzik yaptığım dönem arasındaki yaşamımda düzeysel olarak çok büyük fark var.

KÜRT MÜZİĞİNDE
AYRIMLAR YOK

— Kürt kültürü tarihi boyunca baskı altında tutulmuş. Türk devletinin ırkçı politikası altında kalmış. Ama buna rağmen halk unutmamış türkülerini, günümüze kadar getirmiş.

— Bir kere şunu unutmamak gerekir. Kürtler özellikle son 40-50 yıldır

Türkiye'de çok kötü şartlar altında yaşamışlardır. Ondan önceki, Osmanlı döneminde o kadar değil. O feodal sistemin Kürt kültürü açısından öyle bir faydası olmuş. Aşiretlerin de önemi var. Örneğin bir aşiret halayı sağa doğru çekiyorsa, ona düşman aşiret sola doğru çekmiş ve bu bir çeşitlilik getirmiş kültüre. Belli tadlar, renkler getiriyor. Aşiret beylerinin sanatçıları vardı. Yani kendi içlerinde küçük devlet kurumlarıydı. Belli sistemleri vardı ve bunun içinde kültürün önemi çok büyüktü. Bir de bizde bunun hâlâ canlı olmasının nedeni, halk müziğinden başka bir türün olmamasıdır.Yani bizde ağalar da aynı türküleri söylüyor, onun hizmetkârları da. Osmanlıda olduğu gibi, saray müziği, halk müziği gibi ayrımlar yok. Son 40-50 yıl içinde Kürt dilinin yasaklanması, Kürtleri türkülerle anlatmaya götürdü. Yeni bir gelenek değil ama son dönem bu çok şekillendi bence. Ayrıca diğer sanatların da yükünü sırtlamak zorunda kaldı. Mesela edebiyatın yapacağını türküler yapmaya başladı. Türkülerde Kürt tarihiyle ilgili bilgiler buluyorsunuz. Komşu halklarla, aşiretler arası ilişkilerle ilgili bir yığın bilgi. Melodi olarak bazen tekdüze gibi gözükebilir ama ilginç özellikler de taşır.

- Hangi makamlar var?

- Aşağı yukarı Ortadoğu'da kullanılan bütün makamlar Kürt müziğinde var.

Bütün bunları yoğunluğuyla, çeşitliliğiyle araştıramıyoruz. Bize gelen kasetlerde de bunların hepsini bulabilmek zor.

"RUHİ SU EKSİKLİĞİ"

- Avrupa'da yaşamanıza rağmen, araştırmalarınızı nasıl sürdürüyorsunuz?

- Benim için çok daha zor oldu. Çünkü anadilimi de unutmuştum. Yeniden Kürt dilini öğrenmek zorunda kaldım. Bunun yanında Almanca da öğrenmek durumundaydım. Tabii burada kaynak bulmak zor. Çok eksik. Böylesi çok kuru. Bazen türkü yapmak değil orada, o havayı solumak gerekiyor. İnsanın ülkesine gidememesi öyle bir psikoloji oluşturuyor ki, bu kesinlikle çalışmalara yansıyor. Benim müziğimde benim içinde bulunduğum psikolojiden kaynaklanan rahatsızlıklar vardır.

Olumsuz yanlarıyla buranın olumlu yanları da var; halk müziğini yüzyıllarca söylenegelen şekliyle söylemek değil, onun yerine başka yorum getirmek. Kürt müziğinde bir Ruhi Su eksikliği var. Söyleyenlerin dışında bir şeyler söylemeli. Öyle şeyler yapmalı ki, kopuk olmamalı. Bu arada daha çok türkücüye ihtiyacımız var, çünkü gerçekten çok az insan söyleyebiliyor. Kürt üzerinde yasaklar önümüzdeki dönemde kaldırılmak zorundadır. O zaman söyleyenlerin sayısı artacaktır. Ancak, Türkiye'de yaşayan Kürtler hep Türkiye'ye bakıyorlar. Türkiye dışında da dünya var. Onlardan birtakım şeyler öğrenmek gerekiyor.

ARABESK DE BİR ZENGİNLİK

- Tek seslilik, çok seslilik gibi eğilimler Kürt sanatçılarında da var mı?

- Türkiye'deki her akımın Kürt müziğine bir yansıması var. Herhangi bir yeni akım, yeni bir tarz çıktığında hemen saldırılıyor. Alışılmışın dışındaki şeylere kapalı bir toplumuz. Şimdilerde arabesk deniyor, özgün müzik deniyor, bunların hepsini rahat bırakmak gerekir. İstedikleri gibi yapabilme özgürlüğüne sahip olsunlar. Bu tür çalışmalar ne kadar başında da olsa, çok da kötü olsalar bırakmak gerekir. Arabesk müzik içinde çok seslilik başlamıştır. Neredeyse halk müziğinden müziksel yapı olarak daha ileri şeyler yakalayabiliyor. Halk müziğini tek sesliliğe sıkıştırmamak gerekir. Dışarıdaki yaşam öyle değil, çok sesli. Halk müziğini de çok sesliliğe götürmek lazım. Bunu yapmak için bir gelenek gerekli. Ama bu hemen bir çırpıda olmuyor. Bu kuşak sorunu. Türkiye'de arabeske saldırılıyor. Ben buna karşıyım. Biçimsel olarak bir karşı çıkış var, ama herkes de dinliyor.

Bence temiz yapılıyorsa bir çeşittir. Belli bir zenginlik getirir, bir katkısı vardır. Bunların birikiminden bence gelecekte iyi şeyler çıkacak. Son zamanlarda arabeskte yapılan bazı çalışmalara saygı duyuyorum. Ancak halk müziğinde olduğu gibi toplumun sorunlarını anlatmalıdır.

- Kürt müziğinde de arabeskçiler var mı?

- Başladılar maalesef. Özentiden kaynaklanıyor herhalde.

- Kimler acaba?

- Adlarını söylemek istemiyorum. Zaten üç beş kişiyiz. Birbirimize girmeyelim.

— Örneğin, Şivan'ın son kasetlerinde arabesk var deniyor.

— Doğrudur...

— Sanatçı gözüyle de mi böyle değerlendiriyorsunuz?

— Tabii. Boşuna söylenmiyor arabesk var diye. Sokaktaki insan bile biliyor arabeskin ne olduğunu. Umarım ki, bu bir hevestir. Kürtlere kendi öz, temiz müzikleri gerekli. Bunu kurumlaştırmak gerekir.

— Siz Kurmanci konuşuyorsunuz değil mi?

— Evet

— Özellikle Kurmanci söyleyegelen Kürt sanatçıları arasında son zamanlarda Zazaca eğilimi başladı.

— Bu, bir eksiklikti. Ayrıca Kurmanci bilen arkadaşlar Zazaca bilmediklerinden, Zazaca ve Soranice'nin önemi kavranmadığı için. Kürtlerin birliğini düşünüp de, Kürt dillerinin hepsini düşünmemek yanlıştır. Bu uyanış olumludur. Üçüncü kasetimden bu yana Zaza müziği üzerine çalışmalarım var.

'TÜRKÇE DE SÖYLÜYORUM ERMENİCE'DE

— Siz konserlerinizde, Kürt ozanları gibi "Türkçe söylemem" tavrı-

na yatkın değilsiniz. Hatta Newroz gecesinde "Türk halkına hediye ediyorum" diyerek, Türkçe bir parça söylediniz.

— Aslında bu bir sorun. Bazen çok kötü tepkiler alıyorum. Ben yalnızca Türkçe değil, Azerice, Ermenice de söylüyorum. Bence biraz örnek olmak gerekir. Sanatçılar çıkmalı her iki taraftan da, korkmadan öbürünün diliyle de söylemeli, ben Kürtlerden birbirine yaklaştırmalı, tepki alıyorum. Ama yine de, en azından bir tane bile olsa Türkçe söylemeyi doğru buluyorum. Aynısını Türk sanatçılarının da yapmasını istiyorum. Bir tane türkü ezberleyebilirler. Öğrenmeleri şart değil. Kürtler bunu bekliyor. Bunu bulamadıkları için bu tepkiyi gösteriyorlar.

Her halkın dili güzeldir. Kürt dili de güzeldir. Kürtçe türkü söylemek de öyle. Kürt halkının durumunu düşünerek, burunlarının dibinde yaşayan bir halk olduğu için Türk sanatçılar da Kürtçe söylesinler. Şimdi, Kürt dili yasakken söylemeleri önemli. Kürt bölgesinde yaşayan başka halklar var. Korkuyorum, tarihte yapılanların tekrarlanmasından. Böyle bir durumda Türklerin durumu kötü olabilir.

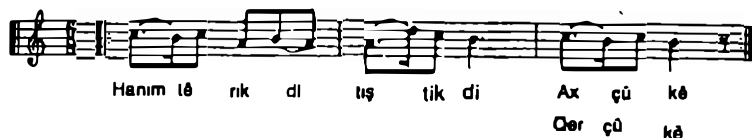
Kürt kültürünün dışında bir şeyler yapan, fakat Kürt müziğini alıp bozan, harap eden insanlara ise söylenecek çok şey var. Kürt halkının türkülerini alıp Türkleştiriyorlar. Bunun karşılığında kazandıkları popüler olmak, birkaç tane film yapabilmenin dışında birşey değil. Onların Kürt müziğinde yaptıkları tahribat çok derindir. İhanetin cezası vardır. Cezaları, Kürtlerin onlardan nefret etmesidir. Bu en büyük cezadır. Yoksa biz onları çekip bir köşede dövmeyeceğiz. Hiçbir Kürt bunu yapmaz. Özellikle bu dönemde Kürt halkının gazetesi olan müziğin üzerine bu kadar hoyratça gitmeleri unutulmaz. Yüzlerce Kürt türküsü Türkiye radyolarında Türkçeleştirilmiş ve orjinalleri yok oluyor. Bizim böyle bir olanağımız yok. Bunları düşünsünler. Onların her zaman yanımızda yerleri var. Kesinlikle onların Kürt müziğine dönmelerinden yanayım. Olmuyorsa, ellerini Kürt müziğinden çeksinler.

(İKİBİN'E DOĞRU
6 OCAK 1991)

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

(KILAM Û STRANÊN KURD)

Notalar- Metinler

AXÇÛKÊ

Ha mın têrık di, tıştık di Axçûkê,
Ha mın têrık di, tıştık di Qerçûkê.

Ha jı têran ez dodo me Axçûkê,
Ha jı têran ez dodo me Qerçûkê.

Ha jı sûkan ez Palû me Axçûkê,
Ha jı sûkan ez Palû me Qerçûkê.

Dermanê derdê nû me Axçûkê,
Dermanê derdê nû me Qerçûkê.

Ha mın têrık di, tıştık di Axçûkê,
Ha mın têrık di, tıştık di Qerçûkê.

Hı jı têran ez qırık ım Axçûkê,
Hı jı têran ez qırık ım Qerçûkê.

Qırıka per belek ım Axçûkê,
Qırıka per belek ım Qerçûkê.

Ser te ra leqı-leq ım Axçûkê,
Ser te ra leqı-leq ım Qerçûkê.

Ha mın têrık di, tıştık di Axçûkê,
Ha mın têrık di, tıştık di Qerçûkê.

Ha jı têran ez qertal ım Axçûkê,
Ha jı têrık di, qertal ım Qerçûkê.

Qertalê per mertal ım Axçûkê,
Qertalê per mertal ım Qerçûkê.

Ser te ra tım dınalım Axçûkê,
Ser te ra tım dınalım Qerçûkê.

AX LÊ GULÊ

Ax lê gulê, gulê, gulê,
Lê gulê, ax lê gul.
Ax lê gulê, gulê, gulê,
Şirınê vırda wer.

Ez û gula xwe çûne çiya,
Lê gulê, ax lê gul.
Gulam topkır, gul û giya,
Şirınê vırda wer.

Mın go: Gulê eva çı ye?
Lê gulê, ax lê gul.
Gula mın go: derdê dıle,
Şirınê vırda wer.

AX AX KURDİSTAN

Ax Ax Kurdistan her bıjı xorte Kurdan
Ax Ax Kurdistan her bıjı keçe Kurdan

(Gırêdan)

Kurdistane şirine tev de merg u kanine
Çiya çiya gerine u hâqe Kurdan bıstıne

(Gırêdan)

Kurdistan dar u bere, nişane me zafere
Ax jı bo me rebere u ala rengi nişane

(Gırêdan)

Hey Kurdıstan Kurdistan eman eman Kurdistan
Tu yi welate Kurdan Tuher bıji Kurdistan

(Gırêdan)

Welate mı yejinen, çave dıjmın derinen
Kurdistane Emeye, emji wane bıstinen

(Gırêdan)

Kurdistane ez çekim, riya azadi bibinin
Kurdistane ez çekim, riya azadi bibinin
Kurdistane e meye, em ji wane bıstinen
De rabın bı lerzinen, çave dıjmın derinen

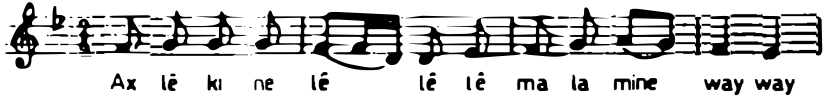

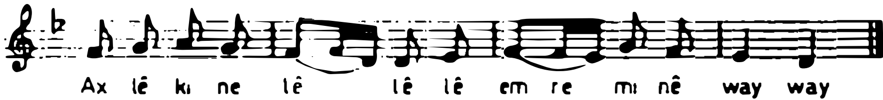
AX- LÊ CEMO

Ax-lê Cemo, lê Cemo,
Wey-lê Cemo, lê Cemo,
Ax-lê Cemo, lê Cemo,
Wey-lê Cemo, lê Cemo,
Ax-lê Cemo, lê Cemo, ax
Lê Cemo, hay, lê Cemo, hay, Cemîla,
Ax-lê Cemo, lê Cemo, ax
Lê Cemo, hay, lê Cemo, hay Cemîla.

Cemîla rabû li eywanê,
Cemo dîbû li eywanê,
Bejnik şîka li rih'anê,
Bejnik şîka li rih'anê,
Gerden morî, mircanê, ax,
Lê Cemo, hay, lê Cemo, hay Cemîla,
Xezala K'urdistanê, ax,
Lê Cemo, hay, lê Cemo, hay Cemîla

Ax-lê Cemo, lê Cemo,
Cemîla dîbû bajêre,
Ax-lê Cemo, lê Cemo,
Cemîla dîbû bajêre,
Ç'e'vreşe diran zêrê, ax,
Le Cemo, hay, lê Cemo, hay Cemîla
Ç 'e' vreşe diran zêre, ax.
Lê Cemo, hay, lê Cemo, hay Cemîla.

AX LE KINÊ

Ax lê kınê, lê lê lê,
Mala mınê, way. way.
Ax lê kınê, lê lê lê,
Emrê mınê, way way.

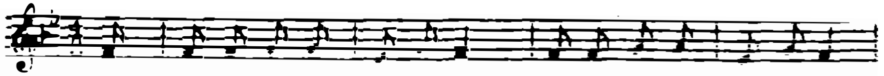
Ez ne kınım, lê lê lê,
Ne dırêjım, way way
Tak rihanım, lê lê lê
Pel dırêjım, way, way.

Ez ne kınım, lê lê lê,
Ne hûrıkım way way.
Tak rihanım, lê lê lê,
Pel hûrıkım, way way.

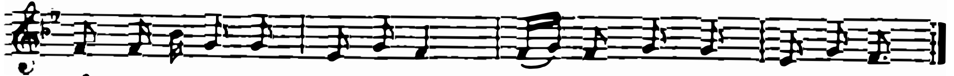
Ez ne kınım, lê lê lê,
Ne mezınım, way way.
Tak rihanım, lê lê lê,
Pel mezınım, way, way.

Ez ne kınım, lê lê lê,
Ne bıçûkım, way way.
Tak rihanım, lê lê lê,
Pel bıçûkım, way way.

Andante

Ax lê Mey-ro. lê Mey-re-mê. Lê Mey-ro. lê Mey-re-mê.

Lê. lê. Mey-ro. lê Mey-re. mê, Lê Mey - ro. lê Mey -re . mê.

AX LÊ MEYRO

Ax lê Meyro, lê Meyremê,
Lê Meyro, lê Meyremê,
Lê lê, Meyro, lê Meyremê,
Lê Meyro, lê Meyremê,

Ax lê Meyro, lê Meyremê,
Dê fileyê, bav e'cemê,
Lê lê, Meyro, lê Meyremê,
H'evt sala mame cemê.

Ax lê Meyro, lê Meyremê,
Dilkê min ne girto xemê,
Lê lê, Meyro, lê Meyremê,
Lê Meyro, lê Meyremê.

Ax lê Meyro, lê Meyremê,
Lê Meyro, k'anî-k'anî,
Lê lê, Meyro, lê Meyremê,
Qewl-qirarê min te danî?

Ax lê Meyro, lê Meyremê,
Dibe tu ji qewla p'oşmanî,
Lê lê, Meyro, lê Meyremê,
Dibe tu ji qewla p'oşmanî,

AX LÊ WESÊ

Ax lê Wesê, lê lê lê, wesilayê way way.
Ax lê Wesê, lê lê lê, delil dayê way way.

Te porsorê, lê lê lê, hene dayê way way.
Teşi rêsê, lê lê lê, çû serayê way way.

Mala Wesê, lê lê lê, ji malan wêde way way.
Ez radımûsım, lê lê lê, mal bavê de way way.

Riya bajêr, lê lê lê, rê dıkşine way way.
Çonderê Wesê, lê lê lê, av dıkşine way way.

Ax lê Wesê, lê lê lê, wesilayê way way.
Ax lê Wesê, lê lê lê, delil dayê way way.

AX Û EMAN ÇAÇANÊ

Ax û eman çaçanê
Keça Elî Keyanê

Bûka Ehmed Şabanê
Çav şînê çav şeytanê
Ezê çeço birevînim
Bibim dora Sînanê
Ax û eman çaçanê.

Min çeço dîbû lı nav reza
Kiras sorê geweza
Çûme memkê te bi geza
Ezê çeço birevînim
Bibim welatê Xerza
Ax û eman çaçanê.

Min çeço dîbû li ser bîrê
Av kişandî bi zencîrê
Zencîr qetîya ket bîrê

AX Û AMAN GULÊ

Ax û aman gulê
Wey derd û derman gulê
Wey deşt û zozan gulê
Wey ebrû nîsan gulê
Keça Mîrê Mûsilê
Min destê xwe kir paxilê
Çi paxilek xwêdayî
Serê memika hildayî
Min girt û ramûsayî.
Wey ax û aman gulê.

Hey gul bû, gul bû, gul bû
Reyhan û gernefil bû
Baranê lê kir şil bû
Wey derd û derman Gulê
Wey deşt û zozan Gulê
Hey ax û aman Gulê.

Işev şevka baranê
Cîka deyne li eywanê
Eger tu dosta minî
Eger tu yara minî
Tu jimir were eyvanê
De ax û aman gulê.

Işev şeva berfêwo
Cîka deyne li hewşêwo
Eger tu dosta minî
Tu jimir were odêwo
De ax û aman gulê.
De ax û aman gulê.

AVA ÇEMÊ

Ava çemê me leqiya
daye qurne dara kokên biya.

Delal heyran mın bhist ku te yek xwesti,
Ezê werım dilane delale dılê xwe bı kevna spi dılki şkesti,
ku jı mın xweşiktir be jı xwe te xwesti,
ku jı mın ne xweşıktır be
nıfıra mın ev e ku jınka te tbımre zaroken te werın ber vi desti.

Delal heyran mın bhist ku te yek ani,
ezê werım dilane delale dılê xwe bı kevna spi dılki grani,
ku jı mın xweşiktir be jı xwe te ani,
ku jı mın ne xweşıktır be ez lı te nakım tı nıfırê tu çwani,
şeva pêşin tu bıkevi ji mêrani,
şeva duduyan bı ser te de bıkeve maxek xani,
roja dı pey de bûka dest bı hınne ser bı xeli vegere mala bave xwe
bı keçani

AY MEDED

Ay meded! Ezê nazdarim,
Nizanim nazdarîya xwa li kê kim?
Ne li pîra dê kim, ne li kalê bavê kim?
Şindolê mêra zend û bendê mine,
Kalê bozê sipî, şikandine
Ezê nikarim kofîya bilind bi ser
Enîka keverde ji lawîkê xwe re çêkim!
De hay meded!...
Ez tengezara lawikê xwe lolo...

Ofof li min, ayay li min!
Ez evdelim Xwedêwo!
Lêlê kubarê bejna te zirave li gotinê,
Wele min bihîstiye hatiye çarşîya lehdê,
Diyarbekra xopan firotine,
Xelkê tê da, qesr û qisûr malê dinê,
Ez evdalê Xwedê xizan bûm, tişteki min tune bû,
Min têda canê xweyî şêrîn li ber mirinê lê!
Oyoy li min, ofof li min!
Ayay li min tengezarim lê!

BARAN BEGO! DİBARÎ

Pezê kê û kê li wî diyarî
Baran begol dibarî
Pêzê Şêro li wî diyarî
Baran begol dibarî

Ew kî bû çû bêrîyê
Baran begol dibarî
Gewrê bû çû bêrîyê
Baran begol dibarî

Zêr ketin ser enîyê
Baran bego! dibarî
Potin kete herîyê
Baran begol dibarî

Ew kî bû çû pêşîyê
Baran begol dibarî
Ferhad bû çû pêşîyê
Baran bego! dibarî.

BAVÊ BEHCET

Lolo bavê Behcet, navê min keçikê
Xêrya, Xêrya Hecî.
Bejna min zirave, qutikê min
çoxê sorê dor bi xercî
Isal heft sal min û bavê Behcet
dil girtîye, kalê bavê min dibeecî.

De lolo, bavê Behcet gidyano,
Rêka Safya xir û pane,
Ezê bala xwe bidimê hemî şopa
nalên di hespa ne,
Xwezya mizgîna xêrê ji mi-re bihatana
bigota: Bavê Behcet li odeka mala bavê min mêvane,
Li mi, li mi, li mi...
Li mi, li mi, li mi dînol
Bavê Behcetl gidyanol
Çiqa sitêrê li ezmana li qublene
Heçî kesê derdê dila diye
Diaçîkêmin û te ne.
Ma te ne bihîstiye, Kemal Paşa
di qanûna Cumhûrîyetê de gotiye:
Heçî kesê dilê şêrîn bihebînî,
Musteqilê bi deste xwe ne!

De lolo bavê Behcetl rêka Safya serejêre
Minê xulama kolosê kevej, sinbêlên di reş,
diranê zêre,
Xwedê hebîl gava destê bavê Behçet girtin
û berê wî dane welatê xerîbîyê,
Destê min evdala xwedê bigrin, bişînin vêrel

BAVÊ BEHCET

Nefya digo, lêlê Dilşa! porkurê!
Vê sibekê min çi dît û çi cirîya,
Xwedê şeş topa têxî mala Elîsamî begê,
Başqesabê Kurdistanê bi alahîya Sêrtê,
Tabûra Bedlîsê, ordîya Diyarbekrê,
Bi sê tîrêja, li cî û meskenê bavê
Behcetê min gerîya, dayê!
Mizgîna nexêrê ji min re hatî, dibê:
Derbeka li bejn û bala bavê Behcetê
min xistine,
Serê vê biharê xerab kirin hêlîna
firar û makûman û sê barî di eşqîya, lê dayê.

Dilşa digo, Lêlê Nefya! rebenê!
Şerekê çêdibû li pira Govedê, çiyayê, Hevêda,
Ji dilê min evdala xwedê re wa li yane,
Mizgîna nexêrê ji min re hatî, dibên:
Walîyê Bedlîsê, walîyê Sêrtê, mufetişê imûmî
li Diyarbekira şewitî li hev civîyane, dayê!
Qerara kuştina bavê Behcetê min rebenê
bevre dane, dayê!

Nefya digo, Dilşa! porkurê!
Şerekê çêdibû li çiyayê Hevêda,
Li pira Govedê, ji dilê min re li meydanê,
Xwedê xerab bikî mala Elîsamî begê,
başqesabê Kurda,
Alahîya Sêrtê, tabûra Bedlîsê bi sê
tîrêja bi ser kozika bavê Behcetê min de
bi axirmekîna agir danê, dayê!
Mizgîna nexêrê ji min re hatî dibê!
Nefya! porkurê! bavê Behcetê min kuştine,
Minê digo, lawo! ezê neketime heyra kuştina
bavê Behcet! kuştin, kuştina mêra ye,
Lê ezê ketime xema wê xemê, bavê Behcetê min
kuştine teresê Turka, şikandine mil û mîxê
Kurdistanê de dayê!

BAVÊ FEXRÎYA

Bavê Fexriya qurbal
Dora kanîyê dora mine...
Bavê Fexro li gêjo siware,
Diki nakî gêjo di binde nasekine
Weyla li min, min porkurêl
Çavê bavê Fexriya li hêvîya tasek
ava destê minel Xwedê wo !

Bavê Fexriya qurbal
Ji înê heta înê,
Îro sê ro bawê Fexro birîndare
di nivînê, wey li minê!
Ezê rabim daw û delingê xwe hilgêvim
herim Hadhaka xopan, mala Erakêlê hekîm
Ezê bêjim: Erakêlol qurbal sîng û berê
min keçikê bike melhema devê vê birînê!

De lolo bavê Fexriya qurba!
Min dî çiya bankir çiya,
Siya zinara xwe berdabû
ser geliya
Ez û bavê Fexriya daketin
Berîya Amûda xopan her çar
gundên Êzîdîya,
Avê bîra genî bûne ji kulîya
Li serê min û bavê Fexro rabû
toz û ecaca van kerîya,
îro sê ro torinê mala Ezo
nexweşe ketye nava cîya,
Ezê li ber serê bavê Fexro
baweşînê bikim bi epriya û temezîya,
Bavê Fexro ji min dixwaze tasek ava
cemidî, ji kanîya çiya, li minê!...

De bavê Fexrîya qurba!
Îşev ewre nabe sayî
Li bavê Fexro derketine taqîbatê
Tabûra Sêrtê û sê alahî
Tu rabe destê mi bigre, emê hevdî birevînin
Xwe bavêjine binya xeta Firinsawî
Bikevine ber tan û niçên erebên reşê daw berdayî

BAVÊ KOROXLİ

Lê hêêê... ezê diyarê Mûşa şewıti ketım,
navi daran.
Perişanê bı sê dengan Perixanê dıkır gazi.
Dıgo: Xwengê porê serê mın û te bı kurt be.
Bejna bavê Koroxli, bejna êşıqan û şapıkan
û titalan..
Lê wexta lı bavê Koroxli dıqewımi,
Ax, mina çend siyarê Motıkan lı pêşya wi
dısekının.
Ax de bavo hey bavo, wey bavo, wey bavo.
Lo mêrxaso! tu mêrxasi, tu gula mala Emer i,
Tu çıra mala Temer i, tu berxê mala Xêlıt i,
Tu serokê peyani, berdevkê dewleta kurdan,
Xortê Kurdıstani.
Ax de bavo hey bavo, wey bavo, wey bavo.
Lê hêêê... ezê diyarê Mûşa şewıti ketım,
navi genıman.
Perişanê bı sê dengan gazi dıkır Perixanê.
Dıgo: Xwengê porê serê mın û te bı kurt be.
Vê sıbê kaxızek jı bavê Koroxli ra hat,
Ez nızanım çıma.
Lê wexta lı bavê Koroxli dıqewımi,
Lı bınya darê bı sê gullan bırindare.
Ax de bavo hey bavo, wey bavo, wey bavo.

BEJNÊ

Bejn beyreqê lê van romîya
Lê bejnê, bejnê lê bejn û bal
Bejn beyreqê lê van romîya
Lê devî qeleme, ez gori

Sîng dikanên lê van morîya
Lê bejnê, bejnê lê bejn û bal
Sîng dikanên lê van morîya
Lê devî qeleme mib-gorî

Bejn beyreqê lê van rimbaza
Lê bejnê, bejnê lê bejn û bal
Bejn beyreqê lê van rimbaza
Lê devî qeleme, mib-gorî

Sîng dikanê lê van Bezazan
Lê bejnê, bejnê lê bejn û bal
Sîng dikanê lê van Bezazan
Lê devî qeleme mib-gorî

BEJNÊ

Çi bejneke lê, hatibû derda lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Çi zerîke lê, htibû derda lê
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

Min vê bejnê lê têr xeber da lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Min vê zeryê lê têr xeberda lê,
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

Ç'emê Zenguê lê xuşe-xuşe lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Ç'emê Zenguê lê xuşe-xuşe lê,
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

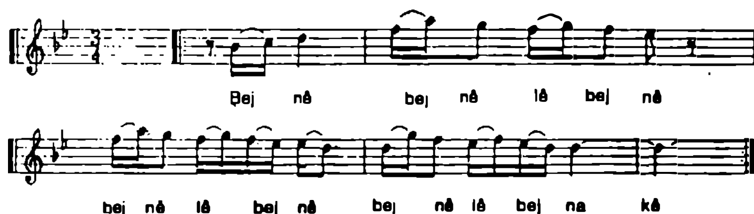
Ha li ber diçe lê qal û qirşe lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Ha li ber diçe lê qal û qirşe lê,
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

Memikê k'awê lê sêvê tirşe lê.
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Memikê k'awê lê sêvê tirşe lê.
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

Çemê Zengûyê lê hurme-hurme lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê ?
Çemê Zenguyê lê hurme-hurme lê,
Gelo lo zeriya mın jı konê k'ê?

Ha lı ber dıçe lê qal û qırme lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Ha li ber dıçe lê qal û qırme lê,
Gelo lo zerîya min jı konê k'ê?

Memıkê kewê lê, sêv û xurme lê?
Bejnê lê, bejnê lê, bejna k'ê?
Memıkê kewê lê, sêv û xurme lê?
Gelo lo zerya min ji konê k'ê?

BEJNA KİRIVÊ

Bejnê, bejnê lê, bejnê, bejnê lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Bejnê, bejnê lê, bejnê, bejnê lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,

Bejna zırav lê şıvka ale lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Bejna zırav lê şıvka ale lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Mın pêçiya bû lê mal bı male lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Mın pêçiya bû lê mal bı male lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Dosta lawıkê lê delal e lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Dosta lawıkê lê delal e lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Ez û bejnê lê dest hev ketın lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Ez û bejnê lê dest hev ketın lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Geli kûr bûn lê, em daketın lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Geli kûr bûn lê, em daketın lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Xewka me hat lê, em raketın lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Xewka me hat lê, em raketın lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Bejna zırav lê şıvka zivi lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Bejna zırav lê şıvka zivi lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Mın pêçiya bû lê heta nivi lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Mın pêçiya bû lê heta nivi lê,
Zar qelem û mın bı gori.

Bı şev dosti lê, ro kırivi lê,
Bejnê, bejnê lê, bejna kê,
Bı şev dosti lê, ro kırivi lê,
Zar qelem û mın bı gori.

BEJNA ZİRAV (*BERDAN*)

Bejna zirav şiva zêro
Poz bi qulê xizêm têro
Ez xebitîm, tu xebitî
Lê lê Gewrê! ma ji xelkê ro.

Çi hewrekî reş û tarî
Berf û baran jê dibarî
Ya ko hate serê min û
Xelka delal nehat serê
Wî Eyûbê kurma xwarî.

Çi hewrekî li ser Mêrdînê
Ya ko hate serê min û
Xelka delal nehat serê
Serê Mem û Zînê.

Çi keçika çarde salî
Hewşa bavê xwe dimalî
Keçik çûye hewş ma xalî

Hezro bişewitî qesebe ye
Sed û sî mal jê file ye
Meymo gewre dest maneye.

Erê wele, hime û yela
Hêw-ha, him-ha......

Hezro bişewitî bi kanya zuxur
Min av vexwarî, bi koda çerxê
Bi tasa sifir
Meymo gewre çibkim şuxul.

Erê wele, hime û yela
Hêw-ha, him-ha......

Devê deryê mêr bihirî
Kûçik çûnê, nego wirî
Gava çavê mi-l çava ket
Xwin li canê min tewirî.

Erê wele, hime û yela
Hêw-ha, him-ha......

Di vir de kêşan hate guhartin:

Golik çûne ziyane
Keçik vêre bezyane
Xortino wemê talane
Erê wela, hime û yela

Lê lê dînê, keça dînê
Kiras sorê pêşmal şînê
Haydê-m hevdî birevînin
Xwe bavêjin dor Mêrdînê.
Erê wela, hime û yela

Lê lê tolê, keça tolê
Pêşmal şînê gol bi golê
Xortê xelkê te dîn kirin
Te har kirin berdan çolê.
Erê wela, hime û yela

Lo Xwedêwo, xweş Xwedêwo
Av di konê me bizê wo
Keça malê rabe pê wo
Çi bejnika zirav lê wo
Çi xeftanê şamî lê wo
Her alîkî cêbek tê wo
Her cêbekê sêvek tê wo
Kes nizanî rizqê kê wo.
Erê wela, hime û yela

Min çi got û tu xeyidî
Ava gola li me cemidî
Geyayê çola li me seridî
Çi aybika te-l dor min dî
Dev ji min berda, yeke xwe dî.
Erê wela, hime û yela

Min gewrê dîbû li kanîya cila
Teşt û beroş li ser mila
Haydê-m hevdî birevînin
Xwe bavêjin nava mila
Xwe bavêjin gundê fila.
Erê wela, hime û yela

Min gewrê dîbû li ser kanîyê
Zêra zer kir li anîyê
Reşo lawo! her pêşîyê
Jê bistîne mêranîyê
Ji bo xatrê cîranîyê
Erê wela, hime û yela
Hêha, himha!......

Min gewrê dîbû li ber qûbê
Ser bi zêrê kum bi ribê
Were rûnin heta sibê
Min çi got û wê go libê.
Erê wela, hime û yela
Hêha, himha!......

Herê wayê, herê wayê
Qeda bikevî li xwedyê kayê
Ji wi were bihar nayê
Dosta xwe da bi selika kayê.

Herê vayê, herê wayê
Şêx û mele çûn zekayê
Berf û baran bevre dayê
Xwedo-Rebî, yek ji wa nayê

Himew hayê, herê wayê
Dikim nakim dan demayê

Qeda bikevî vê dinyayê
Kes di hana kesî nayê
Heçî nayê, bigrî tayê.

Ta xerabe jê ranabe
Işev bigrî
Sibe bimrî
Jin û mêre
Mal ji te re
Bibe û here
Tu li çi digere
Ma tî kere?
Erê wela, hime û yela
Hêha, himha!........

BARANEK BARÎ

Baranek barî lê ji hewrên biharê
Baranê şilkir lê desmala yarê
Geşt û seyrane lê li binya vê darê

Baranek barî lê ji hewrên payîzê
Baranê şilkir lê desmala qîzê
Geşt û seyrane lê li binya vê guîzê

Baranek barî ji hewrên havînê
Baranê şilkir lê desmala zînê
Geşt û seyrane lê li binya Mêrdînê

Baranek barî lê ji hewrên zivistanê
Baranê şilkir lê şeml û kitanê
Geşt û seyrane lê li binya Sînanê.

BAVÊ SEYRO *(STRAN Û LAWIK)*

Bavê seyro qurba! çima tu deynakî?
Her çar malê Alûca li qûna diyêr deman nakî?
Sîng û berê min keçikê weke bexçê zinara Mêrdînê
Ji xwe ra tapo nakî.

Yadêl navbera min û bavê Seyranê
Xweş dîware
Ezê rabim pehînkê lêxim bere
Ji jorde bêyî xware
Heke dê û bavê min keçikê gotin:
Lawo çi bû çi qewimî?
Ezê bêjim: Yabol Yadêl bû girêna destare.

Yadê rebenê! min bavê Seyranê dîbû li wî milî
Xwezî sê biskên dişê biketa ber
Sinbêlên bavê Seyro, reşe palikkirî
Min sond xwarîye terka bavê Seyranê tu car nakim
Heta teresê Çoxreşa li min û
bavê Seyranê nekin gilî.

BAZO QURBA!

Bazo qurbal li ser xanîya li çi dinêrî?
Dawa taqikê sipî dikî herî!
Wele zanîm tu li kuştina min û xwe digerî

Bazo qurbal li ser xanîya tu meş meke
Diwê çigarê bi ser simbêlên xwe de tu geş meke
Dilê tog û tewagê gundê min rebenê bimi xweş meke

De were bazî, were bazî, were bazî, were bazî
Tu feqîrî, tu rebenî, tu bê malî, belengazî
Qelenê te nîne, tu nikarî min bixwazî
Ezê muhbeta apê bavêjime ser birazî.

De were bazî, were bazî, tu bazîyê xelkê
Bejna te zirave bazî heyra, ji dara belkê
Minê soza mezin li ber destê Xwedê daye
Heta li darê dinyayê saxim nadim terkê.

BERBÛKÎ

Rojên, ko bûkê diguhêzin, hin dîlokan dibêjin û car na li ser zava jî têne gotin.

Xanîyê bavê bûkê korte
Li ser xênî morte morte
Bûkê megrîl zava xorte

Bavê bûkê gurê nêro
Li ser xênî bê didêro
Bûk hêjaye tûrek zêro

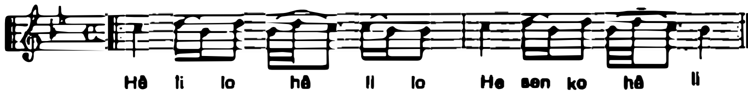
Xwakê bûkê hatin teyo
Bike kar û bara xweyo
Zava xorte bi dilê teyo

Bûkê delalê! rabe xwe karke
Şûşa gulavê bi ser xwe dake
Zava ciwane xortekî pake

Zava zava, kekê mino zava
Min bazara bedlê te kir
Kekê mino zava
Mi-j bîr kir û te-j bîr nekir
Birakê mino zava

Çûme Şam û Diyarbekır
Kekê mino zava
Min bazara sola te kir
Birakê mino zava
Min ji bîr kir boyax nekir
Kekê mino zava.

Terqînek ji çiyê tê
Işev ewro

BERDÊLÎ (HESENKO)

Hêli lo, hêli lo, Hesenko hêli,
Hêli lo, hêli lo, Hesenko hêli.

Çekan gırêde lı, xwe berde geli,
Çekan gırêde lı, xwe berde geli.

Darê darçinan lo, vegırtın xêli,
Darê darçinan lo, vegırtın xêli,

Hesen zavaye lo, Nûrık berdêli,
Hesen zavaye lo, Nûrık berdêli.

Hêli lo, hêli lo, Hesenko hêli,
Hêli lo, hêli lo, Hesenko hêli.

Deşta Temranê lo, xali ye xali,
Deşta Temranê lo, xali ye xali.

Porê keçıkê lo, erdê dımali,
Porê keçıkê lo, erdê dımali.

Dergıstiya te bûm lo, ketım vi hali,
Dergıstiya te bûm lo, ketım vi hali.

BERDESTARÎ

Ew kî bû-l ser erzêlê, li ser erzêlê lê
Ne-m go wê bê, te-dgo, na
Xesro bû li ser erzêlê, li ser erzêlê lê
Ne-m go wê bê, te-dgo, na

Perekê hûr dijmêrê, hûr dijmêrê lê
Ne-m go wê bê, te-dgo, na
Qelenê serbizêrê, kofî kêlê, bisk bi têlê lê
Ne-m go wê bê, te-dgo, na.

BESE DINALE WELAT

Bese dınale welat, jı van kul û derdan.
Refê keçê te rabûn, jı çiya û deştan.

Axa Kurdıstan welat, şên û şirıne.
Jı bo Kurdıstan emê xwinê bırjinın.

Serê xwe rakır welat, karker û cotkar.
Ewê derinın dıjmın, jı axa Kurdıstan.

Em jı gelê xwe welat, em bı hêvi ne.
Emê mafê xwe bı lez, bı zor bıstinın.

Bese dınale welat, jı van kul û derdan.
Refê xortê te rabûn, jı çiya û deşdan.

BESNA XELÎL

Yadê, navê min keçikê Besna Besnayê!
Weyla li min porsorê por belayê,
Tenîya Mûşê, heşa Helebê di xwe dayê,
Bavê-m xêrê bikî bi çavê serê xwe nebînî,
Çawa nedame xortekî ji mala Hesen axa apê Behrî
Simbêlsorê ser xanîya, destmala dest lawika
Roja dawet û ayd û şahîya,
Ez dame Îbrahîmê Temo hirçê Bûbilanî,
Kerqolanê riya Nisebîne, heq ji sîng û berê
Min demayê, yadê rebenê!
Besê rebenê!

Yadê rebenê!
Ezê rabim kumekî çêkim bi lîrakî,
Ezê dorekî lêxim bi heqê gakî,
Ezê nivişteke lêxim bi devakî..
Min digo:
Qey ezê bidim serê xortekî,
Ji xortê mala Hesen axa apê Behrî,
Min nizanibû,
Ezê bidim serê Îbrahîmê Temo,
hirçê Bûbilanî, kerqolanê riya Nisêbînê
Şahid û şihûdê vî ciwanmêrî gelek hene,
Ji çemê Amûdê heta bi lêfê Darê,
Revîya ji ber filakî.
Besê rebenê!

Yadê rebenê!
Navê min keçikê Besê, Besna Xelîle,
Porê min sore nava min qendîle,
Bavê-m xêrê bikî bi çavê serê xwe nebînî,
Çawa nedame xortekî ji xortê mala
Hesen axa apê Behrî,
Ez dame Îbrahîmê Temo hirçê Bûbilanî,
kerqolanê riya Nisêbîne,
Hostekê Tifikan û Kulîna.
Besê rebenê!

BIDIN ME BÛKIKA ME

Bıdın me ha, bıdın me,
Bıdın me, bûkıka me,
Bıdın me ha, bıdın me,
Bıdın me, bûkıka me,

Wellehi nadım bûkê yo,
Billehi nadın bûkê yo,
Hetani xêli neyê
Billehi nadım bûkê yo.

Xêli buxe serê we,
Waye mal da hazıre,
Bıdın me ha, bıdın me,
Bırın me, bûkıka me.

Wellehi nadım bûkê yo,
Billehi nadım bûkê yo,
Hetani sandıq neyê,
Billehi nadım bûkê yo.

Sandıq buxe serê we,
Waye mal da hazıre,
Bıdın me ha, bıdın me,
Bırın me, bûkıka me.

Wellehi nadın bûkê yo,
Billehi nadım bûkê yo,
Hetani zava neyê
Billehi nadım bûkê yo.

Zava buxe serê we,
Zava wa ye lı dû me,
Bıdın me ha, bıdın me,
Bıdın me, bûkıka me.

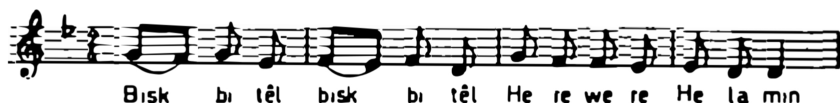
BIRAYÊN DELAL

Bırayê delal hun werın, kurdıno!
Bıhışta welat em herın, merdınol
Eger hun nayên, vane keç em meşın,
Bese koleti, serfıraz her bıjin.

Herne pêş, herne pêş, dewr û demya we ye,
Welat çav lı rê, bendewarê me ye.
Herne pêş, herne pêş, dewr û demya we ye,
Welat çav lı rê, bendewarê me ye.

Keçên nû gihan, em dıxwazın xebat,
Me canê cıwan dani rê ka welat
Dılê me jı pola, gurçık bûye hesın,
Bo ala rengin hun werın, em besın.

Herne pêş, herne pêş, dewr û demya we ye,
Welat çav lı rê, bendewarê me ye.
Herne pêş, herne pêş, dewr û demya we ye,
Welat çav lı rê, bendewarê me ye.

BISK BI TÊL

Bısk bı têl, bısk bı têl,
Here were hêla mın.
Bısk bı têl, bısk bı têl,
Disa sıba te bı xêr.

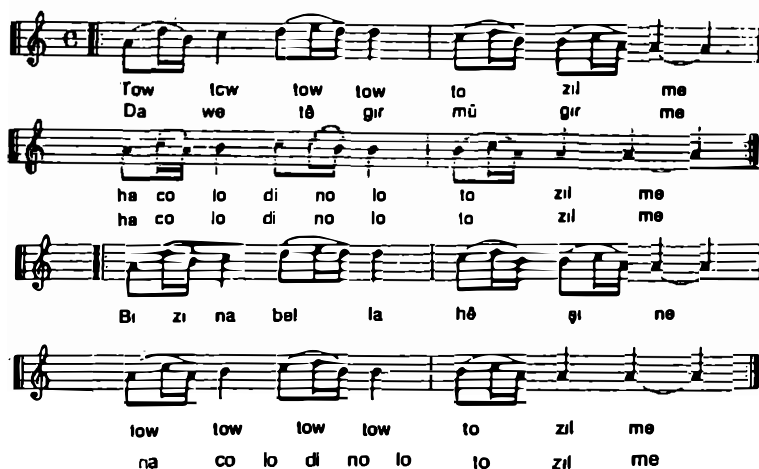
Sıbeye, roj tav daye,
Bısk û tûncık badaye.
Bısk bı têl, bısk bı têl,
Muhbeta nav dılaye.

Sıbeye, ro germıji,
Ez û tu tevda dıji.
Bısk bı têl, bısk bı têl
Vê hesretê mın dıkuji.

Bısk bı têlê delalê,
Keremke, were malê.
Bısk bı têl, bısk bı têl,
Te nadım roniya malê.

Bısk bı têl, keçıka rınde,
Çiçeka nava gunde.
Bısk bı têl, bısk bı têl,
Serê mın ji bılınde.

Bısk bı têl, bısk bı têl,
Here were hêla mın.
Bısk bı têl, bısk bı têl ,
Disa sıba te bı xêr.

BIZINA BELLA HÊŞIN

Tow, tow, tow, tow, tozılme,
Hoca lo, dino lo, tozılme,

Dawetê gırm û gırme,
Haco lo, dino lo, tozılme.

Bızına bella hêşın e,
Tow, tow, tow, tow, tozılme,
Bızına bella hêşın e,
Haco lo, dino lo, tozılme.

Salê carê cot tine,
Tow, tow, tow, tow, tozılme,
Salê carê cot tine,
Haco lo, dino lo, tozılme.

Yêk dımıri, yêk dımine,
Tow, tow, tow, tow, tozılme,
Yêk dımıri, yêk dımine,
Haco lo, dino lo, tozılme.

Qelındê yarê dertine,
Tow, tow, tow, tow, tozılme,
Qelındê yarê dertine,
Haco lo, dino lo, tozılme.

BİNGOLÊ TU AVA Bİ

Oy yeman, yeman, yeman,
Yar yeman.
Oy yeman, yeman, yeman,
Can gulam can.

Bingolê tu ava bi,
Yar yeman.
Tıji bûk û zava bi,
Can gulam can.

Ez heliyam, qet tıştnemam,
Yar yeman.
Ez heliyam, qet tışt nemam,
Can gulam can.

Ez bûme avê çeman,
Yar yeman.
Ez bûme avê çeman,
Can gulam can.

Bingolê tu ava bi,
Yar yeman.
Tıji bûk û zava bi,
Can gulam can.

Oy yeman, yeman, yeman,
Yar yeman.
Oy yeman, yeman, yeman,
Can gulam can.

BİNGOLE XWEŞ BİNGOLE

Bingole xweş Bingole,
Eman yeman.
Bingole hezar gole,
Can kewam can.

Mexelê pezê kole,
Eman yeman.
Lê dıçêre bızına kole,
Can kewam can.

Bingole gol mezıne,
Eman yeman.
Bingole gol mezıne,
Can kewam can.

Jê derket qeflek jıne,
Eman yeman.
Çavê mın yeka mezıne,
Can kewam can.

Bingole gol bıçûke,
Eman yeman.
Bingole gol bıçûke,
Can kewam can.

Jê derket cotek bûke,
Eman yeman.
Çavê mın yeka bıçûke,
Can kewam can.

BIRİNA REŞ FAŞİZM

Canê me gırt, can nehêşt,
Xwina me gırt, xwin nehêşt,
Mala me da nan nehêşt,
Bırina reş faşizm.
Mala me da nan nehêşt,
Derdê gıran faşizm.

Leşkerê xwe pır dıkın,
Mılletê me qır dıkın,
Cıgera me ar dıkın,
Bırina reş faşizm.
Cıgera me ar dıkın,
Bırina reş faşizm.

Mıllet dıbê rê vaye,
Azadiya me heye,
Faşizm dıjmınê me ye,
Bırina reş faşizm.
Faşizm dıjmınê me ye,
Derdê gıran faşizm.

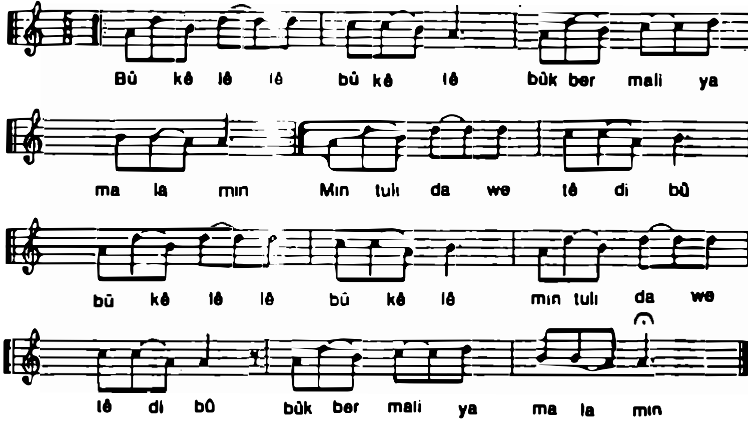
BİRNAKIM HA BİRNAKIM

Birnakim ha bimakım,
Kırına Lenin bimakım.
Riya Lenin danakım,
Birnakım ha bimakım.

Sala hevdeh, hejdeh, bist,
Me xeberek xweş bıhist.
Derket navê sosyalist,
Birnakım ha bimakım.

Xeber hatiye seheran,
Delil hatiye seheran,
Kurd ketıne defteran,
Bimakım ha bimakım.

Lenin hatiye welatan,
Gel hatıne cıvatan.
Bo azadiya milletan,
Birnakım ha birnakım.

BÛKÊ

Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Bûk bermaliya mala mın,
Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Bûk bermaliya mala mın.

Mın tu lı dawetê dibû,
Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Mın tu lı dawetê dibû,
Bûk bermaliya mala mın.

Tıli û bêçi hıne bû,
Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Tıli û bêçi hıne bû,
Bûk bermaliya mala mın.

Zendê zer gışt hıne bû,
Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Zendê zer gışt hıne bû,
Bûk bermaliya mala mın.

Fistana sor lê dibû,
Bûkê lê, lê, bûkê lê,
Fistana sor lê dibû,
Bûk bermaliya mala mın.

Mın ser bejnê bıribû,
Bukê lê, lê, bûkê lê,
Mın ser bejnê bıribû,
Bûk bermaliya mala mın.

CANÊ CANÊ

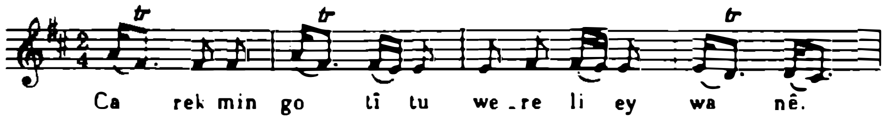
Dilan geş û rewş e, herkes pê serxweş e,
Erd û ezman şen bû bı vê dilanê...

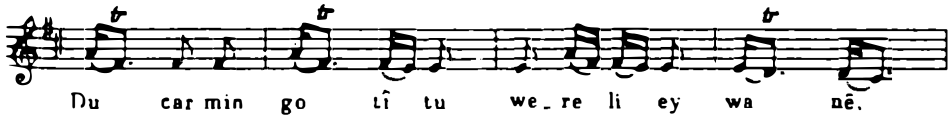
Canê canê canê were meydanê,
Dılê mın pırr xweş e bı vê dilanê.

Dilan gelek xweş bû, dılê m' pê şorêş bû,
Dilê dıjmın reş bû bı vê dilanê...

Keç û jın û pir tev, xort û mêr hatın rex hev,
Rabûn tev dest dan hev lı vê meydanê.

Moderato

CAREK MIN GOT

Carek min gotî tu were li eywanê,
Du car min gotî tu were li eywanê
Şimikî p'êke, de girêde k'esrewanê,
Wez yarkî t'ome, ç'e'vreşî ç'e'v dermanê,
Wez lawkî t'ome, ç'e'vreşî ç'e'v dermanê

Carek min gotî tu were nav rezî,
Du car min gotî tu were nav rezî,
Şimikî p'êke, de girêde merezî,
Wez yarkî t'ome, tu biskê çarde kezî,
Wez doste t'ome, tu biskê çarde kezî.

CİRANÊ

Ciranê, ciranê, cirana mın,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

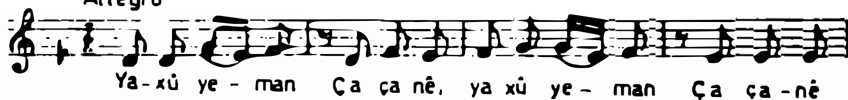
Na cirana mın berbena,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
Na cirana mın berbena,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

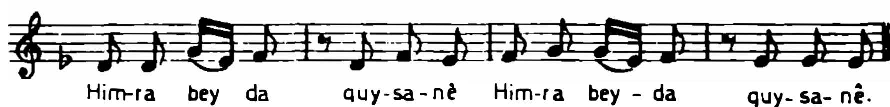
Qom şirıno terk nêkena,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
Qom şirıno terk nêkena,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

Terkê dayıkan xo nêkena,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
Terkê dayıka xo nêkena,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

Corde êna istêran xwar kena,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
Corde êna istêran xwar kena,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

İşlıg zama yi naqış kena,
Ciranê, ciranê, cirana mın,
İşlıg zama yi naqış kena,
Hevalê, hogırê, bermalya mın,

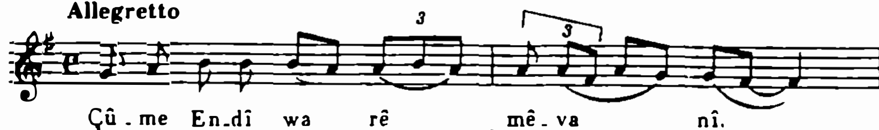

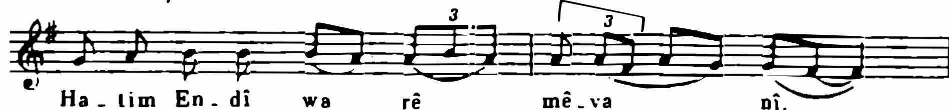

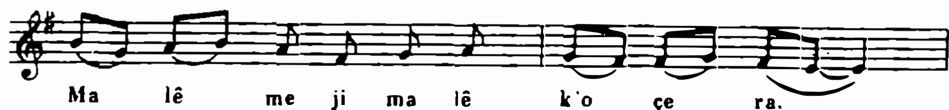
ÇAÇANÊ

Yaxû yeman Çaçanê,
H'imra beyda quysanê,
Çaço dîbê li zer bîrê,
Av k'işandî bi zincîrê,
Zincîr qetya k'et bîrê,
Destê xwe destê Çaço kim,
Birevînim bavêm welatê Cizîrê.

Yaxû yeman Çaçanê,
H'imra beyda quysanê,
Çaço dîbû li ser dik'ê,
Av k'işandî bi e'lbikê,
Zincîr qetya k'et dik'ê,
Destê xwe destê Çaço kim,
Birevînim bavêm welatê Dêrikê.

ÇÛME ENDÎWARÊ MÊVANÎ

Çûme Endîwarê mêvanî,
Hatim Endîwarê mêvanî,
Malê me ji malê k'oçera,
Halê me ji halê k'oçera.

Danye Endîwarê bêndera,
Me dane ber şûra û xencera,
Hey were, were, were,
Hey were, were, were.

Çûme Endîwarê serê girî,
Hatim Endîwarê serê girî,
Kul û derdê ç'e'vreşê,
H'emû mane vî dilî.

Çûme Endîwarê devê kanyê,
Hatim Endîwarê devê kanyê,
H'eyfa ç'e'vê reşbelek,
Dane ber şûra û e't'fyê.

Pirsa yarê bikne ji xudanî,
Kesek ji halê kesek nizanî,
Hey were, were, were,
Hey were, were, were.

DAYÊ TU HENE BİNE

Dayê tu hene bine, bine lı destê mın xine.
Dayê ez işev mêvanım, ciyê mın lı cem xwe dayne.
Dayê tu hene bine, bine lı destê mın xine.
Dayê ez işev mêvanım, ciyê mın lı cem xwe dayne.

Bari berfa buharê, govend geriya lı berwarê,
İşev çûbûm govendê, ez ketım mılê yarê.
Dayê tu hene bine, bine lı destê mın xine.
Dayê ez işev mêvanım, çiyê mın lı cem xwe dayne.

Çûçık fıri, teyr dani, zava derket ser xani.
Çûçık fıri, teyr dani, zava derket ser xani.
Dayê tu hene bine, bine lı destê mın xine.
Dayê ez işev mêvanım, ciyê mın lı cem xwe dayne.

DAYÊ WELAT ŞIRINE

Dayê welat şirıne, ez sond xwarı me.
Ger bı mıraz neqewli, çav lı rêwi me.
Jı bo me ew derd û kul gellek dıkşine.
Bê welat ez sêwi me.
Dayê welat şirıne, dayê welat şirıne,
Welat şirıne.

Wek dayıka lawık bin, hemi kır zava.
Te zar û zêçan pır kır, xêni kır ava,
Te gellek mal û hal kır, gellek pê hêşiyayî
Dayê welat nebû azad,
Dayê welat şirıne, dayê welat şirıne,
Welat şirıne.

Dayê sıbe qet nayê ger mın nehêli,
Hınek êş bı canê mın, tu mın bıxemlini.
Şev û roj lı serê mın, hıstêr dıbarini.
Car dın wek wê nakşinın,
Dayê welat şirıne, dayê welat şirıne,
Welat şirıne.

Şiyar'ım ez bê welat naxwazım jiyan.
Ewe dayıka me hemû lawên kurdan.
Tu car ez wê naxinım jı zar û zıman.
Navê wê ye Kurdıstan,
Dayê welat şirıne, dayê welat şirıne,
Welat şirıne.

DAYIK DELÎLÊ

Sıbe ye, ro zerıqi,
Dayık delilê, delilê,
Sıbe ye, ro zerıqi,
Dayık delilê, damayê.

Zêr lı heniyê bırıqi,
Dayık delilê, delilê,
Zêr lı heniyê bırıqi,
Dayık delilê, damayê.

Çavan di dıl xerıqi,
Dayık delilê, delilê,
Çavan di dıl xerıqi,
Dayık delilê, damayê.

Êvar e ro dereng e,
Dayık delilê, delilê,
Êvar e ro dereng e,
Dayık delilê, damayê.

Sî daket ciki teng e,
Dayık delilê, delilê,
Sî daket ciki teng e,
Dayık delilê, damayê.

Heyrana bejna şeng e,
Dayık delilê, delilê,
Heyrana bejna şeng e,
Dayık delilê, damayê.

Êvar e ro lı e'sır
Dayık delilê, delilê,
Êvar e ro lı e'sır
Dayık delilê, damayê.

Si daket ciki kesır,
Dayık delilê, delilê,
Si daket cikl kesır,
Dayık delilê, damayê.

Qurbana çavê hêsır,
Dayık delilê, delilê,
Qurbana çavê hêsır,
Dayık delilê, damayê.

DAWÎD LAWO MERE DEWI

Dawid lawo mere dew
Naxum dew, naçînim dew
Çi taştêke bi derew
Dawid lawo mere dew.

Dew dewê bizna kirre
Dawid lawo mere dew
Ava Zêdîyê pirre
Dawid lawo mere dew.

DE BERDE

De berde hay berde
Havîne bi kul û derde
Hay de berde hay de berde...

Lo lawo destê min berde
Wexte mêrêm bê ji der de
Lo lawoo, destê min berde
Mib kujî te bi serde
Serxweşo destê min berde
Hay de berde hay de berde...

Min û axurê gamêşa
Lo lawoo, destê min berde
Destê min girt û kêşa
Serxweşo destê min berde
Xwedê heqîya min bênî
Lo lawo destê min berde
Di nav van bisk û bêşa
Serxweşo destê min berde
Hay de berde hay de berde...

Min û axurê van mîya
Lo lawo destê min berde
Destê min girt û kenîya
Serxweşo destê min berde
Xwedê heqîya min bênî
Lo lawo destê min berde
Di nav hel û morîya
Serxweşo destê min berde
Hay de berde hay de berde...

Min axurê berana
Lo lawo destê min berde
Memik weke fincana
Serxweşo destê min berde
Xwedê heqîya min bênî
Serxweşo destê min berde
Di nav hel û mircana
Serxweşo destê min berde
Hay de berde hay de berde...

DE BI LÛR LÛR TEŞİYÊ

De bı lûr, lûr, lûr teşiyê.
De bı lûr, lûr, lûr teşiyê.

Teşiya mın jı dara bi yê,
Lê dırêsım herîya mi yê.
İşev çûbûm govendê,
Ketım mılê berbûyê.
De bı lûr... *(Gırêdan)*

Teşiya mın jı dara darê,
Lê dırêsım heriya kar ê.
Ez gewrê bırevinım,
Gune lı hustiyê cinarê.
De bı lûr... *(Gırêdan)*
Teşıya mın jı dara merxê,
Lê dırêsım heriya berx ê.
İşev çûbûm govendê,
Ketım mılê çavreşê.
De bı lûr... *(Gırêdan)*

DE LE VANE

De le le le le Vane
Bi hasrata yerivane
Bı hasrata yerivane
Gıhışti tu û dermane

De le le le le Naze
Karwan rabu jı Sevaze
Bı hasrata Alagyaze
Xewa şirin te tu raze

(Gırêdan)

De le le le le Vane
Bı hasreta Ararate
Ew çiyayen (ke) Ararate
Berfa me şa lı ne bare

(Gırêdan)

De le le le le le Mete
Şahi ket nava mileti
Weka em herin dawate
Xılas bıbın jı nebete

DELALÊ BERÎYÊ

Lo lo, lolo delal,
de lolo, lo delal
Agirek kete binê berîka min di jêre
şewitî şerqalê Evdilezîza şewitî,
Kepezê Kîka, hawîkê Hemedîya xopan
pûş û pelaxê newala Istilîlê vêre,
Cîhê terş û talanê mala bavê min keçikê.
Ezê neketime heyra terş û talanê mala
bavê xwe rebenê,
Lê siba bihare, wê Wardozî bigerin
li wara
Ezê ketime heyra şerpezîya siwêre
lo delal, hey lolo!

De lolo, lo delal!
Tu delalî malê,
şekirî nava desmalê,
mewijê Hibabê,
sêvê Xelatê,
êmîşê dora Rişmilê û Qibalê
kul û kedera ber dilê min evdalê lo delal
lo delal!
Lolo lo delal!

Li me derketî sitêra va egîta,
Şewqa xwe daye pozê keleha Mêrdîn,
serê minara Nisêbînê;
pozê Bagoka şewitî
di binyê re, her çar konên me Aşîta
hey lolo!
Minê sonda mezin xwariye!
Terka delalê mala bavê xwe nakim,
Heta li ser serê min evdala xwedê
nebî hewehewê di siwaran,
xuşînê riman, şingînê şûran,
Terqîna darê bêxwedîyê va darçîte!
Lo delal!
Lolo delal!

Xwedêwo, Rebîyo! minê tişteki giran
ji te navê!
Minê tu terş û talan ji te navê!
Minê tu qesr û eywan ji te navê!
Tiştê minê ji te divê:
Konekî sêsitûnî, darçîtî,
ji darê darbenavê!
mêkutî ji darê darbotavê.
Minê vegirta li ber çemê Hemedîyê
serê vê duavê,
Bere serê minê li ber sîyê, nigê minê li ber tavê
belkî nola carê di berê
delalî malê, sewarê Hedbên
xwe bide ser qûna rimê,
li min evdala xwedê bikrana silavê
hey lolo!

De lo lo lo delal!
Delalê malê siwar bûye bi sariy sibê re
li mehînê,
Min evdala xwedê desteki xwe avête
zengiwê û destê dinê avête vê dezgînê,
Delalî malê kar û bara xwe kiriye
wê herî nêçîra karê xezala, binê berîka
vê Mêrdînê,
Roja qal û qewamê digiran
mêra dikuje kela vedgerîne;
mala Êmşa û Imêşa çelabatê bedewa
û Şemera dişkênîne
talanî kurê Kurmênc
bi tena darê rimê vedgerîne
hey lolo
de lolo lo delal!

Minê sûnda mezin xwariye
Heçî saloxekê ji delalî malê ji me re bîne
ezê bidimê heft aşê mala bavê xwe rebenê
li ber çemê Nisêbînê.
Eger pê razî nebû, ezê ramîsana rûkê rastê
bidim di mizgînê
Hey lolo.......

DE KİNA MİN, KİNA MİN LÊ

Hezro ye, Hezro ye lê
De kina min, kina min lê
Bişewitî berbiro ye lê
Zerya zer mala minê

Kina min gezo ye lê
De kina min kina min lê
Kinika mi gezo ye lê
Zerya zer mala minê.

Mardîne, Mardîne lê
De kina min kina min lê
Mardîne, Mardîne lê
Zeyra zer mala minê.

Kinika min şêrînê lê
De kina min, kina min lê
Kinika min şêrîne lê
Zeyra zer mala minê.

Bişewitî tim havîne lê
De kina min, kina min lê
Bişewitî tim havîne lê
Zeyra zer mala minê.

Alqûşe, Alqûşe lê
De kina min, kina min lê
Bişewitî bi pûş û mûşe lê
Zerya zer mala minê.

Kinika min dergûşe lê
De kina min, kina min lê
Kinika min dergûşe lê
Zerya zer mala minê.

Cezîre, Cezîre lê
De kina min, kina min lê
Bişewitî cihê mîre lê
De kina min, kina min lê.

Kinika min wezîre lê
De kina min, kina min lê
Kinika min wezîre lê
Zerya zer mala minê.

Allegro

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê,
Fîn ca no. Des_tek h'i no. mir_ca nê lê,
de lê, lê. lê, Fîn ca no, Qi_řik t'i je
mir_ca nê lê, qi_řik ti je mir ca nê,
De lê. lê. lê, de lê. lê. lê. de lê. lê. lê, Fîn _ca _ no.

DE LÊ, LÊ, LÊ, FÎNCANO

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Destek h'ino, mircanê lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Qirik t'ije mircanê lê, qirik t'ije mircanê,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Germûş gundê filanê lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Serra E'bra milanê lê, binîra dûzê H'eranê,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Serê Finco şe'rek lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Şe'r firyabû p'aşûlê lê, şe'r firyabû p'aşûlê,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê. de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Ew p'aşûla keç'ikane, de lê, lê, lê, Fîncano,
Memik yara xortane lê, ç'iç'ik yara kalane,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Serê gundo darek lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Binya gundo darek lê, dara girtî kuncîye,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê; lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
De çiye, çiye, çiye, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Dara girtî kuncîye lê, dara girtî kuncîye,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Anê sûcê min çiye lê, de lê, lê, lê, Fîncano,
Bavo sûcê min çiye lê, lawik aşiqê min bîye,
De lê, lê, lê, de lê, lê, lê, de lê, lê, lê, Fîncano.

DE LÊ LÊ SEYRANÊ

De lê, l ê, lê,lê Seyranê
De lê, lê, lê, lê Seyranê

Siyran dema mın nine,
Rabe çeka mın bine,
Carek bala xwe bıde,
Lı hawır bû hurmine,

Heval gazınca meke,
Belê doza me yeke,
Riya mın dıramıne,
Çark zarok û baveke,

Xwışka Seyran dılşewati,
Kes dozê nabe xwedi.
Em ji xwedi zarokın.
Doza xwe dıbın xwedi.

De lê, lê, lê, lê Seyranê.
De lê, lê, lê, lê Seyranê.

Seyran dayıka zarokan,
Şêr û mêrxasên Kurdan.
Em ji xwedi zarok bûn,
Bo welat serê xwe dan.

Hê pır şêrê me hene.
Le ew ne weki te ne.
Ger bo welat şehid bın,
Kesi dın du wan heye.

Xwışka me, em ne kotine,
Namerd navê me nine.
Kesê welatperwer bın, qet
Bê tevdir nasekıne.

DELİL XANÊ

Ez ser bana, tu ser bana,
Delil xanê, xana mın.
Ez ser bana, tu ser bana,
Dayıka te qurbana mın.

Ez l' şemokê, tu l' şemokê,
Kurtık sorê l' ser neyûkê
Çıl zêr dabû ser ceynûkê.

Ez l' hewliyê, tu lı hewliyê
Kurtık sorê l' ser paniyê.
Çıl zêr dabû ser eniyê

Ez'l sıvdarê, tu l' sıvderê,
Kurtık sorê l' ser mêzerê,
Çıl zêr dabê ser kemberê.

Ez ser bana, tu ser bana,
Delil xanê, xana mın.
Ez serbana, tu ser bana,
Dayıka te qurbana mın.

DE RABIN KURDINO RABIN

Jina Kurdıstan xweşe,
Ku em yek bıbın.
Tekoşine, xort û keç
Destê hev bıgrın.

De rabın, Kurdıno rabın!
Herdu çevê mın.
De rabın, Kurdıno rabın!
Herdu mılê mın.
De rabın, Kurdıno rabın!
Bav û birê mın.
De rabın, Kurdıno rabınl
Herdu çevê mın.

Azadi nêzik bûye,
Hat ber deriyê me.
Rê vekın, bıla were,
Lı ser serê mın.
De rabın... *(Gırêdan)*

Rakın, pır rakın! wext e,
Alê bılındkın!
Zılmên zordaran rakın!
Azadi çêkın!

Şiyar'ım ro derenge,
Welat benda me.
Karker û gundi hun ın
Dest û mılê mın.
De rabın... *(Gırêdan)*

DERÊ SORÊ

Derê sorê bıçûke lê lê lê...
Derê sorê bıçûke,
Dest bı hene neynûke,
Par qiz bû, isal bûke lê lê lê...
Par qiz bû, isal bûke
Berxê, sebra mala mınê wey lê lê

Derê sorê bıçûke lê lê lê...
Derê sorê mezıne,
Dest bı hene bazıne,
Par qiz bû, isal jine lê lê lê...
Par qiz bû, isal jine
Berxê, sebra mala mınê wey lê lê

Min dit, waye l' paytexte lê lê lê...
Min dit, waye l' paytexte,
İznê bı derdi rexte,
Temam bı soz û bexte lê lê lê...
Temam bı soz û bexte
Berxê, sebra mala mınê wey lê lê

DÊRÎNO

Dêrîno, dêrîno, dêrîno, dilo.
Ha ji vir barkir malka Silo,
Malka k' awê miqabilo,
Mi bi ramûsa eşq û dilo.
Dêrîno dilo, virda, virda.
Çi bi serdika serê dilda.

Min ramûsa çiqa gulda,
H' efa malê me wê sûre,
Hê di binyêda gola k'ûre,
Têda t'ijî me'sîyê hûre.
Qîzke rinde, keç'ke rinde,
Keç'ke rinde, bê qisûre.

DESTAR GERÎYA *(BERDESTARÎ)*

Destar geriya li dora bajêre
Ser sîngê kê û kê madena zêre
Ser sîngê gewrê xurmîna zêro
Pismam sekinye nabî ji xelkê re.

DE HÛRİK HÛRİK

De hûrik hûrik, hûrik devîya,
Cemê Leylanê girtî herîya
Hero hewarê, hero gazîya
Pêşya hêwarê kî bû bezîya
Pêşya hewarê Xurşîd bezîya
Şûrî bi deste, eba li pîya.

DE BİHÊR, BİHÊR

De bihêr, bihêr dayıkê
Te çi-j min e, xwayîkê
Ezê te bidim nûşokê
Nûşoka min û kê ye
Nûşoka te û Xurşîd e.

Xurşîd didim ber avê
Lê bireşînim gulavê
Birakê mine mi navê.

DESTMALA MIN

Destmala mın sor û zere,
Lawık hatiye mın dıxwaze.

Ka destmalê, herıme malê kuro gede,
Ka destmalê, herıme malê.

Destmala mın sor-heşine,
Lawık hatiye mın dıxapine.

Ka destmalê, herıme malê kuro gede,
Ka destmalê, herıme malê.

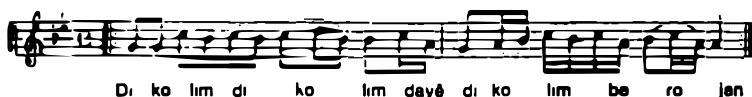
Destmala mın sor û reşe,
Lawık hatiye mın dırevine.

Ka destmalê, herıme malê kuro gede,
Ka destmalê, herıme malê.

DE WER LÊLÊ

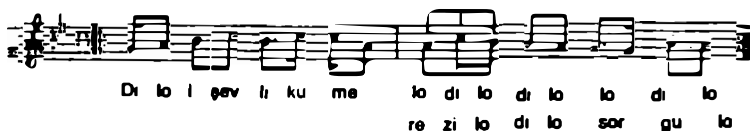
De wer lê lê, de wer lê lê
Lê biçûke kofî kêlê
Xwedê mêrê te nehêlê
Wek qeraşê li ber sêlê
Bîstkê rûnim li tehêlê
De wer lê lê, de wer lê lê.

De her deme, deme, deme
Mala barkir çûn Eceme
Ez xilxalê lingê te me
Ez bazinê destê te me
Ez gustîla tilya te me
Ez kembera li pişta te me
Ez guharê guhê te me
Ez xizêma pozê te me
Ez kilçîvê çavê te me
Kuçikê mêrê te jî bimrî
Ez kiryarê bejna te me
De wer lê lê, de wer lê lê.

DIKOLIM

Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım berojan,
Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım berojan.
Dertinım, dertinım dayê, dertinım bışkocan,
Dertinım, dertinım dayê, dertinım bışkocan.
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê xalojan,
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê xalojan.
Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım bewraran,
Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım bewraran.
Dertinım, dertinım dayê, dertinım xılxalan,
Dertinım, dertinım dayê, dertinım xılxalan.
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê qizê xalan,
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê qizê xalan,
Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım çiyan,
Dıkolım, dıkolım dayê, dıkolım çiyan.
Dertinım, dertinım dayê, dertinım mecdiyan,
Dertinım, dertinım dayê, dertinım mecdiyan.
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê qizê gundiyan,
Ber qarê, ber qarê dayê, ber qarê qizê gundiyan.

DILO IŞEV LI KU ME

Dılo işev lı ku me,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Dılo işev lı ku me,
Rezilo dılo, sor gulo.

Ser pıreka Pasinê,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Ser pırêka Pasinê,
Rezilo dılo, sor gulo.

Deng tê dengê yasinê,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Deng tê dengê yasinê,
Rezilo dılo, sor gulo.

Dılo işev lı ku me,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Dılo işev lı ku me,
Rezilo dılo, sor gulo.

Ser pıreka Pılûrê
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Ser pıreka Pılûrê
Rezilo dılo, sor gulo.

Deng tê dengê bılûre,
Lo dılo, dılo, lo dılo,.
Deng tê dengê bılûre,
Rezilo dılo, sor gulo.

Dılo işev lı ku me,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Dılo işev lı ku me,
Rezilo dılo, sor gulo.

Ser pıreka Temranê
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Ser pıreka Temranê,
Rezilo dılo, sor gulo.

Deng tê dengê tembûrê,
Lo dılo, dılo, lo dılo,
Deng tê dengê tembûrê,
Rezilo dılo, sor gulo.

DILO MENAL

Dılo menal xweş bhar e
Kulilk dıkın zarezar e
Dıbên rabın temaşe kın
Welatê me brindar e.

Dılo menal bhar şin e
Ev dılê mın kul-brin e,
Hey lo tıştê felek pırs ke,
Jı Kurda ra çı xain e.

Dılo menal xweş havin e,
Kulilk dıkın qirqirin e,
Dıbên rabın temaşe kın,
Ev dınya we derewin e.

DİLBERÊ

Ax dilberê de tu zani
Kulilk vebûn çiya û bani
Bılbıl pırs kır Feqi kani
Wêran ez ım mala m' xerab
Hey dilberê ka menale
Feqyê Teyran êdi kal e
Nexweşe ku pırr bê hal e

Tu hım gul i hım rıhan i
Tu hım gul i hım derman i
Hım hekim i hım Loqman i
Ax dilberê tu menale
Feqyê Teyran êdi kal e
Nexweşe ku pırr bê hal e.

DOMAM

Allegro

We_ re do ma am.
gul so si_nê t'e_ka ç'îyê ma am,
Do.mam. do.mam. do.mam. do ma am,
Tu me_re_za ca nê mi_ ya rî do mam.
He do ma am,
do_ma_mê go tê ye-k'î hat bu_hu_rî?
Pe_ya yo. lo, pe ya yo.

DOMAM

Were domam, gul sosinê t'eka c'îyê mam,
Domam, domam, domam, domam,
Tu mereza canê minî, yarî domam.

De domam, domamê gotêye- k'î hat buhurî?
Peyayo,lo peyayo,te mala mi xirabkir,
Ocaxa min korkiro,
De vêsvê qawekî pey peya k'etyayo,
Peyayo, serê qîzapê dora serê te geryayo,
De bê domamê gotê bira nesekine bêo.
De domam, domam, domam, domam,
Domam, tu mereza canê minî, yarî domam.

De domam, divê dêran, gul sosinê t'eka ç 'îyê mam,
De domam, domam, domam, domam,
De domam teê ez kirime serê gazin, gilî gotinê were domam,
De domam, domam, domam, domam,
Tu mereza canê minî,yarî domam.
De domamê gotê, bira nesekine bêo.
Herkê deyndare, ezê bidimê xercê bi salêo,
Hergê leze, bira bê bixwe qawê bi şayêyo,
Wezê jêra bik'şînim borê serê afirxanêo.

EBA-GEWRO

Ew kî li hewşê sekinî Eba-gewrol
Reşo li hewşê sekinî, Eba-gewro!
Eba, li pîka mekinî, Eba-gewrol
Welet pismamê minî Eba-gewrol

EMA MIN ÊMIŞA MIN

Hat karwanek vê Mûşê,
Êma mın, êmişa mın.
Dani lı rasta Erdişê,
Çavê reş bexşişa mın

Eyşo, Fato ez helandım,
Êma mın, êmişa mın.
Kırıme qulpa qayışê
Çavê reş bexşişa mın.

Hat karwanek vê dıngê,
Êma mın, êmişa mın.
Dani lı rasta Zırıngê,
Çavê reş bexşişa mın.

Eyşo, Fato ez helandım,
Êma mın, êmişa mın.
Kırıme qulpa tıfingê,
Êma mın, êmişa mın.

Hat karwanek vê darê,
Êma mın, êmişa mın.
Dani lı rasta bêderê,
Çavê reş bexşişa mın.

Eyşo, Fato ez helandım,
Êma mın, êmişa mın.
Kırıme qulpa kemberê,
Çavê reş bexşişa mın.

EMAN EMAN KOÇERE

Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,
Eman, eman, k'oçerê,
Min bi xulama k'emberê,
Te bi xulama k'emberê,
Radimûsim gerdenzerê,
Radimûsim gerdenzerê,
Pişta mala, bênderê
Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,

Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,
Eman, eman, k'oçerê,
Pişta mala me bi kewot,
Derê xanya me bi kewot,
Mêrkê min wextê here jor,
Mêrkê min wextê were jor,
Qamçî jêre rebene,
Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,

Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,
Eman, eman, k'oçerê,
Min dî li afirê gamêşa,
Te dî li afirê gamêşa,
Dinya min girtû êşe,
Gava ç'e' vê min lê k'et,
Şişa dilê mi êşya,
Eman, eman, eman, eman,
eman, eman, k'oçorê,

EM KURDIN ŞÊRÊ ÇİYANE

Em kurdın, şêrê çiyane.
Da bıjin serbest û jir.
Doza me doza welate,
Bıstinın bı qevdê şûr.
Kurdıno rabın, jı bo welatê xwe şer bıkın!
Merdıno rabın, jı bo welatê xwe şer bıkın!
Destê me şûr û tıfeng,
Şopa me xwin û mırın.
Dewlemendi, serbılındi,
Dıbê dıl xeber.
Bı xwinxwari,
Bi dıjwari,
Em naçın welat.
Em naçın welat.

Kesk û sor û zeri,
Sıpi û gewheri,
Nişana zaferi,
Ala ya rengi tu,
Bı nav û dengi tu
Nişana cengi tu.
Sılavê lê bıkın, sılavê lê bıkın,
Sılavê lê bıkın,
Ey xortê kurdan!
Ey keçê kurdan!
Hemû karxane û erd
Her tışt malê xebatkaran.
Ger dınê ê xebatê be,
Ka çı heqê koledaran.
Xwinê ku cellat dırıjinın
Rojeki wan bıherıqine,
Jı ser vê behra xwinê
Roja sor dê bıbrıqine.
Ev şerê me yêpaşine
Şerê dıjwar û gıran,
Bı enternasyonalê
Rızgar dıbe insan.

ÊMOŞÊ

Hey lê lê lê lê lê lê lê lê Êmo
Xulem keçka bi dê-mo lê lê Êmo
Xilxalê lingê wê-mo lê lê Êmo
Bazinê destê wê-mo lê lê Êmo

Kembera pişta wê-mo lê lê Êmo
Guharê guhê wê-mo lê lê Êmo
Xizêma pozê wê-mo lê lê Êmo
Kilçîvê çavê wê-mo lê lê Êmo
Kilê çavê keçkê we-mo lê lê Êmo
Heçi xwehkê wan pakin lê lê Êmo
Ez û wan destbirakin lê lê Êmo
Heçî xwehkê wan reşin lê lê Êmo
Ez û wan bi hev nexweşin lê lê Êmo

Kevoka xebxeb şînî lê lê Êmo
Xwel govendê dixînî lê lê Êmo
Mala kala xirab kir lê lê Êmo
Mala xorta dihedmînî lê lê Êmo

Pişta dêrê bi ce ye lê lê Êmo
Binya dêrê bi ceye lê lê Êmo
Tu kesik lê tune ye lêlê Êmo
Ji xeyrî keçka file ye lêlê Êmo
Dilê min di keçkê heye lêlê Êmo
Dilê wê di min tuneye lêlê Êmo

Lê Êmo lê Êmûşê lêlê Êmo
Kevoka deşta Mûşê lêlê Êmo
Keroşka nav karûşê lêlê Êmo
Çar gamêşa didoşê lêlê Êmo
Dew tune rûn difroşê lêlê Êmo.

Berçem, berçem diçûme lêlê Êmo
Benîştê xwe dicûme lêlê Êmo
Pêrgî gewra xwe dibûme lêlê Êmo
Gewr kenya ez şabûme lêlê Êmo.

EM JI RÊ DERNAKEVIN

Em jı rê dernakevın çendan bı bênın zulm û zor
Lewlb û çerxa cıhanê, geh lı jêrın geh lı jor
Lê bıdın, dora we ye ey koledar û zorkeran
Ev pîkole em jı hawîrwe dıkın, çavên kor
Nîvê karker dar bı destın, ê dî herdem kêferat
Va nêzîk bûye dema me, karê dınya tım bı dor
Wın lı Çîn û rojhılatê meyzekın, xweş meyzekın
Tev dı vê rê dı bazın, wek pılıngan qore qor
Her çıqa zorê bıkın, wın me tajon ber bı pêş
Pır nezîke sewre rabî leşkerê Kurdî û sor

Cigerxwîn

ENTERNASYONAL

Hışyarbın êdi jı xewê
Hışyarbın bındestên dınê!
Dıji zılmê wek wolqan ın em;
Ev şerê jiyin û mırınê.
Bıhelışinın vê dezgehê kevn
Jiyinek nû dıxwazın eml
Pozbılındêdi bızanıbın:
Nah şûnda her tışt em ınl

Ev şerê me'y paşine
Şerê dıjwar û gıran,
Bi enternasyonalê
Rızgar dıbe insan.

Xwedê, paşa, mir, axa û sûltan
Ka me çer rızgar dıkın!
Ev tenê destê me ne
Dıkarın me rızgar bıkın.

Bılındke ala azadiyê
Bıde ber bê zılm û zor!
Harke agırê şoreşgeri,
Dem e, lêxe hesınê sor!

Ev şerê mey paşine
Şerê dıjwar û gıran,
Bı enternasyonalê
Rızgar dıbe insan.

EREBO

Erebo dakev, dakev, erebê mın,
Erebo dakev, dakev, sing çelengê mın.

Eşika kon bı bakev, erebê mın,
Eşika kon bı bakev, sing çelengê mın.

Şev sare were rakev, erebê mın,
Şev sare were rakev, sing çelengê mın.

Ereb sabûnê tine, erebê mın,
Ereb sabûnê tine, sing çelengê mın.

Mal bı mal dıgerine, erebê mın,
Mal bı mal dıgerine, sing çelengê mın.

Mala yarê nabine, erebê mın,
Mala yarê nabine, sing çelengë mın.

Ereb lı Beriyê pır ın, erebê mın,
Ereb lı Beriyê pır ın, sing çelengê mın.

Kehêlê sor xur-xur ın, erebê mın,
Kehêlê sor xur- xur ın, sing çelengê mın.

Pısmaman dotmam bırın, erebê mın,
Pısmaman dotmam bırın, sing çelengê mın.

Ereb lı Beriyê giştın, erebê mın
Ereb lı Beriyê giştın, sing çelengê mın.

Kehêlê sor bı nıvıştın, erebê mın,
Kehêlê sor bı nıvıştın, sing çelengê mın.

Pısmaman dotmam nıştın, erebê mın,
Pısmaman dotmam nıştın, sing çelengê mın.

ESMER Û GEWRA

Gewran digotin esmeran:
Em ji we çêtirin,
Em bejin bilndin
û guhar ji almas û durin,
Em şevên tarî zivistanê dibin,
Ebayên xortan de diveşirin.

Esmeran bakirin gewran û gotin:
Em we nakin gelî xwehan em we nakinl
Emê di taxa jorî û jêrî ve,
Biçin û benîyên xwe li bakin,
Emê mirîyên heftê sale ji mar û cebana,
Ji gornistana bi awira rakin.

Gewra gote esmera, belane
Emê gewrin em şêrînên ber dîlane,
Em bi herkesî razî nabin,
Lê babetê mîr û yêx û melane.

Esmera gotin: Ji esmera em esmerên tarîne,
Bejna me bilinde û gerdena me mirarîne,
Em ne babetê şêx û melane,
Lê em babetê xundekarîn rûsipîne.

EVÎN TÎNIM

Kur: Keçê dinê lê lê zêran tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te nastinım, way way.
Kur: Keçê dinê lê lê bazın tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te nastinım, way way.
Kur: Keçê dinê lê lê fıstan tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te nastinım, way way.
Kur: Keçê dinê lê lê guhar tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te nastinım, way way.
Kur: Keçê dinê lê lê qondere tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te nastinım, way way.
Kur: Keçê dinê lê lê EVÎN tinım, way way.
Keç: Kuro dino lo lo te dıstinım, way way.

EY KARKER, BIBIN YEK

Karkerê kurd tev lı karın
Dest bı dar û tevr û bêr
Wek xebatkarê cıhan ew
Tev dı cengê mêr û şêr
Ev cıhan qada me ye
Ev cıhan qada me ye
Her dıvê bıbne yek
Her dıvê bıbne yek
Weke bıra bın wek bıra

Ta bı kengî kole bın em
PHî dı bend û mıl dı nîr
Tım dı benda koleraran
Wer bı mînın destegîr
Ev dema azadî ye
Ev dema azadî ye
Ger bı kuştın wer bı hıştın
Yan xweşî û yan reşî
Her dıvê em bıbne yek
Her dıvê em bıbne yek
Weke bıra bın wek bıra

Tev mırovın em bı carek
Gewr û sor û reş çıye
Sed tıf û sed tıf bıbarın
Zor û dîktatorî ye
Ev setemkarî çıye?
Ev setemkarî çıye?
Ger bı kuştın wer bı hıştırı
Yan xweşî û yan reşî
Her dıvî em bıbne yek
Her dıvî em bıbne yek
Weke bıra bın wek bıra

Cigerxwin

EY NEWROZ

Ey newroz, ey newroz
Bıji cejna azadi!
Bı xêr û gellek piroz
Kurd te bı ruhê xwe nadi.

Te pır serê me hılda
Me jı bın destan derani.

Newroz tu bûka salê
Cejna Kurd û Kurdıstan.
Bıla dıjmın bınali
Tev rabın bıkın dilan.

Ala rengin hıldın jor
Her bıji xortê Kurdan!

Ey newroz... *(Gırêdan)*

Te pır serê me hılda
Me jı bın destan derani.

Kawa yê ku jı kurdan
Wi derba mezın danî.
Şıkand serê namerdan
Me j' bın destan derani.

Kurd naminın cem kesi
Ka em destê te da ne.

Ey newroz... *(Gırêdan)*

EY REQİB

Ey reqib her maye qewmê Kurd zıman
Naşıkê û danayê topê zeman.

Keş nebê Kurd dımırın
Kurd jin dıbın.
Jin dıbın, qet nakavê ala Kurdan.

Em xortê Medya û Keyxisrevın.
Din iman û ayinman, her nıştiman
Din iman û ayinman, Kurd û Kurdıstan.

Kes nebê Kurd dımırın
Kurd jin dıbın.
Jin dıbın, qet nakavê ala Kurdan.

Em xortên rengê sor û şoreşın
Seyr bıke xwina tiya me da rıjand.

Kes nebê Kurd dımırın
Kurd jin dıbın.,
Jin dıbın, qet nakavê ala Kurdan.

Lawe Kurd rabûye ser pê, wek şêran.
Ta bıxwin,nexşin bıke taji jiyan!

Kes nebê Kurd dımırın
Kurd jin dıbın.
Jin dıbın, qet nakavê ala Kurdan.

Xortên nuh tev hazır û amade ne,
Can fida ne, can fida, her can fida!

EYŞANA MÎRZA BEGÊ

Eyşan! Eyşan!
Xinus xweşe Bîngol di berde,
Bere Şûşan bişewitî Turkman bi serde.
Te dilê min evdalê xwedê kirîye mîna
behra Wanê, cî û meskenê kul û derda.
De hay, de hay! Eyşan hayê...
Wer Eyşanê!

Eyşan! Eysan!
Naçim Mûşê bi dikane,
Sing û berê Eyşana Mîrza begê
mîna zîvê Sewadê, bi zêr kildane.
Çawa sala par vî çaxî Eyşana Mîrza begê
Sala vê salê, ketiye bin darê Ezîzxane.
De hay, de hay! de Hayê!
Ver Eyşanê!

Eyşan! Eyşan!
Bihare lezke rabe ser xwe!
Tê navê Xwedê û Pêxembera dihebîne,
Kilê subhanî û neynikê deyne ber xwe,
Min sûnd xwariye heta bejna bilind,
çavên belek li darê dinyayê saxin,
Ezê navê rewacê nabin ser xwe.
De hay, de hay! de hayê!
Lê wer Eyşanê!

Ezê dikim nakim têr nabim,
Ji galgalê, ji gotinê, ji awirdanê,
Sîng û berê Eyşana Mîrza begê,
mîna cotek sêvê Xelatê li ser dikanê,
Lê li sûka Wanê.
De hay, de hay! de hayê!
Lê wer Eyşanê!

EYŞOKÊ

Eyşokê ha Eyşokê
Eyşoka romani.
Şirınê, şemamokê,
Destmala xortani.

Eyşokê çıma - çıma,
Eyşoka romani.
Kulilka nav genıman,
Destmala xortani.

Fıncana dest hakıman,
Eyşoka romani.
Xelq zewıci, ez û tu man,
Zalımê tu dızani.

Eyşokê ha Eyşokê
Eyşoka romani.
Kulilka nav garısan,
Destmala xortani.

Fıncana dest mebûsan,
Eyşoka romani.
Xelq zewıci eman usa,
Zalımê tu dızani.

EZ AVA GOLA NAYNIM

Ez ava gola naynım,
Ha Gulê, ha Gulê , ha Gula min,
Ez ava gola naynım,
Ha Gulê, ha Gulê, ha Gula min,
Şengê şûxê, zerya min

De werin gula biçinin,
Ha Gulê, ha Gulê , ha Gula min,
De werin gula biçinin,
Ha Gulê, ha Gulê, ha Gula min,
Şengê şûxê, zerya min

Gulê me sor û şînin,
Ha Gulê, ha Gulê , ha Gula min,
Serê gula biçirpînin
Ha Gulê, ha Gulê, ha Gula min,
Şengê şûxê, zerya min

Gulê, şêrînê, canê,
Ha Gulê, ha Gulê , ha Gula min,
Ez te li ber beh'ra Wanê,
Ha Gulê, ha Gulê, ha Gula min,
Şengê şûxê, zerya min

Dikin k'êf û seyranê
Ha Gulê, ha Gulê , ha Gula min,
Dikin k'êf û seyranê
Ha Gulê, ha Gulê, ha Gula min,
Şengê şukê, zerya min

EZ BERFIM

Ez berfım, berfım, berfım
Lê lê nar, lê lê nar
Ez berfım, berfım, berfım
Lê lê nar, tu delali.

Ez berfa çiyaki sor ım,
Lê lê nar, lê lê nar
Hemayla dor bı mor ım,
Lê lê nar, tu delali.

Ez berfa çiyaki sıpi me,
Lê lê nar, lê lê nar
Hemayla dor bendi me,
Lê lê nar, tu delali.

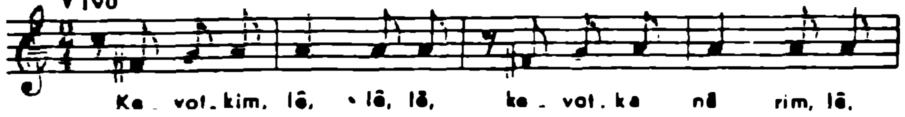
Dosta lawıkê gundi me,
Lê lê nar, lê lê nar
Dosta lawıkê gundi me,
Lê lê nar, tu delali.

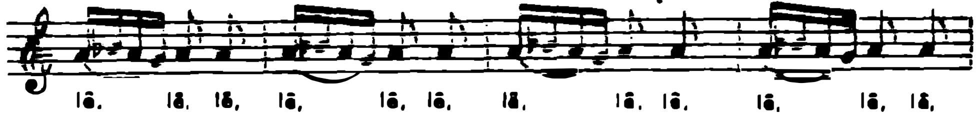
Em kurdın, kurdın, kurdın,
Lê lê nar, lê lê nar
Em kurdın, kurdın, kurdın
Lê lê nar, tu delali.

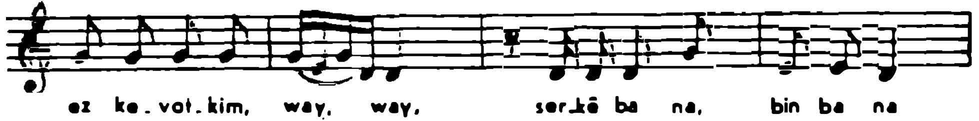
Barê Kurdıstan hıldın,
Lê lê nar, lê lê nar
Barê Kurdıstan hıldın,
Lê lê nar, tu delali.

EZ Dİ HERİM

Ez di herim naw baxçe û gulan
Da bibinim delale dılan
Tew da runen weke du gulan
Tew da bejin derdan û gulan
Ez rabum çum hesiri çawan
Dı qezina xwe weke gul awan
Welate min deste xeriban (dıjmınan)
Jı bo mı buye xe kırıye weran
Gule tim rabun axu birine
Cane dile min agir û dimine
Dalale min tene bizane
Tuji derdan gulan te dine

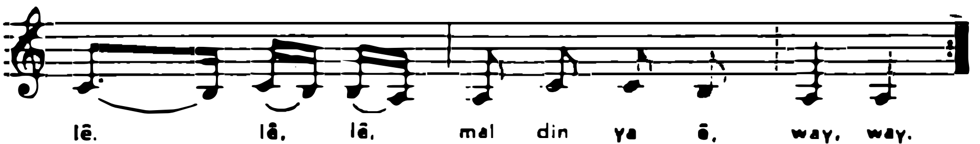

EZ KEVOTKİM

Kevotkim, lê, lê, lê, kevotka nêrim, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Ez kevotkim, way ,way,
Serkê bana, bin bana ez diç'êrim, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danîme, way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, maldinyaê way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, maldinyaê way, way,

Kevotkim, lê, lê, lê, kevotka şînim, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê.
Ez kevotkim, way ,way,
Serkê bana, bin bana ez diç'êrim, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danîme, way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, ç'êvê şînim way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, ç'êvê şînim way, way,

Kevotkim, lê, lê, lê, kevotka spîme, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Ez kevotkim, way ,way,
Serkê bana, bin bana ez diç'êrim, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danîme, way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, keç'ikê bi xastîme,way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, keç'ikê bi xastîme, way,

Kevotkim, lê, lê, lê, kevotka peşim, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Ez kevotkim, way ,way,
Serkê bana, bin bana ez diç'êrim, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danîme, way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, ç'êvê reşim, way, way,
Ez aşiqê lê, lê, lê, ç'êvê reşim, way,

EZ KEVOKİM LÊ LÊ *(HELBESTE Û BERDİLAN)*

Ez kevokim lê, lê
Kevoka şînim way, way
Li ser bana lê, lê
Ez dixwînim way, way
Ji xelkê weye lê, lê
Har û dînim way, way
Ez aşiqê lê, lê
Çavên şînim way, way.

Ez kevokim lê, lê
Kevoka beşim way, way
Li ser bana lê, lê
Hûr dimeşim way, way
Ji xelkê weye lê, lê
Ez nexweşim way, way
Ez aşiqê lê, lê
Çavên reşim way, way.

Ez kevokim lê, lê
Kevoka sipîme way, way
Li ser bana lê, lê
Xweş danîme way , way
Ji xelkê weye lê, lê
Ez xwînî me way, way
Ez aşiqê lê, lê
Jinka bî me way , way.

Ez kevokim lê, lê
Kevoka nerim way, way
Li ser bana lê, lê
Xweş diçêrim way , way
Ji xelkê weye lê, lê
Ez newêrim way, way
Ez aşiqê lê, lê
Jinka mêrim way, way.

Allegro

EZ NE DÎNIM

Ez ne dînim, ne dirustim.
Hay lê, lê hay lê, lê, hay lê, lê dînê.

Ez ne dînim, ne hahame
Hay lê, lê·hay lê, lê, hay lê, lê dînê.

Ser xanîngê we p'al dame.
Hay lê, lê hay lê, lê, hay lê, lê dînê.

Ç'e'vbelek ç'e' va wez t' evdame,
Hay lê, lê hay lê, lê, hay lê, lê dînê.

Ser xanîngê we diwastim,
Hay lê, lê hay lê, lê, hay lê, lê dînê.

Allegretto

EZ TEYRIM

Ez teyrim, teyrê nalim, nar, nar, narê can,
Ez teyrim, teyrê nalim, ez bêm nerê, tu bê can.
Xastya lawkê delalim, nar, nar, narê can,
Xastya lawkê delalim, ez bêm narê, tu bê can.
Ber bi zozan dik'alim, nar, nar, narê can,
Ber bi zozan dik'alim, ez bêm narê, tu bê can
Ez teyrim, teyrê reşim nar, nar, narê can,
Ez teyrim, teyrê reşim, ez bêm narê, tu bê can.
Xastya lawkê k'eleşim, nar, nar, narê can,
Xastya lawkê k'eleşim, ez bêm narê, tu bê can.
Ber bi zozan dimeşim, nar, nar, narê can,
Ber bi zozan dimeşim, ez bêm narê, tu bê can
Ez teyrim, teyrê sorim, nar, nar, narê can,
Ez teyrim, teyrê sorim, ez bêm nerê, tu bê can.
Xastya lawkê pisporim, nar, nar, narê can,
Xastya lawkê pisporim, ez bêm narê, tu bê can.

EZ XELEFÎM

Ez xelefim, xelefim
Heware mîro heware,

Ez xelefim, xelefim
Ezdînşêr mîrê Botane
Xwedîyê şûrê bi sedefim
Heware mîro heware,
Xwedyê şûrê sedefim
Ezdînşêr mîrê Botane
Li nav eşîran bi gefim
Heware mîro heware,
Li nav eşîran bi gefim
Ezdînşêr mîrê Botane

Ez xelefê kinikim
Heware mîro heware,
Ez xelefê kinikim
Ezdînşêr mîrê Botane
Xwedyê şûrê bi şirikim
Heware mîro heware,
Xwedyê şûrê bi şirikim
Ezdînşêr begê Botane
Li nav eşîran bi rikim
Heware mîro heware,
Li nav eşîran bi rikim
Ezdînşêr mîrê Botane

Ez xelef'ê şûvî me
Heware mîro heware,
Ez xelefê şûvî me
Ezdînşêr mîrê Botane
Xwedyê şûrê Misrî me
Heware mîro heware,
Xwedyê şûrê Misrî me
Ezdînşêr mîrê Botane
Li nav eşîran bengî me
Heware mîro heware,
Li nav eşîran bengî me
Ezdînşêr begê Botane

EZ XORTE KURDIM

Ez xortê kurdım, pır bı nav û deng.
Wa mın hılgırti bumba û tıfeng.
Ezê herım şer, ezê herım ceng,
Ger ez nezıvırim, dayê tu negri.
Jı vır heta Çin, nav û dengê mın.
Dınya hemû dit, şan û rengê mın.
Tu temaşe ke, şer û cengê mın.
Ger ez bêm kuştın, dayê tu negri.
Te mın xwedi kır; bı şir mıjandi.
Hıstırê çavan bo mın rıjandi.
Dılê xwe te pır bo mın pıjandi.
Mın helal bıke, dayê tu negri.
Ger ez vegerım, dê tıştek xweş be.
Dılê mın û te, dê tevda geş be.
Ku ez nehatın, her meh xweş be;
Kurd û Kurdıstan, dayê tu negri.

FEQÎ Û EYŞANÊ

Eyşanê dıgo: Feqîyo qurbal
Bejna zirave tak rihane pel dıje,
Li devê deryê, mala bavê min keçikê
şax tavêjie,
Ezê esl û feslê te nasnakim,
Çika esl û feslê xwe-j min ra bêje.
Lowiko lo!..
Feqîyo lo!..
Bext ne waye kuro
Feqî digo: Eyşanê!
Bejna min zirave takê vê rihanê,
Bere şîn nekira li davê deryê
mala bavê te keçikê li ser dikanê,
Wele heke tê li esl û feslê min dipirsî?
Ezê mihacirê deşta Wanê berîya Qaqizmanê.
Eyşanê lê!..
Nezanê lê!..
Te-z helandim keçê.
Eyşanê dıgo: Feqîyo qurba!
Bejna min zirave takê vê rihanê,
Bere şîn nekira li davê deryê
mala bavê te keçikê li ber dikanê,
Ezê keça Hecî Elî me, navî min Têlîeyşanê.
De Feqiyo lo!..
De lawiko lo!..
Bext nemaye kuro.
Feqî digo: Eyşanê dînê!
Ezê ji teyra teyrê bilindci me,
Li devê deryê mala bavê te danîme
îsal heft sale bi sê jina zewicîme.
Eyşanê lê!..
Cîranê lêl..
Te-z helandim keçê.
Eyşanê digo: Feqîyo qurbal
Dilê min sêla hesinî,
Ji êvara xwedê de agirê qurba daye binê,
Çika ji min re bêje: tu ezebî va bi jinî?
Lawiko lo !..
Feqîyo lo l..
Bext ne waye kuro.

Eyşanê dıgo: Feqîyo qurba!
Bejna min zirave ji darê bîyê
Bere şîn nekira li devê deryê
mala bavê min keçikê li ber kanîyê,
Kuro, min qebûle derdê vê hêwîyê.
De Feqiyo lo !..
De lawiko lo !..
Bext ne waye kuro.

Feqî digo: Eyşanê dînê!
Wele nabî,bile nabî,
Şûşa dilê min şikestîye cebar nabî,
Min nanê mala bavê te xwariye,
Reva keçê Eşîra ji min re nabî
Eyşanê lê! ..
Nezanê lê !..
Te-z helandim keçê.

Eyşanê dıgo: Feqîyo qurba!
Devî deryê mala bavê min bi rê ye,
Feqîyê min rebenê bi şev û bi ro
pêde diçî, têye,
Kuro, de rabe destê-m bigre emê
hev û dinê birevînin,
Ma dê û bavê min çi jêye.
Lawiko lo!..
De Feqîyo lo!..
Bext ne waye lo.

Feqî digo: Eyşanê dînê!
Bejna min zirave takê vê benavê
Bere şîn nekira li davê deryê
mala bavê te keçikê li ber avê,
Keçê bela xwe ji min veke !
Wele tu dîya min bi tu xuha min bî,
min tu navê.
Eyşanê lê!..
De nazanê lê!..
Te-z helandim keçê.

Eyşanê dıgo: Feqîyo qurba!
Devê deryê mala bavê min bi ce ye,
Ezê bala xwe didimê serê vî cehî bûye şe ye,
De rabe tûrik û kitêbê xwe hilgire here
Ji gundê me ye.
Mihaciro lo ! ..
Feqîyo lo !..
Bext ne waye kuro.

FERHO

Ferho bavê Uzêre
Axa bavê Uzêre
Talan anî ji berjêre
Talan anî ji berjêre

Ferho tu bavê Emînê
Axa tu bavê Emînê
Talan anî ji Mardînê

Ferho ez birîndarım
Axa ez birîndarim
Ji derdê gewran dinalim.

GELO EW Kİ YE?

Gelo ew ki ye, jı wê da têya,
Çı bejnek zırav, wek rihanê ye.
Gelo ew ki ye, jı çı eslê ye,
Çavi kıldane, keça kurdane.
Navê wê Xan e, gula bexçane,
Eslê bavê xwe keça kurdana.

Ew çıqas xweşe, çavê wê reşe,
Bejnay narine, bı xwe şirıne.
Xwezi mın bıdya, têr jê hezbıkra,
Wê ji dilê mın eceb xweş bıkra.
Mın xew da diye, dıbêm hori ye,
Navi danine, dıbên Têli ye.

Andante

GELYÊ ŞENGALÊ

Gelyê Şengalê p'alê, gelyê Waywaykê p'alê
E'le beğ s(î) yarê Xezalê, fermane ser Şengalê.
Emane, xweş emane. E'lî beg mîrê şêxane.
Mûs (i) lê daye dîyane, boy xatirê êzdyane.
Gelyê Şengalê tenge, gelyê Waywaykê tenge,
Şeşxane daye renge, êzdya maye renge.
Emane, xweş emane, E'lî beg mîrê şêxane.
Mûs (i) lê daye dîyane, boy xatirê êzdyane.
Gelyê Şengalê k'ûre, gelyê Waywaykê k'ûre,
Şeşxane fûre-fûre, êzdya nema destûre.
Emane, xweş emane, E'lî beg mîrê şêxane.
Mûs (i) lê daye dîyane, boy xatirê êzdyane.

GENIM

Genımê çala mazi,
Genım, genım, Gêlan,
Genımê çala mazi,
Qorık zeriyê mıllan.

Mın çini bı çeplê tazi,
Genım, Genım, Gêlan,
Mın çini bı çeplê tazi,
Qorık zeriyê mıllan.

Avranî xal û xwarzi,
Genim, genım, Gêlan,
Avranî xal û xwarzi,
Qorık zeriyê mıllan.

Genımê çala çûkê,
Genım, genım, Gêlan,
Genımê çala çûkê,
Qorık zeriyê mıllan.

Mın çini das û nênûkê,
Genım, genım, Gêlan,
Mın çini das û nênûkê,
Qorık zeriyê mıllan.

Avranê zava û bûkê,
Genım, genım, Gêlan,
Avranê zava û bûkê,
Qorık zeriyê mıllan.

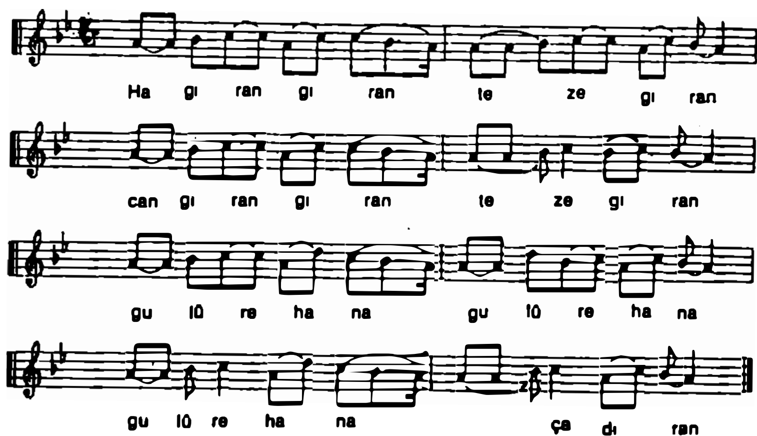
Genımê pışta dêrê,
Genım, genım, Gêlan,
Genımê pışta dêrê
Qorık zeriyê mıllan.

Mın çıni das û kêrê,
Genım, genım, Gêlan,
Mın çıni das û kêrê
Qorık zeriyê mıllan.

Avranê sala xêrê,
Genım, genım, Gêlan,
Avranê sala xêrê,
Qorık zeriyê mıllan.

GEWRÊ

Lêlê Gewrê, kubarê !
Navê kanîka gundê me Bîrîna,
Xwedê hebî jê avê bikişîne,
Bi gumguma, bi misîna,
Kûzî girane, avrazî bilinde,
Milê zerî-kubara min têşîne.
De hay Gewrê!
De hay Gewrê!
Tu bermalya min bî lê!
Lêlê Gewrê, kubarê !
Sêrtê sed carî bi min Sêrtê,
Xelka mine têlî, serê sibehê
bi tena kirasê melesî ji avê tê,
Ezê bala xwe didimê çiqa kirasê melesî
li bejnê tê.
Ca ramîsanekê ji dêmê gulî,
Çavê reşbelek li min keremke,
Wê çaxê mirina malxerab di bîra kê tê.
De hay Gewrê!
De hay Gewrê!
Tu bermalya min bî lê!
Lêlê Gewrê, kubarê !
Ezê navê te nasnakim gazî dikim:
Filan û bêvan!...
Sîng û berê xelka mine têlî,
Mînane bexçekê gulan û sêvan,
Dê ji xêra mala xwedê re,
Şevekê ji şevê çile~kanûnê zivistanê,
Ezê di ber sîng û berê xelka têlî de
bibûma mêvan.
De hay Gewrê!
De hay Gewrê!
Tu bermalya min bî lê!
Lêlê Gewrê, kubarê!
Ev payîze çaxê maşan û debrê,
De tu rabe, emê du qam limêja sibehê bikin,
Berê xwe bidin paşayê kerem û sebrê,
Belkî nehêlî hesreta çavê reşebelek,
Bi min evdalê xwedê ra here qebrê.
De hay Gewrê!
De hay Gewrê!
Tu bermalya min bî lê.

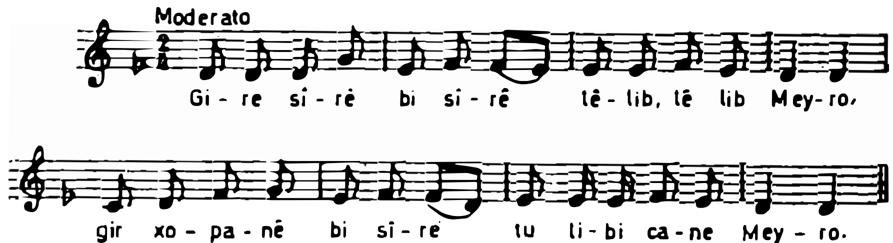

GIRAN - GIRAN

Ha gıran, gıran, teze gıran,
Can gıran, gıran, teze gıran,
Gul û rehana, gul û rehana,
Gul û rehana nav çadıran.

Ha gıran, gıran, tê jı bêriyê,
Mêze şar daye ser xêliyê,
Elb û eşir, elb û eşir,
Elb û eşir, daye siye.

Ha gıran, gıran, tê jı mıtmıtan,
Şar û kıtan tev xelıtan,
Cigerê lawıkan, cigerê lawıkan,
Cigerê lawıkan te bı perıtan.

GIRÊ SÎRE BI SÎRE

Girê sîrê bı sîrê
Lê lib, lê lib Meyro,
Gir xopanê bi sirê
Tu li bi canê Meyro.

Dijvare wîle-wîle
Lê lib, lê lib Meyro,
Dijvare wîle-wîle
Tu li bi canê Meyro

Xasîyê Meyro wezîre
Lê lib, lê lib Meyro,
Xasîyê Meyro wezîre
Tu li bi canê Meyro.

Girê sîrê bı k'eleme,
Lê lib, lê lib Meyro,
Gir xopanê k'eleme,
Tu li bi canê Meyro.

Dijvare leme-leme,
Lê lib, lê lib Meyro,
Dijvare leme-leme
Tu li bi canê Meyro.

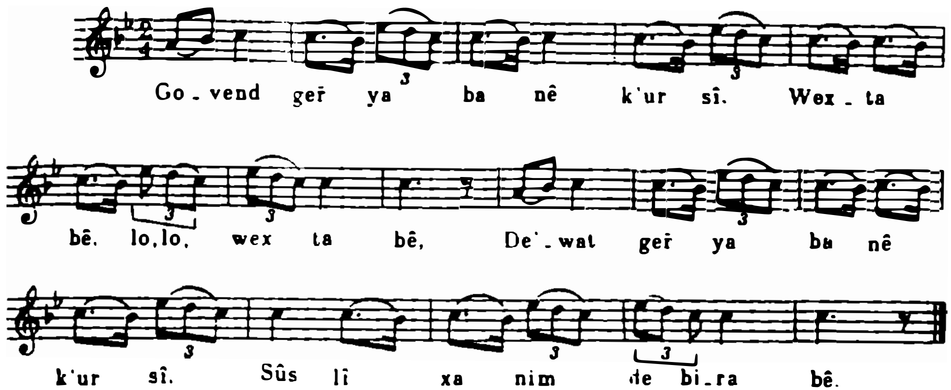
GİRTİKÊ HEBSA

Wele nadim, bile nadim
Girtikê hebsa bernadim
Ezê bînim, ezê bînim
Şivan axa ezê bînim
Girtikê xwe ji te bistînim.

Wele nadim, bile nadim
Girtikê hebsa bernadim
Ezê bînim, ezê bînim
Ezê Hemo axa bi xwe re bînim
Girtikê xwe ji te bistînim.

Wele nadim, bile nadim
Girtikê hebsa bernadim
Ezê bînim, ezê bînim
Şemû axa bi xwe re bînim
Koma eşîrê bi biberxînim
Girtikê xwe ji te bistînim.

Allegro

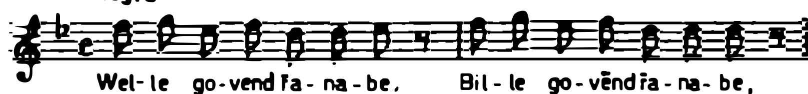
GOVEND GERYA (BANÊ K'URSÎ)

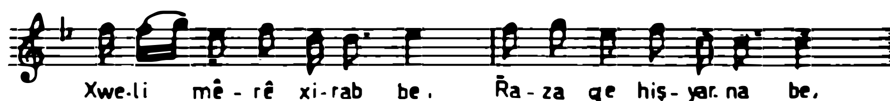
Govend gerya banê k'ursî,
Wexta bê, lo, lo, wexta bê,
De' wat gerya banê k'ursî,
Sûslîxanim de bira bê

Te ç'e' vreşê ser bi nivsî,
Wexta bê, lo, lo, wexta bê,
Te ç'e' vreşê ser bi nivsî,
Sûslîxanim de bira bê

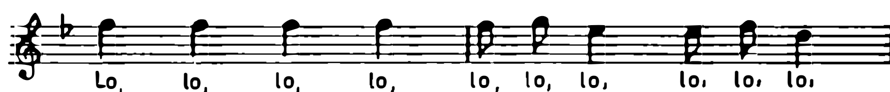
Dil k'etye qîzka muxsî
Wexta bê, lo, lo, wexta bê,
Dil k'etye qîzka muxsî
Sûslîxanim de bira bê

Sergovendîyêda wê reqisî,
Wexta bê, lo, lo, wexta bê,
Sergovendîyêda wê reqisî,
Sûslîxanim de bira bê

GOVEND RANABE

Velle, govend ranabo,
Bille,govend ranabe,
Xwelî mêrê xirab be,
Raza qe h'işyar nabe,
Xwelî mêrê xirab be,
Raza qe h'işyar nabe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Nîna, Nîna, Nînaê
Nîna li gundê me, naê
Çi bikim malê dinyaê,
Bê te sobra min naê,
Xwelî mêrê xirab be,
Raza qe h'işyar nabe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.

Ha di cîda, di cîda,
Mala apê H'ecîda,
Ramûsanok bide min,
Di quncikê te'rîda.
Welle, govend ranabe,
Bille, govend ranebe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Awa hatû, awa çu,
Sîar hatû,peya çû,
C'e'vê min bi ç'e'vê reş k'et;
H'iş û aqil pêra çû,
Welle, govend ranabe,
Bille, govend ranebe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.

Berç'em, berç'em diçûme,
Benûştê xwe dicûma,
Liqeî dostê bûme,
Dost k'enîya, pê şabûme.
Welle, govend ranabe,
Bille, govend ranabe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.

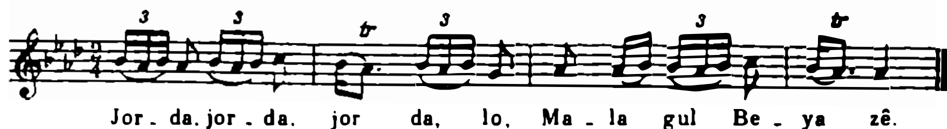
Mi dî li gir fitilî,
E'ynik danî xemilî,
Xwezil gewra xwe bidîta,
Li ser k'ewna e'wlîye.
Welle, govend ranabe,
Bille, govend ranabe,
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.
Lo, lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo. lo.

GUL

Ha Guli, ha Guli, ha Gula yeman,
Can Guli, can Guli, çiçega çeman.
Gul xeyızi, Gul xeyızi.
Gul xeyızi reng lê nema.
Ha Gula Botan, can Gula Botan,
Ha gula Botan, can Gula Botan.

Te suret sorê, te suret sorê,
Te suret sorê, da ber gezan.
Ser hev ketın, ber hev ketın
Ser hev ketın, lawıkê metan.

GULÊ GUL BEYAZÊ

Jorda, jorda, jorda, lo,
Mala gul Beyazê.

Nava gulê sorda, lo,
Mala gul Beyazê.

Radimûsim hingorda, lo,
Mala gul Beyazê.

P'îda, p'îda, p'îda, lo,
Mala gul Beyazê.

Nava gulê spîda, lo,
Mala gul Beyazê.

Radimûsim hîvîda, lo,
Mala gul Beyazê.

GULÊ HEY NARÊ

Gulê hey narê, bı narê, narê,
Dinê hey narê, bı narê, narê.
Gulê mın çavê belek xwarê,
Dinê mın çavê belek xwarê.

Gulê sêva sor lı gulyê darê,
Dinê sêva sor lı gulyê darê,

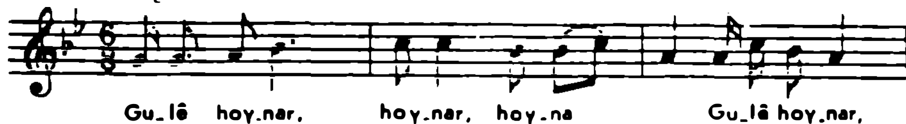
Gulê ço davêm, were xwarê,
Dinê ço davêm, were xwarê,
Gulê tu qısmeta vê carê,
Dinê tu qısmeta vê carê.

Gulê, Gultapo ciki dûze,
Dinê, Gultapo ciki dûze.
Gulê, şir meydan bûya bûze.
Dinê, şir meydan bûya bûze.

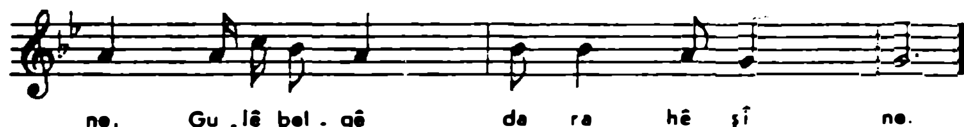
Gulê şev doste, bı ro baldûze,
Dinê şev doste, bı ro baldûze,

Gulê hey narê, bı narê, narê,
Dinê hey narê, bı narê, narê.
Gulê mın çavê belek xwarê,
Dinê mın çavê belek xwarê.

Allegro moderato

GULÊ HOYNAR

Gulê hoynar, hoynar, hoynarê,
Gulê hoynar, hoynar, hoynarê.

Gulê ava Şamê şirîne,
Gulê belgê dara hêşîne.

Gulê memkê qîza cindîne,
Gulê memkê qîza cindîne,

Gulê şamqutni bejna xwe ne kir,
Gulê şeweke tûncik şe kir.

Gulê ya min bû xwedê ne kir,
Gulê ya min bû xwedê ne kir,

Gulê şivana hêre, hêre,
Gulê hoynar, hoynar, hoynarê.

GULÊ HOY NAR

Gulê hoy nar, hoy nar, hoy narê
Gulê hoy nar, hoy nar, hoy narê.

Gulê hoy nar, hoy nar, hoy narê
Gulê mın çavên belek xwarê.

Gulê ava Şamê şirıne,
Gulê pelkê darê heşine.

Gulê memıkê keçan cındine,
Gulê memıkê qizan cındine.

Gulê şamqutni lı bejna xwe kır,
Gulê şe ani, tûncık şe kır.

Gulê ya mın bû, xwedê nekır,
Gulê ya mın bû, xwedê nekır.

Gulê şıvanan hêre-hêre,
Gulê şıvanan hêre-hêre.

Gulê hoy nar, hoy nar, hoy narê
Canê hoy nar, hoy nar, hoy narê.

Gulê hoy nar, hoy nar, hoy narê
Canê hoy nar, hoy nar, hoy narê.

Gulê mın çavên belek xwarê,
Canê mın çavên belek xwarê.

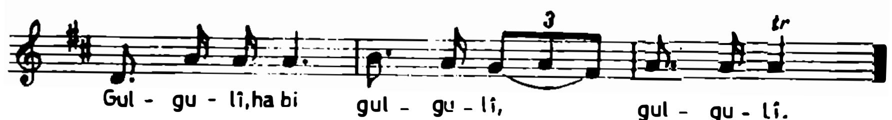
GULÊ HEY NARÊ

Gulê hey narê, narê, narê Gulê
Gulê hey narê, narê, narê delal.
Gulê min çavê belek xwarê Gulê
Gulê min çavê belek xwarê delal
Gulê ava kwîzê kevnarê Gulê
Gulê ava kwîzê kevnarê delal.
Gulê ava Şamê şerbete Gulê
Gulê ava Şamê şerbete delal
Gulê ramîsanê keçkokê Gulê
Li mala bavê adete delal.
Gulê mid pacê re meyzekir Gulê
Gulê ted pacê re meyzekir delal
Gulê şamqutnî li bejna xwe kir Gulê
Gulê şamqutnî li bejna xwe kir delal.
Gulê a min bû xwedê nekir Gulê
Gulê a min bû xwedê nekir delal
Gulê mid pacê re nehêrî Gulê
Gulê ted pacê re nehêrî delal
Şamqutnî li bejnê birî Gulê
Şamqutnî li bejnê birî Gulê
Gulê a min bû xwedê birî Gulê
Gulê a min bû xwedê birî delal.

GULGULÎ, HA BI GULGULÎ

Gulgulî ha bi gulgulî, gulgulî
K'esk û sorda xemilî, gulgulî,
Dinya kin û k'emilî, gulgulî
Gulgulî ha bi gulgulî, gulgulî

Xortê K'urda xalisin, gulgulî,
Ji e'lbeta fêrisin, gulgulî,
Xwe e'gîtin, natirsin, gulgulî,
Gulgulî ha bi gulgulî, gulgulî

Keç'kê K'urda dengbêjin, gulgulî
Ji ser dila dibêjin gulgulî
T' emam kezî dirêjin, gulgulî
Gulgulî ha bi gulgulî, gulgulî

Keç'kê K'urda delalin, gulgulî
Dengbêjin,deng zelalin, gulgulî
T' ev yekin, t' ev, hevalin, gulgulî
Gulgulî ha bi gulgulî, gulgulî

GULŞÊNA MIN

Gulşêna min, şêna min,
Gulşêna min, ç'e'vê min.

Gulşêna min, sîpikî
Gulşêna min, ruh'ê min,

Te li guhare gupikî,
Gulşêna min, şêna min,

Gulşêna min, ramoşî,
Gulşêna min, ruh'ê min.

Te li şe'ra serê rîşî,
Gulşêna min, ç'e'vê min,

GUNDO BÊRÎ

Gundo bêrî, bêrî, bêrî
Gundo ber xopano bêrî
Mala gewram li taxa jêrî
Gundo ber xopano bêrî
Gewram rinde pez da bêrî
Gundo ber xopano bêrî
Ez ramîsim li mala mêrî
Gundo ber xopano bêrî.

Gundo, bêrya berx û mîya
Gundo ber xopano bêrî
Wêl pêşingê av û mîya
Gundo ber xopano bêrî
Gewram rinde, mêr kotîya
Gundo ber xopano bêrî.

Gundo, bêrya berx û peze
Gundo ber xopano bêrî
Wêl pêşingê av û heze
Gundo ber xopano bêrî
Gewram rinde, mêr tereze
Gundo ber xopano bêrî

GUR

Newalo bı dar e,
Dom ha domê, domligê,
Newala bı dar e,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Gur hato bı xwar e,
Dom ha domê, domligê,
Gur hato bı xwar e,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Çavê gur lı kar e,
Dom ha domê, domligê
Çavê gur lı kar e,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Kar kara muxtar e,
Dom ha domê, domligê
Kar kara muxtar e,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Newalo bı bi ye,
Dom ha domê, domligê,
Newalo bı bi ye,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Gur têyo hêdi ye,
Dom ha domê, domligê,
Gur têyo hêdi ye,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Çavê gur lı mi ye,
Dom ha domê, domligê
Çavê gur lı mi ye,
Çûm Saxnisa Gonigê.

Mi, mi ya Cındi ye,
Dom ha domê, domligê
Mi, mi ya Cındi ye,
Çûm Saxnisa Gonigê.

HA BERDE

Ha berde, berde, berde,
Lewko zenda zer berde,
Ez hatim te bivînim,
Ha berde, berde, berde.

Dê û bavê te mi k'înin,
Lewko zenda zer berde,
Ez hatim te bixazim,
Ha berde, berde, berde.

Dê û bavê te min nazin,
Ha berde, berde, berde,
Ez hatim alîê weda,
Lewko zenda zer berde.

K'oçkerîa rê me neda,
Lewko zenda zer berde,
Min xastî bavê neda,
Lewko zenda zer berde.

HA BERDE

— Ha berde, berde, berde,
Delalo, destê min berde,
Ha berde, berde, berde,
Delalo, destê min berde.

— Ez hatim te bivînim,
Ji dê~bavê te bistînim,
Qelenê te min nestînin,
Ez gelekî k'esîvim

— Gede were min bixaze,
Dê û bava bistîne,
Ew merîne p'ir re'min,
Qelenê p'ir nastînin.

— Dilê meda bû bahar,
Hersal, hergav em cînar,
Gava, gava t têî,
Gul û sosina hiltêî.

—Xortê delal E'lîxan,
Mêrkê maqûlo, mêrxas,
Zû bike min birevîne,
Destê bavê hilîne.

—Tu kulîlka rû e'zman,
Tu çîç'eka nav dilkan,
Tu kulîlka rû e'rdan,
P'erîşanê, P'erîşan.

HACÊ-HAC

Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, Hacê Hac,
Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, can, wey can.

Zêr li sêrî bû t'acê, Hacê-Hac,
Zêr li sêrî bû t'acê, can, wey can.

Wextê lawka zewacê, Hacê-Hac
Wextê lawka zewacê,can, wey can.

Karê xezala cotin, Hacê-Hac
Karê xezala cotin, can, wey can.

Berbi dengê xwe dikotin Hacê-Hac
Berbi dengê xwe dikotin can, wey can.

Nêç'îrvan melkemotin, Hacê-Hac
Nêç'îrvan melkemotin, can, wey can.

Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, Hacê Hac,
Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, can, wey can.

Karê xezala bi sêne, Hacê-Hac
Karê xezala bi sêne, can, wey can.

Berbi dangê xwe têne, Hacê-Hac,
Berbi dangê xwe têne,can, wey can

Nêç'îrvane malêne, Hacê-Hac,
Nêç'îrvane malêne, can, wey can.

Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, Hacê-Hac,
Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, can, wey can.

Karê xezala bi çarin, Hacê-Hac.
Karê xezala bi çarin, can, wey can.

Berbi dengê xwe dik'alın, Hacê-Hac
Berbi dengê xwe dik'alın, can, wey can.

Nêç'îrvane xwendk'arin, Hacê-Hac
Nêç'îrvane xwendk'arin, can, wey can.

Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, Hacê Hac,
Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, can, wey can.

Karê xezala bi pêncin, Hacê-Hac
Karê xezala bi pêncin, can wey can.

Berbi dengê xwe gencin, Hacê-Hac
Berbi dengê xwe gencin, can, wey can.

Nêç'îrvane kurmêncin, Hacê-Hac
Nêç'îrvane kurmêncin, can, wey can.

Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, Hacê Hac,
Lê bi Hacê, bi Hacê, bi Hacê, can, wey can.

Karê xezala bi şeşin, Hacê-Hac
Karê xezala bi şeşin, can wey can.

HA GULA ZER

Ha gula zer,
Ca gula zer,
Ha zeriyê, zeriyê.

Ha gula zer,
Ca gula zer,
Ne qazım,ne gulıngım.

Ha gula zer,
Ca gula zer,
Ha zeriyê, zeriyê.

Ha gula zer,
Ca gula zer,
Ne şêrım, ne pılıngım.

Ha gula zer,
Ca gula zer,
Ha zeriyê, zeriyê.

HA MIN DÎ

Ha mın di ji malan berjêro, berjêro,
Ha mın di ji malan berjêro, berjêro.

Şıvıka destan kennêro, kennêro,
Şıvıka destan kennêro, kennêro.

Çı bıkım yara bı mêro, bı mêro,
Çı bıkım yara bı mêro, bı mêro.

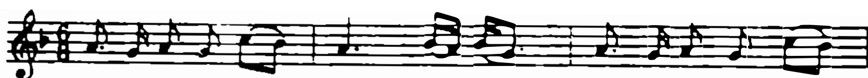
Ha mın di ji malan hawa çû, hawa çû,
Ha mın di ji malan hawa çû, hawa çû.

Ber bı mala keya çû, peya çû,
Ber bı mala keya çû, peya çû.

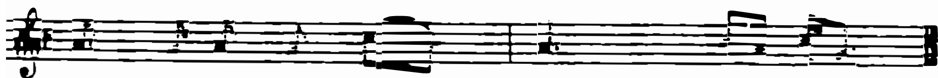
Siwari hat û peya çû, peya çû,
Siwari hat û peya çû, peya çû.

Dılê xortan vêra çû, vêra çû,
Dılê xortan vêra çû, vêra çû.

Moderato

HA ŞILORE

Ha şilore, hay, hay, hay, hay, genimê bêdera, wey,
Can şilore canê, kuro dîno genimê bêdera, hay, hay.

Biskê zerya min, hay, hay, bûne sê kera, wey,
Gulyê bedewê, kuro dîno, bûne sê kera ,hay, hay,

Bigrin ramûsin, hay, hay, van xizêm zera,wey
Bigrin ramûsin, kuro dîno, van xizêm zera, hay, hay.

Ha şilore, canê hay, hay, hay, genimê gidîşa, wey,
Can şilore canê, kuro dîno genimê gidîşa, hay, hay.

Biskê tobavê, hay, hay, bûne sê tîşa, wey,
Gulyê bedewê, kuro dîno, bûne sê tîşa, hay, hay.

Bigrin ramûsin, hay, hay, daykêd dergûşa, wey,
Bigrin ramûsin, kuro dîno, daykêd dergûşa, hay, hay.

Ha şilore, canê hay, hay, hay, genimê şovêye, wey,
Can şilore canê, kuro dîno genimê şovêye, hay, hay.

Gulyê tobavê, hay, hay, dak'etin k'ovêyo, wey,
Gulyê bedewê, kuro dîno, dak'etin k'ovêyo, hay, hay.

Bigrin ramûsin, hay, hay, delalya dêyo,wey,
Bigrin ramûsin, kuro dîno, delalya dêyo, hay, hay.

Min holek çêkir, hay, hay, hol ji dara darê, wey,
Min holek çêkir, kuro dîno, hol ji dara darê, hay, hay.

Çend k' aşo lêda, hay, hay, hol k'ete xarê,wey,
Çend k' aşo lêda kuro dîno, hol k'ete xarê,hay,hay.

Serholî dûre, hay, hay, şerjêkin karê, wey,
Serholî dûre, kuro dîno, şerjêkin karê, hay, hay.

Min holek çêkir, hay, hay, hol ji dara merxê, wey,
Min holek çêkir, kuro dîno, hol ji dara merxê, hay, hay.

Çend k' aşo lêda, hay, hay, hol k'ete çerxê, wey,
Çend k' aşo kuro dîno, hol k'ete çerxê, hay,hay.
Serholî dûre, hay, hay, şerjêkin berxê, wey,
Serholî dûre, kuro dîno, şerjêkin berxê, hay, hay.

HAY CELEBE

Hey celebe, hey celebe!
Wele bavo xweş celebe!
Ji Mûsil birye Helebe,
Wele bavo xweş celebe!

Ew celebê berx û mîya
Wele bavo xweş celebe!
Min jimartin, sed û sî ye
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi derzî ye
Wele bavo xweş celebe!

Ew celêbe van bizina
Wele bavo xweş celebe!
Min çêrandî li dor kizina
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi bazine
Wele bavo xweş celebe!

Ew celebê berx û kara
Wele bavo xweş celebe!
Min jimartin, sed û çare
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi guhare
Wele bavo xweş celebe!

Ew celebê van karika
Wele bavo xweş celebe!
Min çêrandî li dor tatika
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi qiflika
Wele bavo xweş celebe!

Ew celebê van berana
Wele bavo xweş celebe!
Min çêrandî li zozana
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi karbana
Wele bavo xweş celebe!

Ew celebê pezên qere
Wele bavo xweş celebe!
Min çêrandî li dor mexere
Wele bavo xweş celebe!
Mi-j gewrê re da bi kembere
Wele bavo xweş celebe!

HAY DE NAYÊ

Hay de nayê, hay de nayê
Tu xezala-l ber çemayê
Tu keroşka-l nav lemayê
Tu kevoka li ber çayê.

HAY DIL

Hay dıl, hay dıl,
Hay dıl... dıl xırabe yedê.
Hay dıl,bırina dılê mın pır kûre,
Eman eman, pır xedare.

Derdê dılan pır xırabe,
Eman gıdi û bê çare.
Lo lo lawıko, lo lo kurıko!
Halê te ne hale, û derdê dılan pır xırabe,
Û bê çare.

Bırindarım... bırindarım, eman-eman,
Lê gıdiyanê, lı wan çolan.
Bırindarım, kûr dınalım,eman eman ji kezebê.
De herın doxtorki binın ji Beyrûtê, ji Helebê.
Bextê te hekimo, derman bıki vê serê sıbê.
Hay dıl, hay dıl,
Hay dıl... dıl xırabe yedê.

HAY DIL DILO LO

Hay dıl, hay dıl, dılo lo
Te dıgo çı,mı dıgo wılo lo.
Wexta ez hatım were lo !
Heyran ez heliyam lo.

Hay dıl, hay dıl, dilê geş.
Te dit gellek tiştê xweş.
Pê ez bıgrım,bıfroşe !
Helandım kezeba reş.

Hay dıl, dılê xortani,
Gellek tıştên xweş zani.
Mı dıgo qey tu b' zımani
Lê kurmanci nızani.

Hay dıl, hay dıl, dılo lo
Te dıgo çı,mı dıgo wılo lo.
Wexta ez hatım, were lo !
Heyran ez heliyam lo.

HEY MÎRO

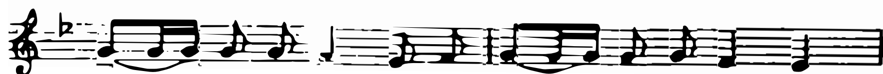
Hey mîro, mîro, mîro
Hekîmo xweş wezîro
Roj hat qîya nîro
Şer xweşkir, bi qefta şîro.

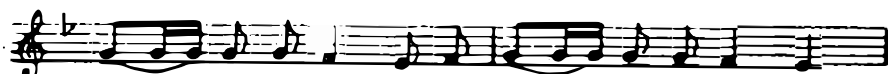
Hey hatin, hatin, hatin
Koçer ji zozana hatin
Dora mêrgê wer hatin
Hemî Ereb û tatin.

Hey têno, têno, têno
Koçer ji zozana têno
Dora mêrgê wer têno
Hemî koçerê çêno

HAY LÊ LÊ

Hay lê lê lê lê lê
Hay Bukê narê
Hay lê lê lê lê lê
Xamlê welatê
Hay lê lê lê lê lê
Tu were runê
Hay lê lê lê lê lê
Bo mın xlatê

Hay lê lê lê lê lê
Ka bıçım gunde mê
Hay lê lê lê lê lê
Bax û rengî mê
Xort û zerinê
(Gırêdan)

Hay lê lê lê lê lê
Hay Bukê narê
Hay lê lê lê lê lê
Qezgan wehîlê
Hay lê lê lê lê lê
Biskan tu qildî
Hay lê lê lê lê lê
Dıl pır evîne
(Gırêdan)

Hay lê lê lê lê lê
Hay Bukê narê
Hay lê lê lê lê lê
Xemla xwe berdê

Hay lê lê lê lê lê
Axa welatê
Hay lê lê lê lê lê
Bo te dibejim
(Gırêdan)

Moderato

Hay nêr giz, nêr giz, nêr giz, nêr

-gi-zê, na cûwa-nê. Hay nêr-giz. nêr-giz. nêr-giz. sor

-gu lê bê rî va nê.

Nêr-gi za ç'îa kî re şim, nêr

gi-zê, nêr gi-zê. nêr gi-zê. nari cû-wa nê,

De la la ç'îa kî re şim, sor

Bap.

De la la ç'îa kî re şim. sor

-gu lê bê rî va nê.

HAY NÊRGIZ

Hay nêrgız, nêrgız, nêrgız, nêrgizê, nari cûwanê,
Hay nêrgız, nêrgız, nêrgız, sorgulê bêrîvanê.
Nêrgiza ç'îakî reşim, nêrgızê, nêrgızê, nêrgızê, nari cûwanê,
Delala ç'îakî reşim, sorgulê bêrîvanê.

Hay nêrgız, nêrgız, nêrgız, nêrgizê, nari çûwanê,
Hay nêrgız, nêrgız, nêrgız, sorgulê bêrîvanê.
H'imayîla bi nexşim, nêrgize, nêrgizê nêrgizê,
H'imayîla bi nexşim, sorgulê bêrîvanê.

HEY BERÎ

Hey berî, berî, berî
Andêrê av li h'erî.

Ez çûme berya bê xwê,
Hey berî, berî, berî.

Min dîbû Sêvê bê dê,
Hey berî, berî, berî.

Ez çûme berya bê av,
Hey berî, berî, berî.

Min dîbû Sêvê bê bav,
Hey berî, berî, berî.

HÊLI DAY

Hêli day, hêli day,
Heseno hêli.
Hesen zava ye day,
Xwedê bıhêli.

Hat ji gundê me day, kaxızek sore.
Çû ji gundê me day, kaxızek sore.
Hesen zava ye day, zavaki zore.

Hêli day, hêli day,
Heseno hêli.
Hesen zava ye day,
Xwedê bıhêli.

Hat ji gundê me day, kaxızek reşe
Çû ji gundê me day, kaxızek reşe
Hesen zava ye day, zava keleşe

Hêli day, hêli day,
Heseno hêli.
Hesen zava ye day,
Xwedê bıhêli.

Hat ji gundê me day, kaxızek zere
Çû ji gundê me day, kaxızek zere
Hesen zava ye day, zava qembere

Hêli day, hêli day,
Heseno hêli.
Hesen zava ye day,
Xwedê bıhêli.

HER DAD

Her Dad, her Dad, her Dado lo,
Dadoka min Dado,
Dado k'îsik niqişand,
Dado, Dadoka min Dado.

Her Dad, her Dad, her Dado lo,
Dadoka min Dado,
Dado qîza melleye,
P' aşil t'ije xurmeye.

Her Dad, her Dad, her Dado lo,
Dadoka min Dado,
Ha li ber piştê,ha li teniştê,
Hilk'işand, Dadoka mi Dado.

Her Dad, her Dad, her Dado lo,
Dadoka min Dado,
Dado qiza k'eşîşe,
P' aşil t'ije k'işmîşe.

HER BÊLIM

Her bêlım, bêlım, bêlım,
Her bêlım lo.
Her bêlım, bêlım, bêlım,
Evdalım lo.

Her sê malên newalê
Her bêlım lo.
Her sê malên newalê
Evdalım lo.

Taji berda xezalê
Her bêlım lo.
Taji berda xezalê
Evdalım lo.

Xwedê hivza me bıka
Her bêlım lo.
J' tometên mala xalê
Evdalım lo.

Her sê malên lı koşkê
Her bêlim lo.
Her sê malên lı koşkê
Evdalım lo.

Taji berda kewroşkê
Her bêlım lo.
Taji berda kewroşkê
Evdalım lo.

Xwedê hivza me bıka
Her bêlım lo.
J' tometên mala xwışkê
Evdalım lo.

HERE LEYLÊ LEYLÊ

Herê leylê, leylê, leyl û leylanê
Kera bêriyê reşe, tu gula vi cani.
Ser barê mın bar zebeşe, keçıkê nızami
Bêrivan çı keleşe, leyl û leylanê

Herê leylê, leylê, leyl û leylanê
Kera bêriyê cûne, leyl û leylanê
Ser barê mın bar tıtûne, leyl û leylanê
Bêrivan çı keleşe, tu gula vi cani.

Herê leylê, leylê, leyl û leylanê
Kera bêriyê boze, tu gula vi cani.
Ser barê mın bar qantoze, leyl û leylanê
Bêrivan çı fıtoze, tu gula vi cani.

HERÊ LO BASO

Herê lo, Baso lo, wî lotî-mot'î,
E'vdalo, Baso lo,wî lot'î-mofî.

Te li min gofî lo, wî melkemotî,
Te li min gofî lo, wî melkemotî.

Herê lo, Baso lo,wî kurê pîrê,
E'vdalo, Baso lo,wî kurê pîrê.

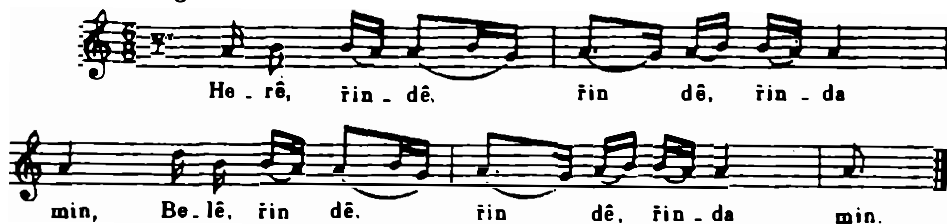
T'iving hildabû lo, wî çû nêç'îrê,
T'iving hildabû lo, wî çû nêç'îrê.

Dest kire cêbê lo,wî yar k'ete bîrê,
Dest kire cêbê lo,wî yar k'ete bîrê.

Herê lo, Baso lo, wî çima, çima,
E'vdalo, Baso lo,wî çima, çima.

Çi li hal-hale lo, wî nav genima,
Çi li hal-hale lo, wî nav genima,

Te li wê bejnê lo,wi mame tima,
Te li wê bejnê lo,wi mame tima.

HERÊ, RINDÊ

Herê, rindê, rindê, rinda min.
Belê rindê, rindê, rinda min.

Herê wêda tê bi çawîşe,
Belê wêda tê bi çawîşe,

Herê, ç'evê reş bexşîşe,
Belê, ç'evê reş bexşîşe,

Herê, rinda min t'ewnek danî,
Belé, dosta min t'ewnek danî.

Herê nexşê ort'ê gul danî,
Belê nexşê ort'ê gul danî.

Herê, navê min û xwe lê danî,
Belê , navê min û xwe lê danî.

Herê, rinda mine awazî,
Belê, dosta mine awazi.

Herê, te k' ofi barê gakî,
Belê, te k' ofi barê gakî,

Herê, k' ember barê peyakî
Belê, k' ember barê peyakî

Herê, tu ji malê mera nakî,
Belê, tu ji malê mera nakî.

Herê, tuê malê me xirabkî,
Belê, tuê malê me xirabkî.

HERNE PÊŞ

Bırayîn delal wın werın kurdıno
Bıhışta welat da'm herin,merdıno
Eger wın nayên vane keç em meşîn
Base koletî serfıraz her bıjîn
    Heme pêş herne pêş dew û dem ya weye
    Welat çav lı rê bendewarê meye
Keçên nûgîhay em dıxwazın xebat
Me canê cıwan danî rêka welat
Dılê me j'pola gurçık bûne hesın
Bo ala rengîn wın werın em besın
    Heme pêş herne pêş dew û dem ya weye
    Welat çav lı rê bendewarê meye

HERNE PÊŞ KARKERNO

Heme pêş karkemo!
Bırano heme pêş!
Heme pêş karkemo!
Hevalno heme pêş!
Ala me ya sor
Sinoran bıbûre.

Ala me pêşta em dımeşın.
Ala me pêşta em dımeşın.
Ala me pêşta em dımeşın;
Armanc sosyalizm û azadi.

Heme pêş karkerno!
Bırano heme pêş!
Banzdıde zaferê
Ala piroz.

Ala me pêşta em dımeşın.
Ala me pêşta em dımeşın.
Ala me pêşta em dımeşın;
Armanc sosyalizm û azadi.

HER RO HER ŞEV

Serê malan darık
Lê, lê, darık lê
Bınê malan darık,
Lê, lê, darık lê

Wê darê ji narık.
Lê, lê, darık lê
Wê darê ji narık.
Lê, lê, darık lê

Her ro-her şev yarık.
Lê, lê, yarık lê
Her ro- şev yarık.
Lê lê yarık lê

Serê malan çûkık
Lê, lê, çûkık lê
Bınê malan çûkık
Lê, lê, çûkık lê

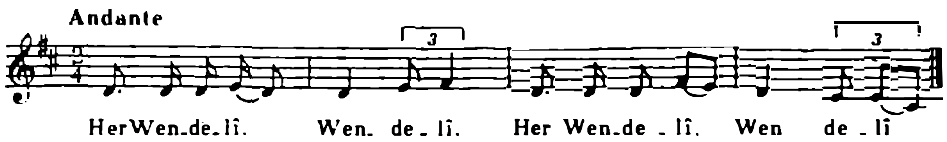
Wê çûkê ji tûkık,
Lê, lê, tûkık lê
Wê çûkê ji tûkık,
Lê, lê, tûkık lê

Her ro-her şev bûkık
Lê lê bûkık lê
Her ro- her şev bûkık
Lê lê bûkık lê

Serê malan gûzık,
Lê, lê, gûzık lê,
Bınê malan gûzık,
Lê, lê, gûzık lê,

Wê gûzıkê gûzık,
Lê, lê, gûzık lê,
Wê gûzıkê gûzık,
Lê, lê, gûzık lê,

Her ro-her şev qizık,
Lê, lê, qizık lê,
Her ro-her şev qizık,
Lê, lê, qizık lê.

HER WENDELÎ

Her Wendelî, Wendelî.
Her Wendelî, Wendelî.

Hû werne, werne.
Her Wendelî, Wendelî.

Hûn werne rewa h'irçê.
Her Wendelî, Wendelî.

H'irçek têye gelyê k'ire,
Her Wendelî, Wendelî.

Şerê h'irçê û midûre.
Her Wendelî. Wendelî.

P'arsuyê wi kime hûre.
Her Wendelî, Wendelî.

H'irçek têye nav tirşika.
Her Wendelî. Wendelî.

Şerê h'irçê û şemsika.
Her Wendelî, Wendelî.

H'irçek têye nav malane.
Her Wendelî, Wendelî.

Şerê h'irçê û be'ravane,
Her Wendelî, Wendelî.

Her Wendelî, Wendelî.
Her Wendelî, Wendelî.

HESENÊ İRBAM

Hesenê İrbam qurban, siyar lı nışt ın,
Lı deşta me Qebaxtepe cırit listın,
Sıyarê xelkê hatın rabırtın,
Brangê mın l' şûnê xwe hıştın.

Hey brano brano l' her derekê wın mano,
Derê odawan hıltinım, xwedanê mêvana kijano.

(Sarız yöresi türkülerinden)

HESENÊ MÛSA

Hey wax, hey wax, hey wax mala minê!
Soz û bext û qerar neman li darê dinê
Xwedê xerab bikê mala xwedyê dilgirtinê
Yabo, yadê, Hesenê mala Mûsa min dixwazî
min nadinê,
Wele bi Xwedê min didinê- min bidinê,
min nadinê, ezê kincê xwe bişênime ser
boyaxê reşkirinê,
Ezê mara mêra piştî çavê reş û belek
li xwe heram kim li darê dinê.
De hay wax mala minê!
Sola torinê mala Mûsa qetya ji çûyênê, ji hatinê
Cilê mala bavê min qetiyan ji danînê, ji raxistinê
Guhê dêka min qul kirin bi galgalê, bi gotinê
Heyf û xebîneta çavê reş û belek sirta golê
ax û av ketinê.
De hey wax, hey wax... mala minê
Mala minê, mala minê,mala minê !
Heseno qurba li me derketî cejna Remezanê
Qîzê gundê me derketin ber govendê, ber dîlanê,
Xortê gundê me derketin ber kêlikê, ber nîşanê
Ezê çiqa çavê xwe rebenê diğerînim, nagerînim
ezê torina mala Mûsa qe nabênim li meydanê.
De hey wax, ...mala minê !
Hey wax, mala mine !
Yadê rebenê ! Hesenê mala Mûsa tenbûrvane
Gustîla tilya torinê malê qaş-almase, karevane
Xwedê xerab bikî mala Simê Qaso, Hesenê Cafo !
Li serê min û torine mala Mûsa rakirne fermane.
De hey wax, ...mal minê !
Hey wax, mala mine !
Min dî dawetka li Biloka xopan digerîya,
Ez û Hesenî mala Mûsa ketin çiyayê mazî
nav devîya,
Ketin kêf û henek û lîz laqirdîya
Min dî tifingka ji sirta golê diteqîya
Hesenê mala Mûsa bi ser mi-de wergerîya
Simo digo: Xwekê Hedo ! birîna Hesenê Mûsa
ka li kuya ?
Minê digo: Simo ! Keko ! korocaxo!
Birîna Hesanê Mûsa li ebabelek li nava pîya
De hey wax, hey wax ! mala minê

H' ESENÎKO

Andante

Haê, ha-(y)ê, haê, ha-(y)ê, de haê, ha-(y)ê,

H'e-se-nî-ko qur-ba, de haê, ha - (y)ê. haê, ha-(y)ê, De

haê, ha-(y)ê, de-lî-lê A-sê. Haê, ha - (y)ê,

haê, ha (y)ê, de haê, ha (y)ê,

A sê vês - pê des - tê H'e - se nî kê xwe gir-

-te. Bir ber a va ç'e mê Mû ra dê.

Du, sê den - ga ga - zî - kir - go: «K'e - leş law - ko ez bex-

tê te ji xwe-dê me. De

haê, ha (y)ê. de haê, ha (y)ê,

De tu H'e-se nî-kê min der - baz-ke» A - sê di - go: Ez

k e-fî lê be-qê te-me de-lî-lê A - sê.»

H' ESENÎKO

Haê, haê, haê, haê, de haê, haê,
Heseniko gurba, de haê, haê, haê, haê,
De haê, haê, delîlê Asê.
Haê, haê, haê, haê, de haê, haê,
Asê vêspê destê H'esenikê xwe girte,
Bir ber ava ç' emê Mûradê,
Du, sê denge gezikir go:
"K'eleş lawko ez bextê te ji xwedême,
De haê, haê, delîlê Asê.
De tu H'esenîkê min derbazke"
Asê digo: "Ez k' efilê heqê tema, delîlê Asê"

Haê, haê, haê, haê, de haê, haê,
Heseniko gurba, de haê, haê, haê, haê,
De haê, haê, delîlê Asê.
Asê digot: "H' emû ç'îya neman,haê, haê, de haê, haê,
Ci ç'îya neman, haê, haê, de haê, haê,
Li min xwera lê daneni, haê, haê, de haê, haê,
Kanî neman, haê, haê, de haê, haê,
Go, Asê xwera av lê neanî
Asê digot: "Min çira yekî
Mîna H' esenîkê xwera nanî, delîlê Aşê".

HEVAL

Heval megri, melorine,
Heval megri, melorine.

Istêran ji xwinê nebarine,
Istêran ji xwinê nebarine.

Loman meke, dê tunine,
Loman meke, dê tunine.

Heval megri, melorine,
Heval megri, melorine.

Heval xaniyê bavan çal e,
Heval xaniyê bavan çal e,

Van dılopan nal û nal e,
Van dılopan nal û nal e.

Heval dıgri, zava kal e,
Heval dıgri, zava kal e.

Heval megri, melorine,
Heval megri, melorine.

Heval xwaniyê bavan kort e,
Heval xwaniyê bavan kort e.

Van dılopan şort û şort e ,
Van dılopan şort û şort e .

Heval megri, zava xort e,
Heval megri, zava xort e.

Heval megri, melorine,
Heval megri, melorine.

HEY DOLABÊ

Hey dolabê, dolabê,
Eman yeman dolabê,
Hey dolabê, dolabê,
Bû şıngina dolabe.

Dolab j' dara darâ
Hey dolabê, dolabê.
Dırêsım heriyâ karê
Eman yeman dolabê.

Dolab j' dara biyê
Hey dolabê, dolabê.
Dırêsım heriya miye
Eman yeman dolabê.

Dolaba rızi-mizi
Hey dolabê, dolabê.
Min gewrê j' bavê dızi
Eman yeman dolabê.

HEYLA BÊZÊ

Heyla bêzê, li te bêzarê!
Çelemçîtî da ber şarê
Sêva sorê li gulîya darê
Lawno ! lêxin bînîn xwarê!

Bêzê kevoka beleke
Firek da xwe çû feleke
Yarê bêzê sed û yeke

Bêzê kevoka sipî ye
Firek da xwe çû banî ye
Yarên bêzê sed û sî ye

HEYLA DELALÊ

Heyla delalê, weyla hevalê

Ez û delalê çûne qirşika
Wê-l me derketin siwarê şimika
Wê-j me bistênin delalê cotê memika

Heyla hevalê
Weyla delalê

Ez û delalê çûne piştîya
Wê-l me derketin siwarê romîya
Wê-j me bistênin hel û morîya

Heyla hevalê
Weyla delalê

Ez û delalê çûne çolê wo
Wê-l me derketin siwarê romê wo
Wê-j me bistênin qeza pîştê wo

Heyla hevalê
Weyla delalê

Ez û delalê çûne sergîna
Wê-l me derketin siwarê Badîna
Wê-j me bistênin cote potîna

Heyla hey lêlê
Heyla hevalê
Weyla wey lêlê
Weyla delalê

HEY LAWÎN

Hey lawîn, lawîn, lawîne.
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Min sê peya deştê dîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Min sê peya deştê dîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Hersê peya celalîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Hersê peya celalîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

T ivingê mila e'ynelune.,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

T'ivingê mila e'ynelune.,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Gede hatye min birevîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Lawik hatye min birevîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Min bavêje t'erkya zîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Min bavêje t'erkya zîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Min hêlanêd bilind xîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Min hêlanêd bilind xîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Zozanêd me cot kanîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Zozanêd me cot kanîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Min ji kanya gul çinîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Min ji kanya gul çinîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

T'ilya lawik ew birîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

T'ilya lawik ew birîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Min şandye h'ekîm bîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Min şandye h'ekîm bîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

H'ekîm mala xweda nîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

H'ekîm mala xweda nîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Înşalla xweda nîne,
Hey lawîn, lawîn, lawîne.

Înşalla xweda nîne,
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Hey lawîn, lawîn, lawîne.
Hey lo, lo, kuro min lawîne.

Allegro

Hey lê kal. hey lê kal. hey lê ka - lo, ka - li - ko,
E vî ka - lî çi di - kir? Çerx û çer - kez xwe - di - kir,
Di ra nê ři zî çê - kir, be' sa ze wa cê di - kir,
Hey lê kal. hey lê kal, hey lê ka - lo, ka li - ko.

HEY LÊ KAL

Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.
Evî kalî çi dikir? Çerx û çerkez xwedikir.
Diranê rizî çêkir, be'sa zewacê dikir.
Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.

Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.
Navê kalê Emîne, bavê lê kir t'emîne.
Çar-pênc h' ev girtîne, du-sê h'ev berdayîne.
Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.

Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.
E'mrê kalê nod sale, kalê t'irê sî sale.
Evî kalî çi dikir? Çerx û çerkez xwedikir.
Hey lê kal, hey lê kal, hey lê kalo, kaliko.

HEY LO LO DELAL

Hey lo, lo delal,
Hey lo lo lo lo lo lo lo lo delal.
Bı gavê dıbêjım delal,
Bı saetê dıbêjım delal,
Ezizê ber dılê mın Xeyo, lo lo lo lo lo lo.

De lê lo heyran
W'ezê delalê malê bırêkım,
W'ezê taşteki ji delalê malê ra çêkım,
W'ezê temamê rûnê Xenisan jêra lêkım,
Eger qeyma delalê malê pê neyê
W'ezê cotê memıkan jêra pêşkêşkım.

Hey lo, lo delal... *(Gırêdan)*

De lê lo heyran,
Berika Mêrdinê beriki dûze.
Pozê Qerecdaxa şewıti lı serda xûze.
Nava sıngê mehbûbê mın, evdalê,
Temam ziv û zêr û altûne.

Hey lo, lo delal... *(Gırêdan)*

Moderato

Hey lo, Şê nî, hey lo, Şê nî,
hey lo, Şê nî. hey io, Şê nî.
De tu we re ma la. Şê nî.
hey lo. nî hey lo. Şê nî
De tu we la. Şê ni.
dew_ra we re xê_nî.
Hey lo, Şê ni. hey .lo. Şê_nî
dew re xê ni

HEY LO, ŞÊNÎ

Hey lo, Şênî, hey lo Şênî, hey lo Şênî, hey lo Şênî.
De tu were mala. Şênî, hey lo Şênî, hey lo Şênî.
De tu were mala Şênî, dewra sare were xênî.
Hey lo, Şênî, hey lo Şênî, dewra sare were xênî.

HEY WAX LI MIN

Hey wax lı mın wax
Ev çı dınya ye?
Kurdıstan bindestê dıjmına ye,
Mal û mılkê mın jı xelkê ra maye.

Bax û baxçê mın tevda kani ne,
Dılê mın jı we ax kul û brin e,
Em dawe dıkın, dıbên wın ki ne,
Mexsedê dılan dışewıtine.

Hey wax .... *(Gırêdan)*

Welatê şêrin em te j' bir nakın,
Dest bıdın dest hev bı hev ra bangkın,
Kurdıstana şêrin zû azadkın.

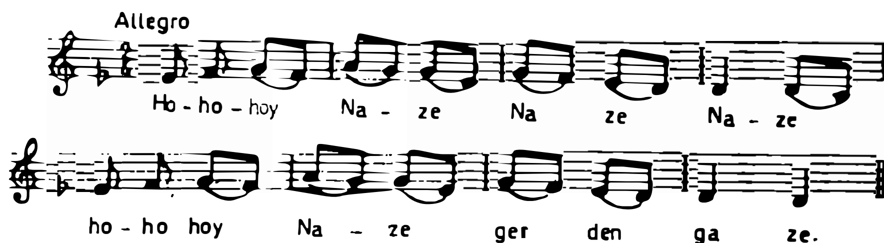
Hey wax .... *(Gırêdan)*

HİNÊ BİNIN

Hınê binın d' teştê kın
Şir û şerbetê çêkın
Kevçi b' kevçi rûn lêkın
Binın l' destê zavê kın
Binın l' serê bûkê kın

Şara bûkê heft reng e
Dayê rabe dereng e
Dawet hate ber deri
Bina bûkê pırr teng e
Bina zavê pırr teng e

Ha dilan dilan dilan
Stran û dilan dilan
Çı bûkeke delal e
Zava bû xwedi mal e.

HO, HO, HOY NAZÊ

Ho, ho, hoy, Nazê, Nazê, Nazê,
Ho, ho, hoy, Nazê gerden gazê.

Ez Nazêva çûne dara,
Ho, ho, hoy, Nazê, Nazê, Nazê

Em p'ev k'elin nol'ila ·ara,
Şîrin, rindê Nazê.

Gerden şûşe gêlazê,
Ho, ho, hoy, Nazê, Nazê, Nazê.

Radimûsim paşê razê,
Şîrin, rindê Nazê.

Ez ne nazim ne nazikim,
Ho, ho, hoy, Nazê, Nazê, Nazê.

Derdê dila ez pepûkim,
Şîrin, rindê Nazê.

HOY CAN

Hoy can, hoy can, hoy canê, hoy canê,
Hoy can, hoy can, hoy canê, Rih'anê.

Hoy canê, e'rdî h'işk bû, hoy canê,
Rih'anê, e'rdî h'işk bû, Rih'anê.

T'ije lê me'r û mişk bû, hoy canê,
T'ije lê me'r û mişk bû, Rih'anê,

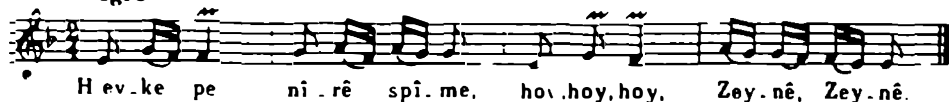
Me qirarkir bi xîret, hoy canê, -
Me qirarkir bi xîret, Rih'anê

Çêkir cewê avdanê, hoy canê,
Çêkir cewê avdanê, Rih'anê

Deşt jî bûne zozane, hoy canê,
Deşt jî bûne zozane, Rih'anê

Bona p'ala, gundyane, hay canê,
Bona p'ala, gundyane, Rih'anê.

Allegro

HOY ZEYNÊ

H' evke penîrê spîme.
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê.

H' evke penîrê spîme.
Kulîlka E' vdile'nyê.

H'mayîla dor cindîme,
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê.

H'imayîla dor cindîme,
Kulîlka E' vdile'nyê.

Xasînga te rûspîme,
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê

Xasînga te rûspîme,
Kulîlka E' vdile'nyê.

H'evke penîrê sorim,
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê.

H'evke penîrê sorim,
Kulîlka E' vdile'nyê.

H'imayîla dor bi dorim,
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê.

H'imayila dor bi dorim,
Kulîlka E' vdile'nyê.

Xasînga te pisporim,
Hoy, hoy, hoy, Zeynê, Zeynê.

Xasînga te pisporim,
Kulîlka E' vdile'nyê.

Andante

HURMÎNE

Hurmîne hîne - mîne,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Hurmîne hîne-mîne
Bi mala min, zerya min.

Kes t'une chabê bîne
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Kes t'une chabê bîne,
Bi mala min, zerya min.

Heyder, şikak revîne,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Heyder, şikak revîne,
Bi mala min, zerya min.

Hurmîne van soqaqa
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Hurmîne van soqaqa
Bi mala min, zerya min.

Wez çûme xana sergirtî
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Wez çûme xana sergirtî
Bi mala min, zerya min.

Girtîng h'ebsê filitî,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Girtîng h'ebsê filitî
Bi mala min, zerya min.

Berx berdane dorê zenga,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Berx berdane dorê zenga.
Bi mala min, zerya min.

Hat fermana şikaka,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Hat fermana şikaka
Bi mala min, zerya min.

Wez çûm xana bi h'izh'izî,
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Wez çûm xana bi h'izh'izî
Bi mala min, zerya min.

Du k'ênara jê derizî
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Du k'ênara jê derizî
Bi mala min, zerya min.

Girtîng h'ebsê da rizî
Lo, lo, lo, lo, bi lo,
Lawko yeman, kurko de can,
Girtîng h'ebsê da rizî,
Bi mala min, zerya min.

INÊ CAN

"Kılam evda ra heval-hogır e,
Kılam hın şewat,hın ji agır e,
Wextê medeyi, kılam guman e,
Wextê eşqi, kılam Xudane,
Kılam merya ra din û iman e,
Kılam merya ra derd û derman e,
Wextê bengiyi, kılam hêsır e,
Wextê dılsari; kılam ağır e,
Ki bê kılam e-Bexçê bê gul e,
Ewi bê iman, ewi bê dıl e."

(Eskerê Boyik)

İRO ROJA REHETİYE

İro roja rehetiye,
Bılıvın em herıne dawetê,
Têkevıne ser govendiyê,
Ha lêxın, lêxın, lêxın.

Têkevıne ser govendiyê
Ha lêxın, lêxın, lêxın.
Bılizın listıka cımetê
Lawıko xırpani lêxın.

Sazbendê me Şero ye,
Ha lêxın, lêxın, lêxın.
Lêxın qeydê heroye.
Lawıko xırpani lêxın.

ÎSKANÊ QASİM

Hay delal, hay delal !
Hay delal Îskano !
Lo tu berxo, tu berano,
Li helanê Zêwê keleka koçera,
Li pêşîya Hesiwê Birahîm, Cemîlê Çeto
û Seîdî Ehmed bûye qere sindyano.
De hay delal, hay delal Îskano lawo !
Bêzê digo, Neîma ! rebenê !
Dilê min rebena xwedê ji êvarde
çima wilo di kewgirî ?
Min bala xwe dayê hewara Rema
û mala Faro û mala Nêsir hat û dibihirî,
Ezê çûme pêşîya Hesiwê Birahîm, axekî nûkemilî
Minê digo, Heso ! lawo ! bi serê bavê xwek'î
te laşe Îskanê me nedîye?
Digo, Bêzê rebenê! here pirsa xwe bike
Ji Cemîlê Çeto, gawirê sorê şewqekirî.
Ezê diçûm û minê digo, Cemîlo lawo!
bi xwekî bi xwedêkî, te laşê Îskanê min nedîye?
Digo, Bêzê rebenê! here pirsa xwe bike
ji Seîdê Ehmed, sê barî xulamê şîretkirî.
Ezê diçûm ê pêşîya Seîdê Ehmed,minê digo:
Seîdo ! kawo ! te laşê Îskano min nedîye?
Digo, Bêzê rebenê ! ezê bi helanê Zêwê diketim,
Minê Îskanê te dîtîye,
Minê digo,lawo ! Îskano ! rabe,
Tu xortekî nestêleyî,destê mi-l te nabe.
Lê Îskanê Qasim bavê Simaîl digo:
Seîdo ! lawo ! dilêm weye, sed carî bi min weye,
Bi serê bavê xwe û te kim ! kuştina min heye
û tucar reva min tuneye.
Minê derbekî tavêtî bejn û bala rextê
eynelîyê û min xerabdikirî pêşanêka meqeskirî.

--

ÎSMAÎLÊ XELÎL

Were were... wer Simaîlo !
De were, were, were, were, xwaro !
Yadê ! Qesra Simaîlê Xelîl di kortê de,
Xwedê xera bikî mala lawê gurî,
Nêrdewan danî û kişya pêde,
Wela li min rebenê, Simaîlê Xelîl
suttin di xewka sibê de.
De were were, were, wer Simaîlo!
De were were, were, xew girano!
Yadê ! remenê ji Talatê heya Sîtê,
Weyla li min rebenê, beri û baran bi kulî tê
De giryê gawir û misilmana bi halê min û
Simaîlê Xelîl tê.
De were were, were, wer Simaîlo!
De were were were, xew girano!
Yadê ! rebenê ! ez û Simaîlê Xelîl,
Li hafa mala li hev rast hatin,
Wele qidûmê min rebenê şikestin,
Çokê min evdalî çûn û hatin,
Wele min û Simaîlê Xelîl bi qozîyên
çava hev axaftin.
De were were, were, wer Simaîlo !
De were were.

JI GERGETÊ

Ji Gergetê, ha ji Gergetê, delal, xezalê,
Ji Gergetê, ha ji Gergetê, delal, delalê,

Qîrîna dîkê qer tê, xezal, xezalê,
Qîrîna dîkê qer tê, delal, delalê,

Şingîna bazinê zer tê, xezal, xezalê
Şingîna bazinê zer tê, delal, delalê.

JI PELÊ DARÊ

Ji pelê darê, lê ji pelê darê
Kirasê Meymo,lê ji pelê darê
Min dirûtî lê par biharê
Kirasê Meymo, ji pelê darê
Sed pîroz bî lê li bejna yarê
Kirasê Meymo, lê ji pelê darê.

Ji pelê ketê, lê ji pelê ketê
Kirasê Meymo, lê ji pelê ketê
Min dirûtî lê ji dawetê
Kirasê Meymo, lê ji pelê ketê
Sed pîroz bî lê li bejna te tê
Kirasê Meymo, lê ji pelê ketê.

Ji pelê gwîzê, lê ji pelê gwîzê
Kirasê Meymo, lê ji pelê gwîzê
Min dirûtî lê par payîzê
Kirasê Meymo, lê ji pelê gwîzê
Sed pîroz bî lê li bejna qîzê
Kirasê Meymo, lê ji pelê gwîzê

Ji pelê bîyê, lê ji pelê bîyê
Kirasê Meymo, lê ji pelê bîyê
Min dirûtî lê bi derzîyê
Kirasê Meymo, lê ji pelê bîyê
Sed pîroz bî lê li te zerîyê
Kirasê Meymo,lê ji pelê bîyê

KANİ KANİ AVSAR KANİ

Kani kani avsar kani,
Malan barkır lı ser dani,
Felek desté xwe berevke,
Me mradê xwe hılnani.

Tê bêy kıngê ku bêm hıngê,
Mala me derıne dıngê,
Kal û kurmê xelkê zewcin,
Ez bı te ve mame kıngê?

Hivê daye hiva bharê,
Şewgê daye gulyê darê,
Xwedî mradê mın û te bıkra,
Mina Şah Smail û Gulizarê.

(Sarız yöresi türkülerinden)

KANİ KANİ RINDÊ KANİ

Kani kani rınde kani
Malan barkır lıser dani
Mı bıteva qewlek dani
Tu pişmani tu dızani

Mere meye mere meye
Ber derime meke reye
Ciran ê me pır qovcine
Diben dilê xwe î lêye

Hatım çûm ku te bıbinim
Dungurçine te bışinim
Te dıdın mı bıra bıdın
Ku tu nedan dırevinim

(Sarız yöresi türkülerinden)

KEÇA KURDAN

Keçê bınêr, çerxa cihan zor gırêdane mêrê zor
Jın çûne pêş, pır dıxwinın, êdi qelem gış çûne jor.
Keçê, em dıxwazın bı mera werın şêwrê
Dılo, em dıxwazın bı mera werın cengê.
Hayê hayê, em keçıkên kurdanın,
Şirın, em şengın, em hêviya merdanın.
Hayê hayê, em kulilkên kurdanın
Derdê nezana ber bend û ser hundanın.
Serê xwe rake keça kurdan, dıl û cıgerêm heliyan.
Ka nıştiman, ka azadi, ka dayıka me sêwiyan ?
Keçê, em dıxwazın bı mera werın şêwrê
Dılo, em dıxwazın bı mera werın cengê.
Hayê hayê, em kaçıkên kurdanın,
Şirın, em şengın, em hêviya merdanın.
Hayê hayê, em kulilkên kurdanın
Derdê nezana ber bend û ser hundanın.
Xwışka delal, jı bo welat gerek mêr û jin tev rabın.
Ki nexwaze; paşverûne, ne perwerın, azad nabın.
Keçê, em dıxwazın bı mera werın şêwrê
Dılo, em dıxwazın bı mera werın cengê.
Hayê hayê, em kaçıkên kurdanın,
Şirın, em şengın, em hêviya merdanın.
Hayê hayê, em kulilkên kurdanın
Derdê nezana ber bend û ser hundanın.

KEÇÊ WERE WERE

Keçê were were nav zebeşan.
Ez heyrana çavê reşan.
Were keçê keçê, ez nexweşım.
Nexweşê çavê reşım.

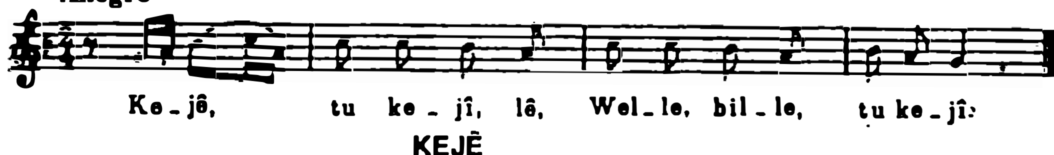
Keçê were were nav kelekan.
Ez heyarana çavê belekan.
Meke keçê keçê, van henekan.
Vere keçê keçê hukımdarê.

Keçê were were nav tıt û nan.
Ez qurbana çav xatûnan.
Agır dayne ser qelûnan.
Vere keçê keçê, hukımdarê.

KEÇ KEÇIKE-KEÇIKE

Keç keçıke keçıke, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keç keçıka mın eve, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Te lı mın gerandi şeve, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Her tım karê mın eve, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keç keçıke keçıke, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keç keçıka elmanı, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Lawık derket ser xani, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keçık jêre av ani, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Lı ber derikê me dani, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Lawıkah lêxıst hılani, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keç keçıke keçıke, lo lo lı mın, lê lê lı te.
Keç keçıke, keçike, derdê lı mın, kula lı lı te.

Allegro

KEJÊ

Kejê, tu kejî, lê
Welle, bille, tu kejî

Çoçê min şkestin, lê,
Xoşik çû mala xwe jî.

Kezebê min şkênand, lê,
Xoşik çû mala xwe jî.

Keja min h'elwandî
Dimsê rûnê h'elandî.

Ç'e' vê bi k'il mayî,
Dilê min jî tewandî.

Gurç'ik gele kir, lê,
Kezab pêra k'ewandî

Kejê, tu kejî,lê,
Welle,bille, tu kejî.

Pişta min şkênand, lê,
Te ez kirim ta û derzî.

Destê hev bigrin, lê,
Dak'evin nav vî rezî.

Kejê, kejîyê, lê,
Xwaya çarde gulîye.

P'orê zêrê zer, lê,
Xwe bir da pişt e'nîyê.

Min û keja xwe,lê,
Ber xanîyê hev û dû dîye.

Kejî, te çi kir, lê,
Xudikê Şemê te xwe kir?

KEMALO

Kemalo,Kemalo, wer wer Kemalo
Min çavê serî xwaro, wer wer Kemalo.

Kemalo bavê me tê, wer wer Kemalo
Reysê cemhûryetê, wer wer Kemalo
Şêxê şerîetê, wer wer Kemalo
Kemal bikêrî me tê, wer wer Kemalo.

Kemal go ez nakim, wer wer Kemalo
Sulhê qebûl nakim, wer wer Kemalo
Şêxan ji vir rakim, wer wer Kemalo
Axa ji vir rakim, wer wer Kemalo.

Kemola rêzane, wer wer Kemalo
İsmeto rêzane, wer wer Kemalo
Çarox girêdane, wer wer Kemalo
Şerîl ser Yewnane, wer wer Kemalo.

KÊNA QIC

Ay, lo dılo, lo dılo,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Ay, lo dılo, lo dılo,
İs,lo dılo,sor gulo.

Kiyan bar kerd şi waran,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Kiyan bar kerd şi waran,
İs, lo dılo,sor gulo.

Ware şar piyer zozani,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Ware şar piyer zozani,
İs, lo dılo,sor gulo.

Warê ma piyer geraji,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Warê ma piyer geraji,
İs, lo dılo,sor gulo.

Hegao pilo hira o,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Hegao pilo hira o,
İs, lo dılo,sor gulo.

Yo hao miyande aw dano,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Yo hao miyande aw dano,
İs, lo dılo,sor gulo.

Manena bakê kênano,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Manena bakê kênano,
İs, lo dılo,sor gulo.

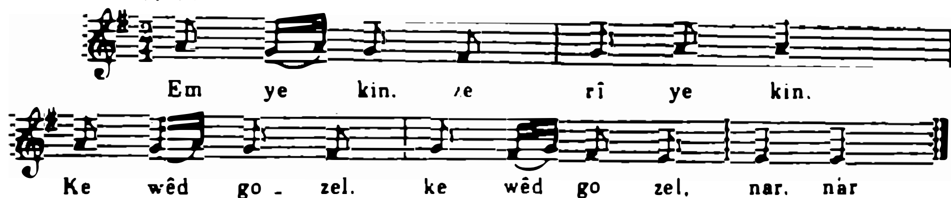
Kêna qıc mı nêdano,
Ay, lo dılo, lo dılo,
Kêna qıc mı nêdano,
İs, lo dılo,sor gulo.

İşallah kêda bımano,
Ay, lo dılo, lo dılo,
İşallah kêda bımano,
İs, lo dılo,sor gulo.

KERÎM LAWO ÇEQİLMAST

Kerîm lawo çeqilmast
Min meyand û nebû mast
Kûçikê Mexmer alast
Bû koçerke birast
Kerîm lawo çeqilmast.

Ez çûme Şam û Heleb
Anîn sê biznê celeb
Yeke kwîr û yeke pîr
A dinê bizna tiştîr
Bûm hemberê mala mîr
Kerîm lawo çeqilmast.

KEWÊD GOZEL

Em yekin, zerî yekin.
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Bax û bostan ç'îç'ekin,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Em cotin, zerî cotin
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Bax û bostan kewotkin,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Em sêne, zerî sêne.
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Bax û bostan hurmêne,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Em çarin, zerî çarin,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Bax û bostan hurmêne
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Em pêncin, zerî pêncin,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

Bax û bostan birincin,
Kewêd gozel, kewêd gozel, nar, nar.

KEZÎZERÊ

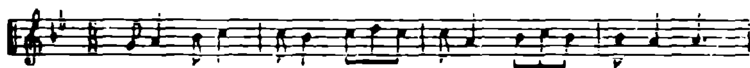
Kezîzerê, Kezîzer
Xulam memkê gilover
Serî sor û binî zer
Mîna berfa zinarê
Sîka dara tim li ser
Mîna sêvên Xelatê
Serî sor û binî zer
Mînane penîrên ter
Min givaşt û av jê her
Tu ji govendê were der
Te ramûsim, cardî her
Te divê her û te divê mer.

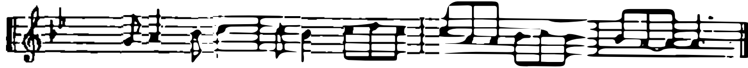
Kezîzerê lewendê
Gewrê, bozê, bilindê
Kevoka nava gundê
Sîng doşek, balîf zendê
Ez ramûsim te rindê
Destê xwe bi destê min de
Tevde herin govendê.

Kezîzerê hithîtî
Li binya mala şemitî
Dawa têqî lewitî
Dilê lêwik şewitî.

Kezîzerîn me çarin
Ner çar jî bi kum û şarin
Hilma memkan em xwarin.

Kezîzerên me şeşin
Her şeş jî bi şarên reşin
Hilma memkan çi xweşin..

KILAMA KORÊ (*)

Ninnım, Ninnım, Ninnayê dılo.
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Ninnım, Ninnım, Ninnayê dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Hat eskerê Korayê, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Hat eskerê Korayê, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Mektûba mın vêrayê, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Mektûba mın pêrayê, dılo,
Çı mıkım malê dunyayê.

Ew mektûba dılan e, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Ew mektûba dılan e, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Ki nexwine poşman e, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Ki nexwine poşman e, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Ninnım qiza melle ye, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Ninnım qiza melle ye, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

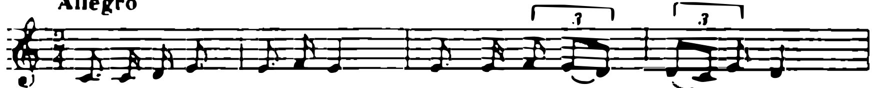
Paşıl tıji xurme ye, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Paşıl tıji xurme ye, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

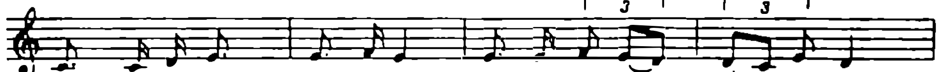
Pışta xwe da derge ye, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Pışta xwe da derge ye, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

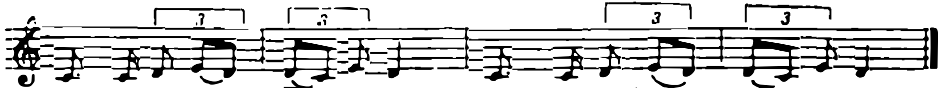
Ninnım qiza Keşiş e, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Ninnım qiza Keşiş e, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Paşıl tıji mewij e, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Paşıl tıji mewij e, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

Pışta xwe da gitêş e, dılo,
Ninnayê dılo, Ninnayê,
Pışta xwe da gitêş e, dılo,
Çı bıkım malê dunyayê.

(X) Yıl 1950. Dönemin Türkiye Başbakanı Adnan Menderes, Türkiye'nin Amerika'ya "yakınlığını" Kore savaşına binlerce asker göndermekle kanıtladı. Bu askerlerin içinde Kürtler de vardı. Derken delikanlılar sevgililerini, erler kadınlarını bırakıp gittiler. Kimi sağlam döndü, kimi sakat, kimisi de hiç dönmedi. Ve analar yavruları, gelinler kocaları, genç kızlar sevgilileri için türküler yaktılar; acılı türküler.

"Kılama Korê" savaşın kaçınılmaz sonucu olan ayrılık hasretinin ve ölüm korkusunun türküsüdür. Türkü, kocası Kore harbine giden Ninnım adlı gelin üzerine söylenmiş.

KİNA MIN

Kina min kinike, lê,
Kina min kinike, wey,
Gava xwe çêdike, lê,
Mala min xirab dike.

Kina min kin nîne, lê,
Kina min kin nîne, wey,
Gava xwe dixemlîne, lê,
Canê min dih'elîne.

Berbûş û Berbûşe, lê
Berbûş û Berbûşe, wey,
Ferfere bi p'ûşe, lê,
Kina min bi dergûşe.

Hêlûn û hêlûne, lê,
Kina min xatûne, wey,
Gava xwe dixemlîne, lê,
Aqilê min diçelqîne.

KINÊ

Kınım, kınım, lê, lê, lê,
Dırêj nebım, lê, lê, lê,
Dırêj nabım, way, way.
Zêrê zer ım, lê, lê, lê,
Xırab nabım, lê, lê, lê,
Xırab nabım,way, way.
Paşa were, lê, lê, lê,
Ber ranabım, lê, lê, lê,
Ber ranabım, way, way.
Pırsê xelkê, lê, lê, lê,
Xırab nabım, lê, lê, lê,
Xırab nabım,way, way.

Ax lê kınê, lê, lê, lê,
Maliya mınê, lê, lê, lê,
Maliya mınê, way, way.
Kın macira, lê, lê, lê,
Deşta Mûşê, lê, lê, lê,
Deşta Mûşê, way, way.
Kın şerbet bû, lê, lê, lê,
Berda şûşê, lê, lê, lê,
Berda şûşê, way, way.
Ez dı ramusım, lê, lê, lê,
Ber dergûşê, lê, lê, lê,
Ber dergûşê, way, way.

KIN IM

Kınîm, kınım, kınım,
Kınkê canê heyran.
Kınım, dırêj nabım,
Kınkê canê heyran.
Zêrım, xırab nabım,
Kınkê canê heyran.
Entaxe, Entaxe,
Kınkê canê heyran.

Şewıti tax bı taxe,
Kınkê canê heyran.
Dergûşe, dergûşe,
Kınkê canê heyran.
Şewıti qevdek pûşe,
Kınkê canê heyran.

KIRASÊ TE

Kirasê te melese,
Hewar lê, lê, hewar lê, lê, hewar lê,
Kirasê te melese,
Can û can, can qurban.

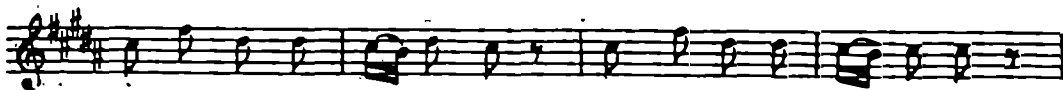
Min dabû ber meqese,
He war lê, lê, hewar lê, lê, hewar lê,
Min dabû ber meqese,
Can û can, can qurban.

Herçî yîarê t'unîne,
He war lê, lê, hewar lê, lê, hewar lê,
Araq xwerî serxweşin,
Can û can, can qurban.

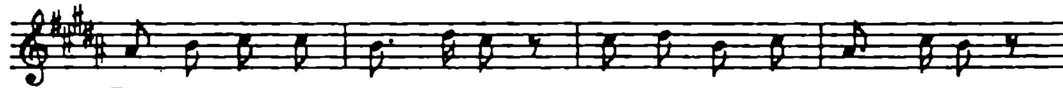
Kirasê te medrûme,
He war lê, lê, hewar lê, lê, hewar lê,
Kirasê te medrûme,
Can û can, can qurban.

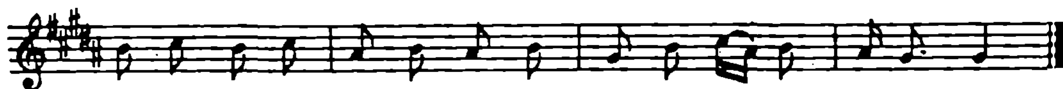
Hûrik hûrik didrûme,
He war lê, lê, hewar lê, lê, hewar lê,
Hûrik hûrik didrûme,
Can û can, can qurban.

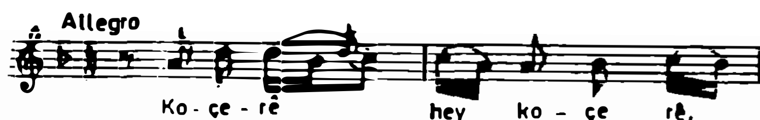

K'OÇERÊ

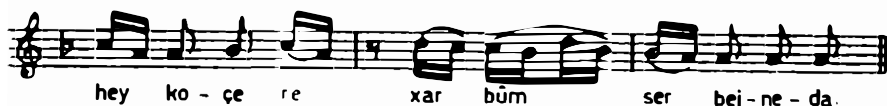
Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.
Eman, eman, k'oçerê,
Min bi xulama k' emberê,
Te bi xulama k' emberê,
Radimûsim gerdenzerê
Radimûsim gerdenzerê
Pişta mala, bênderê,
Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.

Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.
Eman, eman, k'oçerê,
Pişta mala, me bi kewot,
Derê xanya me bi kewot
Mêrkê min wextê here jor,
Mêrkê min wextê were jor,
Qamçî jêra rebene,
Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.

Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.
Eman, eman, k'oçerê,
Min dî li afirê gamêşa,
Te dî li afirê afirê gamêşa,
Dinya min girtû êşe,
Gava ç'e'-vê min lê k'et
Şîşa dilê mi êşya,
Eman, eman, eman,
eman, eman, eman, k'oçerê.

K'OÇERÊ HEY K'OÇERÊ

K'oçerê, hey k'oçerê, Narûnê, Narûnê hoynar,
K'oçerê, hey k'oçerê, xarbûm ser bejnêda.

K'oçerê, ji bêryê tê, Narûnê, Narûnê hoynar,
K'oçerê, ji bêryê tê, xarbûm ser bejnêda.

Nastînim keç'ka bê dê, Narûnê, Narûnê hoynar,
Nastînim keç'ka bê dê, xarbûm ser bejnêda.

Imbara berbi mi tê, Narûnê, Narûnê hoynar,
Imbara berbi mi tê, xarbûm ser bejnêda.

Gava mi dest dida, Narûnê, Narûnê hoynar,
Gava mi dest dida, xarbûm ser bejnêda.

Ling mi dilerizî, Narûnê, Narûnê hoynar,
Ling mi dilerizî, xarbûm ser bejnêda.

K'oçerê, ji bêrya bê av, Narûnê, Narûnê hoynar,
K'oçerê, ji bêrya bê av, xarbûm ser bejnêda.

Imbara bi ser û ç'e'v, Narûnê, Narûnê hoynar,
Imbara bi ser û ç'e'v, xarbûm ser bejnêda.

Nastînim keç'ka bê bav, Narûnê, Narûnê hoynar,
Nastînim keç'ka bê bav, xarbûm ser bejnêda.

KULA DILÊ MIN WELAT

Kula dılê mın welat,
Kesera dılê mın welat.
Tavê avêt rohılat,
Wexta şıxul û xebat.

Welat gellek şirıne,
Mıllet welat dıhebine.
Axa dıl û çirıne,
Xebatê tım pêşta tine.

Kula dılê mın welat,
Kesera dılê mın welat.
Tavê avêt rohılat,
Wexta şıxul û xebat.

Welat deşt û zozane,
Mılletê navda bırane.
Qesr û qonax lê da ne,
Jı boy emrê insane.

Kula dılê mın welat,
Kesera dılê mın welat.
Tavê avêt rohılat,
Wexta şıxul û xebat.

Welatê me zef xwşe,
Şıxul ser rê ye, dımeşe.
Dılê bûka dılgeşe,
Kêfa mın û Keleşe.

Kula dılê mın welat,
Kesera dılê mın welat.
Tavê avêt rohılat,
Wexta şıxul û xebat.

KURDISTANA BI DENGİ ME

Kurdıstana bı dengi me,
Bax û bostan bı rengi me.
Kurdıstana bı dengi me,
Bax û bostan bı rengi me.
Ax şirınê saxi me.
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.
Ax şirınê saxi me.
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.

Şal û şapık libasê mın,
Govend-çepık hunerê mın
Şal û şapık libasê mın,
Govend-çepık hunerê mın
Ne zaniya kêm qetiyê mın,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.
Ne zaniya kêm qetiyê mın,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.

Reşık hat lıqan hêja
Bo azadi xwin rıja.
Reşık hat lıqan hêja
Bo azadi xwin rıja.
Maldaran ji ber xwe revand,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.
Maldaran ji ber xwe revand,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.

Gelê kurd em şiyarbın
Riya Azadi karbın.
Gelê kurd em şiyarbın
Riya Azadi karbın.
Roja Welat bawerbın,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.
Roja Welat bawerbın,
Mılletê kurd, mılletê kurd,
mılletê kurd.

KURDİSTAN IM KA

Bax û bıstan ım ka,
Ax gulistan ım ka,
Dıjmın tev gırtın ax,
Ax Kurdıstan -ım ka !

Em anin cihan wê,
Em kırın insan wê
Lê me zû ew berda,
Ax Kurdıstan -ım ka !

Gest û seyran -ım çûn,
Heyran xan-ım çûn.
Çavêm lı xurbet ma,
Ax Kurdıstan -ım ka !

Guh nadım ê çû do,
Şev dıçi zû, tê ro.
Te jı bir nakım na, na, na;
Ax Kurdıstan -ım ka !

Mın ceger tev bû xwin,
Bê xwendın û zanin,
Bê tac û bê Kesra,
Ax Kurdıstan -ım ka!

(Cigerxwin)

KURDISTAN WELATÊ ME

Kurdıstan welatê me,
Her bıji Kurdıstan !
Şirıne ber dılê me,
Her bıji Kurdıstan !

Kurdıstan welatê me,
Her bıji Kurdıstan !
Lenin e serokê me,
Her bıji Kurdıstan !

Kurdıstana şirıne,
Her bıji Kurdıstan !
Temam mêrg û kanine,
Her bıji Kurdıstan !

Çavê dıjmın derine
Her bıji Kurdıstan !
Heqê xwe jı wan bıstine
Her bıji Kurdıstan !

Kurdıstana rengine,
Her bıji Kurdıstan !
Azadi ji mera mızgine,
Her bıji Kurdıstan !

LAVIJÊ BOTAN

Çiyayên bilind xalî nabin,
Ji mijê, ji moranê,
Kevîyen biçûk pala xwe didanê,
Qentarê kul û xeman birêket,
Lê ê şahîyan li nêvê rê gihanê..

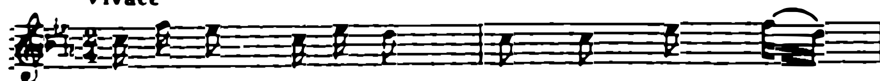
Şavên çiriyan dirêjin,
Xewa min nayê,
Bist û pêwir bilind bûne,
Qurix li min hate qayê,
Xwedê birînên kurilavêjê
min kûrin derman li wan nayê.

Ezê li dîwanê fikirîm,
Dîwan ne temame,
Qehweçî qehwê digerênî
Bi fincan û came,
Eze çavên xwe digerênim,
Herwekû bûye Misr û Şame.

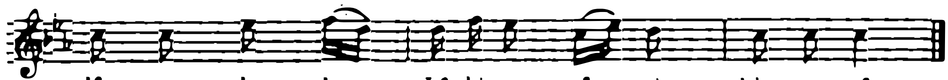
Dilo kovandaro !
Emê pîr bûne û tu pîr nabî.

Dilo minê divên tivingeke berwec,
Čotek dermanê du aşivan bihevre dayê,
Wextê serê min diçî ser sitehrikê,
Ji min weye nêrîyê pezkêvîye,
Lê çawa dibezimê, Evdalê gulî berdayî.

Lo dilo kovandaro !
Emê pîr bûne û tu pîr nabî.

LÊ BI CANÊ

Lê bi can, lê bi can,
lê wer, lo, lo,
Lê bi can, lê bi can, lê
Lê bi can, lê bi can,
lê wer, lo, lo,
Lê bi canê, min h'eyranê.

Bejna te bi rih' ane, lê,
Lê bi can, lê bi canê, lê
Bejna te bi rih' ane, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

E'nya te meydane, lê.
Lê bi can, lê bi canê, lê
E'nya te meydane, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

Devê te dik'ane,lê,
Lê bi can, lê bi canê, lê
Devê te dik'ane, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

Diranê te mircane, lê,
Lê bi can, lê bi canê, lê
Diranê te mircane, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

Dilê min k'ete, lê,
Lê bi can, lê bi canê, lê
Dilê min k'ete, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

Dilê qîza xelqêye, lê,
Lê bi can, lê bi canê, lê
Dilê qîza xelqêye, lê,
Lê bi canê, min h'eyranê.

LÊ BI HOLÊ

Lê bı holê, lê lê bı holê, lê lê bı holê,
Lê bı holê, lê lê bı holê, sefil bûkê.

Xaniyê axê bıçûke, lê lê bı holê,
Istûna navay hêlûge, sefil bûkê.

Jê derket cotek bûke, lê lê bı holê,
Derdêm ewa bıçûke, sefil bûkê.

Lê bı holê, lê lê bı holê, lê lê bı holê,
Lê bı holê, lê lê bı holê, sefil bûkê.

Jê derket cotek qize, lê lê bı holê,
Derdêm ewa mezıne, sefil bûkê.

LÊ CANÊ

Lê canê, canê, canê, cana min
Qirik tije mircanê Cana min
Sorgulê bel û banê, Canê lê
Şîn bû li Aşê Hecîko cana min
Li ser dika Şabanê,canê lê

Doşeke ji bo razanê, Canê lê.
Balîfe ji bo paldanê cana min
Rû kul bû ji ramûsanê, Canê lê
Sing kul bûye ji tevdanê, Canê lê.

Min dî li gir fitilî, Cana min
Bi tena xeftanê gulî, lê Canê
Li serî Şara Mûsilî lê Canê
Gulkê şarê giran bûn, Cana min
Li kêlekê edilî Cana min
Çarik li bejnê herbilî lê Canê
Neynik danî xemilî Cana min
Kulên te pir giranin, Canê lê
Şax dane ser vî dilî, Cana min
Xwezî min gewra xwe bidîte, Cana min
Li ser kewna ewilî, Canê lê, Canê lê...

LÊ CANÊ

Lê canê, lê canê, lê can hey can.
Lo gelo zeriyam tê ji mala kê?

Tak rihanan lê, lı van kortan,
Şax davê tê, lê gêliyê Botan
Hesp û tıfing lê, şanê xortan.

Tak rihanan lê, lı van sûkan,
Şax davê, tê lê gêliyê Çûkan,
Şar û gulık lê, rewşa bûkan.

Tak rihanan lê, lı van rêzan,
Şax davê tê, lê gêliyê Hezan,
Kêr û kem lê,rewşa qizan.

Lé canê, lê canê, lê can hey can.
Lo gelo zerlyam tê ji konê kê?

LÊ DINÊ

Tu mıraza xortani, lê dinê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.
Tu mıraza xortani, lê dinê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.

Gerden slsê, por mırcan, lê dlnê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.
Gerden sisê, por mırcan, lê dinê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.

Tu êmişa cêba xortani, lê dinê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.
Tu êmişa cêba xortanl, lê dlnê,
Lê lê dinê, lê dinê, tew dinê.

LÊ DOTMAM

Xeber hate mın lê, ser eşqa dıl,
Eywax gul bû evindara bılbıl.
Azadar bûm lı ser evina dıl,
Eywax gul bû evindara bılbıl.

Bılbıl xeman qet nakşine jı gul.
Bılbıl xeman qet nakşine jı gul.

Lê dotmam, lê dotmam, lê rû reşê
Lê dotmam, lê dotmam,w'em rê reşê.
Lê dotmam, lê dotmam, lê dotmamê
Lê dotmam, lê dotmam, lê dotmamê,
Delalâ evindara pısmamê,
Zeriyê evindara pısmamê.

Dotmam dayıka me tev nıştimane,
Dıqiri û dızgazi l' ber destane.
Wê çawa bê sebra me kurdane,
Wê çawa bê sebra me kurdane.

Lê dotmam *(Gıredan)*

Dotmam tu pır xweşi lı ba Şıvan,
Lê nıştiman nadım hezar dılan.
Bo azadi dıbêm, canêm qurban,
Bo rızgari dıbêm, axa goran.

Lê dotmam *(Gıredan)*

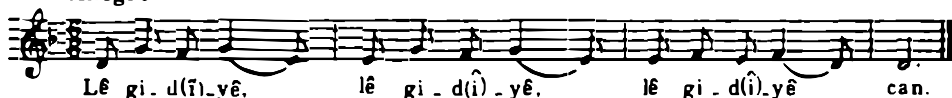
LÊ GEWRÊ

Kanya hêlê li mêrgêwo
Lê, lê, lê lêlê lê gewrê
Lêlë, lêlê, lê gewrê.

Kanya hêlê li mêrgêwo
Xulam sê biskê şêwo
Berdan alîkê bêwo
Mi-l eslê gewrê pirsî
Gewrê bi esil ji Golê wo

Ezê gewrê birevînim
Xwe bavêjim sitewrê wo
Hay lê lê ....
De lê lê lê lê gewrê.

Kanya hêlê li Mezreqa
Lêlê, lêlê, lêlê
lêlê, lêlê, lê gewrê
Kanya hêlê li Mezreqa
Enîya gewrê mi-b deqa
Enîya gewrê birevînim
Xwe bavêjin senceqa
Hay lê lê....
De lê lê lê lê gewrê.

LÊ GIDYÊ

Lê gidyê, lê gidyê, lê gidyê can,
Lê gidyê, lê gidyê, lê k'awê can,
Gerden şûşê t'or mircan.
Lê gidyê, lê gidyê, lê gidyê can,
Gerden şûşê t'or mircan.

Lê gidyê, lê gidyê, lê k'awê can,
Gidya mine qîzîne,
Lê gidyê, lê gidyê, lê gidyê can,
Gidya mine qîzîne,
Lê gidyê, lê gidyê, lê k'awê can.

LÊ LÊ BEJNÊ

Ez û bejnê berhev ketın,
Lê lê bejnê, lê lê bejnê.

Ez û bejnê berhev ketın,
Dev û dıran şekırê Şamê.

Rastê dosta xırab hatım,
Lê lê bejnê, lê lê bejnê.

Rastê dosta xırab hatım,
Dev û dıran şekırê Şamê.

Bılınd fıriyam, nızım ketım,
Lê lê bejnê, lê lê bejnê.

Bılınd fıriyam, nızım ketım,
Dev û dıran şekırê Şamê.

LÊLÊ KİNÊ

Lêlê kinê lê, lê, mala minê way way

Ez ne kinim lê, lê, pel dirêjim way way
Tak rihana lê, lê, pel dirêjim way way
Aqlê xortan lê, lê, ez tavêjim way way.

Ez ne kinim lê, lê, ne kinikim way way
Tak rihana lê, lê, pel hûrikim way way
Aqlê xortan lê, lê, sivik dikim way way.

Weyla kinê lê, lê, mala minê way way...

LÊ LÊ RUHÊ

Lê lê ruhê, ruhê mın i,
Tu şırigê emrê mın i,
Tu jınıka mala mın i, emrê mın.
Tu şırigê emrê mın i,
Tu jınıka mala mın i, emrê mın.
Bı şev, bı roj ez xew nakım
Jı eyb û şerman ez heyakım, ruhê mın.
Lê lê ruhê, ruhê mın i,
Avê bine ez ji ti me,
Çıma dıbihisi ez bırçi me, ruhê mın.

Lê lê ruhê, ruhê mın i,
Tu kevoka ser hêlinê,
Kela-kela vê havinê, ruhê mın.
Lê lê ruhê wê şırıne,
Eşqa dılan dıl xewine,
Xewên gıran dırevine.
Xewên şevan lı mın hesrete,
Car razaye rehm û bete,
Derdê dılan ne rehete.

LÊ, LÊ, WASÊ

Lê, lê Wasê, lê, lê, lê, Wasînaê, wey, wey,
Te, p' orsorê, lê,lê, lê, h'ine dayê,wey, wey,
T' eşîrêsê, lê, lê, lê. çûre,wey,wey.
Mala Wasê, lê, lê, lê, mala wêda,wey wey,
Wez radimûsim, lê, lê, lê, ji mala bavê, wey, wey.

LÊ MEYRO, MEYREMÊ

Erdik bi dare lê Meyro, Meyremê
Erdik bi dare, li erdikê rûmenê.
Gur tê bixare, lê Meyro, Meyramê
Gur tê bixare, li erdikê rûmenê
Çavê wî l'kare, lê Meyro, Meyremê
Çavê wî l'kare, li erdikê rûmenê
Erdik bi erxe lê Meyro, Meyremê
Erdik bi erxe, li erdikê rûmenê.
Gur tê bi çerxe, lê Meyro, Meyramê
Gur tê bi çerxe, li erdikê rûmenê
Çavê wî l'berxe, lê Meyro, Meyremê
Çavê wî l'berxe, li erdikê rûmenê
Erdik bi nîske lê Meyro, Meyremê
Erdik bi nîske, li erdikê rûmenê.
Gur tê bi tîske, lê Meyro, Meyramê
Gur tê bi tîske, li erdikê rûmenê
Çavê wî l'gîske, lê Meyro, Meyremê
Çavê wî l'gîske, li erdikê rûmenê
Erdik bi geze lê Meyro, Meyremê
Erdik bi geze, li erdikê rûmenê.
Gur tê bi leze, lê Meyro, Meyremê
Gur tê bi leze, li erdikê rûmenê
Çavê wî l'peze, lê Meyro, Meyremê
Çavê wî l'peze, li erdikê rûmenê

LÊ NAZÊ, NAZÊ NAZÊ

Nazê, navê du dîloka ye: Yek ji ber Paleyê re tê gotin û yek ji, di Bêlotê de tê gotin.

(Naza Palevanan)

Lê Nazê, Nazê, Nazê
Şêrînê gerden gazê
Xwezya bi kesê te bixwaze
Yê di ber sînga te-d razê.

Navê naza min Fatê
Kember zîvê toqatê
Mala paşê nava bî
Esker anî bi qatê.

Navê naza min Sîsê
Kember kete ser kîsê
Mala paşê nava bî
Esker anî ji Bedlîsê.

LÊ NAZÊ! NAZÊ

Lê nazê, nazê, lê naza min!
Şêrînê gerdengazê delala min!
Xwezî bir kesê te bixwazê, lê naza min!
Ê d'ber sînga te'd razê,delala min!

Du çiya li Elmokê hene lê naza min!
Şîşe û Mengene ne delala min!
Zozanêd zeryên me ne, lê naza min!
Zozanêd zeryên me ne delala min!

Du çiya li Elmokê bilindin, lê naza min!
Şîşe û Mengene bilindin lê naza min!
Zozanêd zeryên gundin, delala min!

Lê nazê, nazê, nazê lê naza min!
Garden şûşa şîrazê delala min!

LË NAZO NAZÊLİÊ

Lê Nazo nazêlîe,
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo nazêlîe,

Lê Nazo nazêlîe,
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo, sebrê dilan.

Lê Nazo, sebrê dilan.
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo, nazêlîe,

Ç'e'v reşê kanîê kila
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo, sebrê dilan.

Kih'êlê e'rebîê,
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo, sebrê dilan.

Gundû cînar çi ji mene,
Lê Nazo, lê Nazo,
Lê Nazo, sebrê dilan.

Tu bı dev-i tu na zı ki Ley la Ley la
Ke ça Kur da çı qa rın d-i Ley la Ley la SAZ - - Ley la
Ley la Ley la Ley la Ley la bı har- e dı lê - - mın za re zar - e
2.
Ley la Ley la e var - e dı lê mın za re zar - e
Ley la Ley la ê var e lev ya te me de ver - e

LEYLA

Tu bı dev i tu nazık i Leyle Leyla
Keça Kurda çıqa rınd i Leyla Leyla
Leyla Leyla Leyla
Leyla Leyla bhar e, dilé mın zarezar e.
Leyla Leyla êvar e, lêvya te me de were
Leyla Leyla bhar e, dilé mın zarezar e.

Tu kulilka çiyayê Kurdan Leyla Leyla
Tu dermanê dılê xortan Leyla Leyla...

LEYLA

Mi bihîstê t nexweşî, Leyla,
Çi bikim bextê min t'im reşe, Leyla,
Dilê min her dedr û kule, Leyla
Carekê nebûye geşe.

Delala min, tu p'ir başî, Leyla,
Tu mînanî sêva geşî, Leyla
Derdê dila ez h'elyam, Leyla,
Tê gilyê xwe ji mira bêjî.

Hêsttir ji ç'e'vê min têne xarê, Leyla
Wek xulxula ava baharê, Leyla,
H'alê min te kir bêxewê, Leyla,
Ç'e'wê min ji boy te şyarin.

H'alê min eve, ez bi girî, Leyla
Çima dilo, tu bê sebrî, Leyla
Ew bîna te ez h'elandim, Leyla,
K'a sozê te, h'eya k'engê.

Mi bihîstî tu nexweşî, Leyla,
Çi bikim bextê min t'im reşe, Leyla,
Dilê min her derd û kule, Leyla,
Carekê nebûye geşe.

LÊ NÛRÊ

Lê Nûrê, Nûrê, Nûrê, lêlê Nûrê,
Lê Nûrê, Nûrê, Nûrê, heyla Nûrê,
Biçûkê, bê qisûrê lêlê Nûrê
Biçûkê, bê qisûrê hay lê Nûrê

Porsorê, gulî hûrê lêlê Nûrê,
Porsorê, gulî hûrê hay lê Nûrê,
Qîza şêxê Bizgûrê lêlê Nûrê,.
Qîza şêxê Bizgûrê hay lê Nûrê,

LEYLANÊ

Leylanê, ho bi Leylanê, ho bi Leylanê
Leylanê, ho bi Leylanê, rih û canê

Leylanê çima, çima, ho bi Leylanê
Leylanê çima, çima, sîng dermanê.

Halhala li nav geneka ho bi Leylanê
Halhala li nav genima sîng dermanê.

Fincana li dest hakima ho bi Leylanê
Fincana li dest hakima sîng dermanê.

Leylanê wesa,wesa ho bi Leylanê
Halhala li nav garisa sîng dermanî.

Fincana li dest fêrisa ho bi Leylanê
Fincana li dest fêrisa sîng dermanê.

LEYLO, LEYLO!

Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.

Leylo tê ji kanîya bi şirike
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Destek cêre, yek şerbike
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Te xerabkir mala lêwike
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Leylo tê ji kanîya jorîna
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Destek cêre, yek misîne
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Te xerabkir mala lêwîne
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Leylo tê ji kanîya nav rezo
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Lêv şêrînê dims û gezo
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.
Mêr şindole, evdal ezo
Leylo, Leylo, Leylo, Leylo !
Leylo, Leylo xanimê canê.

LI BAXEMİN BU ZIWISTAN

Lı baxemin bu zıwıstan
Hey dilberê te gulistan
Hey dilberê te gulistan
Çelmisi gul bax û bostan
Weran ezim malem xırap

Hey dilberê qe menale
Feqi'ye Teyra edi kale
Nexweşe pir pır bıhale

Tı hım gule hım rehane
Tı hım derde hım dermane
Tı hım derde hım dermane
Hım hakime hım lokmane
Weran ezim malim xirap

Hey dilberê qe menale
Feqi'ye Teyra edi kale
Nexweşe pir pır bıhale

Sıpaj nawe tera tene
Xalek'j xala ax gerdene
Xalek'j xala ax gerdene
Te birkirim tedan bine
Weran ezim malim xırap

Hey dilberê qe menale
Feqi'ye Teyra edi kale
Nexweşe pir pır bıhale

Wey dilberê te tu zani
Qulilk webu çiya û bani
Qulilk webu çiya û bani
Bılbıl pırskır Faqi kani
Weran ezim malim xırap

Andante

Wey. ma-lî. no. we-zê çe wa bi-kim.

xwe vî di- lî, Li min, li min,

xwe ji vî di- lî. Gun dî. ma lî no k'a-. wa k'u-

-bar no na stê ra kev-ran qi rê. E-man. pêş-ya hî-vê.

di mil Li min, li min.

li min, li min. di-mil lî

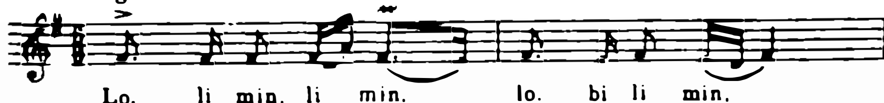
LI MIN-LI MIN

Wey, malîno, wezê çewa bikim, xwe vî dilî.
Li min, li min, xwe ji vî dilî.
Gundî, malîno k'awa k'ubar nona stêra kevran qirê.
Eman, pêşya hîvê dimilmilî.
Li min, li min, Li min, li min, dimilmilî.

Ax malîno, k'awa min yeke sore, spîye xûnşîrîne,
Li min, li min, xûnşîrîne.
Ay de min go, morî mircanê zenda zerda sor sipîne,
Li min, li min, sor spîne,
Gundî, malîno, de bira kes paşî k'awa gozel nebên,
Em nazikin, em cindîne.

Ax malîno, k'awa min yeke ne kine, ne dirêje,
Li min, li min, ne dirêje,
Gundî, malîno, mîna ta rih'ana
Ser sûra Dîyarbek'irêra şax bavêje,
Li min, ll min, şax bavêje,

Ay lê dînê, de tu were ramûsanekê min k'eremke,
Bira şindo rûnê xwêra bêje,
Li min, li min dînê,
Wey lê dînê, wezê navê te nizanim, dibêjim Hewê,
Li min, li min, dibêjim Hewê,
De dibê vê sibê mîrat'ê bilbilê, dixûnê sî û sê zimana,
Li min, li min, zimanê kewê,
Wê t'evê, dike zimanê kewe,
Wey gundîno, welle, bille t'ucara t'erka vê rindê,
Ç'e'v biruyê belek, vê bedêwê nakin h'eya roja vê mirinê,
Li min li min, li min.

LO, LI MIN

Lo, li min, li min, lo, bi li min,
Lo, li min, li min, wey, li min,
Bav keç'ikê nade min,
Lo, limin, li min, wey, li min.

Wê bi çawa bi halê min,
Lo, li min, li min, wey, li min,
Keç'ikê Cercerîsê,
Lo, li min, li min, wey, li min.

K'imber zêrê T'ilbîsê,
Lo, li min, li min, wey, li min,
Radimûsim navê bi Sîsê,
Lo, li min, li min, wey, li min.

Keç'ikê Camûşvanê,
Lo, li min, li min, wey, limin,
K'imber zêrê Rewanê,
Lo, li min, li min, wey, li min.

Radimûsim navê bi Anê,
Lo, li min, li min, wey, li min,
Keç'ikê K'orbilaxê,
Lo, li min, li min, wey, li min.

Ba lêdixe, baê Axbilaxê,
Lo, li min, li min, wey, li min,
Radimûsim te qazaxê,
Lo, li min, li min, wey, li min.

LORİ - LORİ

Lori, lori, lori, lori,
Canêm heyran, malêm gori.
Ew ref-refê çûk û mûkan,
Ew xopanê çûk û mûkan.
Hêlin çêkır serkê qûçan.
Hêlin çêkır serkê qûçan.
Em dê herne tev Dêrsımê;
Ew mekanê zar û zêçan.
Lori, lori, lori, lori,
Canêm heyran, malêm gori.
Ew ref-refê qaz û mazan,
Ew xopanê qaz û mazan.
Hêlin çêkır serkê gazan.
Hêlın çêkır serkê gazan.
Em dê herne Diyarbekır;
Ew mekanê xal û xwarzan.
Lori, lori, lori, lori,
Canêm heyran, malêm gori.

LORKÊ

Lorkê, lorkê, lorkê, lorkê,
Xanımê lorkê.
Lorkê, lorkê, lorkê, lorkê,
Delalê lorkê.
Kêrê bine penir hûrkel
Xanımê lorkê.
Mın qurbana guliyê sor kel
Delalê lorkê.
Çûme mala apê Eli,
Xanımê lorkê.
Dani ber mın nan û qeli,
Delalê lorkê.
Çûme mala apê Mıstê,
Xanımê lorkê.
Dani ber mın kılola pıstê,
Delalê lorkê.
Lorkê, lorkê, lorkê, lorkê,
Xanımê lorkê.
Lorkê, lorkê, lorkê, lorkê,
Delalê lorkê.

LO ŞIVANO

Lo şivano lolo şivano
Dil bi kulo bi kovano
Serê dostê bi qurbano

Navê şivanê min Elî ye
Pez berda dora gelî ye
Keç dosta lawkê gundî ye

Navê şivanê min Emere
Pez berdaye dor mexere
Dost qurba, lawkê esmere

Lo şivano lolo şivano
Dil bi kulo bi kovano
Serê dostê bi qurbano

Lolo şivano,pez hêrhêr ke
Serî nêrî ser berjêr ke
Dost xeyîdye xwedê xêrke.

Lo şivano, lolo şivano
Dil bi kulo, bi kovano
Serê dostê bi heyrano.

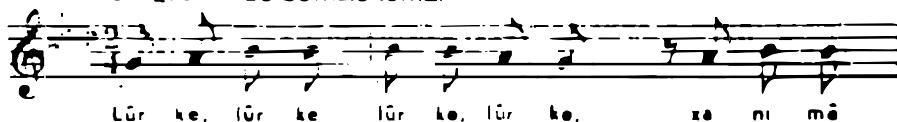
LÛRKA-LÛRKA

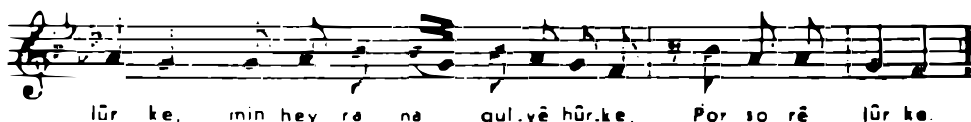
Lorka, lorka, lorka, lorka
Lê xatûnê lorka
Mi- b xulama gulyê sorka
Lê bêmalê lorka.

Çûme mala Hemê Heso
Lê Xatûnê lorka
Liber min danîn nan û gezo
Lê Xatûnê lorka
Navê qîza malê Erzo
Lê bêmalê lorka.

Çûme mala Hemê Elî
Lê Xatûnê lorka
Liber min danîn nan û qelî
Lê bêmalê lorka.

Allegro

LÛRKE-LÛRKE

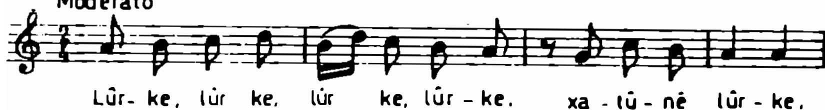
Lûrke, lûrke, lûrke, lûrke, xanimê lûrke
Min h'eyrana gulyê hûrke, Porsorê lûrke,

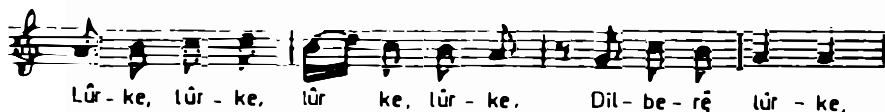
Kêrê bîne penîr hûrke, xanimê lûrke
Min h'eyrana gulyê hûrke, Porsorê lûrke,

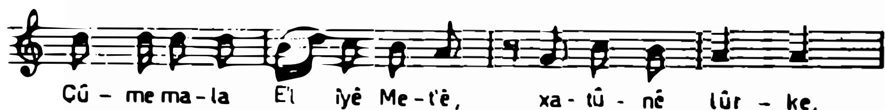
Çûme mala Hamîde Dişo, xanimê lûrke
Danî ber min nan û tirşo, P'orsorê lûrke

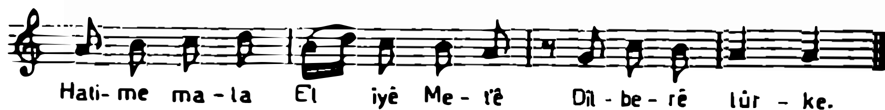
Çûme mala E'lîê Kalê, xanimê lûrke
Denî ber min qelîyê sêlê, P'orsorê lûrke

Çûme mala xalê Bek'ir, xanimê lûrke
Danî ber min h'eft p'ut şekir, P'orsorê lûrke

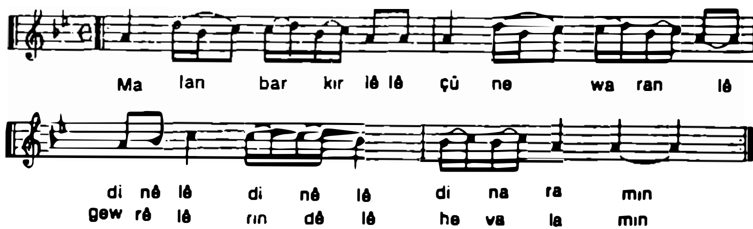
LÛRKE, LÛRKE
XATÛNÊ, LÛRKE

Lûrke, lûrke, lûrke, lûrke, xatûnê, lûrke,
Lûrke, lûrke, lûrke, lûrke, Dîlberê, lûrke,
Çûme mala E'lîyê Met'ê xatûnê, lûrke,
Hatime mala E'lîyê Met'ê Dîlberê, lûrke.

Danî ber min goştê betê, xatûnê, lûrke,
Danî ber min goştê betê, Dîlberê, lûrke,
Min h'eram be vê de'watê xatûnê, lûrke,
Min h'eram be vê de'watê Dîlberê, lûrke.

Çûme mala E'lîyê Bek'ir xatûnê, lûrke,
Hatime mala E'lîyê Bek'ir Dîlberê, lûrke.
Danî ber min şîr û şekir, xatûnê, lûrke,
Ew h'eram be min te'm nekir, Dîlberê, lûrke.

Çûme mala E'lîyê Besê xatûnê, lûrke,
Hatime mala E'lîyê Besê Dîlberê, lûrke.
Danî ber min nanê p'arsê, xatûnê, lûrke,
Ew h'eram be nekir bésê, Dîlberê, lûrke.

MALAN BAR KIR (*)

Malan bar kır lê,lê, çûne waran lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Malan bar kır lê, lê, çûne waran lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Sebi mame lê, lê, ber diwaran lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Sebi mame lê, lê, ber diwaran lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Goştîm xwarın lê, lê, mışk û maran lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Goştîm xwarın lê, lê, mışk û maran lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Ez kew nebûm lê, lê, qefes kırım lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Ez kew nebûm lê, lê, qefes kırım lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Ez hırç nebûm lê, lê, kedi kırım lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Ez hırç nebûm lê, lê, kedi kırım lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Ez din nebûm lê, lê, te ez din kırım lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın,
Ez din nebûm lê, lê, te ez din kırım lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

MALAN BARKIR

Malan barkır lê, lê, çûne waran lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın.
Goştê me xwar lê, lê, mışk û maran lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Ez din nebûm lê, lê, te ez din kırım lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın.
Ez hurç nebûm lê, lê, hula kırım lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Ez kew nebûm lê lê, kedi kırım lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın.
Paşla xweda lê lê, xwedi kırım lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

Deriyê muxtar lê lê, bı mıfteye lê,
Dinê lê, dinê lê, dinara mın.
Keça mùxtar lê lê, ne lı male lê,
Gewrê lê, rındê lê, hevala mın.

(*)1925 Şeyh Sait isyanından sonra, Kemalist yönetim tarafından 10 Haziran 1927 tarihli ve 1097 sayılı İskan Kanunu ile isyan bölgesi Kürtlerinin bir kısmı Anadolu içlerine doğru sürgün edilir. "Malan Bar Kır" türküsü, sürgüne gönderilenlerden geriye kalanların acı, çaresiz ve ümitsiz durumlarını hüzünle dile getiren bir türküdür.

MAL ME DANÎN WARÊ BERFÊ

Mal me danîn warê berfê
Lê, lê, keç'ikê,
Mal me danîn warê berfê
La bedewê, rindikê.

De'wat gerya zurnê,defê,
Lê, lê, keç'ikê,
Govend gerya zurnê, defê
La bedewê, rindikê.

Te ç'e'vreşê, sîng sedefê,
Lê, lê, keç'ikê,
Te ç'e'vreşê, sîng sedefê,
La bedewê, rindikê.

De'wat gerya vê havînê
Lê, lê, keç'ikê,
Govend gerya vê havînê
La bedewê, rindikê.

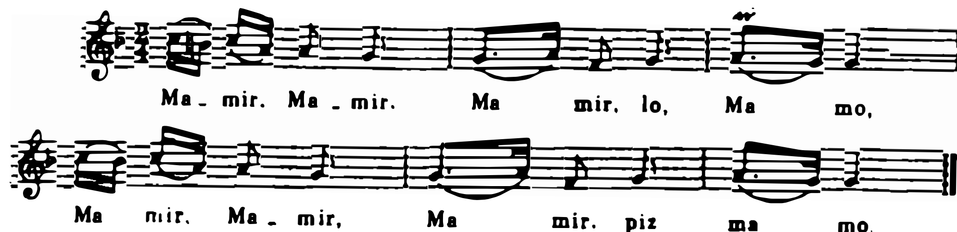
Xew xaş bûne nav nivînê,
Lê, lê, keç'ikê,
Xew xaş bûne nav nivînê,
La bedewê, rindikê.

Te bi nazikê, nazelînê,
Lê, lê, keç'ikê,
Te bi nazikê, nazelînê,
La bedewê, rindikê.

MAMÎRO

Mamîr, Mamîr, Mamîr, Mamîro,
Mamîr, Mamîr, Mamîr, wezîro
Mamîr ji çîyê tê Mamîro
Bîna gula jê tê wezîro.

Xelkê dosta te bir Mamîro
Xwelî li serê te kir wezîro
Hespî qer li meydanê Mamîro
Sor bûye ji xwêdanê wezîro.

MAMO

Mamir, Mamir, Mamir, lo, Mamo,
Mamir, Mamir, Mamir, pizmamo.

Ava ji ç'îyê tê, lo, Mamo,
Ava ji ç'îyê tê, lo, kurmalo,

Nav gul û nêrgiza tê, lo, Mamo,
Nav gul û nêrgiza tê, pizmamo.

Bîna yara jê tê,lo, Mamo,
Bîna yara jê tê,lo, kurmalo.

Ava ji gêdûkê, lo, Mamo,
Ava ji gêdûkê, pizmamo.

Hêlûna ser ç'ûkê, lo, Mamo,
Hêlûna ser ç'ûkê, kurmalo.

Jê tê bîna bûkê, lo Mamo,
Jê tê bîna bûkê, pizmamo.

Xelqê yara te bir, lo Mamo,
Xelqê yara te bir, pizmamo.

Xelqê xasînga te bir, lo, Mamo,
Xelqê xasînga te bir, kurmalo.

MAMÛRO

Mamûr, mamûr, mamûra
Ketme kodê tenbûra
Ketme oda maqûla
Ketme devê sakûla
Yadê gidî li mamûra.
Mamûr hat û tirtirî
Li Metîna engirî
Xwedyê cezma çekurî
Eger cezma te qetya
Tê yeke dî bi çibkirî
Hûr û biçûkê te birî
Li gulka kumê te birî
Delîl dayê li mamûra.

Mamûr hatî ji Terê
Xwendî qoçana kerê
Mamûra li bextê te me
Kerê-m mexe defterê
Yadê gidî li mamûra.
Mamûr hati ji Xirbika
Deftera kera ve ka
Terya kerê Xeliko
Di qoşa jîna xwe veka
Delîl dayê li mamûra.

MEMO

Memmır, memmır, Memo,
Lo Memo, lo Memo,
Memmır, memmır, Memo,
Lo Memo, lo Memo,

Xelkê jina te bır,
Lo Memo, lo Memo,
Xelkê jina te bır,
Lo Memo, pısmamo.

Xweli lı serê te kır,
Lo Memo, lo Memo,
Xweli lı serê te kır,
Lo Memo, pısmamo.

Baxçê Memo rezi,
Lo Memo, lo Memo,
Baxçê Memo rezi,
Lo Memo, pısmamo.

Bın da marê tevızi,
Lo Memo, lo Memo,
Bın da marê tevızi,
Lo Memo, pısmamo.

Mın tırs e te bıgezi,
Lo Memo, lo Memo,
Mın tırs e te bıgezi,
Lo Memo, pısmamo.

Baxçê Memo tıri,
Lo Memo, lo Memo,
Baxçê Memo tıri,
Lo Memo, pısmamo.

Bın da marê mıri
Lo Memo, lo Memo,
Bın da marê mıri
Lo Memo, pısmamo.

Mın tırs e te bıgri,
Lo Memo, lo Memo,
Mın tırs e te bıgri,
Lo Memo, pısmamo.

MARŞA XORTÊN DÎMUQRAT

Em cıwanên welatın, haşîtî tım dıvê bo cıhan
Tev pılıngê xebatın, kırne yek zor û zılmên
gıran
Tevde xortê cıwanım
Serbılındê cıhanın
Rabın bı bên
Deng û gîrên
awazê xweş
Rabın.
Lı her derî xoşxwan dı bêjın cıwan
Her xebat, her weha..
Da cıhan tev zanıbın em ejdeha
Ejdeha..
Em cıwanın ev cıhan tev de qada me ye
Lı her derê xaşxwan dıbêjın cıwan
Her weha..
Da cıhan tev zanıbın em ejdeha
Ejdaha..
Em jı bîr nakın tu carî, xwîna gernasê xwey
serbılınd
Em gıhan hevdî neçarî, tev bıra ne xort û rınd

Bo bılındî herne pêş
Xurt û rındi herne pêş

Şêrên welat
Rabın xebat
Tev ser bılınd
Rabın.
Pêşve naçın tu caran pêşveçun her dıvê bo
xebat
Naşıkênın tu sozan dıstırêñın jı bona welat
Bıxne bın pê zorkeran
Bıdne ber pê şerkeran
xortên cıvan
Bıgrıncıhan
Saxbın bıra
Sax bın.
Lı her cıhî xoşxwan bibêjîn cıwan
Her xebat her weha...
Da cıhan tev zanıbın em ejdeha
Ejdeha...
Em cıwanın ev cıhan tevde qada me ye
Lı her cihî xoşxwan bibêjin cıwan
Da cıhan tev zanıbın em ejdeha
Ejdeha, Ejdeha...
Cıgerxwîn

MASÎKO

Masîko perbeleko yar yeman
Masîko perbeleko yar yeman, dost yeman
Vê avê şêlû meko yar yeman
Vê avê şêlû meko yar yeman, dost yeman
Yar gewre ji xew rameko yar yeman
Dost gewre ji xew rameko yar yeman, dost yeman.

Masîko perhêşîno yar yeman
Masîko perhêşîno yar yeman, dost yeman
Vê avê me çelqîno yar yeman
Vê avê me çelqîno yar yeman, dost yeman
Dost gewre me tırsîno yar yeman
Yar gewre me tırsîno yar yeman, dost yeman.

MELÎ

Melî, Melî, Melî,
Melî, Melî, Melî,
Melî, syaro, Melî.

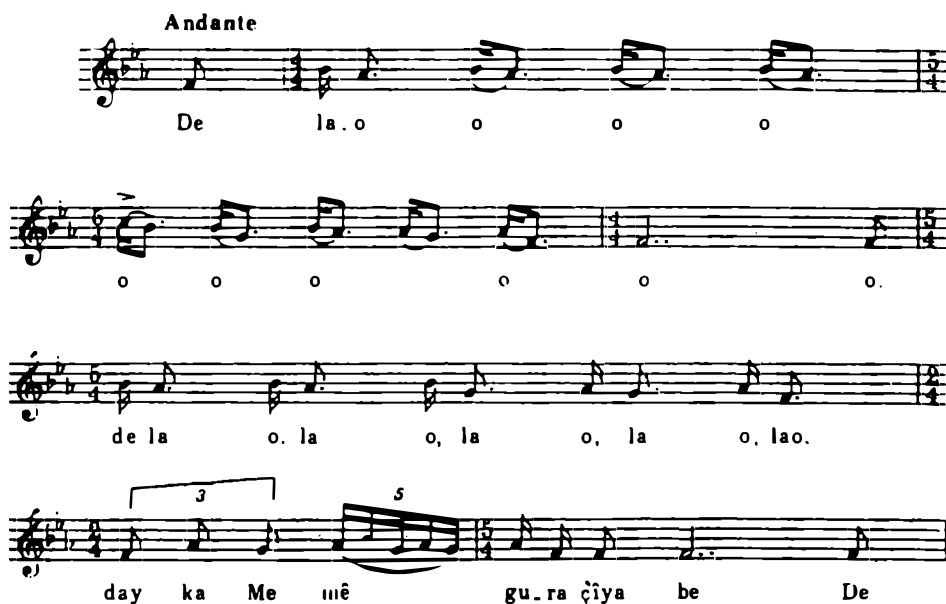
Mala Şênîê newalê,
Melî, Melî, Melî,
Melî, syaro, Melî.

Te'jî berda xezalê,
Melî, Melî, Melî,
Melî, syaro, Melî.

Bû fitarê êvarê,
Melî, Melî, Melî,
Melî,syaro, Melî

Xwezya ç'evê rindikê,
Melî, Melî, Melî
Melî, syaro, Melî

MEMÊ Û E'YŞÊ

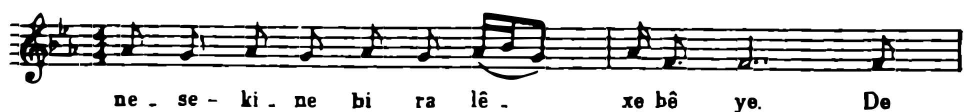

la - o. di vê î - sal h'ev-t sa - lê

Me mê ye. çû ye

we-la tê xe rîb-yê ye. De E'y.

şê k'a xa ze - kê di nı

vî - se di şî ne pey Me - mê ye. Di vê je

ne - se - ki - ne bi ra lê - xe bê ye. De

la-o o o o o o o o o

o, de la-o, la-o, la-o, la - o, la - o,

day ka Me mê gu-ra ç'îya be.

MEMÊ Û E'YŞÊ

De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îya be.
De lao, divê îsal h'evt salê Memêye,
Çûye welatê xerîyêye.
De E'yşî k'axazekê dinivîse dişîne pey Memêye,
Divêje- nesekine bira lêxe bêye.
De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îyabe.

De lao, k'axazê diçe dighîje Memêye,
Memê têye yalê malêyi
Qewazê rê nade Memêye,
Dibê: "H'eta neê îzna E'yşe xanimêye."
E'yşê derdik' eve derê malêye,
Dibê: "Çima betanê ç'e'vê we rijyabû,
Weê xerîbê min nas nekir?"
De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îyabe.

Memê dibê: "E'yşê xanimêye,
Emê herne dîtina Weta dêye."
E'yşê dibê: "Memê wez bi qurba,
Sibê silametî wemê mizgînîka xêrê bidne Weta dîye."
Dinhêre destê morî, mircan daye ber serê xortî di xelqêye.
Divê bira xwedê birbire î't'bara di jinêye,
E'yşê digo ezê t'u cara pey Memêra,
Destê mori, mircana nadime ber serê xortê di xelqêye.
De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îyabe.

De lao, digo wezê hildime t'ivingêye,
Dengê bûka minê belabe li dinêye.
Digo wezê hildim kevir sêrk'utêye,
Bira xwedê bibira qewata di jinêye.
De wezê soranyê bik'şînime li qabêye,
Daynime ser kevç'ika dilê xortê di xelqêye,
De bira soranî çar t'ilîkî bavê e'rdêye.
Qîrînî têk'eve E'yşêye, ne'lînî têk'eve Memêye,
Do bira hêja zanibe k'alîna wê berxêye.
De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îyabe.

De lao, Memê lao,ha li Memêye, Dîyarbek'ir,
Sibê betanê ç'e'vê dayka te rijyabûn,
De wê çewa xerîbê xwe nasnekir,
Wezê li vêsibê dev diranê Mmê xwe dinhêrim,
Ne welle mînanî çîl şekir,
De lao, de lao, lao, lao, lao, lao,
Dayka Memê gura ç'îyabe.

MEMYANÎ MEMO

Kemyanî memyanî Memo, memyanî kemyanî

Xwezî biskek bûma Memo, ji biskê berana
Hûr hûr biçêryama Memo, li dora zozana
Çavî li xewka şêrin Memo, destî li ser karbana.

Xwezî pezkek bûma Memo, ji pezkê nêrîya
Hûr hûr biçêryama Memo, li dora gelîya
Çevî li xewka şêrin Memo, destê li ser morîya.

Xezka ez pezkek bûma Memo, ji pezkê berxika
Hûr hûr biçêryama Memo, li dora tatika
Çevî li xewka şêrîn Memo, destê li ser morîka

Xwezka pezkek bûma Memo, jipezkê bizina
Hûr hûr biçêryama Memo, li dora kizina
Çavî li xewka şêrîn Memo, destê li ser bazina

ME RÊ BERZE KIR

Gelê me kevn û merde
Welatê me giyane
Daxwaza me zêrerde
Gundino ha gundino
Nezani kul û derde
Kul û derde nezani

Ulm; hızır û viyane
Welatê me giyane
Hewcene bo jiyanê
Gundino ha gundino
Şini, me berzekır rê
Me berzekır rê.

Zeneyên me kurdane
Welatê me giyaye
Kıtêbên me çırane
Gundino ha gundino
Xani pêşya hemyane
Pêşya hemyaye Xani

MERIVÊ SOVYETÊ BIRANE

Merıvê Sovyetê temam bırane,
Dılê temaman bı eşq û şan e,
Leninê mezın tım bira wan e.

Em jı partiyê nakıne gazin,
Edaleta wê gellek pır mezın,
Çawa qiz û xort usa ji mezın.

Em jı partiya xwe gellek razine,
Qerarê partiyê jı mera mızgine,
Xêr û xweşiyê jı mera tine.

Merıvê Sovyetê temam bırane,
Dılê temaman bı eşq û şane,
Leninê mezın tım bira wane.

MERŞA KARKERÊN VİYANA

Bı dıl ketın em şerê jiyinê,
Em bı gavên pêt her pêşta dıçın.
Em lı paşiya vê rêya reş da
Bê şık rojhılata xweş dıbinın.
Derket jı paş çiyan,
Bınêr, ew tê çawan!
Bıbezın ber bı stêrka sorl
İdi ne xew ne ev,
Ne ji xeyal e ev,
Stêrka rızgarbûnê, ê sorl
Diya me bes refê karkeran e,
Welatê me ji hemû cihan e;
Emê bıkın şerê zor yê paşin,
Bı ser me ala me Leninizm el
Bılındke ala me,
Pır û pır bılındkel
Rake ala me ber bı jor!
Em lı iro xinın,
Em sıbê derxinın,
Rabıkın hemû ref û qorl
Tu lı behra reş wek fanosek i,
Em bı roniya te rê va dıçın;
Em lı paşiya vê rêya reş da
Benda rojhılatê dısekının.
Lı karxanan em ın,
Lı zeviyan em ın,
Em ın jiyinê çêdıkın!
Zıman yeke jı bo me,
Din yeke jı bo me,
Wek jı dê û bavek hatınl

MEYRÊ MEYREMÊ

Newal bı dare lê Meyrê Meyremê,
Gur tê bı xware nişana mın lı cemê.
Çavê gur lı kare lê Meyrê Meyremê,
Kar muxtara nişana mın lı cemê.

Newal bı heze lê Meyrê Meyremê,
Çolbi bı heze nişana mın lı cemê.
Gur tê bı leze lê Meyrê Meyremê,
Çavi lı peze nişana mın lı cemê.

Gur tê hêdiye lê Meyrê Meyremê,
Gur tê hêdiye tu lı erdê rumenê.
Çavê gur lı mi ye Meyrê Meyremê,
Mi ya cındiye lı erdê rumenê.

MEYRO Û SEYRO

Keç Meyrokê, Meyrokê,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Keç Meyrokê, Meyrokê,
Dımrım bona Seyro.

Keç Meyroka dımıli,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Keç Meyroka dımıli,
Dımrım bona Seyro.

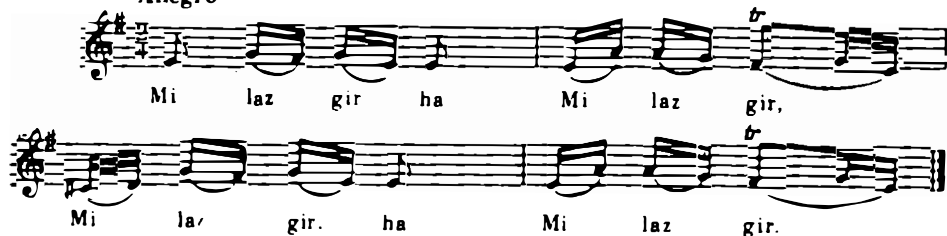
Kesk û sor da xemıli,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Kesk û sor da xemıli,
Dımrım bona Seyro.

Derdê te ma lı vi dıli,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Derdê te ma lı vi dıli,
Dımrım bona Seyro.

Keç Meyroka Şıkaki,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Keç Meyroka Şıkaki,
Dımrım bona Seyro.

Kofiya te barê gaki,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Kofiya te barê gaki,
Dımrım bona Seyro.

Tu jı mın ra malê naki,
Lê, lê, lê, lê Meyro,
Tu jı mın ra malê naki,
Dımrım bona Seyro.

MILAZGIR

Milazgir, ha Milazgir,
Min govendêda bi naskir,
K'ofî xarbû min rastkir,
Werdekê gol xilaskir,
Ç'e'v dîtibû dil qeyaskir,

Werdekê ha bi werdekê,
Ser k'eskê, p'er belekê,
Berê xwe da bi Şebekê,
K'etime qîrê xetayê,
Sev xatirê ç'e'v belekê,

Werdeka bi devê bîra,
Berxika bi nav berdîra,
Te ez kuştime pê tîra,
Memik bîna hejîra.

MIN DIBÊ HER TIM BILINDBİ

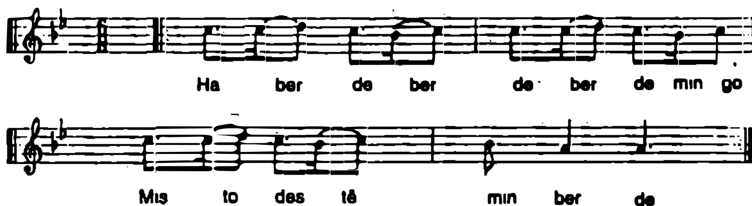
Mın dıbê her tım bılındbi,
Ala rengin kesk û zer.
Hem xweşi hem ceng û rûmet,
Te hıldani sor û gewr.

Dûr nêzik ez dê te hıldım,
Tu yi xemla banê mın.
Ger dıbê, derman mırınbe,
Bo te gori canê mın.

Dêrsım û Sason û Pıjder,
Bo te xwinê dırêjın.
Her çı kurdın her çı xortın,
Bo te lawjan dıbêjın.

Sê salan bı te kêf xweş bûn;
Agri, Zilan, Tendûrek.
Lı pêş rona te bûne ax,
Leşkerê rom leq bı leq.

(Osman Sebri)

MISTO

Ha berde, berde, berde,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Ha berde, berde, berde,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Oda Mısto lı hember e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Oda Mısto lı hember e,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Kevrê ortê mermer e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Kevrê ortê mermer e,
Mın go, teres, zendê zer berde

Yara Mısto dilber e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Yara Mısto dilber e,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Oda Mısto pıçûk e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Oda Mısto pıçûk ê,
Mın go, teres, zendê zer berde.

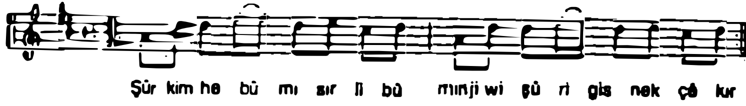
Kêrangê ortê çûk e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Kêrangê ortê çûk e,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Yara Mısto pıçûk e,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Yara Mısto pıçûk e,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Oda Mısto hezızi,
Mın go, Mısto, destê mın berde,
Oda Mısto hezızi,
Mın go, Mısto, destê mın berde.

Kêrangê ortê rızi,
Mın go, Mısto, destê mın berde.
Kêrangê ortê rızi,
Mın go, teres, zendê zer berde.

Kê yara Mısto dızi,
Mın go, Mısto, deste mın berde,
Kê yara Mısto dızi,
Mın go, teres, zendê zer berde.

MIŞKÊ KÛR

Şûrkim he bû mısırli bû,
Mın jı wi şûri gisnek çêkır,
Şûrkım he bû mısırli bû,
Mın jı wi şûri gisnek çêkır.

Mın bı wi gisni gûtık rakır,
Mışkê koro xwe tê werkır,
Mın bı wi gisni gûrtık rakır,
Mışkê koro xwe tê wekır.

Tevran binın bêran binın,
Bêran binın, mışk derinın,
Tevran binın bêran binın,
Bêran binın, mışk derinın.

Bıvran binın, kêran binın,
Kêran binın, mışk şerjêkın,
Bıvran binın, kêran binın,
Kêran binın, mışk şerjêkın.

Herdû hêtan, herdû hêtan,
Herdû hêtan, bışinın Botan,
Herdû hêtan, herdû hêtan,
Herdû hêtan, bışinın Botan.

Herdû piyan, herdû piyan,
Herdû piyan bıdın berbûyan,
Herdû piyan, herdû piyan,
Herdû piyan bıdın berbûyan.

Ser û pêyan, ser û pêyan,
Ser û pêyan bıdın gundiyan,
Ser û pêyan, ser û pêyan,
Ser û pêyan bıdın gundiyan.

Hestiyê qûnê, hestiyê qûnê,
Hestiyê qûnê para xatûnê,
Hestiyê qûnê, hestiyê qûnê,
Hestiyê qûnê para xatûnê.

Hestiyê navê, hestiyê navê,
Hestiyê navê para zavê,
Hestiyê navê, hestiyê navê,
Hestiyê navê para zavê.

Hestiyê nûkê, hestiyê nûkê,
Hestiyê nûkê para bûkê,
Hestiyê nûkê, hestiyê nûkê,
Hestiyê nûkê para bûkê.

Ruviyê drêj, ruviyê drêj,
Ruviyê drêj para dengbêj,
Ruviyê drêj, ruviyê drêj,
Ruviyê drêj para dengbêj.

MİRZEME-MİRZEME

Mirzeme mirzeme, welle mirzeme.
Mirzeme mirzeme, delal mirzeme.
Genımê lı dewsa cê me,
Welle mirzeme.

Mirzeme mirzeme, delal mirzeme.
Guharê guhê te me, keçê mirzeme.
Mirzeme mirzeme, delal mirzeme.

Xızêma pozê te me, welle mirzeme.
Gustila tılya te me, bille mirzeme,
Bazınê zenda te me, welle mirzeme,
Mirzeme mirzeme delal mirzeme.

Mirzeme mirzeme, keçê mirzeme,
Aşıqê bejna te me, welle mirzeme.

NALBEND Û SİWAR

Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo,
Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo.

Nalbendo nalan çêke,
Tereso nalan çêke.

Hûr-hûr bızmaran pê ke,
Hûr-hûr bızmaran pê ke.

Êvar e mın bı rê ke,
Êvar e mın bı rê ke.

Mın bı mivanê gewrê ke,
Mın bı mivanê gewrê ke.

Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo,
Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo.

Nalbendo nal pıçûko,
Tereso nal pıçûko.

Zeviko dor bı nûko,
Zeviko dor bı nûko.

Par qiz bû, isal bûko,
Par qiz bû, isal bûko.

Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo,
Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo.

Nalbendo nal mezıno,
Tereso nal mezıno.

Zeviko dor kıjıno,
Zeviko dor kıjıno.

Par qiz bû, isa jıno,
Par qiz bû, isa, jına.

Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo,
Nali lı nalbendan leylo,
rışi lı govendan leylo.

NARÊ

Narê narê hoy narê, narê
Narê narê hoy narê, şirınê.
Narê çûye ber avê, narê
Kınc şûşti avêt tavê, şirınê.

Kaniya lı bınya malan, narê
Şewq davêt gulyê daran, şirıne.
Me qet karê xwe nekır, narê
Sıbê lı me bû êvare, şirınê.

Narê bıskê xwe şe kır, narê
Henekır, lı destê xwe kır, şirınê
Sor-fıstan lı bejna xwe kır, narê
Serê dilanê xweş kır, şirınê.

Narê narê hoy narê, narê
Narê narê hoy narê, şirınê
Narê narê hoy narê, narê
Narê narê hoy narê, şirınê.

NAR HENAR

Genımê pışta dêrê yo,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Genımê pışta dêrê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

Mın çınibû kêrê yo,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Mın çınibû kêrê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

Herçi ki destê me bıhev xe,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Dergevanê xêrê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

Genımê pışta mızgeftê yo,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Genımê pışta mızgeftê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

Mın çınibû mıdretê yo,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Mın çınibû mıdretê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

Herçi ki destê me bıhev xe,
Nar henar, nar henar, narina mın.
Dergevanê cınnetê yo,
Nar henar, nar henar, şirına mın.

NARİNÊ

Narinê hey narin, hey narin,
hey narin.
Narinê hey narin, delalê.

Narina çiyaye, hey narin,
hey narin.
Narina çiyaye, delalê.

Hewşa bavo bı darık, hey narin,
hey narin.
Hewşa bavo bı darık, delalê.

Bı çıre û mûmık pê de, hey narin,
hey narin.
Bı çıre û mûmık pê de, delalê.

Narinê bıxemlinın, hey narin, -
hey narin.
Narinê bıxemlinın, delalê.

Ho negri narin negri, hey narin,
hey narin.
Negri zava xort e, delalê.

Narina çiyayi, hey narin, hey narin,
hey narin.
Narina çiyayi, delalê.

Nav gul û giyayi, hey narin,
hey narin
Nav gul û giyayi, delalê.

Narinê hey narin, hey narin,
hey narin.
Narinê hey narin, delalê.

NARÛNÊ NARÛNA MIN

Çi dara li nava dara
Narûnê, narûnê narûna min
Çi dara li nava dara
Kurtikê, rindikê, şêrîna min

Tefşokê dest necara
Narûnê, narûnê narûna min
Çedkim dergûşê yara
Kurtikê, rindikê, şêrîna min.

Çi dara belalûkê
Narûnê, narûnê narûna min
Tefşokê dest biçûkê
Kurtikê, rindikê, şêrîna min.

Çêdkim dergûşa bûkê
Narûnê, narûnê narûna min
Çêdkim dergûşa bûkê
Kurtikê, rindikê, şêrîna min.

NARÎNÊ HEY NARÊ

Hey narê narê narê
Hey narê narê narê
Sorgulê yemanê!
Min çavê belek xwarê
Narînê hey narê
Min çavê belek xwarê
Sorgulê yemanê.

Melazgir, xoş Melazgir
Narîne hey narê
Çavreşan çav qeyas kir
Sorgulê yemanê!
Me-b çavan hevdî naskir
Narîne hey narê
Me-b çavan hevdî naskir
Sorgulê yemanê.

Melazgir tim ava bî
Narînê hey narê
Melazgir tim ava bî
Sorgulê yemanê!
Ji çavreşa xalî nabî
Narînê hey narê
Ji çavreşan xalî nabê
Sorgulê yemanê.

NAV MENİYAN

Nav meniyan,
Nav meniyan, ben zırav,
Nav meniyan,
Nav meniyan, ben zırav.

Berfık bari serê çiyan,
Serê çiyan, ben zırav,
Berfık bari serê çiyan,
Serê çiyan, ben zırav.

Sê zeriyan dew dıkiyan,
Dew dıkiyan, ben zırav,
Sê zeriyan dew dıkiyan,
Dew dıkiyan, ben zırav.

Gışt rûnıştın wer giriyan,
Wer giriyan, ben zırav,
Gışt rûnıştın wer giriyan,
Wer giriyan, ben zırav.

Tu bı çûçıka nav darıkan,
Nav darıkan, ben zırav,
Tu bı çûçıka nav darıkan,
Nav darıkan, ben zırav.

Bervê çûm û xwe melısan,
Xwe melısan, ben zırav,
Bervê çûm û xwe melısan,
Xwe melısan, ben zırav.

Destan gırt û rû ramisam,
Rû ramisam, ben zırav,
Destan gırt û rû ramisam,
Rû ramisam, ben zırav.

Mın dıgo, bes e wê dıgo, disan
Wê dıgo, disan, ben zırav,
Mın dıgo, bes e wê dıgo, disan
Wê dıgo, disan, ben zırav.

NAZEWICIM

Kaniya mezın kaniya cılan,
Nazewcım, nazewcım.
Teşt û sitıl nava mılan,
Wellehi nazewıcım.

Keçê çavê te kor bıbe,
Nazewcım, nazevcın.
Mìnra heye sebra dılan,
Wellehi nazewıcım.

Kaniya mezın pır bıçûke,
Nazewcım, nazewcım.
Keleş gewra te zaroke,
Wellehi nazewıcım.

Par qiz bû, isal bûke,
Nazewcım, nazewcım.
Derdê mın ewa bıçûke,
Wellehi nazewıcım.

Kaniya mezın ciki dûze,
Nazewcım, nazewcım.
Hemi gul û tev nêrgıze,
Wellehi nazewıcım.

NAZLÎYÊ

Lê limin, lêlê limin, lê limin...
Lê limin, lêlê limin, lê limin nazlîyê
Kinikê çelebîyê lê nazlîyê
Lêlê limin lê limin nazlîyê
Biçûkê efendîyê lê nazlîyê
Lê limin, lêlê limin, lê limin nazlîyê.

Lê nazo sebra dila, nazlîyê
Lê limin lê, lêlê limin nazlîyê
Lê limin nazlîyê
Sîng gewrê, bexçê gula
Lê limin lêlê limin nazlîyê
Lê limin lê nazlîyê.

Heydê em heydî birevînin
Lê limin, lêlê limin
Lê lê limin lê nazlîyê
Xwe bavêjin nav Mila

Lê lê limin, lêlê limin
Lê lê limin lê nazlîyê.

Nisêbînê bi bexçeye
Lê lê limin, lêlê limin
Lê lê limin lê nazlîyê.
Gul û rihan têde ye
Lê lê limin, lêlê limin

Lê lê limin lê nazlîyê.
Meskenê min û te ye
Lê lê limin, lêlê limin
Lê lê limin lê nazlîyê.

NE LÎ MALE

Ne lmale hoy ne lmale, nermokê nermê ne lmale
Ne lmale hoy nelmale, delala xorta bêhale.

Hatim derî dadayî
Nermokê nermê ne lmale
Hatim derî dadayî
Delala xorta bê hale
Li ser doşekê paldayî
Nermokê nermê ne lmale
Li ser doşekê paldayî
Delala xorta bê hale
Min girt û ramûsayî
Nermokê nermê ne lmale
Min girt û ramûsayî
Delala xorta bê hale

NÊRGİZÊ

Lê nêrgizê, nêrgizê
Xwedê mêrê te-bkujê (kuzê)?
Şeva mêrê te bimrî
Ezê xwe-l te-bkim dizê

Lê nêrgizê koçerê
Teresbavê koçerê
Şêrînê reng esmerê
Evarde ketme berê

Lê nêrgizê Heldayê
Teresbavê Heldayê
Mi-d pozê bavê gayê
Kanê soza te dayê
Tu-l pey soza xwe nayê.

NE LI MALE

Ne lı male, ne lı male oy oy oy oy
Ne lı male, ne lı male lı mın
Sebrê, te domamê.
Zava çû hemamê, oy oy oy oy
Zava çû hemamê lı mın
Keçıkê, te domamê.
Nexweşe, bê hale oy oy oy oy
Nexweşe, bê hale lı mın
Gewrê, te domamê.
Ne lı male, ne lı male oy oy oy oy
Ne lı male, ne lı male lı mın
Sebrê, te domamê.
Zava çûye sûkê oy oy oy oy
Zava çûye sûkê lı mın
Gewrê, te domamê.
Tine hena bûkê oy oy oy oy
Tine hena bûkê lı mın
Keçıkê, te domamê.
Ne lı male *(Gırêdan)*
Hene lı teştê kın oy oy oy oy
Hene lı teştê kın lı mın
Keçıkê, te domamê.
Dest bûk û zavê kın oy oy oy oy
Dest bûk û zavê kın lı mın, keçıkê te domamê.

NEMAYÊ - NEMAYÊ

Nemeyê, nemayê, nemayê....
Ezê pışti delalê dılê xwe ra nemınım lı heyatê,
lı dem û lı dewran û lı dınyayê.
Delalo! dılê mın ser delalê mın ra minani bızmiya,
lı ser berfê kale-kale.
Sıbê bû, jı me ra cabeki ne bı xêr dıhati,
dıgotın: delalê dılê te welatê xerib û xurbetê
nexweş û pır bêhale.

Ez řebena xwedê dıkım rabım, herım welatê xerib
û xurbetê, jı delalê dılê xwe ra bıbım ci û
yatax û balif û berpêle.

Ezê xızêma pozê xwe jêkım, jı hespê delalê dılê
xwe ra bıkım nal û pısmare.
Bıla lı welatê xerib û xurbetê nebêjın aveki
sare, bî pergele.

Nemayê, nemayê.... pışti delalê dılê xwe ra
nemınım lı dem û lı dewran û lı dınyayê.

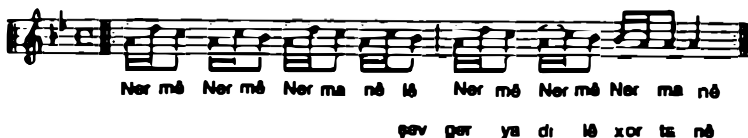
Nemayê, nemayê......
Delalo! delalê dılê mın dı xwe da ye, qêmiş
nabım delalê dılê xwe jı xew rakım.

Ezê dıkım rabım, herım Hemisê, Nemayê, Musılê,
Bexdayê coteki şalûl û bılbıl jı delalê dılê
xwe ra karkım.
Ez van şalûl û bılbılan binım, lı ser delalê
dılê xwe da dardakım.

Bı sehera sıbê ra, bı dengê dengbêjanra, lûre-
lûra bılûra bılûrvan ra, hoke-hoka defçiyê ber
dewaran ra, bı sewta xortê kurdanra ezê bı têlê
û tembûrê delalê dılê xwe jı xew rakım.

Ezê dıkım serê bav û bıra û dê û pısmam û heval
û hogır û hemû ciranan bı qurban kım...

Nemayê, nemayê.. ezê pışti delalê dılê xwe ra
nemınım lı dem û lı dewran û lı dınyayê.

NERMÊ

Nermê, Nermê, Nermanê
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Nermê, Nermê, Nermanê
Şevgerya dılê xortanê.

Hermê pıştik dar ani,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Nermê pıştik darmani,
Şevgerya dılê xortanê.

Semta bêderê dani,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Semta bêderê dani,
Şevgerya dılê xortanê.

Nermê qiza keşiş e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Nermê qiza keşiş e,
Şevgerya dılê xortanê.

Paşıl tıji mewij e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Paşıl tıji mewij e,
Şevgerya dılê xortanê.

Pıştа xwe da gi têş e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Pışta xwe da gi têş e,
Şevgerya dılê xortanê.

Nermê yêka dırêj e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Nermê yêka dırêj e,
Şevgerya dılê xortanê.

Xwe lı govendan davêj e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Xwe lı govendan davêj e,
Şevgerya dılê xortanê.

Dılê lawıkan dıpêj e,
Lê Nermê, Nermê, Nermanê,
Dılê lawıkandıpêje,
Şevgerya dılê xortanê.

NEWROZ

Ey Newroz cejna Kurdê qehreman
Her piroz tım lı Kurd û Kurdıstan.
Hıldın jor, jor, jor ala rengin bê hıldan
Natewê, nakevê, naşıkê, namırê..
Milletê kur namırê.
Aaaaaaa.......aaaaaaa......
aaaa....aaaaaa..

Tarixa xebata ewıl mılletê Kurdan bû nas
Zor bırinek kırıbû kêm ket û pê me
ber û xwas.
Ew Kawa ye bûye mêr, hat millet ji kır xelas.
Natewê, nakevê, naşıkê, namırê...
Mılletê Kurd namırê.

serdor

Iro ew bayê hênık wan çiçek kıme jiyinê,
Her cıhi seyran û her der jı kêfa dıxwinê.
Newroz Kurd lı te piroz, çı xweş ew ji mızgine
Natewê, nakevê, naşıkê, namırê...
Mılletê Kurd namırê.

serdor

Ber mıllet tev zanıbın, Kurd xebatê nadın xewê,
Tım egit û şiyar lı ber dıjmın tu car narevê.
Serfıraz lı her cıhi, Kurdıstanê bımini
Natewê, nakevê, naşıkê, namırê...
Ey Newroz cejna Kurdê gehreman *(Gırêdan)*

NEWROZ

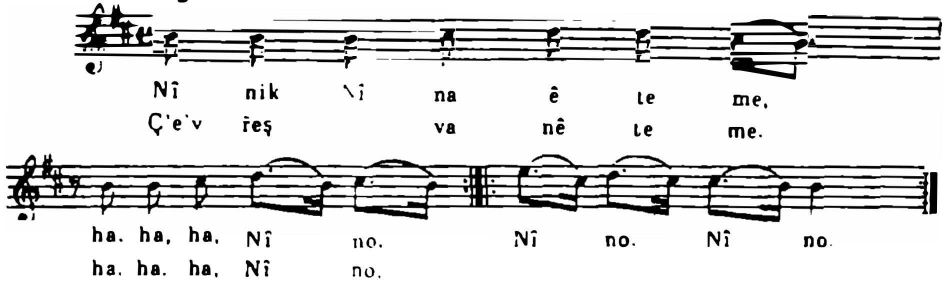
Newroz e newroz e sıbe ye newroz e,
Maçek bıde mın yar, cejna te piroz e.
Newroz e bıhar e belbûne gul û dar e
Bina gul û lale dest mın bı dest yar e.
Newroz e newroz e sıbe ye newroz e,
Maçek bıde mın yar, cejna te piroz e.
Newroz û mızgin e, bıhara bengin e,
Kesk û zer û heşin e, kani çya rengin e.

NİNA NİNA NİNAYÊ

Nina, nina, ninayê,
Nina gundê me nayê.
Çıbkım malê dınyayê,
Pêra sebra mın nayê.
Welleh govend ranabe,
Billeh govend ranabe.
Xweli lı mêrê xırab be!
Mêrê xırab ezab e,
Radıkev, şiyar nabe.
Loy, loy, lo lo loy,
lo lo loy.
Ewa hat û ewa çû,
Siyar hat û peya çû.
Çavê mın l' çavê reş ket,
Eqıl û sevda pêra çû.

Welleh govend ranabe,
Billeh govend ranabe.
Xweli lı mêrê xırab be!
Mêrê xırab ezabe,
Radıkev, şiyar nabe.
Loy, loy, lo lo loy, lo lo loy.
Ber çem, ber çem dıçûme,
Beniştê xwe dıcûme.
Xelq aşıqê mın bûye,
Dayıkê sûcê mın çi ye?
Welleh govend ranabe,
Billeh govend ranabe.
Ha dı ci da, dı ci da,
Mala apê Heci da.
Neci jına xwe berda,
Fato mendil gırêda.

Mın di lı gır fıtıli,
Eynık dani, xemıli.
Xwezi mı sebra xwe bıdita
Lı ser gewra (cara) ewıli.
Nina, nina, ninayê,
Nina gundê me nayê.
Çıbkım malê dınyayê,
Pêra sebra mın nayê.
Welleh govend ranabe,
Billeh govend ranabe.
Xweli lı mêrê xırab be!
Mêrê xırab ezabe,
Radıkev, şiyar nabe.
Loy, loy, lo lo loy, lo lo loy.

NÎNIK NÎNAÊ TEME

Nînik Nênaê teme, ha, ha, ha, Nîno,
Ç'e'vreş mêvanê teme, ha, ha, ha, Nîno,
Nîno, Nîno, Nîno, Nîno.

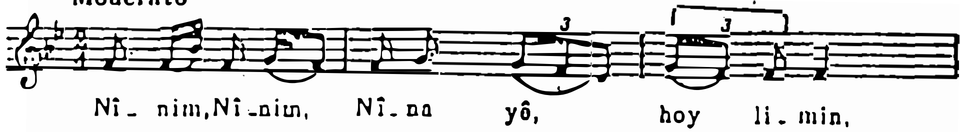
Sibê ser rêka xweme, ha, ha, ha, Nîno,
Dusibê cînarê teme, ha, ha, ha, Nîno,
Nîno, Nîno, Nîno, Nîno.

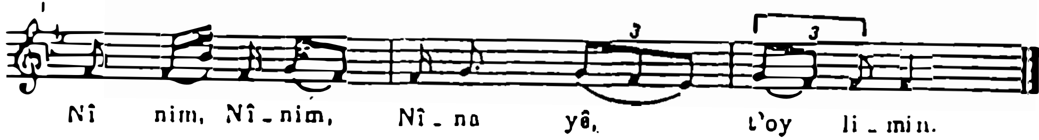
Aşiqê bejna teme, ha, ha, ha, Nîno,
Deqa ser sîngê teme, ha, ha, ha, Nîno,
Nîno, Nîno, Nîno, Nîno.

Bazinê destê teme, ha, ha, ha, Nîno
Gustîlka t'ilya teme, ha, ha, ha, Nîno,
Nîno, Nîno, Nîno, Nîno.

NINIM NINIM NINAYÊ

Ninım ninım ninayê, hoy lı mın
Ninım ninım ninayê, toy lı mın.
Qiza mirê serayê, hoy lı mın,
Qiza mirê serayê, toy lı mın.
Kofi j' zêran hılnayê, hoy lı mın,
Kofi j' zêran hılnayê, toy lı mın.
Hesenqele ber çeme, hoy lı mın,
Hesenqele ber çeme, toy lı mın.
Ser mera leme-leme, hoy lı mın,
Ser mera leme-leme, toy lı mın.
Hesenqele ber rêye, hoy lı mın,
Hesenqele ber rêye, toy lı mın.
Şer bû şerê dınê ye, hoy lı mın,
Şer bû şerê dınê ye, toy lı mın,
Ninım ninım ninayê, hoy lı mın,
Ninım ninım ninayê, toy lı mın.

NÎNIM, NÎNIM, NÎNAYÊ

Nînim, Nînim, Nînayê, hoy limin,
Nînim, Nînim, Nînayê, t'oy limin.

Qîza mîrê Serayê, hoy limin,
Qîza mîrê Serayê, t'oy limin.

H'esenqele ber ç'eme, hoy limin,
H'esenqele ber ç'eme, t'oy limin.

Ser mera leme-leme, hoy limin,
Ser mera leme-leme, t'oy limin.

H'esenqele ber p'îye, hoy limin,
H'esenqele ber p'îye, t'oy limin.

Şer bû şerê sunîya, hoy limin,
Şer bû şerê sunîya, t'oy limin.

Xûnê daye zenguya, hoy limin,
Xûnê daye zenguya, t'oy limin.

NÎNIM, NÎNAR

Nînim, Nînim, Nînarê hay,
Nînarê, ha Nînarê.

Nînim, Nînim, Nînarê hay,
Dewranê, dinyaê!

Min danîbû ser banî,
Nînarê, ha Nînarê.

Avirê ç'e'va te danî,
Nînarê, ha Nînarê.

Nînik keç'a Dewrêşî,
Delal keç'a Dewrêşî.

Te serî qerep'oşî,
Nînarê, ha Nînarê.

Tu zer memika na'froşî,
Nînarê, ha Nînarê?

Nînik keç'a delalî,
Nînik keç'a delalî,

Te serî ç'e'vanî,
Nînarê, ha Nînarê.

Tu zer memika nedanî,
Nînarê, ha Nînarê.

NOFA NOFELÊ

Lê nofa nofa nofa..
Lêlêlê lêlê lêlê lê nofa!
Lêlê lêlê lê nofa!

Rêka Çûlê bi ecûre
Lêlêlê lêlê lê..
Lêlêlê lêlê lê nofa
Sîngê te bi deqê hûre
Lêlêlê lêlêlê lêlêlê lê nofa
Lêlêlê lêlê lê nofa
Mîna bexçê Zinarê
Ji xorta re destûre
Lêlê hey lêlê lê nofa.

Rêka Çûlê bi şebeşe
Lêlêlê lêlêlê lêlêlê
De lêlêlêlê lê nofa
Sîngê te bi deqê reşe
Hey lêlêlê lêlê lê nofa
Ramûsankê bi min de
Li mala bavê çi xweşe
Lêlê lêlê lêlê le nofa..
Min dî li bîra Bamiştê
Lêlê......
De lêlê lêlê lê nofa
Ez rûniştim teniştê
Lêlê lêlê lèlê lê nofa
Min destê xwe kir ber piştê
Jê tê bihna bihiştê
Lêlêlê lêlê lê nofa.

ORDEK

Ez ordekım , ordekım,
Lê, lê ordekê , ordekê,
Ez ordekım , ordekım,
Memık şemalê şevê o.
Ez ordeka golan ım,
Lê, lê ordekê , ordekê,
Ez ordeka golan ım,
Memık şemalê şevê o.
Şev û rojan çolan ım
Lê, lê ordekê , ordekê,
Şev û rojan çolan ım
Memık şemalê şevê o.
Dosta lawıkê şal reş ım,
Lê, lê ordekê, ordekê,
Dosta lawıkê şal reş ım,
Memık şemalê şevê o.

Ez ordeka seri sor ım,
Lê, lê ordekê, ordekê,
Ez ordekım seri sor ım,
Memık şemalê şevê o.
Şev ûrojê dıpalım,
Lê, lê ordekê , ordekê,
Şev û rojê dıpalım,
Memık şemalê şevê o.
Dosta lawıkê çux sor ım,
Lê, lê ordekê, ordekê,
Dosta lawıkê çux sor ım,
Memık şemalê şevê o.

Ez ordeka seri reş ım,
Lê, lê ordekê , ordekê,
Ez ordeka seri reş ım,
Memık şemalê şevê o.
Şev û rojê dımeşım,
Lê, lê ordekê, ordekê,
Şev û rojê dımeşım,
Memık şemalê şevê o.
Dosta lawıkê keleş ım,
Lê, lê ordekê, ordekê,
Dosta lawıkê keleş ım,
Memık şemalê şevê o.

PAR QİZ BÛ

Newala gundê me bı dar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Newala gundê me bı dar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,

Daran gırto hınar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Daran gırto hınar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın.

Par qiz bû isal bı yar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Par qiz bû isal bı yar e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın.

Newala gundê me bı gûz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Newala gundê me bı gûz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın.

Cılan dayne bın gûz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Cılan dayne bın gûz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın.

Par qiz bû isal bı soz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın,
Par qiz bû isal bı soz e,
Şekırê hê, şerbetê hê, şirına mın.

PERİZADE

Perizade lê perizade,
Perizade lê perızade.

De tu rabe lû perizade!
De tu rabe lê perizade!

De tu rabe lê perizade!
De tu rûne lê, bıskan badel

Qizık ramûsanan nade,
Qizık ramûsanan nade.

Perizade lê perizade,
Perizade lê deri veke!

De tu rûni lê, de tu rûni!
De tu rûni lê, gulyan çêke!

Tu bı xebera, tu bı xebera,
Tu bı xebera xelqê meke.

Tu mın nava lê sıngê xwe ke,
Tu mın nava lê sıngê xwe ke.

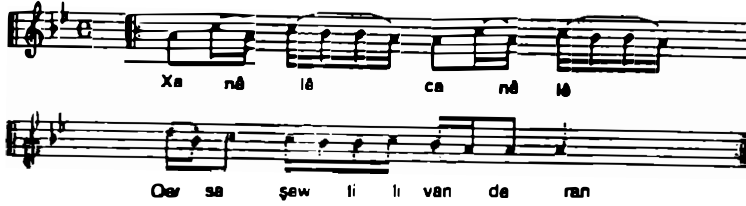
Perizade lê perizade,
Perizade lê perizade.

PÎR BÛM

Pîr bûm dil pîr nabî
Wey malê-m dil
Pîr bûm dil pîr nabî
Wey emrê-m dil.

Şahê Ecem rabî
Hay, hay, hay dil
Şahê Ecem rabî
Wey emrê-m dil.

Dil ket ra lê nabî
Hay, hay, hay dil
Dil ket ra lê nabî
Wey emrê-m dil.

QERSA ŞEWITÎ

Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı van deran,
Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı van deran.

Xanê lê, canê lê, herb xweş kırın bı xençeran,
Xanê lê, canê lê, herb xweş kırın bı xençeran.

Xanê lê, canê lê, Qers fırotın bı peran,
Xanê lê, canê lê, Qers fırotın bı peran.

Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı van çiyan,
Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı van çiyan.

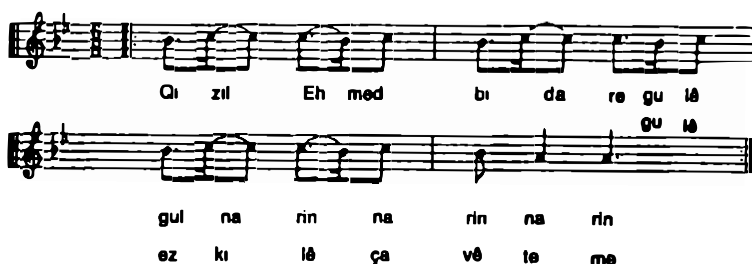
Xanê lê, canê lê, herb xweş kırın bı sıngûyan.
Xanê lê, canê lê, herb xweş kırın bı sıngûyan.

Xanê lê, canê lê, Qers fırotın bı mecdiyan,
Xanê lê, canê lê, Qers fırotın bı mecdiyan.

Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı ber pışt e,
Xanê lê, canê lê, Qersa şewti lı ber pışt e.

Xanê lê, canê lê, şûrê lawık seri xışt e,
Xanê lê, canê lê, şûrê lawık seri xışt e.

Xanê lê, canê lê, koka dıjmın damışt e,
Xanê lê, canê lê, koka dıjmın damışt e.

QIZIL EHMED

Qızıl Ehmed bı dar e,
Gulê gul narin, narin, narin,
Qızıl Ehmed bı dar e,
Gulê ez kılê çevê te me.

Daran gerandi nare,
Gulê gul narin, narin, narin,
Derdêm keçıka muxtare,
Gulê ez kılê çevê te me.

Derdêm keçıka muxtar e,
Gulê gul narin, narin, narin,
Derdêm keçıka muxtare e,
Gulê ez kılê çevê te me.

Qızıl Ehmed bı bi ye,
Gulê gul narin, narin, narin,
Qızıl Ehmed bı bi ye,
Gulê ez kılê çevê te me.

Biyan gerandi si ye,
Gulê gul narin, narin, narin,
Biyan gerandi si ye,
Gulê ez kılê çevê te me.

Derdêm keçıka Cındi ye,
Gulê gul narin, narin, narin,
Derdêm keçıka Cındi ye,
Gulê ez kılê çavê te me.

Qızıl Ehmed bı merx e,
Gulê gul narin, narin, narin,
Qızıl Ehmed bı merx e,
Gulê ez kılê çavê te me.

Merxan gerandi çerx e,
Gulê gul narin, narin, narin,
Merxan gerandi çerx e,
Gulê ez kılê çavê te me.

Derdêm keçıka Zelx e,
Gulê gul narin, narin, narin,
Derdêm keçıka Zelx e,
Gulê ez kılê çavê te me.

RABE COTYAR

Rabe cotyar
Delo rabe
Bıçıne erdê
Çol û beyar

Ber destê hewe cotyar
Xelkê hemîyan
Nanê xwe xwar

Çol bı dengeki cotyara
Tova bavê wan beyara
Erdê we yê kesî nine
Nedıne zalımê cara
Gırêdan
Evan derdan, evan halan
Paşve bırbû gelek salan
Derdê meye nav me nema
Em neman cotyarê tene

Gırêdan
Eman nav erdê xwe sorke
Nanê hemiyan jê peydake
Pê zarokê me azad ke
Derdê me jı nav me rake,
Gırêdan

RINDA MIN

Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Rında mın avê tine.
Rında mın, ha rında mın,
Rında mın çav reşa mın.

Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Şerman ra rê nabine,
Rında mın, ha rında mın,
Rında mın, çav reşa mın.

Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Hûrık-hûrık dırêjine,
Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Xortê xelqê dıxapine.
Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

Rışiyê şarê dıhejine,
Rında mın, ha rında mın.
Rında mın, çav reşa mın.

RINDÊ

Rında mın, ha Rında mın,
Çavê reş bexşişa mın,
Rında mın, ha Rında mın,
Çavê reş bexşişa mın.
    Rında mın avê tine,
    Rında mın, ha Rında mın,
    Rında mın avê tine,
    Çavê reş bexşişa mın.
Ba lı bıskan dıxine,
Rında mın, ha Rında mın,
Ba lı bıskan dıxine,
Çavê reş bexşişa mın.
    Jı şerman rê nabine,
    Rında mın, ha Rında mın,
    Jı şerman rê nabine,
    Çavê reş bexşişa mın.

Pê bı pêl dırijine,
Rında mın, ha Rında mın,
Pê bı pêl dırijine,
Çavê reş bexşişa mın.
    Rında mın çû kaniyê,
    Rında mın, ha Rında mın,
    Rında mın çû kaniyê,
    Çavê reş bexşişa mın.
Guli ketın paniye,
Rında mın, ha Rında mın,
Guli ketın paniye,
Çavê reş bexşişa mın.
    Rında mın çû bêriyê,
    Rında mın, ha Rında mın,
    Rında mın çû bîriyê,
    Çavê reş bexşişa mın.
Heyrana te zeriyê,
Rında mın, ha Rında mın,
Heyrana te zeriyê,
Çavê reş bexşişa mın.

SARÊ, RABE

Sarê, rabe êvare,
Meh'bûbê rabe êvare,
Sarê, tu Sara minî lo,
Sarê, tu Sara minî.

Sîka girtî dîware lo,
Sî dak'etine zinare,
Kese gundê me tune lo,
Ji xênîa me dost û yare.

Min bi xulama gerdenê lo,
Şêbiskê meqes kirî,
Şêbiskê meqes kirî lo,
Dor sıbêla herbêlî.

Goşt qelanê Merdînê lo,
Li ser nanê genimê,
Kofî girêdan li ênîê,
Pêş mala sore pêşinê.

Sarê qîza xelqê bû,
Muh'beta dilê min k'etîê
Min bi xulama gerdenê lo,
Muh'beta dilê min k'etîê.

SARÊ RABE ÊVARE

Sarê rabe êvare, mehrûmê rabe êvare.
Siyê gırti zınare lê, si daketi diware.
Kesek lı gundê me tune lê, şûna me dost û yare.
Ez heyrana çavê reş lê, şebıskê wê kıware.
Sarê têye j' bêriyê, mehrûmê têye j' bêriyê.
Elba şir daye siyê, mehrûmê têye j' bêriyê.
Sarê qiza xelqêye, muhbeta dılêm ketiyê.
Sarê tu Sara mın i, mehrûmê tu kara mın i.
Sarê têye jı gırda, mehrûmê têye jı gırda.
Elba kenêr dı mıl da, mehrûmê têye jı gırda.
Potina reşo dı lıng da, mehrûmê têye jı gırda.
Dıkım Sarê ramisım lê, tırki-mırki xeberda.
Sarê tu Sara mın i, mehrûmê tu kara mın i.
Sarê tu Sara mın i, mehrûmê tu kara mın i.

(Kuştina) SEÎDÊ EHMED

Eyşo digo, Wesîla! lê lawo!
Bejna Seîdê min zirave,
Kûlîlka vê Sibatê,
Bere şîn nerika li şikefta xopan
Li serê latê!
Misto! Lawo! Tu ocaxî korbî!
Te li me windakirî gulçîçeka
nav civatê.

Wesîla digo, Eyşo rebenê!
Dilê min heye, sed carî bi min weye!
Tu rabe, emê teyara binya mala,
Ji ciwanîkê bavê Ehmedê min rê bikin ceye!
Ezê neketime xema kuştina bavê Ehmed,
Kuştin, kuştina mêra ye, dayê!
Lê ezê ketime xema wê xemê,
Xelkê, siba bêjin: dilê Wesîla û Misto
dihev heye! Dayê!...

SERPÊHATÎYA BIŞARÊ ÇETO

Çeto digo, lolo Bişaro lo lawo!
Bi serê bavê xwe û te kim, tu nezanî,
Roja çemê Mirdêsîke, li kavilê mala wendo,
Li ber cendirmê Sêrtê dest hilnanî.

Bişar digo, bavo de bese! te bi tan
û niçan rihê kurê xwe deranî,
Ma di bîra te nayê,
Li dereca têlanê minê ji nav lepê
cendirma bi darê zorê tuderanî,
Daketim mêga Tengelîê,
minê başbazirganekî giran
Ji bavê xwe re anî,
Bi çemê Şêrwan ketibûm,
Minê sê kurê Mehmûdê Şemê kuştibûn
û min qesabxana mêra li mala
Mihemedê Bişar danî,
Wele ezî destvala bûm,
Tali' û fersenda xerab ji kurê te re anî.

Çeto digo, Bişaro lo lawo!
Bejna te zirave kulîlka va kuncîya,
De bere şîn nekira li kavilê mala Wendo,
Li çemê Mirdêsîkê li bilind çiya,
Kurê mino, minê ji te re negotibû?

Xwe navêja mala Osmanê emer,
Bere te nekî şivanê pey keriya,
Xwezî mizgîna kuştina bavê Şebo
Ji min re bihatana
û xelkê negota, Bişarê Çeto
bûye esîrê destê kûçikên van Romîya.

Çeto digo, Bişaro lo lawo!
Ezê bi çemê Mirdêsîkê diketim wa bi şuje,
Dengê mewzerê cendirmê Ridwanê helawxwerê
di sêrtê li ser serê bavê Şebo
girtî dûman û mije,
Kesî ecebê giran bi çavê serê xwe nedî bûn,
Çawa helawxwerekî Sêrtî mêra ji mala
Hisîyê Qasim bikuje!...

SERÊ ÇIYA BI DÛMANE

Serê çiya bı dûmane, bavê mın.
Bırin kûre, bê dermane, berxê mın.
Gelo çıma em xızanın?
Megri, megri û manale,
Megri, megri ev çı hale,
Megri, megri şin zewale,
Megri, megri...
    Va riya me rêki tenge, bavê mın.
    Jı xew rabın wext derenge, berxê mın.
    Hışyar bıbın sı bê cenge;
    Megri... *(Gırêdan)*
Van zıncıran bıqetinın bavê mın!
Vê tariyê bıçırinın berxê mın!
Karker rabın em hêvinın.
    Megri... *(Gırêdan)*
Ev barê te lı mılê me ye, bavê mın.
Bırina te lı dılê me ye, berxê mın.
Şev ê bıçe, beri sıbe ye;
    Megri... *(Gırêdan)*
Tekoşin wê dewam bıke, bavê mın.
Jı bo çı ye baş fam bıke, berxê mın.
Bawer jı xwe ra qurban bıke!
    Megri... *(Gırêdan)*

SERÊ MALAN DAREK LÊ

Serê malan darek lê lê, darek lê
Bınê malan darek lê lê, darek lê.
Her malek da yarek lê lê, yarek lê,
Her xanek da yarek lê lê, yarek lê.
Serê yarê şarek lê lê, şarek lê,
Serê yarê şarek lê lê, şarek lê.

Serê malan guzek lê lê, guzek lê,
Bınê malan guzek lê lê, guzek lê.
Her malek da qizek lê lê, qizek lê,
Her xanek da qizek lê lê, qizek lê.
Serê qizê zêrek lê lê, zêrek lê,
Serê qizê zêrek lê lê, zêrek lê.

Serê malan nokek lê lê, nokek lê,
Bınê malan nokek lê lê, nokek lê.
Her malek da bûkek lê lê, bûkek lê,
Her xanek da bûkek lê lê,bûkek lê.
Serê bûkê mûrek lê lê, mûrek lê,
Serê bûkê mûrek lê lê, mûrek lê.

SÊVÊ

Min Sêv dîto li ser sêvê,
Hey hewar, hewar, hewar,
Min can dîto li ser sêvê,
Sed hewar, kes nexun sêvê.

Dine dane li ber lêvê,
Hey hewar, hewar, hewar,
Dine dane li ber lêvê,
Sed hewar, kes nexun sêvê.

Min sêv dîto li serê sûkê,
Hey hewar, hewar, hewar,
Min sêv dîto li serê sûkê,
Sed hewar, kes nexun sêvê.

Dine dane dest zarûka,
Hey hewar, hewar, hewar,
Dine dane dest zarûka,
Sed hewar, kes nexun sêvê.

Dine dane ber neynûka.
Hey hewar, hewar, hewar,
Dine dane ber neynûka.
Sed hewar, kes nexun sêvê.

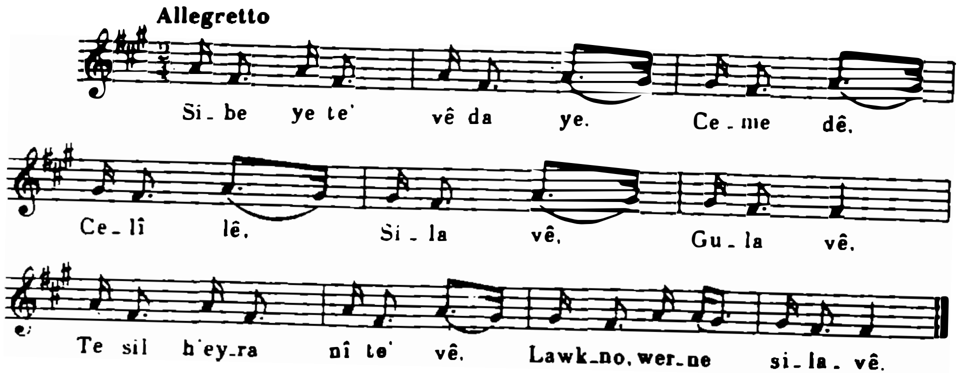
SÊVÊ

Hey sêvê, sêvê, sêvê!
Hey hawar, hawar sêvê!
Hêy sêvê, sêvê, sêvê!
Sed hawar, kes naxwe sêvê.

Min sêva xwe dî li ber sêvê,
Hey hawar, hawar sêvê!
Min sêva xwe dî li ber sêvê,
Sed hawar, kes naxwe sêvê.

Çigare geşkir li ser lêvê,
Hey hawar, hawar sêvê!
Çigare geşkir li ser lêvê,
Sed hawar, kes naxwe sêvê.

Sêv xeyidye mi naxêvê,
Hey hawar, hawar sêvê!
Sêv xeyidye mi naxêvê,
Sed hawar, kes naxwe sêvê.

SIBEYE TE'VÊ DAYE

Sibeye te'vê daye,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, weme silavê.

Zêr li e'nyê xûdaye,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, weme silavê.

Dilê min keç'kê maye,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, weme silavê.

Derê mala me ave,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, werne silavê.

Sîyar peya dane nave,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, werne silavê.

Derdê min yanga zirave,
Cemedê, Celîlê, Silavê, Gulavê,
Te silh'eyranî te'vê,
Lawkno, werne silavê.

SÎNEM

Sînê sînê sînemê
Lê lê lê sînemê
Çiyayê Gılî bılınde
Sînê sînê sînemê
Bınyîda deşt û gunde
Lê lê sînemê
Sînê sînê sînemê
Lê lê lê sînemê

Mın dîyarê du taxê
Sînê sînê sînemê
Keçık tev çûne caxê
Lê lê sînemê
Sînê sînê sînemê
Lê lê lê sînemê
Mın dîyanê Xamurê
Sînê sînê sînemê
Çav reşê dêre sorê
Lê lê sînemê
Sînê sînê sînemê
Lê lê lê sînemê

SİNEMÊ

Sinemê koçıka xwe bı rêxıst, delal,
Xwe bı xwe sıkıni van deran,
Sinemê koçıka xwe bı rêxıst, delal,
Xwe bı xwe sıkıni van deran.

Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê kemberan,
Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê kemberan.

Sinemê malıka xwe bı bar kır, delal,
Xwe bı xwe sıkıni van çiyan,
Sinemê malıka xwe bı bar kır, delal,
Xwe bı xwe sıkıni van çiyan.

Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê mecdiyan,
Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê mecdiyan.

Sinemê malıka xwe bı bar kır, delal,
Xwe bı xwe sıkıni bewraran,
Sinemê malıka xwe bı bar kır, delal,
Xwe bı xwe sıkıni bewraran.

Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê guheran,
Rûnışt bejna xwe gırêda, delal,
Berda rışıkê guheran.

Çûm ku Sinemê dı ramusım, delal,
Gune lı hustiyê gundiyan,
Çûm ku Sinemê dı ramusım, delal,
Gune lı hustiyê gundiyan.

SÎNEMXAN

Ay Sîneml
Te rû heyva nûrîne,
Şewqê daye ûmetê.
Te gerden şûşa hêşîne,
Nuqte nuqte xal ketê.
Heçî herî Sînem bibîne,
Bêşik diçî cenetê.

Ay Sînem!
Ezê Hîzanê dihebînim,
Salê sê cara tê bihare,
Te rû heyva nûrîne,
Şems û qemer tê re diyare,
Ezê herim Sînem bibînim,
Dîna min û Sînem ev care.

Ay Sîneml
Hingî li dinê diğerîyam,
Kesî nedigo, Sînem nexweşel
Ezê hatim Hîzana xopan hicrokê feqîya,
Dinivîsîn kêl û ferşe.
Ezê tenbîhê bikim li mar û mişkên mirîya,
Bere nexun navtenga çarê,
Sed heyfe li ewraqên reşe.

Ay Sînem !
Sînem koça xwe-b-rêkir,
Em bixwe mane li şûn wara,
Rûnişt û kofî çêkir,
Berdan şirkêd guhara,
Mi-d-kir Sînem ramîsim,
Felek bû min neyara.

Birca Sînemxan têde,
Wê-d navroka behrê da,
Hat leşkerê dewletê,

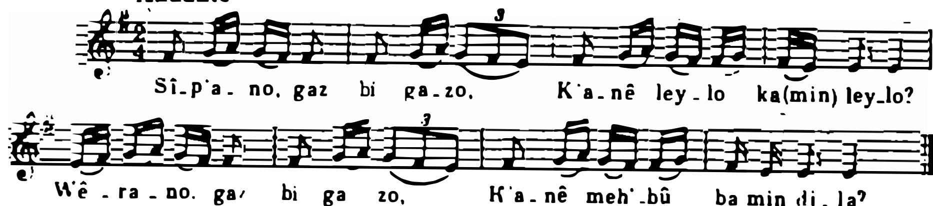
Dibêjin: "Sînem keça melakî bû û mêrê wê çû seferê û jina xwe siparte du mirovên xwe, ko lê miqate bin, çavdêrîya wê bikin. Tenê herdû mirovên bê bext, xwestin ko li dor jinikê bigerin, lê Sînem xwe bi destên wan ve berneda û çawa mêrê wê hate mal, jere gotin: 'Jina te tolaze û em şermîkar û rûreş kirin! Hawir xelk li dor digerîyan û naçare mêrik Sînema jina xwe kuşt û diya wê, li ser ev çend dîlokên dawi gotine:

Sînem dure di behrê da,
Emê rabin destek xewas bigrin berdin têda,
Çibkim destê min gihabû miradê,
Feleka malikwêran çerxek lê da!

Sînem, tu rabe ev çi deme!
Bejin ji Kela Tikrîtê, sing qumaşê Eceme,
Bere bixêr bêyî mehka remezanê,
Ez fitreka serê te me!

Sînem gulçîçeka li çiyayî,
Şewqa xwe daye gêr û giyayî,
Heçî kesê Sînem nedîtî,
Bere binêrî rengê birayîl

Sîneml Ezê dinêrim li Bexdayê ezîme,
Min du şahid hene îsal heft sale,
Lawik seferî bû, Êlixê reş kil nedînel

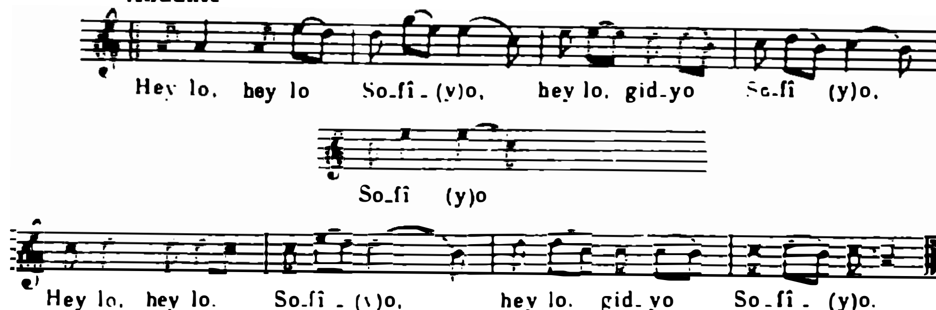

SÎP'ANO

Sîp'ano, gaz bi gazo,
K'anê leyloka min, leylo?
Wêrano, gaz bi gazo,
K'anê meh'bûba min dila?

Dilê daqa cewazo,
K'anê leyloka min, leylo?
Dilê daqa cewazo,
K'anê meh'bûba mêra?

Xurê min xortê tolazo,
K'anê leyloka min, leylo?
Xurê min xortê tolazo,
K'anê meh'bûba mêra?

SOFÎO

Hey lo, hey lo, Sofîo, hey lo, gidyo Sofîo,
Hey lo, hey lo, Sofîo, hey lo, gidyo Sofîo.
Mala Sofî dev çaê, hey lo, hey lo, Sofîo,
Mala k'opek dev çaê, hey lo, gidyo Sofîo.
Berf û baranê daye, hey lo, hey lo, Sofîo,
Berf û baranê daye, hey lo, gidyo Sofîo.
Mala Sofî xirabkir, hey lo, hey lo, Sofîo,
Mala Sofî xirabkir, hey lo, gidyo Sofîo.
Yekî rabine ricaê, hey lo, hey lo, Sofîo,
Yekî rabine ricaê, hey lo, gidyo Sofio.

Mala Sofî garise, hey lo, hey lo, Sofîo,
Mala Sofî garise, hey lo, gidyo Sofîo.
Sofî k'erba fetisî, hey lo, hey lo, Sofîo,
Sofî k'erba fetisî, hey lo, gidyo Sofîo.
Sofî, Sofîkî ç'ake, hey lo, hey lo, Sofîo,
Sofî, Sofîkî ç'ake, hey lo, gidyo Sofîo.
Dêlê li mih'înê bake, hey lo, hey lo, Sofîo,
Dêlê li mih'înê bake, hey lo, gidyo Sofîo
Sofî li vandera undake, hey lo, hey lo, Sofîo,
Sofî li vandera undake, hey lo, gidyo Sofîo.

SOSIN GULA TETIKA

Sosin gula tetika, lo,
Delal gula tetika
Bisk berda ser memika, lo,
Selam dilê lawika.
De were, de, de, were,
Fatim were, torin were,
De, de, de, de.

Mala Fatim meyxane, lo,
Mala t'eres meyxane,
Mîr ênya lê, girtî dîwane,
Fatim rewşa xortane.
De were, de, de, were,
Fatim were, torin were,
De, de, de, de.

"SU" AVE AVE

Su ave ave, narinê hey narin.
Su ave ave, tu gula vi cani.

Hem ave, hem berave, narinê hey nirin.
Hem ave, hem berave, tu gula vi cani.
Gewr rınde, bejn zırave, narinê hey narin.
Gewr rınde, bejn zırave, tu gula vi cani.

Su-ava me jı ku tê, narinê hey narin.
Su-ava me jı ku tê, tu gula vi cani.
Bingole, jı kevırê qul tê, narinê hey narin.
Bingole, jı kevırê qul tê, tu gula vi cani

Su-ava hêz û mêzan, narinê hey narin.
Su-ava hêz û mêzan, tu gula vi cani.
Xweşe ramûsanê qizan, narinê hey narin.
Xweşe ramûsanê qizan tu gula vi cini.
Weka kakılê guzan, narinê hey narin.
Weka kakılê guzan, tu gula vi cani.

Su-ava hok û mokan, narinê hey narin
Su-ava hok û mokan, tu gula vi cani.
Xweşe ramûsanê bûkan, narinê hey narin
Xweşe ramûsanê bûkan, tu gula vi cani.
Weka goştê çûçıkan, narinê hey narin
Weka goştê çûçıkan, tu gula vi cani.

SULEYMANÊ EMER

Suleymano, lo lawo!
Gelî xwedan eynelîna!
Xwe bidin hafê bêndera!
Gelî xwedan kurmancina!
Xwe bidin şerê giran û girbela!
Şerê mala kêfir girane,
Ji êvara xwedê de ketiye
ser darê bêxwedîyê mawîzera
Suleymano!

De lolo hekîmo qurba! tê ji Helebê
tê rabî dermana ji birîna Suleymanê
min re çêkî ji şekir û şebê,
Xwedê şeş topa têxî mala xwedyê
gula mawizerê, sê tilî girtime
Ji serê bêxwedîya vê kezebê
Suleymano!

De lolo hekîmo qurba! tê ji Ana
Ji birîna Suleymanê min re çêke
dermana û sêbarî di hetwana!
Ezê neketime heyra kuştina
Suleymanê Emer, kuştin kuştina mêra ye,
Lê ezê ketime xema wê xemê Suleymano!
Ko cotê xatûnan û zerîyan,
di piştî çavê Suleymanê min re
li Bircabelek, bêxwedan û xwedî mane
Suleymano!

De gelî xwedan eynelîna! xwe bidin
hafê bêndera!
De gelî kurmancîna!
Xwe bidin serê giran û girbela!
Şerê mala kêfir girane,
Ji êvara xwedê de ketiye
ser darê bêxwedyê mawızera,
De laşê Suleymanê mi nazike, Suleymano!
Dayê!...
Dane ber qeftê bêxwedîyê di xencera
Suleymano!

SULTANÊ

Sultanê dinya deme
Lê, lê, lê, lê Sultanê
Xilxalê lingê te me
Cîrane, Sultane..
Bazinê zendê te me
Gustîla tilya te me
Kembera li pişta te me
Guharê guhê te me
Xizêma pozê te me
Kilçîvê mêrê te bimrî
Kuçikê mêrê te bimrî
Kiryarê bejna te me

Sultanê, Sultanê
Lê, lê, lê, lê Sultanê
Biçûkê mal cîranê
Bûye çaxê razanê
Tu bide min ramûsanê
Lê, lê, lê, lê Sultanê
Lê, lê, lê, lê Sultanê..

ŞEMLÊ, ŞEMLANÊ

Şemlê, şemlê, şemlê, şemlê
Lî mala bavê Şemlanê

Ew hêlînê qaz û maza
Li mala bavê Şemlanê
Hêlîn çêkir li ser gaza
Li mala bavê Şemlanê
Ez ramîsim gerdengaza.
Lî mala bavê Şemlanê

Ew hêlînê qaz û çûka
Şemlê, şemlê, şemlanê
Hêlîn çêkir li ser sûka
Li mala bavê Şemlanê
Ez ramîsim gîz û bûka
Lî mala bavê Şemlanê

Ew hêlînên qaz û beta
Li mala bavê Şemlanê
Hêlîn çêkir li serê xeta
Li mala bavê Şemlanê
Ez ramîsim van hirmeta
Lî mala bavê Şemlanê

Ew hêlînê qaz û zîza
Li mala bavê Şemlanê
Hêlîn çêkir li serê gwîza
Li mala bavê Şemlanê
Ez ramîsim bûk û qîza
Lî mala bavê Şemlanê

ŞEREFO

Kumê Şeref kulave
Şerefo were kumê xwe
Kumê Kurdo kulave
Lo Kurdo were kumê xwe
Umrê Kurdo ev gave
Şerefo were kumê xwe
Umrê Şeref ev gave
Lo Kurda were kumê xwe

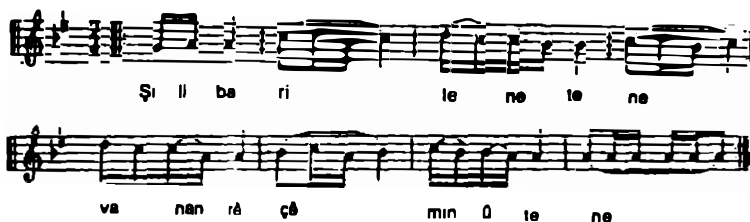
Ev kum ne kumê mine
Lo lawo were kumê xwe
Kumê hevalê mine
Şerefo were kumê xwe.

ŞÊRÎNÊ TEVDE GUL

Ez ji gula gule zerim
Şêrînê tevde gul
Devê deryê wer diherim
Şêrînê tevde gul
Dosta lawkê xwey esmerim
Lê şêrînê tevde gul.

Ez ji gula gule sorim
Lê şêrînê tevde gul.
Devê deryê wer diborim
Lê delalê tevde gul.
Devê deryê wer diborim
Lê şêrînê tevde gul.

Ez ji gula gule sipî me
Lê şêrînê tevde gul.
Devê deryê wer borî me
Lê şêrînê tevde gul.
Dosta lawkê xwey gundî me
Lê delalê tevde gul
Dosta lawkê xwey gundî me
Lê delalê tevde gul.

ŞILİ BARİ

Şıli bari tene-tene,
Vanan rêçê mın û te ne,
Şıli bari tene-tene,
Vanan rêçê mın û te ne.

Porê yarê porki kej e,
Ber piştê da şe û meqese,
Porê yarê porki kej e,
Ber piştê da şe û meqese

Çûm ku yara xwe bıbinım,
Bekçiyê bavê wa ye lı ber e,
Çûm k uyara xwe bıbinım,
Bekçiyê bavê wa ye lı ber e.

Şıli bari çılkı-çılke,
Serê qondra yarê şıl ke,
Şıli bari çılkı-çılke,
Serê qondra yarê şıl ke,

Gundê hember gundê me ye,
Qe tune bi sed mal he ye,
Gundê hember gundê me ye,
Qe tune bi sed mal he ye.

Şûna ku yaram tê da ne bi,
Hêlek şên bi yêk xırabe ye.
Şûna ku yaram tê da ne bi,
Hêlek şên bi yêk xırabe ye.

TAHİRXANÊ CAZÊ

(İstiran)

Şerekê çêdibû li Qeraniya xopan,li ber çayê,
Tahirxan sê denga gazî dikir, Teymûrxano !
lo bira !
Tu cebilxanê ji kekê xwe re valake ser ebayê !
Eskerê Şahê Ecem girane, kes dihana me de nayê.
Mêrê çê be, çê bixebite, bere îro dengê me
derkeî li dinyayê!
Şerekê çêdibû li Qeraniya xopan wa bi dare,
Tahirxan sê denga gazî dikir, Teymûrxano, lo bira
Eskerê Şahê Ecem pir girane, bê jimare !
Mêrî çê be, çê bixeblte
Kekê te yê bi sê gulan birîndare !

TAQÎBELEKÊ

Taqîbelekê yeman,
Taqîkê te beleke tagîbelekê yeman,
Taqîkê te beleke taqîbelekê gewrê.
Pişkojan sed û yeke taqîbelekê yeman.
Pişkojan sed û yeke taqîbelekê gewrê
Ramûsim te bi heneke taqîbelekê yeman
Ramûsim te bi heneke taqîbelekê gewrê.

Taqîkê te sipî ye taqîbelekê yeman,
Taqîkê te sipî ye taqîbelekê gewrê
Pişkojan sed û sî ye taqîbelekê yeman.
Pişkojan sed û sî ye taqîbelekê gewrê
Ramûsim te bi dizî ye taqîbelekê yeman
Ramûsim te bi dizî ye taqîbelekê gewrê.

Taqîkê te pir sore taqîbelekê yeman,
Taqîkê te pir sore taqîbelekê gewrê
Pişkojan hawîrdore taqîbelekê yeman.
Pişkojan hawîrdore taqîbelekê gewrê
Ramûsim te bi zore taqîbelekê yeman
Ramûsim te bi zore taqîbelekê gewrê.

TEBI E'YŞIKA XIRDIK-MIRDIK

Te b (i) Eyşika xirdik-mirdik, lê, lê, E'yşê
Te bi canika xirdik-mirdik, zalim E'yşê

Ez h'eyrana bejna kurtik, lê, lê, E'yşê,
Ez h'eyrana bejna kurtik, zalim E'yşê,

Dergê mala we min birî, lê, lê, E'yşê,
Dergê mala we min birî, zalim E'yşê.

Qusêsya pez dibirî, lê, lê, E'yşê,
Qusêsya pez dibirî, zalim E'yşê.

Memkê E'yşa min k'irk'irî, lê, lê, E'yşê,
Memkê E'yşa min k'irk'irî, zalim E'yşê.

E'yş firotye ez bik'irî, lê, lê, E'yşê,
E'yş firotye ez bik'irî, zalim E'yşê.

Dergê mala we min vekir, lê, lê, E'yşê,
Dergê mala we min vekir, zalim E'yşê.

Dêrî veke, dêrî veke, lê, lê, E'yşê,
Dêrî veke, dêrî veke, zalim E'yşê,

Bejna delal xwe te'lde ke, lê, lê, E'yşê,
Bejna delal xwe te'lde ke, zalim E'yşê,

Şeva sarin p'axla xwe ke, lê, lê, E'yşê,
Şeva sarin p'axla xwe ke, zalim E'yşê,

TÊ JÎ MEZRÊ DE

Tê ji mezrê de, tê ji mezrê de
Belê loy loy, belê loy loy
Tê ji mezrê de, tê ji mezrê de
Belê loy loy, lawiko qurban.

Şûr girêda mertal pêda
Bulê loy, loy, belê loy, loy...
Şûr girêda mertal pêda
Bulê loy, loy, lawiko qurban.

Tu bi zava û ez dergistî
Belê loy, loy, belê loy, loy...
Tu bi zava û ez dergistî
Belê loy, loy, lawiko qurban.

Xwezka bi mala dostam têda
Bulê loy, loy, belê loy, loy...
Xwezka bi mala dostam têda
Bulê loy, loy, lawiko qurban.

Te'ji mezrê de sist û pistî
Belê loy, loy belê loy, loy...
Tê ji mezrê de sist û pistî
Belê loy loy, lawiko heyran.

Min bihîstî te yek xwestî
Belê loy, loy, belê loy, loy...
Min bihîstî te yek xwestî
Belê loy, loy, lawiko qurban.

TE MALA-M XERABKİR

Wele te mala-m xerakir
Bile te mala-m xerakir
Bi destê xwe agir berdayê
Hay de nayî, hay de nayê.

Min dîtibû di derencê de
Min milê xwe li milê wê da
Em tev ketin nêv hewşê da
Mi-l ser sînga gewrê pal da.

Heta stêra sibhê lêda
Heta dengê melê lêda
Hay de nayê, hay de nayê.

Tu kevoka li ber çayê
Tu xezala-l ber çemayê
Tu keroşka li nav lemayê

Wele te mala-m xerakir
Bile te mala-m xerakir
Bi destê xwe agir berdayî
Hay de nayê, hay de nayê.

Min dîtibû li nav şênî
Qozyê çava li min dişkênî
Destê gula ji mi-r dişênî
Ji min pêve kes nabênî
Hay de nayê, hay de nayê.

Wele te mala-m xerabkir
Bile te mala-m xerabkir
Bi destî xwe agir berdayî
Hay de nayê, hay de nayê.

TENZERE

Ava gundê me ji k'u tê,ha nana, nana, nananar.
Ava gundê me ji k'utê, lê keç'ikê yeman Tenzere.
Nava gula, gîhê tê, ha nana, nana, nananar.
Nava gula, gîhê tê, lê keç'ikê yeman Tenzere.
Bîna k'awa min jê tê, ha nana, nana, nananar.
Bîna k'awa min jê tê, lê keç'ikê yeman Tenzere.
Ha siveye tevê daye, ha nana, nana, nananar.
Ha siveye tevê daye, lê keç'ikê yeman Tenzere.
Zêrê e'nîê lê xûdaye, ha nana, nana, nananar,
Zêrê e'nîê lê xûdaye, lê keç'ikê yeman T'enzere.

TERIM ŞERÊ ŞER GERME

Si lı ser me ha, si lı ser me day
Terım şerê şer germe.

Dayê rabe sıbeye way
Si lı ser me ha, si lı ser me.
Dayê rabe sıbeye way
Terım şerê şer germe.

Sıbeye rê xuyaye day
Çıng-çıng nakım, çing nakım.
Sıbeye rê xuyaye way
Terım şerê şer germe.

Azadî riya me ye day
Çıng-çıng hakım, çıng nakım.
Azadi riya me ye way
Terım şerê şerç germe.

Kurdıstan mala me ye day
Çıng-çıng nakım, çıng nakım.
Kurdıstan mala me ye way
Terım şerê şer germe.

Sor, zer, kesk ala me ye day
Çıng-çıng nakım, çıng nakım.
Sor, zer, kesk ala me ye way
Terım şerê şer germe.

TÎNE H'INA BÛKÊ

Ner male, ner male,
Oy, oy, oy, oy,
Ner male, ner male,li min,
Gewrê tu domamê.

Zeva çu h'imamê,
Oy, oy, oy, oy,
Zeva çu, h'imamê, li min,
Keç'ikê tu domamê.

Nexweşe bêh'ale,
Oy, oy, oy, oy,
Nexweşe bêh'ale, li min,
Gewrê tu domamê.

Zeva çû sûkê,
Oy, oy, oy, oy,
Zeva çû sûkê, li min,
Keç'ikê tu domamê.

Tîne h'ina bûkê,
Oy, oy, oy, oy,
Tîne h'ina bûkê, li min,
Gewrê tu domamê.

Ner male, ner male,
Oy, oy, oy, oy,
Ner male, ner male, li min,
Keç'ikê tu domamê.

H'ine di tişkiş kin.
Oy, oy, oy, oy,
H'ine di tişkiş kin, li min,
Gewrê tu domamê.

Dest bûk û zevê kin,
Oy, oy, oy, oy,
Dest bûk û zevê kin, li min,
Keç'ikê tu domamê.

TU DİNİ

Ezê berfım, berfa belekyê,lı çiyê mame,
Tava sıbêra,siya êvarê daye
Hêdi hêdi heliyame, nemame,
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kewê.
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kewê.

Ezê berfım, berfa çax heyamê van berana,
Melê gundiyan ez û kewa kubar
Kırıne goştê nava dev dıranan,
Tu dini, tu dini, tu dini, tu dini,
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kewê.

Kewa dılê mın wê ma, sed car wê ma,
Sosın , rihan, belekyê berfê serê çiyê man,
Ez nızanım,xelq têli delal sala isalin
Kêviya kê ma,
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kewê.

TU LÎ VÊ TÊLÊ

Tu li vê têlê vê tenbûrê
Delîlê dayê, dayê, dayê
Tu li vê têlê, li vê tenbûrê
Zerîyê ez mêvanê te me.
Pêşya hecîya çû Xêbûrê
Delîlê dayê, dayê, dayê

Pêşya hecîya çû Xêbûrê
Zeryê ez mêvanê te me.
Ez radimîsim te gulî hûrê
Delîlê dayê, dayê, dayê
Ez radimîsim te gulî hûrê
Zerîyê ez mêvanê te me.

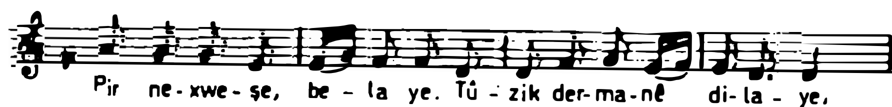
Tu li vê têlê, têla biçûk
Delîlê dayê, dayê, dayê
Tu li vê têlê, tevlî biçûk
Zeryê ez mêvanê te me.
Dest hine kir tevlî neynûk
Delîlê dayê, dayê, dayê

Dest hine kir tevlî neynûk
Zerîyê ez mêvanê te me.
Keç digirî ez nabim bûk
Delîlê dayê, dayê, dayê
Keç digirî ez nabin bûk
Zeryê ez mêvanê te me.

Tu li vê têlê, li têla mezin
Delîlê dayê, dayê, dayê
Tu li vê têlê, têla mezin
Zeryê ez mêvanê te me.
Dest hine kir tevlî bazin
Delîlê dayê, dayê, dayê
Dest hine kir tevlî bazin
Zeryê ez mêvanê te me.
Keç digirî min naxwazin
Delîlê dayê, dayê, dayê
Keç digirî min naxwazin
Zeryê ez mêvanê te me.

TÛZIK LI SER AVAYE

TÛZIK LI SER AVAYE

Tûzik li ser avaye,
Av li binya malaye,
Pîr nexweşe,belaye,
Tûzik dermanê dilaye.
Pîr nexweşe, belaye,
Tûzik dermanê dilaye.
Baranê rêşe-rêşe,
Pîr nexweşe, ze'f dêşe,
Tûzik jêra bipêje,
Tûzik dermanê dilêşe.
Pîr nexweşe, belaye,
Tûzik dermanê dilaye.

Pîrê rabû ser p'îya,
Gazî kire gundîya,
Amanat'a tûzikê
Tûzik h'eyate h'emîya.
Pîr nexweşe, belaye,
Tûzik dermanê dilaye.
Rya tûzik nedûre,
Gola wî jî nek'ûre,
Tûzik bendik hê hûre,
Dermanê bêqisûre.
Pîr nexweşe, belaye,
Tûzik dermanê dilaye.

Keç'ik çûnê tûzikê,
Xorta çûne bendikê,
Dest avîtin bendikê,
Av avîte navikê.
Pîr nexweşe, belaye,
Tûzik dermanê dilaye.

URMÎYA

Urmîya, Urmîya,
Lê bi lê kinê, lê bi lê kinê, lê, lê,
Urmîya, Urmîya,
Dev ç'ûçikê, poz pîjînê, e'nî keverê canê.

Kina min ne zerîye,
Lê bi lê kinê, lê bi lê kinê, lê, lê,
Kina min ne zerîye,
Dev ç'ûçikê, poz pîjînê, e'nî keverê canê.

Erdîşe, Erdîşe,
Lê bi lê kinê, lê bi lê kinê, lê, lê,
Erdîşe, Erdîşe
Dev ç'ûçikê, poz pîjînê, e'nî keverê canê.

Ew qîza çawişe,
Lê bi lê kinê, lê bi lê kinê, lê, lê,
Ew qîza çawişe,
Dev ç'ûçikê, poz pîjînê, e'nî keverê canê.

P'êşîda k'işmîşe,
Lê bi lê kinê, lê bi lê kinê, lê, lê,
P'êşîda k'işmîşe,
Dev ç'ûçikê, poz pîjînê, e'nî keverê canê.

WELAT ÇIQAS XWEŞ Û RINDE

Welat çıgas xweş û rınde, keçıkê lê lê
Mırov têda serbılınde, delalê lê lê.
Ê' me ne rez û ne peze, keçıkê lêlê
Cin û warê me qet tune, delalê lê lê.

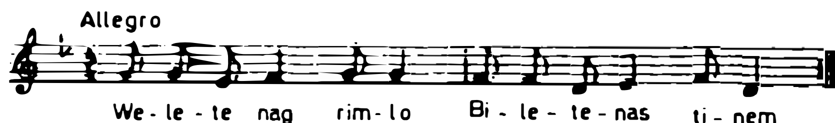
Ez dızanım welat xweşe, lawıko lo lo
Bê welat jiyan nameşe, delalê lo lo.
Were em welat rızgar bıkın, lawıko lo lo
Kes nemine b' bextê reşe, delalê lo lo.

Destê mın lı dawa te ye, keçıkê lê lê
Xew û xwarın lı mın tuneye, delalê lê lê.
Destê xwe dı destê mın ke, keçıkê lê lê
Ev doza ya mın û te ye, delalê lê lê.

Destê mın lı destê te ye, lawıko lo lo
Te kengê go mın guh neda,delalo lo lo.
Gava te dıgo, mın dıgo fermo, lawıko lo lo
Tım dı riya doza xweda, delalo lo lo.

Mırın bı gılı û gazınca, keçikê lê lê
Bûm Şıvanê derd û kulan, delalê lê lê.
Hınek rabûn doz ajotın, keçıkê lê, lê
Zû westiyan û nivi berdan, delalê lê lê.

Sonda mın navê Kurdıstan, lawıko lo lo
Ev doza qet nayê berdan, delalo lo lo.
Dewsê kole b' fıkrê karker, lawıko lo lo
Em hıldın ala Kurdıstan, delalo lo lo.

WELETÊ NAGRIM LO

Wele te nagrim lo
Bile te nastinim

Derde hewiye
Welek nakşinem

Daye nastinim
Bavo nastinim

Derde hewiye
Welek nakşinem

Jine wi dıdiye
Çawe wi bırciye

Lı male tew çuye
Lı male tew çuye

Wele te nagrim lo
Bile te nagrim

Derde hewiye
Welek nakşinim

Çende şirine welek
Çende şirine welek

Derde hewiye
Kesek ne bine

Jine wi çaren
Bı doste yare

Wele te nastinim
Bile te nastinim

Derde hewiye
Welek nakşinim

Wele te nagrim lo
Bile te nastinim

Derde hewiye
Welek nakşinim

WELAT Û KURDISTAN

Welat û Kurdıstan,
Hemû bax û bostan,
Tu mayi l' ber destan.

Ser bı reş û şinın,
Jar û dılbirinın,
Mıllet mın nabinın,
Oy welat û Kurdıstan.

Hemû weki darın,
Rêz ın lı ber harın,
Bın destê neyarın.

Pehlewan û mêrxas,
Dest da çek û das,
Şiyar bın wek gernas!
Oy welat û Kurdıstan

Wi cıvatê çêkınl
Navê te tım lêkınl
Destê dıjmın jêkınl

Lı gel hev pervabın,
Wek bav û bıra bın,
Lı ber dıjmın rabınl
Oy welat û Kurdıstan.

Welat û Kurdıstan,
Hemû bax û bostan,
Tu mayi l' ber destan.

Ser bı reş û şine!
Jar û dılbırine,
Mıllet mın bıbine,
Oy welat û Kurdıstan.

WÊ LÎ SER BANÎ

Wê li ser bani, wê li ser banî
Lo kuro dîno, wê li ser banî !

Destê rastê li min hilanî
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Îşaret kir min nezanî
Lo kuro dîno, wê li ser banî !

Wê li ser banî çek dişûştin
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Zend û bazin tev hilmiştin
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Xortê xelkê bi çola xiştin
Lo kuro dîno, wê li ser banî !

Wê li ser banî cil raxistin
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Bisk û kezî li berba xiştin
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Xortê xelkê bi çola xistin
Lo kuro dîno, wê li ser banî !

Wê li ser banî cil kutane
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Zend û bazin tev hildane
Lo kuro dîno, wê li ser banî
Xortê xelkê li çola mane
Lo kuro dîno, wê li ser banî !

WELE NAÇME BER GARANÊ

Wele naçme bèr garanê
Bileh naçme ber garanê
Serê malê bidî nanê

Wele naçme ber garanê
Keçik nedî ramîsanê
Bileh naçme ber garanê

Ew garana ga û golika
Wele naçme ber garanê
Min çêrandî li dor tatika
Bileh naçme ber garanê

Serê malê nedî nanê
Wele naçme ber garanê
Keçik nedin ramîsanê
Bileh naçme ber garanê.

WERE DELALÊ

Were delalê emrê mın were,
Dozık çêbûne,idi çı hale?
Were delalê emrê mın were.

Sêva cınnetê, bavê qudretê,
Melhema dılan, şirın şerbetê,
Were delalê emrê mın were.

Axina dıkım, heyfam bı te tê,
Kewa gozelê, bihna cınnetê,
Were delalê emrê mın were.

Bı nûra xwedê, bê derd bê kul bi,
Tu were ba mın, bo navê xwedê,
Were delalê emrê mın were.

Te ez helandım, idi guhne me,
Axina meke, hêviya te me
Were delalê emrê mın were.

Were delalê emrê mın were,
Dozık çêbûne, idi çı hale?
Were delalê emrê mın were.

WEY GUL

Dıbêjın guli xweş e, wey gul ez bımrım,
Reben e û bexti reş e, wey gul wey gul,
Wey gulizar,
Derdêm yekbû te kır sed hezar,
Ez ji vi canê xwe bûme bêzar.

Gula mın gula zer e wey gula zer e,
L' er çavêm here were wey gul wey gul,
Wey gulizar,
Derdêm yekbû te kır sed hezar,
Ez ji vi canê xwe bûme bêzar.

Allegro

WEY, XANIMÊ

Neman, neman, wey Xanimê,
Bûka mala bavê minê,
Bûka mala bavê minê,
Neman, neman, wey, Xanimê.

Mala Xana min zeynete,
Mala dosta min zeynete,
Ez sê denga bang dikimê,
K'aw k'ubare nak'êlimê.

Neman, neman, wey, Xanimê,
Çû miqîdê gilî dike,
Qayma qayma bertîl dike,
Neman, neman, wey, Xaînmê,

Neman, neman, wey, Xanimê,
Bal çawîş ezar dike,
Dewa rûto safî dike,
Neman, neman, wey, Xanimê.

Lo, lo rûto qet nemao,
Xênî k'eto dîwar mao,
Nava hevala şermî mao,
Neman, neman, wey, Xanimê.

WÎ WÎ LÎ MÎN

De wî li min, wi wi li min!...
De wi li min, wi wi li min bext bireşe.

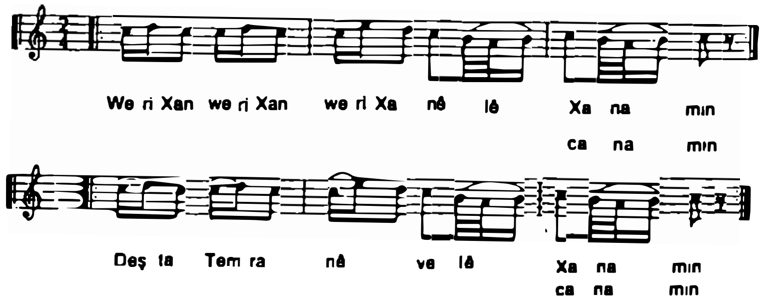
Kurê xalê mino,
Ezê Kopê bi demankim,
Du sed zêrê Osmanlî têde karkim,
Ezê herim bajarê Erzeroma xopan,
Şal û şapikê kurê xalê xwe bi qeytankim,
Bavê xêrê bikî bi çavê serê xwe nebînî,

Çawa nedame kurê xalb min rebenê
Îsal heft salê min dilketê,
Ez dame Çaçanê mala Simo,
bûye çîleçîlê Çaçanê dibên:
Bûkê siwarkin, bûkê siwarkin!
De wî li min, bê wî li min, bê wî li min!
Bê wî li min, bê wî li min, lê bext bi reşê.

Lolo kurê xalê mino,
Min dil girtî ji nedîve, ji nedîve,
Min dî kurê xalê min derbas dibû taxa
mala Efendî ve, Efendî ve..
Xwezka ezê bibûma kosteka wê saetê,
Qaskê biketama ser berstika eba kendoyî ve,
kendoyî ve.
De wîwî li min, wîwî li min!

Lolo kurê xalê mino,
Kopa xopan li wî benî, li wî benî,
Bavê min rebenê xêrê bikî bi çavê
serê xwe nebînî!
Çawa nedame kurê xalê min rebenê,
Îsal heft sal min dilketê,
Ezê dame Çaçanê mal Simo
kalê pîsê papax genî, papax genî.
De wîwî li min, wîwî li min!
De wîwî li min, de wî li min, lê bext bi reşê.

Lolo kurê xalê mino,
Min çi got û te deynekir, te deynekir,
Kurê xalê min rebenê kolos xwarkir
mitale kir, mitale kir,
Lawko dîno gazin û loma ji min meke!
Eza rih û canê te bûm xwedê li banê
banî nekir, banî nekir.
De wî li min, de wî li min!
De wî li min, lê bext bi reşê.

Cigerxwîn

XABÛRÊ

Ey Xabûr, Xabûr, ey Xabûr, Xabûr...
Wek daxwaza mın, pır dirêj û kûr
Kêferata te, xum, xum, û lew, lew
Nayên bîra te, ne razan, ne xew
Herdem dınalî, bı qîrîn, gazî
Lê kes nızanî, ka çı dıxwazi?
Armanca te ye, xurtî, pêşveçûn
Cıhê te tenge, dıvê fırehbûn
Pêlan dıdî xwe qîr û fıryadî
Te ji wekî mın dıvê azadî
Sînga vê erdê te çırand bı zor
Nızanım çıra tu naçî berjor
Ev çende xurtî, bê daxwaz û vîn
Dıkevî sînga Derya bê evin
Xwezka mın bı te, bê derd û bê kul
Dıjî bı şadî, bê mejî û dıl
Tujî wekî mın, ger bıkûna Kurd
Ev xurtîya te dıbu kul û derd

XANÊ

Weri Xan, weri Xan, weri Xanê lê, Xana mın,
Weri Xan, weri Xan, weri Xanê lê, cana mın.

Deşta Temranê av e lê, Xana mın,
Deşta Temranê av e lê, cana mın.

Sê siwaran xwe da nav e lê, Xana mın,
Sê siwaran xwe da nav e lê, cana mın.

Revand Xana ben zırav e, Xana mın,
Revand Xana ben zırav e, cana mın.

Deşta Temranê aş e lê, Xana mın,
Deşta Temranê aş e lê, cana mın.

Sê siwaran xwe da paş e lê, Xana mın,
Sê siwaran xwe da paş e lê, cana mın.

Revand Xana çavreş e lê , Xana mın,
Revand Xana çavreş e lê , cana mın.

Xanê te dıgo mêr nakım lê, Xana mın,
Xanê te dıgo mêr nakım lê, cana mın.

Kofiya zêran xwar nakım lê, Xana mın,
Kofiya zêran xwar nakım lê, cana mın.

Lawıkê xwe dêyndar nakım lê, Xana mın,
Lawıkê xwe dêyndar nakım lê, cana wın.

Dêyndarê evdan nakım lê, Xana mın,
Dêyndarê evdan nakım lê, cana mın.

Qımiş nabım jı xew rakım lê. Xana mın,
Qımiş nabım jı xew rakım lê. cana mın.

Tasıki av lı destan kım lê, Xana mın,
Tasıki av lı destan kım lê, cana mın.

XANÊ

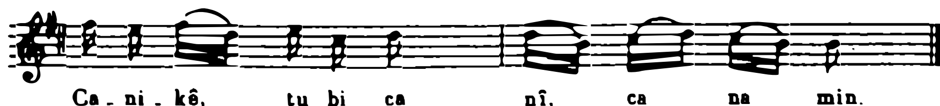
Xanê te dıgo; ez mêr nakım
Loy loy loy loy xana mın.
Bısk û keziyan şe nakım,
Rabe rûni sebra mın.

Xanê bexçe pivaze,
Loy loy loy loy xana mın.
Pivaz bûne gıryaze,
Rabe rûni sebra mın.

Xanê bexçe incase,
Loy loy loy loy xana mın.
İncas bûne mısase,
Rabe rûni sebra mın.

Moderato

XANIKÊ

Xanikê, tu bi xanî, xana min,
Canikê, tu bi canî, cana min.

Gelyê Emanê, xana min,
Gelyê Emanê, cana min.

P'erê Emanê, xana min,
P'erê Emanê, cana min.

Dikim ramûsim, xana min,
Dikim ramûsim, xana min.

Te li vî zimanî, xana min,
Te li vî zimanî, cana min.

Konikê reş danî, xana min,
Konikê reş danî, cana min.

Gelîkî k'ûre, xana min,
Gelîkî k'ûre, cana min.

Hevirmiş hûre, xana min,
Hevirmiş hûre, cana min.

XANIKÊ TU XANÎ

Xanikê tu xanî, lê xanê
Canikê tu canî, lê canê
Te bi vî zimanî lê xanê
Konê reş danî lê canê.

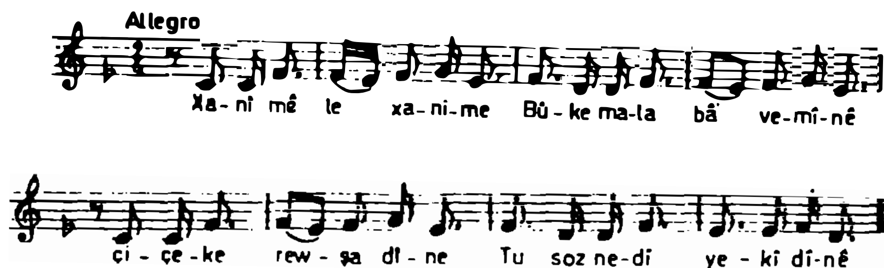
Li gelîkî tenge lê xanê
Paşa ji me dixwazî lê xanê
Hewrmêşê penge lê canê
Bajarî dûre lê xanê
Wê li me derenge lê canê.

Xanikê tu xanî, lê xanê
Canikê tu canî, lê canê
Te bi vî zimanî lê xanê
Konê reş danî lê canê.

Li gelîkî kûre, lê xanê
Ser sîngê xanê lê xane
Hewrmêşê hûre lê canê
Rabe me birêke lê xanê
Rêka me dûre lê canê.

XANIMA MIN

Xanıma mın, bermaliya mın,
Xanıma mın, bermaliya mın.
Xanımam, bermaliyam, rındê tu xemla mala mın.
Xanımam, bermaliyam, rındê tu rewşa mala mın.
Delala mın iro, jı mın xeyidiye,
Bı gazınci, b' axini dıl cemıdiye.
Xanıma mın disa jı mın xeyidiye,
Bı gazınci, b' axini dıl cemıdiye.
Xanıma mın, bermaliya mın.
Disa çı bû ye lı ba me,
Rabûne kul û derdê me.
Xanımam, bermaliyam, nndê tu xemla mala mın,
Xanımam, bermaliyam, nndê tu rewşa mala mın.
Xanıma mın, were ba mın.
Roniya herdu çavê mın.
Zanım xanım bırindar û bê evine,
Derdê mêran û zarokan pır dıkşine.
Xanım dıkşine wek dayıka mın Kurdıstan.
Mêr û zarok xıçıl bûne wekê Kurdan.
Xanımam, bermaliyam, nndê tu xemla mala mın,
Xanımam, bermaliyam, nndê tu rewşa mala mın.
Dıxwazi bıbi wek xanıman,
Jin bıki mêr û zarokan.
Belê raste, tu delali,
Bı axine wek te Şıvan.

XANIMÊ, LÊ XANIMÊ

Xanimê, lê Xanimê,
Bûka mala bavê minê,
Ç'îç'ekê rewşa dinê,
Tu soz nedî yekî dinê.

Xanimê, tu Xanimê,
Tu çil biskê gulavdûnê,
K'eremke were rûnî,
Agir dayne ser qelûnê.

Çi xanimkî bi lomeye,
Bi şev û roj mala meye,
Qisûrek lê t'uneye,
Gotina wî bi me'neye.

Xanimê dinya deme,
Ne me derde, ne me xeme,
ez h'eyrê bejna teme,
Ez aşiqê ç'e'vê teme.

Him gulî, him sosìnî,
Tu bi xizêma ser bazinî,
Bimrî, bijî, tu a minî,
Bûka mala bavê minî.

XANİMOKÊ

Min xew tê, ha min xew tê
Xanimokê xewarê.
Xewa te l-mala kê tê
Xanimokê xewarê.

Xewam li mala Remo tê
Xanimokê xewarê
Serê xwe deyn ser çokê
Xanimokê xewarê.

Di virde jî xewa wê li mala gundîya tevan tê û hevala wê serê wê datênî ser çoka xortê malê, lê herwekû tê bîra min tiştekî dî jı dibêjin: "heta..... bê ji derde", yan jî dibêjin:

Ew kî bû hat ji derde
Xanimokê xewarê
Reşo hatî ji derde
Xanimokê xewarê
Kurd bû bi turkî xeber da
Xanimokê xewarê.

XECOKÊ

Xecokê, min digo ewe, yeman, yeman, yeman,
Delalê, min digo ewe, Xeco, dilê min.

Herşev k'arê me ewe, yeman, yeman, yeman,
Herroj k'arê me ewe Xeco, dilê min.

Xecokê, Semerqedî, yeman, yeman, yeman,
Delalê, Semerqedî, Xeco, dilê min.

H'imayla kabazbendî, yemen, yeman, yeman,
H'imayla kabazbendî, Xeco, dilê min.

Xecokê, sêlê bîne, yeman, yeman, yeman,
Delalê, sêlê bîne Xeco, dilê min.

Dendika biqelîne, yeman, yeman, yeman,
Dendika biqelîne, Xeco, dilê min.

P'êşikê xwe jê bi hilîne, yeman, yeman, yeman,
P'eşikê xwe jê bi hilîne, Xeco, dilê min.

XERABO

Lolo xerabol
Ji dinyayê, alemê xerabtiro
li ber dilê min evdala xwedê
Ji bav û birakê min çêtiro
Ji şekirê elbika,
Ji muhibeta dê û weledîyê
şêrîntiro xerabol
Min evdala xwedê,

heft sala di dawa teqîkê xwedê
bi pars û pûsê xwedî kiro,
sala heşta toleke reşe lêvdeqandî
Ji xwer dibiro, xerabo!

Lolo xerabo!
Malxerabo! dikim nakim tu xerabî,
tenîya bi duhnî ji riwê min venabî,
dikim nakim ji ber çoka min ranabî.
Derdê dila derdkî noye ra lê nabî
şûşa dilê min şikestîye cebar nabî,
Ji min evdala xwedê re tu ezabî
de lolo xerabo, tu xerabî!
Malxerabo! min bihîstî te yek xwestî
Ezê herim daweta xerabê malê
bi taqîkê sipî, bi dilê şikestî
eger ji min çêtir bî, sed pîroz bê li wî canî
lê heke ji min pîstir bî, tu nifirê xerab
li te nakim, bere goştê laşê te bihelî,
bimênî komek hestî;
serpîra tu kor bibî, heft sala bikevî
ber vî destî, lolo xerabo!
Lolo xerabo!
Malxerabo! ne te xwestim, ne revandim!
Te ez kirim darê tenûrê reş qelandim!
Te kirim şareke hemawî, li dora kumê xwe gerandim!
Te kirim taseke çingo, li odê maqûl û axelera
diçingandim! lolo xerabo!
Lolo xerabo!
Malxerabo! bere li mi-bî li vî dilî
Na wele, bere li mala bavê te bî, li wî aqilî.
Çawa te dev ji min kihêla serê tewla berda
û li bergîleke piştkurmî, qoşfilitî
li pey etara dihesilî.
Kul û derdê xerabê mala min giranin,
Şaxê xwe berdane ser qulpa kemberê
ser vî dilî xerab!
Min sondxwariye terka delalê mala
bavê xwe rebenê nakim
heta bekişênin serê min rebenê
topek cawê şêrêz kirî.
Li ber serê min deynin cotek kelên
dikevirî, xerabo!
De lolo xerabo!

Malxerabo!
Ez û xerabê malê qaskê li hafa
mala li hev rûniştin.
Ji kul û kederê dinyayê
meyê gilî kirin, gazin bi şûnve hiştin
berf û baranê li me dayê, hêstirê çavê
min rebenê kevir û kuçikê binê newalan tev dimiştin xerabo!
Masîyê binê behra ji derdê min û xerabê
mala min biriştin;
teyr û tilûrê serê çiya bi ser nikilên
Xwe de dipûniştin, xerabo!
Mirîyên cebana heft salî,
qerqerê xwe li serê xwe gerandin
û li ser tirbê xwe rûniştin xerabo!

XEYDA

Xeyda, xeyda
Lê, lê Xeyda
Xulama keçka seyda
Lê, lê Xeyda
Ezê bêjim me xeda
Lê, lê Xeyda
Ramîsankê bide min
Lê, lê Xeyda
Siba vî çaxî eyda
Lê, lê Xeyda

Mala Xeyda li derê çeme
Lê, lê Xeyda
Ez mêvanê Xeyda xwe me
Lê, lê Xeyda
Îşev ez mêvanê te me
Lê, lê Xeyda
Kûçkê mêrê Xeyda bimrî
Lê, lê Xeyda
Ez kiryarê bejna te me
Lê, lê Xeyda.

Lêlê Xeyda, xeydokê
Lê, lê Xeyda
Biçûkê şemamokê
Lê, lê Xeyda
Şêrînê xweş bihokê
Lê, lê Xeyda
Ramîsim te zarokê
Lêlê Xeyda.., lêlê Xeyda..

XEZALA ÇİYAYÊ ŞENGALÊ

Xezal Xezal uwi uwi... hayê hayê hayê hayêêêê
İro mın ê dibûn, mala Xezala mın barkır,
çû zozanan uwi uwi.. uwii cefaêêê...

Şewıtiii.. kulê dılê mın pır bûn Xezalê uwi hayê.
Ezê va kul û dılım, heyata rebiyo jı te ra bıbım
cem aşıq û cem hozanan uwi cefaêêê...

Geli gundiyan û ciranan, ma hun ê qey nızanın;
Rûkê Xezala mın sor bûne jı tomatê lo lo ....
ramûsanan uwiii.

Xezala mın xeyidiye, geli gundiyan û ciranan
Ez nızanım çıma va qiza seba çı ye hoyê, hoyê,
nayê rayê uwi...

Xezal biyane uwi Xezal,
Xeribi zore uwi cefa,
Belê meri xerib û welatê xeribiyê kor e, Xezal.

İro din û bala xwe dıdıme çeyayê zozanan,
çiyayê Sipanê xelatê berfê lêkır uwii.. cefaêê.

İro mınê bala xwe dıdım çiyayê Sipanê,
berfê lêkır uwi Xezal.

Disa mınê di bılbılê malxırab uwii hayê hayê..
hayêêê...

Mın ê di, bılbılê malxırab dı qunta de hêlin
çêkır uwi cefaêêê.
Sala par heta van çaxana Xezaliya mın bû, sala
isal mêrê heram rabû, lo lo, dawê lêkır.
Xezala mın biyane, geli gundiyan û ciranan.
Ezê nızanım çıma va qiza seba çı ye hoyê, hoyê,
hoyê nayê rayê...

Xezal biyane, uwi Xezal,
Xeribi zore, uwi cefa,
Belê merî xerib û welatê xeribiyê kor e,
Xezal... •

XEZALA MIN

Xezala mın,
Delala mın,
Hay hêli, hêli, hêli.

Xezala mın,
Delala mın,
Koçerên beriya jêrin.

Xezala mın,
Delala mın,
Koçer çûne zozanan.

Xezala mın,
Delala mın,
Anin barê xiyaran.

Xezala mın,
Delala mın,
Pezê bavê te sore.

Xezala mın,
Delala mın,
Beriyêda ore-ore.

Xezala mın,
Delala mın,
Pezê bavê te reşe.

Xezala mın,
Delala mın,
Beriyêda dımeşe.

XEZALA MİN

Xezala min, delala min
Hey hêrî, hêrî, hêrî
Xezala min, delala min
Xezala li berya jêrî
Xezala min, delala min
Koçera ser bixêlî
Xezala min, delala min
Koçeran pez da bêrî.

Xezala min, delala min
Xezalêl beryê çarin
Xezala min, delala min
Her çar jî, bi kum û şarin
Xezala min, delala min
Her çar jî, bi dost û yarin.

Xezala min, delala min
Xezalêl beryê şeşin
Xezala min, delala min
Xezalêl beryê şeşin
Xezala min, delala min
Her şeş jî, bi şarên reşin
Xezala min, delala min
Her şeş jî, xweş keleşin.

XEZALÊ HÊLİ HÊLİ

Xezalê hêli, hêli,
Delalê hêli can.

Wan, Dêrsım, Diyarbekır,
Xezalê hêli can.
Wan, Dêrsım, Diyarbekır,
Delalê hêli can.

Mın l' Qersê dukan vekır,
Xezalê hêli can.
Mın l' Qerşê dukan vekır,
Delalê hêli can.

Bazara şara te kır,
Xezalê hêli can.
Bazara şara te kır,
Delalê hêli can.

Mın jı bir kır, por-por nekır,
Xezalê hêli can.
Mın jı bir kır, por-por nekır,
Delalê hêli can.

Bazara sola te kır,
Xezalê hêli can.
Bazara sola te kır,
Delalê hêli can.

Mın jı bir kır nalçe nekır,
Xezalê hêli can.
Mın jı bir kır nalçe nekır,
Delalê hêli can.

XEZAL Û EVDAL

Herê lê lê lê lê lê lê
Her lê lê Xezal lê lê

Delo lo lo lo lo lo lo
Delo lo lo Evdal lo lo

Xezalam keça kurdayê
Delal çuyê kan'ya bayê
Avê tîne jı bona çayê
Hemu xorta dıl berdayê

Herê lê lê lê lê lê lê
Herê lê lê Xezal lê lê

Evdalem pêşmergeyê
Şal û şapık lı bejneyê
Sekînîye ser xanîyê
Çavê keça hemu lêyê

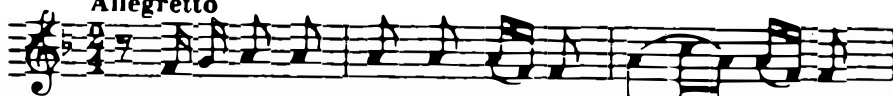
Delo lo lo lo lo lo lo
Delo lo lo Evdal lo lo

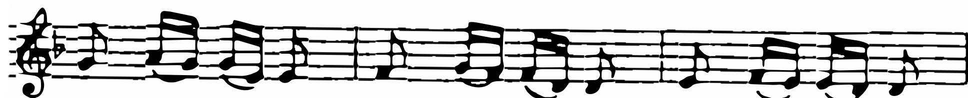
Xezal derket jı bêrîyê
Hur dımeşe ser panîyê
Fistan sore gerden zerê
Tu kulîlka der bıhare

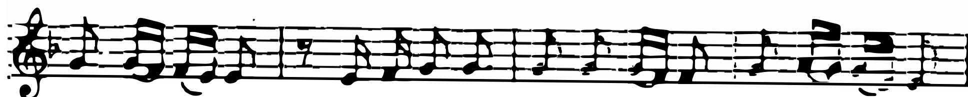
Herê lê lê lê lê lê lê
Herê lê lê Xezal lê lê

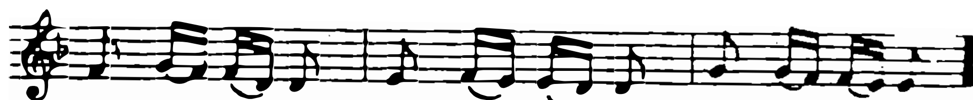
Evdal têyê jı bajarê
Serî qote porî kejê
Delalê mın pır dengbejê
Ser evîndara dıbeje

Delo lo lo lo lo lo lo
Delo lo lo Evdal lo lo

XIMŞÊ

Mala Ximşê serê ç'îaye,
Oy, li min, oy, oy, li min, oy, oy li min,
Oy, oy li min, lê lê Ximşê,
Mala Ximşê serê ç'îaye,
Bûktî nakim bextê teme,
Gidî yeman lê, lê Ximşê.

Dilê qîza xorta maye
Oy, li min, oy, oy, li min, oy, oy li min,
Oy, oy li min, lê, lê Ximşê.
Dilê qîza xorta maye,
Bûktî nakim bextê teme,
Gidî yeman lê, lê Ximşê.

Mala dostêm bi dergeye,
Oy, li min, oy, oy li min, oy, oy li min,
Oy, oy li min, lê, lê Ximşê,
Mala dostêm bi dergeye,
Bûktî nakim bextê teme,
Gidî yeman lê, lê Ximşê.

XIRPANÎ

De bi lor, lor, lor, xirpanî
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Malê me me mesrê danî
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Mesra teng bû hilneanî
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Lawkno lexin rojkanî
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Çil qant'irê qeremanî,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Çil berdîrê doşanî,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Qelena k'awa min deranî,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Ha(w)îro, (w)îro,(w)îro.
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Me li bang da dîkê nîvro,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Kumo, qîzna ha lêxin,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Lawkno, lêxin rojkanî,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Ha sibeye, te'vê daya,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Zêra e'nyî xûdaye,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Ha sibeye, te'v zeriqi,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Zêra e'nyê biriqi,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

Ser sîngê zer t'iviqi,
De bi lor, lor, lor, xirpanî

XWE KAR BIKIN JI BO ŞER

Bı ser çıyan ketım ez karê mıne bez û rev
Cî nîne têde rûnım, ne bıroj û ne bı şev
Cıhê bav û kalê mın bı xwînamın bûye sor
Dıjmın îro têde ye, dıbêjî mın tu derkev
Bûye sîh sal dınalım, bırîndar û gıha hev
Berî bıbım bırîndar xwedî dost û mırov bûm
Lê îro mame tenha, ez bê zıman û bê dev
Zıvıstane nıkarım, bı dıjmın re bıkım şer
Pûk û berfê dagırtın, gelî, derbend, û bandev
Vaye bıhar bıxêr tê, xwe kar bıkın jı bo şer
Êrîş bıkın neyaran weke mêran hemî-tev

Cıgerxwîn

XWESTÎME

Xwestîme wez xwvestîme
Lê yadê lê lê,lo yàbo mın nadın
Wez xwestime, xwestime
Lê yadê lê, lê, lo yabo mın nadın

Xwzgîniyên mın hatıne lê yadê lê; lê,
Lo yabo, mın nadın
Xwzgîniyên mın hatıne lê yadê lê, lê,
Lo yabo, mın nadın

(Gırêdan)

Melle, gazî û muftine,lê yadê lê, lê,
Lo bavo, mın nadın
Melle, gazî û muftine,lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın

(Gırêdan)

Qelendê mın bırina lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın
Qelendê mın bırina lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın

(Gırêdan)

Sed mihên qerqaşîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın
Sed mihên qerqaşîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın

(Gırêdan)

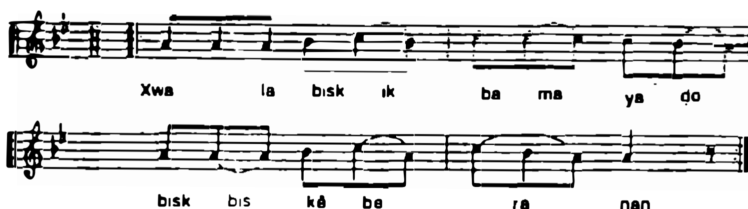
Sed zêrên Reşadîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, to mın nadın
Sed zêrên Reşadîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, to mın nadın

(Gırêdan)

Xwezginiyê mın hatıne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın
Xwezginiyê mın hatıne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın

Qelendê mın anîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın
Qelendê mın anîne lê yadê lê, lê,
Loy bavo, mın nadın

Gırêdan = Keç û Mêr bıhevra (Beraber)

XWEZILA BISKIK BAMA

Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê beranan,
Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê beranan.

Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê karıkan
Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê karıkan

Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê bızınan
Xwezıla bıskık bama, yado,
Bısk bıskê bızınan.

Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van xoydanan,
Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van xoydanan.

Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van darıkan,
Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van darıkan.

Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van zınaran,
Hûr-hûr bıçêriyama,yado,
Dorkê van zınaran.

Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser mırcanan,
Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser mırcanan.

Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser çıçıkan,
Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser çıçıkan.

Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser zendalan,
Çavki lı xewka şirın,yado,
Dest lı ser zendalan.

XWEZİ JI TÊLAN TÊLEK BAMA

Xwezi jı têlan têlek bama, têl têli beranan.
Hûr-hûr bıçeriyama yado, dor kevır û xwêlıkan.
Çav lı xewa şirın yado, dest lı ser bıskan.

Xwezi jı têlan têlek bama, têl têli berxıkan.
Hûr-hûr bıçeriyama yado, dor kevır û merxıkan.
Çav lı xewa şirın yado, dest lı ser memıkan.

Xwezi jı têlan têlek bama, têl têli karıkan.
Hûr-hûr bıçeriyama yado, dor kevır û darıkan.
Çav lı xewa şirın yado, dest lı ser bıskan.
Çav lı xewa şirın yado, dest lı ser memıkan.

YARA MIN

Yara min yara min
Sebra dilê min
Yara min yara min
Kara mala min

Çavê reş û belek
Tevda kil dane
Bejna yarê ziravê
Weki leylane

Yarê li me barî
Berfêka pûke
Yarê min bihîsti
Tu buyê bûke

YAR GEVEZE

Yar geveze bi geveze,
Yar geveze, bi geveze.

Yar geveze, bi geveze.
Beyraga me bi geveze

Beyraqa me bi geveze,
Sed şikir e'mrê t'eze.

Çêkirina komûnîzmê
Gele mera jî ferze.

Sovxoza bax û reze,
Fêrmê me berx û peze.

YAR GOVENDÊ

Yar govedê lê, yar govendê,
Ez h'eyrana lê, bazinê zendê.
K'erba t'eva hatime bendê.
Govend gerya lê, xet ber xete,
Sergovendî lê, qiz û met'e.
Govend gerya lê, sûk ber sûke,
Sergovendî lê, qîz û bûke,
Yar govendê lê, yar govendê,

YAR LÊ ÇIMA

Yar lê çima, çim çima,
Dost lê çima, war çima,
Yar lê çima, çim çima,
Dost lê çima, war çima,
Ez h'elyam bûme şima.

Yar lê çima, çim çima,
Dost lê çima, çim çima,
K'etime xîyalêd xema,
Qet gund ne got, çima
Ez h'elyam bûme şima.

Yar lê ç'emê Gergerê,
Dêşin birînêd berê,
K'etime xîyalêd xema,
Qet gund ne got, çima
Ez h'elyam bûme şima.

Yar li ç'emê Erdîşê,
Xort dilîzin qayîşê,
K'etime xîyalêd xema,
Qet gund ne got, çima
Ez h'elyam bûme şima.

YAR REZÊ

Yar yarû,yara rez,
Dido hatin lez bi lez,
Yek çaçane, yek çerkeze,lo,
Yek rezwane, çû ber rez.
Yar, yara boşatî,
Bejn û bala şimşatî,
Serî zêrê reşatî, lo,
Li ser ç'e'vê min hatî.

Yar, yara zin- zinî,
Dest û milê bazinî,
Tu bi xizêma mezinî, lo,
Bimrî, bijî a minî.
Yara min çi biç'ûke,
H'ine li dest û neynûke,
K'î çi zane k' u bûke, lo,
Xelqê t'irê zarûke.

Yar,yara h'indrûfî,
Tu li serî şal û k'ofî,
Çi bi tirsî, bi xofî, lo,
Bextê mira bûyî sofî.

YAR SOSIN

Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Keç'ik çûne dîlanê, h'emû k'emberê badayî.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Em çûne ramûsana, aqil û sewda nemayî.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrga hêşîne.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Keç'ik çûne dîlanê, h'emû k'emberê zîvîne.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Wez dikim sosin ramûsim, aqil sewda t'unîne.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrga belek.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Keç'ik çûne dîlanê, h'emû k'emberê xeleqe.
Yar sosin, sosin, sosin, sosinê mêrgêda mayî,
Wez dikim sosin ramûsim, mira dike h'eneke.

YAR WELLEH KEÇIKE

Yar welleh keçıke,
Billeh keçıke.
Yar dıkım ramisım,
Nızam çı dıke.

Yar pozi xızême,
Xızêm şırıke.
Ez dıkım ramisim,
Nızam çı dıke.

Yar guhi guhare,
Guhar gupıke.
Ez dıkım ramisim,
Nızam çı dıke.

Yar mıli bazıne,
Bazın şırıng.
Ez dıkım ramisim,
Nızam çı dıke.

Yar welleh keçıke,
Billeh keçıke.
Ez dıkım ramisim,
Nızam çı dıke.

YAR YARÊ

Yar, yarê, yarê lê, yar, yarê, yarî,
Yar, yarê, yarê lê, yar, yarê yarî,

Qiz çûne çolê bêrîa êvarê,
Qiz çûne çolê bêrîa êvarê,

Ser malê mera, bin malê mera,
Ser malê mera, bin malê mera,
Holikê çêke ji xwe û kina xwera,
Holikê çêke ji xwe û kina xwera,

Kin diçû seyrê, min nabe bi xwera,
Kin diçû seyrê, min nabe bi xwera,
Ji faê vê gulê, ji faê vê gulê,
Bejna vê yarê, ji faê vê gulê.

Hêşîn dikirî ç'emê Musilê,
Hêşîn dikirî ç'emê Musilê,
Kaser mi bidîta dêra Zerç'elê,
Kaser mi bidîta dêra Zerç'elê,

YAR YARÊ

Yar yarê, yarê lê,
Yar yarê, yarê
Yar yarê, yarê lê,
Şar heşinokê.
  Şar hêşinokê lê,
  Xort xapinokê.
  Xort xapinokê lê
  Xort revinokê.

Carek mın goti lê,
Hiva me waye.
Du car mın goti lê
Hiva me waye.
  Rûkê ezmanda lê,
  Waye xuyaye.
  Derdê mın, kula mın,
  Keçka keya ye.

Carek mın dıgoti lê,
Hiva me zize.
Du car mın dıgoti lê,
Hiva me zize.
  Orta ezmanda lê,
  Waye dılize.
  Derdê mın, kula mın,
  Keçka ezize.

Yar yarê,... *(Gırêdan)*

YAR YAR LÎ MÎN QUDRETÊ

Yar yar li min, yar li min
Yar yar li min, Qudretêl
Topa Xwedê lê ketê
Yar yar li min, yar li min
Yar yar li min, Qudretêl
Keç dixwênî Tebetê
Yar yar li min, yar li min
Yar yar li min, Qudretêl

Ji bo xatirê umetê
Yar yar li min, yar li min
Yar yar li min, Qudretêl
Ramûsim te hurmetê
Yar yar Il min, yar li min
Yar yar li min, Qudretêl

YAR YAR YARA MIN

Yar, yar, yara mın.
Yar, yar, yara mın.

Govend geriya lı hewşêye,
Yar, yar, yara mın.
Ketıme mılê Eyşê ye,
Yar, yar, yara mın.

Govend geriya lı sûkêye
Yar, yar, yara mın.
Ketıme mılê bûkêye,
Yar, yar, yara mın.

Navê yaram Emine,
Yar, yar, yara mın.
Bın dawetan namine,
Yar, yar, yara mın.

Govend geriya bın darê
Yar, yar, yara mın.
Ketıme mılê yarêye,
Yar, yar, yara mın.

YEK MÛMIK

Yek mûmık, du mûmık, sê mûmık,
Çar mûmık, çardeh mûmık.
Serê malê mısqalek,
Bûk lı zavê bımbarek,
Ha nina, ha nina, nina nina.
Ha nina,heyran nina.

Kırasê zavê ho lo,
Kırasê paşê ho lo,
Dani l' ber me ye ho,
Pêşiya me dibê ho,
Zavayê çav lı rê ho.
— Kanê zavayê we lo ?
— Kanê zavaçiyê we ?
— Vaye zavayê me lo ?
— Vaye zavaçiyê me ?
— Kanê tırşıka we lo ?
— Kanê tırşıkçiyê we ?
— Vaye tırşıka me lo ?
— Vaye tırşıkçiyê me ?
Yek mûmık, du mûmık, sê mûmık,
Çar mûmık, çardeh mûmık.
Serê malê mısqalek,
Bûk lı zavê bımbarek,
Ha nina, ha nina, nina nina.
Ha nina, heyran nina.

YEK MÛMIK

Ha nina ha nina
Nina nina ha nina

Heyran nina / qurban nina.
Tırsa ke, ser zavé-yo me dani
Ber me rê yo li çiya
Me dibe yo Azepan
Çev me rê yo

Ha nina ha nina
Nina nina ha nina
Heyran nina / qurban nina.

Kane zava ye we lo
Kane zava çiyê we

Vaye zava ye me lo
Vaye zava çiyê me

Kane daweta we lo
Kane dawet çiyê we

Vaye daveta me lo
Vaye davet çiye ve

Yek mûmık, dû mumık, sê mûmık
Çar mûmık çardeh mumık
Sere male mısqalek
Buk lı zave bımbarek ha nina

Ha nina ha nina
Nina nina ha nina
Heyran nina / qurban nina.

kane hıneya we lo
Kane hine çiyê we

Vaye hlneya me lo
Vaye hine çiye me

Kane tırşıka we lo
Kane tırşık çiye we

Vaye tırşıka me lo
Veya tırşık çiye me

Yek mûmık, dû mumık, sêmûmık
Çar mûmık çardeh mumık
Sere male mısqalek
Buk lı zave bımbarek ha nina

Kane mivanen we lo
Kane mazuwanen we

Kane xanım buka we lo
Kane xanım buka we

Kane tembura we lo
Kane temburwanen we

Kane dahola we lo
Kane daholwane we

Yek mûmık, dû mûmık sê mûmık
Çar mûmık çardeh mûmık
Serê malê mısqalek
Bûk lı zavê bımbarek, ha nina

ZEKO, ZEKÎYA

Zeko, Zeko, Zekîya
Zeko dî li ser xanîya
Tena-tena dimeşîya
Berfa bişev barîya
Li ser zimana helîya
Kevanê libûdçîya
Bi ser mi de tevîya
Mi dest avêt gulîya
Hel û morî qetîya
Bîna misk û mawerê
Bi ser mi de fûrîya
Ketim dilêm êşîya.

Zeko, Zeko, Zeynebê
Hat kerwanê Helebê
Danî li devê neqebê
Temênîya mil tebê
Tul nerînê miqatebê
Mi davê xwe kir xebxebê
Tez kuştim, tez helandîm
Kirim darê lewlebê
Xwedya şara qesebê
Lê Zeko, Lê Zeko..

Mi Zeko dî li ber dîwêro
Bisk berdane ji hawêro
Ramûsankê bide min
Ji qirikê berjêro
Ji binya qulpa guhêro
Ji kê tirî ji kê newêro
Tirsa te kûçikê mêro
Teres çûye bajêro
Kengî wê bê ne bixêro
Lê Zeko, Lê Zeko..

Lê, lê lêlê lê Zeko
Tu bi qedrê bavê xwe ko
Tê derî li min veko
Tê xeta so simbêla
Di boxaza qirka xwe ko
Bere mêrê te bimrî
Xwedê te bi rizqe meko
Lê Zeko, Lê Zeko..

ZEYNO, ZEYNEBA MÎN

Kirasê Zeyneb melese, Zeyneba min
Min dabû ber meqese, Zeyneba min
Herçî dosta wê tune, Zeyneba min
Li herdû dinya bêkese, Zeyneba min

Kirasê Zeyneb mebrûme, Zeyneba min
Hûrik-hûrik didrûme, Zeyneba min
Herçî dosta wi tune, Zeyneba min
Li herdû dinya mehrûme, Zeyneba min

Kirasê Żeyneb tirgale, Zeyneba min
Min daye ber pergale, Zeyneba min
Herçî dosta wî tune, Zeyneba min
Li herdû dinya bêmale Zeyneba min

Andante

Zem-bîl li roş zem-bî la tî ne,

sûk û mi he la di ge ne,

Gul xa - lûn ji bir cê di bî re

a qil di çe, sew da di mî

ZEMBÎL FIROŞ

Zembîl firoş zembîla tîne
Sûk û mih'ela digerîne,
Gul xatûn ji bircê dibîne,
Aqil diçe,sewda dimîne,
Divê: "Zembîl firoş, lawkê devrêşe,
Kerem bike tu were pêşe,
Tu bihaê zembîlê xwe bêje".
Dibê: " Xatûnê, ez tobedarim,
Hurmete, ez tobedarim,
T'obedarê xelqê cebarim,
Ez ji rebê jorîn nikarim,
Zaruê birçîne li malin."
Dibê: Qerweşo,tu lezke, bilezîne,
Ti rabe birincekî bik'elîne,
Bira zembîl firoş buxwe aqil bicvîne".
Dibê Zembil firoş, lawkê e' base,
Bi tena derpê u kirase,
Ji destê xatun nabî xilase
Dibê: "Xatûna gerden bi morî,
Tu bibi cemal u horî,
Ez dest nadime te wi p'orî,
Tirsa min ji rebê jorî"
Dibê: " Zembil firoş were ber misile'tê,
Şuxul bike, xîrî te tê,
Emê tevî herne cinetê".

ZÊRBERBENÎ

Zêrberbenî, berbenî
Xala li gerdenê, li gerdenê
Zêrberbenî, berbenî
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Wel nav bexçê gul çinî
Xala li gerdenê, li gerdenê
Wel nav bexçê gul çinî
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Mel hev nerî keç kenî
Xala li gerdenê, li gerdenê
Mel hev nerî keç kenî
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Zêrberbenî, em yekin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Zêrberbenî, em yekin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Hafê reza bi helekin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Hafê reza bi helekin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Lawno qîzik henekin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Lawno qîzik henekin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Zêrberbenî, em done
Xala li gerdenê, li gerdenê
Zêrberbenî, em done
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Hafê reza bi hirmone
Xala li gerdenê, li gerdenê
Hafê reza bi hirmone
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Lawno qîzik gezone
Xala li gerdenê, li gerdenê
Lawno qîzik gezone
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Zêrberbenî, em çarin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Zêrberbenî, em çarin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Hafê reza bi hinarin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Hafê reza bi hinarin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Lawno qîzik gulnarin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Lawno qîzik gulnarin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Zêrberbenî, emşeşin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Zêrberbenî, em şeşin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Hafê reza bi şebeşin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Hafê reza bi şebeşin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Lawno qîzik keleşin
Xala li gerdenê, li gerdenê
Lawno qîzik keleşin
Zêrê li ber çenê, ez benî.

Allegro

Na-çi-me di k'a - nê wê e' t'a ra,
Zêř Ze - mo. zêř mo, Ze mo can.
Na-ci-me di k'a wê t'a ra,
Ez bêm Ze mo. tu bê can.

ZÊR ZEMO

Naçime dik'anê wê e 't' ara,
Zêr Zemo. zêr Zemo. Zemo can,
Naçime dik'anê wê e't'ara,
Ez bêm Zemo, tu bê can.

Bazar nakim guharan,
Zêr Zemo, zêr Zemo. Zemo can,
Bazar nakim guharan,
Ez bêm Zemo, tu bê can.

Naynim qîzê cînaran,
Zêr Zemo, zêr Zemo. Zemo can,
Naynim qîzê cînaran,
Ez bêm Zemo, tu bê can.

Naçime dik'anê muxsîyan
Zêr Zemo, zêr Zemo. Zemo can,
Naçime dik'anê muxsîyan
Ez bêm Zemo, tu bê can.

Bazar nakim cindîyan
Zêr Zemo, zêr Zemo. Zemo can,
Bazar nakim cindîyan,
Ez bêm Zemo, tu bê can.

Naynim qîzê rûspîyan,
Zêr Zemo, zêr Zemo. Zemo can,
Naynim qîzê rûspîyan,
Ez bêm Zemo, tu bê can.

ZÊRZEYNEBÊ

Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Zêrzeynebê, Hesenî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Tub qolan û bazinî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Ji bextê min re dipesinî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Zêrzeynebê, Ertoşî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Te li serî qereboşî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Payê ji min re difroşî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Zêrzeyneba Şikakî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Te kofî ji barê gakî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Hero,hero li awakî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Hero li cem axakî
Zêrzeynebê, Zeynebê
Kûz li milan cêr li destan
Şandime sûka Helebê.

Koka dîlokê bi vî awayî jêrî tê gotin û hatiya danîn:

Zêrzeynebyê, Zeynebê
Zêrzeyneba Hesenî
Tu bi qolan û bazinî
Je bextê min re dipesinî

Zêrzeyneba Ertoşî
Tel serî qereboşî
Payê li min difroşî.

Zêrzeyneba Şikakî
Te kofî ji barê gakî
Nero, hero li awakî.

ZÊR ZEYNEBÊ

Zêr Zeynebê, lı Zeynebê,
Zêrê lı Zeyneba Bıruki.
Tu bı xızêma şırıki
Mori lı qırıkê, melhemê.

Par qiz bû,isal bûki,
Zêrê lı Zeynebê Zeynebê.
Par qiz bû,isal bûki,
Mori lı qırkıkê,melhemê.

Zêr Zeynebê, lı Zeynebê,
Zêrê lı Zeyneba Malbatê.
Tu bı xızêma du qati,
Mori lı qırıkê, melhemê.

ZEYNEMÊ

Bayê baniyan ba tine,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Bayê baniyan ba tine,
Zeynema mın, melhema mın,
Kılê çavan yar tine
Zeynema mın, Zeynema mın,
Kılê çavan yar tine
Zeynema mın, melhema mın,
Zeynem qiza meta mın,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Zeynem qiza meta mın,.
Zeynema mın, melhema mın,
Mın xwast metê neda mın,
Zeyneına mın, Zeynema mın,
Mın xwast metê neda mın,
Zeynema mın, melhema mın,

Bû kul ket cigera mın,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Bû kul ket cigera mın,
Zeynema mın, melhema mın,
Zeynem dergıstiya mın,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Zeynem dergıstiya mın,
Zeynema mın, melhema mın,
Xelkê bır û neda mın,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Xelkê bır û neda mın,
Zeynema mın, melhema mın,
Xırab kırın mala mın,
Zeynema mın, Zeynema mın,
Xırab kırın mala mın,
Zeynema mın, melhema mın,

ZEYNO

Hey lêlê, lêlê, lê lêlê, Zeyno
Êvare cîka deyno lêlê Zeyno
Sibhê cîka hilmeno lêlê Zeyno
Ramûsankê bide min lêlê Zeyno
Heta salek dî bideyno lêlê Zeyno
Navê keçkê nizanim lêlê Zeyno
Navê lêwik Hiseyno lêlê Zeyno

ZİRAV- ZİRAV

Zirav, zirav, zirav, zirav
Lê keçko ziravê
Gewrê bozê , li mala bavê
Lê keçko ziravê
Mij te pêve kesek navê
Lê leylo ziravê
Lê mij te pêve kesek navê
Lê Leylo ziravê.

Ew zirave weke mûye
Lê Leylo ziravê
Devê deryê me re çûye
Lê keçko ziravê
Mid go ax û ted go ûye
Lê leylo ziravê
Lê mid go ax û ted go ûye
Lê Leylo ziravê.

Ew zirave weke teşî
Lê Leylo ziravê
Devê deryê mere meşî
Lê keçko ziravê
Misk û mawer jê diweşî
Lê leylo ziravê
Lê misk û mawer jê diweşî
Lê Leylo ziravê.

Ew zirave weke dezî
Lê Leylo ziravê
Devê deryê mere bezî
Lê keçko ziravê

Mid go ax û ted go xwezî
Lê Leylo ziravê
Lê mid go ax û ted go xwezî
Lê keçko ziravê.

Ew zirave weke taye
Lê Leylo ziravê
Devê deryê mer bazdaye
Lê keçko ziravê
Mid go ax û ted go aye
Lê Leylo ziravê
Lê mid go ax û ted go aye
Lê keçko ziravê.

ZIRAVÊ

Zırav, zırav, zıravê,
Leylo, leylo zıravê.
Zırav, zırav, zıravê,
Ax keçê, zalım bavê.

Zırav, qiza keşe ye,
Leylo, leylo zıravê.
Rındê qiza keşe ye,
Ax keçê, zalım bavê.

Zırav, çûye qırşıkan,
Leylo, leylo zıravê.
Rındê çûye qırşıkan,
Ax keçê, zalım bavê.

Şırpa-şırpa şımıkan,
Leylo, leylo zıravê.
Şırpa-şırpa şımıkan,
Ax keçê, zalım bavê.

Zırav dendık qeline,
Leylo, leylo zıravê.
Rındê dendık qeline,
Ax keçê, zalım bavê.

Paya xortan hıltine,
Leylo, leylo zıravê.
Paya keçan dırêje,
Ax keçê, zalım bavê.

ZOZAN

Zozan, Zozan, Zozan, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Zozan, Zozan, Zozan, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Rewşê refê qazan, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Rewşê refê qazan, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Qûryan serkê qazan, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Qûryan serkê qazan, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Bextê Zozan reşe, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Bextê Zozan reşe, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Hûrik-hûrik dimeşe, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Hûrik-hûrik dimeşe, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Ç'îayê zozan, rinde, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Ç'îayê zozan, rinde, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Dor bi mal û gunde, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Dor bi mal û gunde, lê, lê, Zozan, kewê canê.
Zozan, Zozan, Zozan, lê, lê, Zozan, lê, lê. Zozan,
Zozan, Zozan, Zozan, lê, lê, Zozan, kewê canê.

ZOZAN

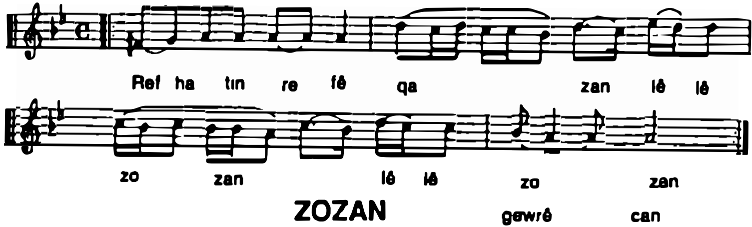
Zozan, zozan, zozan,
Lê lê zozan, lêlê zozan.
Zozan, zozan, zozan,
Lê lê zozan, kewê canê.

Ref tê refê qazan,
Lê lê zozan, lêlê zozan.
Ref tê refê qazan,
Lê lê zozan, kewê canê.

Fıriyan serkê gazan,
Lê lê zozan, lêlê zozan.
Fıriyan serkê gazan,
Lê lê zozan, kewê canê.

Pezê zozan reşe,
Lê lê zozan, lêlê zozan.
Pezê zozan reşe,
Lê lê zozan, kewê canê.

Hûnk hûr dımeşe,
Lê lê zozan, lêlê zozan.
Hûrık hûr dımeşe,
Lê lê zozan, kewê canê.

ZOZAN

Ref hatın refê qazan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Ref hatın refê qazan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Fıryan diyarê sazan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Fıryan diyarê sazan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Mın sılav lı keçıkê lazan
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Mın sılav lı keçıkê lazan
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Ref hatın refê çûçıkan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Ref hatın refê çûçıkan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Fıryan diyarê sûkan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Fıryan diyarê sûkan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Mın sılav lı keçık û bûkan
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Mın sılav lı keçık û bûkan
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Ref hatın refê betan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Ref hatın refê betan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Fıryan diyarê xetan,
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Fıryan diyarê xetan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

Mın sılav lı keçıkê metan
Lê, lê zozan, lê, lê zozan.
Mın sılav lı keçıkê metan,
Lê, lê zozan, lê, lê gewrê can.

DERLEMEDE YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. **Özgürlük Yolu** Dergisi Koleksiyonu
2. Eskere Boyik: **Kulilka Çiyan**, 1978
3. **Helbesten Kurdi** (Weşanen Ranahi)
4. H. Navdar: **Kılam u Stranen Me**, KOMKAR Yay. 1985
5. Cemilê Celil: **Kılam u Mıqamed Cımeta Kurda,** 1982
6. Cemilê Celil: Ordixane Cemil: **Zargotına Kurd** (Kürt Folkloru) 2 cilt, 1978
7. Cigerxwin: **Folklora Kurdi**, 1988
8. Ferhad: **Govend**, KOMKAR Yay. 1990
9. DGB: **Sayılmayız Parmağınan, Tükenmeyiz Kırmağınan**; Devrimci Gençlik Birliği Yay. 1975
10. **Roja Nû** (1983-1985 Koleksiyonu)
11. **Koma Aşıtî Repertuarı**

KÜRTÇE- TÜRKÇE SÖZLÜK
(FERHENGA KURDİ-TIRKİ)

-A-

Ağır	Ateş
AJotın	Sürmek
Al	Bayrak
Av	Su
Azad	Özgür

-B-

Ba	Rüzgar
Ballf	Yastık
Ban	Dam
Banzdan	Koşmak
Bar	Yük
BeJn	Boy Pos
Bendewar	Bekleyiş
Benlşt	Sakız
Beran	Koç
Berav	Dere kenarında çamaşıryıkanan yer
Berbû	Gelini almaya giden kadınlar
Berf	Kar
Berx(ık)	Kuzu
Bese	Yeter
Bexşış	Bahşiş
Bextereş	Bahtı kara
Bêder	Harman yeri
Bêhn	Koku
Beçare	Çaresiz
Bılbıl	Bülbül
Bılınd	Yüksek
Bılûr	Kaval
Bırıqln	Parlamak
Bırln	Yara
Bırlndar	Yaralı
Bısk	Zülüf
Bıxêr	Hayırlı
Botan	Yer İsmi
Bûk	Gelin

-C-

Cem	Yanında
Cemed	Buz
Cemıdl	Buz oldu
Cew(co)	Kanal
Cl	Yer
Clran	Komşu
Cot	Çift
Cotek	Bir çift
Cûtın	Çiğnemek

-Ç-

Çav	Göz
Çêkırın	Yapmak, onarmak
Çêrandın	Otlamak
Çıqas	Ne kadar
Çiya	Dağ
Çûçık	Kuş

-D-

Dawet	Düğün
Deng	Ses
Destmal	Mendil
Deşt	Ova
Dêr	Kilise
Dıçere	Otluyor
Dıllze	Oynuyor
Dıran	Diş
Dırevlne	Kaçırıyor

Dırêsım	Eğiriyorum
Dıbêjım	Söylüyorum
Dıl	Yürek, gönül
Dotmam	Amca kızı
Dûz	Düz

-E-

Emr	Ömür
Enî	Alın, politik anl. Cephe
Entax	Yer ismi
Evîn	Sevgi
Ezab	Bekar
Ezman	Gökyüzü

-Ê-

Êmîş	Yemiş, kız ismi

-F-

Famkırın	Anlamak
Fırîn	Uçmak

-G-

Garıs	Darı
Gav	Adım, zaman
Gaz	Tepe
Gel	Halk
Gellek	Oldukça, çok
Gelo	Acaba
Genım	Buğday
Gêlî	Vadi, geçit
Goşt	Et
Govend	Halay
Guh	Kulak
Guhar	Küpe
Gulî	Dal, saç örgüsü
Gundî	Köylü
Gur	Kurt
Gurçık	Böbrek

-H-

Hatın	Gelmek
Helandın	Eritmek
Henar	Nar
Hene	Kına
Henek	Şaka
Herî	Yün
Hernepêş	İleri
Hesın	Demir
Hewş	Avlu
Hezan	Yer ismi
Hêlîn	Yuva
Hêlûg	Gürgen
Hêvî	Umut
Hıstêr	Gözyaşı
Hışk	Kuru
Hîv	Ay
Hîvz	Koruma
Hûrık	Ufak, küçük

-I-

Istûn	Sütun, direk

-İ-

İncas	Kara erik
İro	Bugün

-J-

Jêra	Ona
Jın	Kadın
Jîyîn	Hayat, yaşam

-K-

Kar	Oğlak, iş
Keç	Kız
Kesk	Yeşil
Kevır	Taş
Kevok	Güvercin
Kew	Keklik
Kezeb	Ciğer
Kezî	Saç örgüsü
Kılol	Küçük ekmek
Kınc	Çamaşır, giysi
Kıras	Atlet
Kon	Kıldan yapılmış çadır
Kul	Yara, derd
Kulîlk	Dağ çiçeği
Kur	Oğlan çocuğu

Kûr	Derin
-L-	
Law(ık)	Oğlan çocuğu
Leşker	Asker
Lewj(an)	Marş, marşlar
Lez	Acele
Lêxın	Vurun, oynayın
Libas	Elbise, giysi
Listık	Oyun
-M-	
Maf	Hak
Mar	Yılan
Mebûs	Milletvekili
Mexel	Koyunların kırda barındıkları ve dinlendikleri yer
Mêrg	Çayır çimen
Mêrxas	Yiğit
Mêvan	Misafir
Mıfte	Kilit, anahtar
Mıl	Omuz, kol
Mısqal	Az, küçük parça
Mışk	Fare
Mızgln	Müjde
Ml	Koyun
Mûmık	Mûm
Mûr (morl)	Boncuk
-N-	
Nalln	İnlemek
Newal	Dere
Neynûk	Tırnak
Nezanl	Bilmemezlik
Nêzlk	Yakın
Nok	Nohut
-O-	
Ore-or	Böğürtü
-P-	
Pale	Rençber

Panl	Topuk
Paşverû	Gerlci
Paytext	Başkent
Peya	Yaya
Pez	Hayvan(küçük baş hayvan.)
Pêra	İle, onunla
Pêşkêş	Sunma
Pêşverû	İlerici
Pılıng	Kaplan
Pısmam	Amca oğlu
Pısmar	Çivi
Plroz	Kutlama
Poz	Burun
Pozbılınd	Burnu havada
-Q-	
Qaz	Kaz
Qefle	Kafile
Qell	Kavurma
Qelûn	Pipo
Qesr	Saray
Qet	Hiç
Qevd	Sap, demet
Qevdek	Bir demet
Qeyde	Kaide
Qeym	Razı olma, sağlam
Qırık	Boğaz, boyun
Qırşık	Çalı çırpı
Qlrln	Bağırmak
Qonax	Konak
Qul	Delik
Qulıng	Turna
Qulp	Kulp
Qûç	Taş yığını
-R-	
Rabûn	Kalkmak
Ramusan	Öpücük
Rast	Meydan, doğru
Ref	Sürü(kuş sür.)
Reqlb	Rakib
Reş	Siyah

Rewş	Durum, hal
Rêkırın	Yolcu etmek
Rıjandın	Dökmek
Rızgarî	Kurtuluş
Rızî-mızî	Çürük-mürük
Rîhan	Reyhan
Rojhılat	Doğu (yön)
Ronî	Aydınlık

-S-

Serbılınd	Alnı açık
Serok	Başkan, lider
Sêwî	Öksüz
Sıbê	Yarın, sabah
Sıng	Göğüs
Sıvder	Kapı eşiği
Sî	Gölge
Sinor	Sınır
Sitıl	Kazan
Sondxwarın	Yemin etm.
Spi	Beyaz
Standın	Almak
Stêr	Yıldız

-Ş-

Şar	Şal
Şerm	Utanma, ar
Şêr	Arslan
Şıkandın	Kırmak
Şırîg	Ortak
Şıxul	İş, çalışma
Şiyar	Uyanık
Şoreş	Devrim
Şûr	Kılıç

-T-

Tak	Tek, bir sap
Taştê	Kahvaltı
Tav	Güneş, güneşlik
Tekoşîn	Mücadele
Terım	Gidiyorum
Teşî	İğ
Teşt	Hamur teknesi
Têl	Tel
Tıjî	Dolu
Tırş	Ekşi
Tışt	Şey
Tıtûn	Tütün
Tomet	Töhmet

-U-

-Û-

-V-

-W-

Welat	Vatan, yurt
Were	Gel

-X-

Xapandın	Kandırmak
Xedar	Çetin, ağır
Xem	Gam, keder
Xerîb	Yabancı
Xeyal	Hayal
Xeyîdîn	Küsmek
Xew	Uyku
Xezal	İsim, ceylan
Xırab	Kötü
Xızan	Fakir, yoksul
Xurme	Hurma
Xûz	Eğri, eğilim
Xwedê	Allah
Xwelî	Kül
Xwezî	Keşke
Xwîn	Kan
Xwînxwarî	Kanemici(lik)

-Y-

Yadê(dayê)	Anne

-Z-

Zava	Damat
Zebeş	Karpuz
Zef	Çok
Zer	Sarı
Zêr	Altın
Zırav	İnce, narin
Zırıng	Yer ismi
Zîv	Gümüş
Zozan	Yayla
Zû	Erken

Sedan sal, hezaran zimanê meye
Weki me di bin destê dijmindeye

Çi gernas û mêre di meydanê ceng
Ne şûr û ne mertal, ne top û tifeng

Yüzlerce, binlerce yıl dilimiz
Bizim gibi tutsak kaldı

Ne denli kahraman ve yiğit ki
Yenilmedi kılıca ve mızrağa

Cigerxwin

